

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KIBRIS BARIŞ HAREKÂTININ
KOCAELİ BASININA YANSIMALARI

SEMA AKTEMUR AKÇAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

GEBZE

2023

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KIBRIS BARIŞ HAREKÂTININ
KOCAELİ BASININA YANSIMALARI

SEMA AKTEMUR AKÇAY
YÜKSEK LİSANS TEZİ
STRATEJİ BİLİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMANI
DOÇ. DR. KURTULUŞ DEMİRKOL

GEBZE
2023



YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 08/03/2023 tarih ve 2023/10-34 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 22/03/2023 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Sema Aktemur Akçay'ın tez çalışması Strateji Bilimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI)

:Doç.Dr. Kurtuluş Demirkol

ÜYE

:Doç.Dr. Burcu Bulut Gürpınar Aydın

ÜYE

:Doç.Dr. Erdem Çanak

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
08/03/2023 tarih ve 2023/10-34 sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

ÖZET

Bu çalışmada, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli basınına yansımaları incelenmiştir. Ana kaynak olarak Kocaeli'nde basılan yerel gazeteler kullanılırken dönemin Kocaeli Milletvekili ve Dışişleri Bakanı Prof.Dr. Turan Güneş'in harekâtla ilgili TBMM konuşmalarına da yer verilmiştir. Ayrıca konuya dair yapılmış eserlerden de yararlanılmıştır.

Tezin birinci bölümünde tezin amacı ve içeriği, ikinci bölümünde Kıbrıs Adası'nın konumu, jeopolitik önemi ve tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Tarih kısmı anlatılırken Kıbrıs tarihi; Osmanlı fethine kadar Kıbrıs, Osmanlı yönetiminde Kıbrıs, İngiltere yönetiminde Kıbrıs, Kıbrıs sorununun gelişim süreci ve Kıbrıs Barış Harekâtı'na değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise Kıbrıs Barış Harekâtı sürecinin Kocaeli basınına yansımalarına yer verilmiştir. Sonuç olarak Kocaeli'nin o yıllardaki sosyolojik durumunu göz önünde bulundurarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli kamuoyundaki yansımaları açığa çıkartılmaya çalışılmıştır. Böylelikle Kıbrıs Barış Harekâtı'nın haklılığının ulusal ve uluslararası önemine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs, Türkiye, Kıbrıs Barış Harekâtı, Kocaeli Basını

SUMMARY

In this study, the reflections of the 1974 Cyprus Peace Operation on the Kocaeli press were examined. While the local newspapers published in Kocaeli were used as the main source, then Kocaeli Deputy and Minister of Foreign Affairs Prof.Dr. Turan Güneş's speeches in the Parliament about the operation were also included. In addition, works on the subject were also used.

In the first part of the thesis, the aim and content of the thesis, in the second part, information about the location, geopolitical importance and history of the Island of Cyprus is given. While explaining the history part, the history of Cyprus; Cyprus until the Ottoman conquest, Cyprus under the Ottoman rule, Cyprus under the British administration, the development process of the Cyprus problem and the Cyprus Peace Operation were mentioned. In the third part, the reflection of the Cyprus Peace Operation process on the Kocaeli press is given. As a result, considering the sociological situation of Kocaeli in those years, the reflections of the Cyprus Peace Operation in the Kocaeli public were tried to be revealed. Thus, the national and international importance of the justification of the Cyprus Peace Operation was emphasized.

Key Words: Cyprus, Turkey, Cyprus Peace Operation, Kocaeli Press

TEŞEKKÜR

Başta Yüksek Lisans eğitimim süresince, bilgi birikimi ve deneyimlerini aktaran, danışmanlığı boyunca zamanında dönüş yapıp yönlendiren, ilgi ve alakasını eksik etmeyen, değerli danışmanım Doç. Dr. Kurtuluş Demirkol'a teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca yüksek lisans eğitimi boyunca bizleri bilgi ve deneyimleriyle donatan Strateji Bilimi Anabilim Dalı'nın tüm hocalarına teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan sevgili eşim Osman'a ve biricik oğlum Nazım'a, destekleriyle bugünlere gelmemi sağlayan annem Hacer AKTEMUR'a ve babam Nazım AKTEMUR'a şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	iv
SUMMARY	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı, Katkısı ve İçeriği	1
2. KIBRIS ADASI'NIN ADI, COĞRAFI KONUMU, JEOPOLİTİK ÖNEMİ VE TARİHİ	6
2.1. Kıbrıs Adası'nın Adı	6
2.2. Kıbrıs Adası'nın Coğrafi Konumu .	6
2.3. Kıbrıs Adasının Jeopolitik Önemi	7
2.4. Osmanlı Fethine Kadar Kıbrıs	8
2.5. Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs	9
2.5.1. Kıbrıs Adası'nın Fetih Nedenleri	9
2.5.2. Osmanlının Kıbrıs'ta Uyguladığı Politikalar ve Bölgenin Demografik Yapısı	10
2.6. İngiltere Yönetiminde Kıbrıs	11
2.6.1. İngiltere'nin Kıbrıs'ta Uyguladığı Politikalar ve Bölgenin	12
Nüfus Hareketleri	
2.7. Kıbrıs Sorununun Gelişim Süreci	14
2.7.1. Yunanistan'ın Kıbrıs Politikaları	14
2.7.2. 1950 ENOSİS Plesibiti	15
2.7.3. EOKA'nın Kuruluşu ve Tedhiş Hareketleri	15
2.7.4. Türkiye'nin Kıbrıs Politikaları	17
2.7.5. Londra Konferansı (29 Ağustos 1955)	19
2.7.6. Türk Mukavemet Teşkilatının Kurulması (27 Kasım 1957)	20
2.7.7. Zürih Anlaşması (11 Şubat 1959)	21

2.7.8. Londra Anlaşması (19 Şubat 1959)	22
2.7.9. Kuruluş, Garanti Ve İttifak Anlaşmaları (23 Şubat 1959)	22
2.8. Kıbrıs Cumhuriyetinin İlanı ve Yaşanan gelişmeler	24
2.8.1. Akritas Planı	24
2.8.2. Johnson Mektubu	25
2.8.3. Rumların Yaptığı Katliamlara Türkiye'nin Tepkisi	26
2.8.4. Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in Öldürülmesi	27
2.8.5. Yeşil Hattın Kurulması	28
2.8.6. BM Güvenlik Konseyi Kararları	29
2.8.7. 1967 Bunalımı	30
2.8.8. Geçici Kıbrıs Türk Yönetiminin Kurulması (28 Kasım 1967)	32
2.8.9. EOKA-B'nin Kurulması	32
3. KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI VE KOCAELİ BASINI'NA YANSIMALARI	34
3.1. 15 Temmuz 1974 Kıbrıs Darbesi	34
3.1.1. Temmuz 1974 Kıbrıs Darbesinin Kocaeli Basınına Yansıması	36
3.2. 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı	44
3.2.1. 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli Basınına Yansıması	46
3.3. I. Cenevre Konferansı	55
3.3.1. I. Cenevre Konferansı'nın Kocaeli Basınına Yansıması	57
3.4. II. Cenevre Konferansı	90
3.4.1. II. Cenevre Konferansı'nın Kocaeli Basınına Yansıması	91
3.5. 14 Ağustos 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı	103
3.5.1 14 Ağustos 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli Basınına Yansıması	104
3.6. Harekât Esnasında Kocaeli'nde Düzenlenen Yardım Kampanyası	126
3.7. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtına Katılan Kocaeliler	134
4. KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI TBMM ZABIT CERİDELERİ	138
4.1. Kocaeli Milletvekili ve Dışişleri Bakanı Prof. Turan Güneş'in 23 Temmuz 1974 Tarihli Konuşmaları	138

4.2. Kocaeli Milletvekili ve Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş'in	151
19 Ağustos 1974 Tarihli Konuşmaları	
5. SONUÇ	161
KAYNAKLAR	164
ÖZGEÇMİŞ	171
EKLER	172



SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler ve Açıklamalar

Kısaltmalar

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
EOKA	: Kıbrıs Mücahitleri Helen Kurtuluş Örgütü
ENOSİS	: Kilisenin Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etme planı
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
S.	: Sayfa
RMMO	: Rum Milli Muhafızı Ordusu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri

1. GİRİŞ

1.1. Tezin Amacı, Katkısı ve İçeriği

Kıbrıs adası, Akdeniz'in doğusunda ve kıtalar arası bir konumdadır. Ada, 34°33' – 35°4' kuzey paralelleri ile 32°17' – 34°35' doğu meridyenleri arasında yer almaktadır. Kıbrıs, Sicilya ve Sardunya adalarından sonra Akdeniz'deki üçüncü büyük adadır.

Kıbrıs adası, Avrupa, Asya ve Afrika kıtaları arasında, özellikle Ortadoğu ve Doğu Akdeniz bağlamında hem siyasi hem askeri hem de ticari bakımdan bir geçiş yolu, bir köprü konumundadır.

Kıbrıs adası, tarihi boyunca birçok medeniyetin yönetimi altında kalmış ve çok fazla çatışma ve savaşa sahne olmuş bir coğrafyadır. Günümüzde, tarihi zenginliği ve kültürel mirasının yanında, jeopolitik ve stratejik konumu dolayısıyla önemini muhafaza etmektedir. Diğer yandan Ada'nın Orta Doğu'ya yakın olması, Adayı İslam ve Ortadoğu kültürleri için önemli bir merkez haline getirmektedir.

Kıbrıs adası, önemli doğal kaynaklara sahiptir. Adanın doğusunda yer alan doğal gaz ve petrol rezervleri, adanın jeopolitik önemini daha da artırmaktadır. Doğal kaynaklar, bölgedeki diğer ülkelerle olan ilişkileri ve Kıbrıs'ın ekonomik gücünü etkilemektedir. Kıbrıs'ın doğal kaynaklarını kimin kullanacağı konusu, bölgedeki güç dengelerini, siyasi dengeleri ve gerilimleri etkileyen önemli bir konudur. Dolayısıyla Ada, Türkiye için de büyük bir öneme sahiptir.

Adanın doğusunda yer alan doğal gaz ve petrol rezervleri, Türkiye'nin enerji ihtiyacını karşılaması ve diğer ülkelerle rekabet etmesinin yanında hak sahipliği açısından da çok önemlidir. Ayrıca Türkiye'nin Akdeniz'de deniz ticareti yapması için Kıbrıs adası stratejik bir konumdadır.

Türkiye'nin Kıbrıs adasına olan ilgisi tarihi bağlarından da kaynaklanmaktadır. Uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında kalması, demografik yapının önemli bir kısmının Türklerden oluşması, kültürel ve tarihi bağları Adayı Türkiye'nin uzantısı ve parçası haline getirmiştir.

Nasıl ki geçmişte Doğu Akdeniz’de hâkimiyet kuran güçler, Kıbrıs’ın sahibi ve yöneticisi olmuşlarsa günümüzde olduğu gibi gelecekte de Ada, bölgede hâkimiyet kurmak isteyenlerin ilgi odağı olacaktır.

Adanın tarihi, bilinen insanlık tarihinin en eski çağlarına, yani MÖ 8.000 yıllara kadar uzanmaktadır. Adada bulunan antik yerleşim yerlerin kalıntıları, Ada’nın tarihine ışık tutmaktadır. Sanayi Devrimi öncesi tüm toplumlar gibi tarım ve hayvancılıkla iştigal eden topluluklar burada yaşamışlar ve taştan evler inşa etmişlerdir.

Kıbrıs adası, antik çağlardan bu yana birçok uygarlığın egemenliği altına girmiştir. Kıbrıs adasına egemen olan güçler bölgenin de hâkimi olmuşlardır.

Ada’da bilinen ilk devlet düzeni Mısırlılar tarafından kurulmuştur. Ardından sırasıyla Anadolu Hititleri, Fenikeliler, Asurlular, Persler, Makedonlar, Ptolemeler ve Antigonlar hüküm sürmüşlerdir. Bu yönetimlerden sonra, güçlü donanmasıyla Doğu Akdeniz’e açılıp, doğal kaynaklara ve zenginliklere ulaşmak isteyen Roma İmparatorluğu tarafından, MÖ 58 yılında Kıbrıs fethedilmiştir. Roma İmparatorluğu’nun Ada’daki hakimiyeti, MS 395 yılına kadar sürmüştür. Bu tarihte Roma İmparatorluğu’nun ikiye bölünmesinden sonra hakimiyet, Doğu Roma İmparatorluğu, diğer adıyla Bizans’a geçmiş ve bu hakimiyet 800 yıl boyunca sürmüştür.

Haçlı Seferleri sırasında Ada, 1191 yılında İngilizlerin yönetimine geçmiş, 1489 yılında Venedikliler Ada’ya egemen olmuş ve bu egemenlik 1571 yılında Osmanlı İmparatorluğu’nun Ada’yı fethine kadar devam etmiştir. Ada’daki Osmanlı hakimiyeti, 1. Dünya savaşına kadar sürmüş ve bu savaşta İngiltere Ada’yı resmen ilhak etmiş ve 1959 yılına kadar da İngiliz Tacına bağlı bir sömürge kolonisi olarak yönetmiştir.

1940’ların sonlarında, Kıbrıs adasında var olan ve iki ayrı toplumu oluşturan Kıbrıslı Türkler ve Rumlar arasında bağımsızlık hareketleri başlamış ve zamanla bu hareketler, Rumların, Enosis hayalleri doğrultusunda, çatışma şekline dönüşmüştür. Çatışmalar sonucunda, 1960’ta Kıbrıs, Britanya İmparatorluğu’ndan bağımsızlığını ilan etmiş ve iki etnik gruba dayalı bir federal cumhuriyet olarak yönetilmeye başlamıştır. Ancak bu düzen çok uzun sürmemiş, 1963’te çatışmalar yeniden başlayınca Kıbrıslı Türk ve Rum nüfus arasında ayrılık fikri derinleşmiştir.

Kıbrıs adasının iki etnik grubu arasındaki çatışmaların temelinde Yunanistan'ın "Megali İdea" doktrini yatmaktadır. Kıbrıslı Rumların "Enosis" hayalinin özü de bu fikre dayanmaktadır. "Enosis" Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını yani Ada'nın Yunanistan'a ilhakını ifade eder. Bu emel doğrultusunda Ada'da yaşayan Rumlar, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakını hızlandırmak amacıyla, baskı ve tedhiş hareketlerinin dozunu arttırarak Ada'daki Türkleri imha etme planlarını hızlandırmıştır.

Türkiye, her ne kadar Ada statükosunun korunması için diplomatik kanallara başvurarak sorunu barışçı yollarla müzakere edip, uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde çözmeye uğraşsa da tüm yaşananlar sonucunda askeri müdahale kaçınılmaz olmuştur ve Türkiye ilk askeri müdahalesini 1964 yılında yapmıştır. 20 Temmuz 1974 yılında da Türkiye, uluslararası antlaşmaların, garantör ülke olarak verdiği yasal hakka dayanarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nı düzenlemiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı, Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkının güvenliğinin yanında Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü ve bağımsızlığını muhafaza etmek amacıyla yapılmıştır.

Türkiye, yakın geçmişte yaşanan siyasi ve askeri olayların ardından Kıbrıs adasında, siyasi istikrarın sağlanması ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haklarının korunması için çalışmaktadır.

Bu araştırmada 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli Basınına Yansımaları incelenmiştir. Kocaeli'nin o yıllardaki sosyolojik durumunu göz önünde bulundurarak, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli kamuoyundaki yansımaları açığa çıkartılmaya çalışılmıştır. Kaynak olarak literatürden faydalandığı gibi ana kaynak olarak Kocaeli'nde basılan yerel gazeteler (Işık Gazetesi, Hürsöz Gazetesi ve Türkyolu Bizimşehir Gazetesi) kullanılmıştır.

Bu gazetelerle ilgili, literatürde o döneme ait yayın yapan birçok gazete bilgisi bulunmasına rağmen, Kocaeli Gazeteciler Cemiyeti, Kocaeli Dökümantasyon Merkezi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, Kocaeli Valiliği ya da bölgede yaşayan eski gazetecilerle yapılan görüşmeler sonucunda, 1999 Gölcük depreminde birçok arşivin yok olduğu gibi bu gazetelere de maalesef Kocaeli'nde ulaşamadığı bilgisi alınmıştır. İstanbul Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nden Işık, Hürsöz ve Türkyolu Bizimşehir gazeteleri temin edilmişlerdir. 1974 yılı Temmuz ve Ağustos aylarının, Kocaeli yerel

basınında günlük olarak yayınlanan; Işık, Hürsöz ve Türkyolu Bizimşehir gazeteleri gün gün incelenmiştir.

Bu gazetelerden;

Hürsöz Gazetesi, 31 Aralık 1947 yılında haftalık olarak yayın hayatına başlamıştır. Milli Kütüphane kayıtlarında ise 1 Ocak 1953 tarihinden itibaren arşivlenmeye başlanmıştır. Sahibi Selahattin Telser'dir. Hürsöz Matbaası Yavuz Sok. No:5. İzmit adresinde basılmıştır.

Işık Gazetesi, 29 Ekim 1972 tarihinde yayın hayatına başlamış 19 Ekim 1978 tarihine kadar yayınlanmıştır. Sahibi Dr. Rıdvan Atay'dır. O tarihte Yazı İşleri Müdürü Dünder Çiğit'dir. SESİM Gazetecilik Matbaacılık, Feridun Özbay Cad. No:7/A. İzmit adresinde basılmıştır.

Türkyolu Bizimşehir gazetesi ise Türk Yolu ve Bizimşehir Gazetelerinin 1 Mart 1962 yılında birleşmesi sonucunda yayın hayatına başlamıştır. Sahipleri Ferudun Özbay ve Mehmet Yüce'dir. Bizimyol Basımevi. İstiklal Cd. Halıcılar Sok. No:1 İzmit adresinde basılmıştır. (Şimşek, 2007)

Ayrıca yine ana kaynak olarak dönemin Kocaeli Milletvekili ve Dışişleri Bakanı olan Prof. Dr. Turan Güneş'in Harekâtla ilgili TBMM konuşmalarına yer verilmiştir.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın, Kocaeli özelinde incelenmesi birçok açıdan önem arz etmektedir. Bunlardan başlıcaları;

- Daha önce Kocaeli özelinde böyle bir çalışma yapılmamıştır.

- Kocaeli konum itibariyle sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-kültürel açılardan stratejik öneme haiz bir şehirdir. Günümüzde olduğu gibi o yıllarda da Kocaeli, Türk sanayisinin başkenti, kalbi ve emek yoğun çalışılan bir yer olmasından dolayı çok göç alan bir şehirdir.

- 1964 tarihli 1. Kıbrıs Harekâtı'nda şehit olan ilk hava pilotu, Şehit Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel, Kocaelilidir.

- Ayrıca Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan'ın, dönemin Adalet Bakanı olarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nın kararında imzası bulunmaktadır.

- Yine Kocaeli Milletvekili olan Prof. Turan Güneş, dönemin Dışışleri Bakanı olarak I. Ve II. Cenevre görüşmeleri de dâhil tüm uluslararası müzakerelere katılmıştır.

- Kocaeli, güvenli bir iç deniz olan Marmara Denizi'ne kıyısı olmasından dolayı Türk Deniz Kuvvetleri'ne ev sahipliği yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın denizaşırı bir harekât olması sebebiyle donanmaya ait muhripler Kocaeli'nden hareket etmişlerdir.

Yukarıda sayılanlar araştırmamızın Kocaeli örneği özelinde yapılmasının başlıca nedenleridir.

Bu araştırmanın birinci bölümünde tezin amacı ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde Kıbrıs Adası'nın konumu, jeopolitik önemi ve tarihi hakkında bilgi verilmiştir. Tarih kısmı anlatılırken Kıbrıs tarihi; Osmanlı fethine kadar Kıbrıs, Osmanlı yönetiminde Kıbrıs, İngiltere yönetiminde Kıbrıs, Kıbrıs Sorununun Gelişim Süreci ve Kıbrıs Barış Harekâtı olarak tasnif edilerek incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise Kıbrıs Barış Harekâtı sürecinde Kocaeli'nde basılan yerel gazetelerin haberlerine yer verilmiştir.

Böylelikle Kıbrıs Barış Harekâtı'nın, Kocaeli yerel basını aracılığıyla kamuoyuna yansımaları incelenirken aynı zamanda Kıbrıs Barış Harekâtı'nın haklılığının, ulusal ve uluslararası öneme haiz olduğunun vurgusu yapılmaya çalışılmıştır.

2. KIBRIS ADASI'NIN ADI, COĞRAFI KONUMU, JEOPOLİTİK ÖNEMİ

2.1. Kıbrıs Adasının Adı

Kıbrıs adası, tarih boyunca farklı isimlerle anılmıştır.

Mısır ve Hitit (Eti) kaynaklarına göre adanın adı Alaşya'dır. Asurlular'da Ada'ya Yatnana ya da kısaca Ya denilmiştir. İbrani kaynaklarına göre ise Ada'nın Adı Kittim'dir. Bazı kaynaklara göre de dişi tanrılar arasında Ana Tanrıça Kibele, Ada'da Kipris olarak bilindiğinden Ada'nın adı buradan gelmektedir ve zamanla Kıbrıs'a dönüşmüştür (Hakeri, 1993).

Geçmişte yer altı kaynağı bakımından Bakır zengini olan Ada, her ne kadar günümüzde bu özelliğini yitirmiş olsa da özellikle Roma İmparatorluğu döneminde, bütün dünyanın Bakır ihtiyacını karşılamasından dolayı Latince Bakır anlamına gelen Cyprus adıyla anılmaya başlanmıştır. Bize göre de Kıbrıs'ın adı Cyprus'un Türkçe'ye dönüşmesinden gelmektedir (Çeçen, 2014).

2.2. Kıbrıs Adasının Coğrafi Konumu

“Doğu Akdeniz’de 34°33’ – 35°4’ kuzey paralelleri ile 32°17’ – 34°35’doğu meridyenleri arasında yer alan Kıbrıs, Sicilya (25.710 km²) ve Sardunya (24.090 km²) Adalarından sonra Akdeniz’in üçüncü büyük adasıdır. Ada’nın yüzölçümü 9.251 km²’dir. Kıbrıs adası, toprak yapısı, iklimi, bitki örtüsü ve hayvan türleri bakımından tamamen Anadolu’nun bir parçasıdır. Coğrafyacılar, yapı ve yeryüzü şekilleri itibarıyla Kıbrıs’ı Anadolu’nun güneyini oluşturan Toroslar içinde mütalaa etmektedir. Ada tektonik ve jeolojik bakımlardan Anadolu’dan deniz transgresyonu ile ayrılmış olup, Antakya bölgesindeki yeryüzü şekilleri Kıbrıs’ta aynı özelliklerle devam etmektedir. Diğer yandan Kıbrıs Adası, 100-200 m. kadar derinlikte bir denizaltı platformu ile Anadolu’ya bağlıdır. Hâlbuki Ada’nın batı ve güney kıyıları, kıyından itibaren 2000 metreye ulaşan denizaltı çukurları ile çevrilidir.” (Tarakçı, 2010).

2.3. Kıbrıs Adası'nın Jeopolitik Önemi

Dünya atlasına bakıldığında Kıbrıs adası, jeopolitik ve stratejik olarak, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz bölgesinin hem siyasi, hem askeri hem de ticari bakımdan geçiş yolu aynı zamanda hem kilidi hem de anahtarı konumundadır.

Tarih boyunca Doğu Akdeniz'de egemen olan güçler, Kıbrıs'ın da sahibi ve yöneticisi olmuşlardır. Kıbrıs bu karşı konulmaz tarihi kader karşısında, askeri ve ticari nedenlerle dönem dönem iktidar değişikliğine sahne olmuş, alınıp satılmış ve hatta kiralanmıştır (Gazioğlu, 2000).

Günümüzde de Doğu Akdeniz bölgesindeki coğrafi konumu sebebiyle sahip olduğu tarihsel önem yanında hem Doğu Akdeniz Bölgesinin hem de Orta Doğu'nun ticari geçiş yollarının odağı olması Ada'nın stratejik ve jeopolitik önemini her geçen gün arttırmaktadır. Geçmişte ve günümüzde olduğu gibi gelecekte de bu önem karşısında Ada, bölgede hâkimiyet kurmak isteyenlerin ilgi alanı olacaktır (Orhun, 2017).

Coğrafi olarak Anadolu yarımadasının bir uzantısı olduğu bilinen Ada'nın beşeri yapısı da kültürel ve demografik olarak neredeyse Anadolu'nun bir uzantısı gibidir. Bu özelliğinin yanında askeri güç, enerji kaynakları ve deniz ticareti düşünüldüğünde Kıbrıs Adasının hakimiyeti, Türkiye'nin dün olduğu gibi gelecekte de jeopolitik açıdan faydasıdır. Özellikle deniz ticareti bağlamında bakıldığında,

“Kara Avrupa'sına karşı deniz gücünü kullanarak tarih boyunca gücüne güç katan İngiltere göz önüne alındığında”

Türkiye açısından Kıbrıs Adası, ticari kaynaklara ve pazarlara deniz yoluyla erişim ve bu erişimin güvenliği bakımından daha da bir önem kazanmaktadır.

“Alfred Mahan'ın jeostratejik teorisine göre deniz hâkimiyetinin dünya hâkimiyeti anlamına geldiği, denizlere hâkim olanın dünyaya hâkim olacağı düşünülecek olursa adanın önemi bir kat daha artar.” (Keser, 2006).

2.4. Osmanlı Fethine Kadar Kıbrıs

Tarihi kaynaklardan edinilen bilgilere göre Kıbrıs'ta, MÖ 1500-1320 yılları arası yönetime hakim olan ilk devlet Mısır'dır. Mısırlılardan sonra 1320 itibariyle yaklaşık 120 yıl Ada'da Anadolu Hititleri hüküm sürmüştür. Kimi tarihçilere göre ise Kıbrıs'ın Hititlerle ilişkisi daha da eskilere dayanmaktadır.

Hitit devletinin sona ermesiyle MÖ 1200-709 yılları arası Fenikeliler Ada'ya hakim olmuşlardır. Fenikelilerin ardından Kıbrıs, MÖ 612-519 yıllarında Asurlular, MÖ 569-525 yıllarında tekrar Mısırlılar, MÖ 525-333 yıllarında Persler, MÖ 333-294 yıllarında Makedonlar, MÖ 294-58 yıllarında da Ptolemeler ve Antigonlar tarafından yönetilmiştir (Köylü, 2018).

Bütün bu yönetimlerden sonra, önemli sayılabilecek büyüklükte bir donanması olan Roma İmparatorluğu, Doğu Akdeniz'de ilerlemek ve doğal zenginliklere ulaşmak amacıyla Kıbrıs'ı MÖ 58'de fethetmiştir. Bu hakimiyet Roma İmparatorluğunun MS 395 yılında ikiye ayrılmasına kadar devam etmiştir. Bu tarih itibariyle Kıbrıs'ta egemenlik, Doğu Roma İmparatorluğu, bir diğer adıyla Bizans'a geçmiştir (Kurban, Ergün, Çümen ve Gül, 2020).

Roma İmparatorluğu'nun MS 395 yılında ikiye ayrılmasından sonra Kıbrıs'ta başlayan, Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğunun egemenliği 800 yıl sürmüştür (Akçay, 2018).

Haçlı Seferlerinin başlamasıyla 1191 yılında İngilizlerin eline geçen Ada, önce Templer Şövalyesine ardından da Guy de Lusignan yönetimine bırakılmıştır. Ada 1489 yılında Venedik hakimiyetine girene kadar Lüzinyanlar tarafından yönetilmiştir (Vatansever Müge, 2010).

Venedikliler döneminde Ada, korsanlık faaliyetlerinin odağı haline gelmiştir. Bölgenin Venedikli tüccarlarla birlikte korsanların denetiminde olması, Akdeniz'de güvenlik ve ticaret açısından egemenlik kurmak isteyen Osmanlı Devleti'ni rahatsız etmiştir. Venedik dönemi, Osmanlı Devleti'nin, 1571 yılında Kıbrıs'ı fethetmesiyle sona ermiştir (Özalper, 2021).

2.5. Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs

Venedikliler döneminde, Doğu Akdeniz’de, hem deniz ticari faaliyetlerinin hem de korsanlık faaliyetlerinin odağı haline gelen Kıbrıs Adası, Türk gemileri açısından da tehdit unsuru olmaya başlamış ve çevredeki ülkelerin fethedilip Osmanlı toprağına katılmasıyla Ada, daha da bir önem kazanmıştır. Kıbrıs seferiyle, Doğu Akdeniz’de hem güvenliği hemde tam hakimiyeti sağlamak, henüz padişah olmadan dahi II. Selim’in fetih planları arasındaydı (Gazioğlu, 2000).

Yavuz Sultan Selim’in Suriye, Filistin ve Mısır’a hakim olmasıyla Doğu Akdeniz’de Osmanlı hakimiyeti başlamıştır. Bu dönemde Venediklilerin elinde bulunan Kıbrıs Adası, askeri, siyasi ve ticari olarak stratejik öneme sahipti ve Osmanlı için tehdit unsuru oluşturmaktaydı (Ezilmez, 2018).

Osmanlı İmparatorluğu, hem korsanlara karşılık güvenlik bakımından hem de Kıbrıs’ta yaşayan yerli halkın bu durumdan rahatsız olması sebebiyle, onların da talepleri doğrultusunda, 1571 yılında, Ada’ya fetih düzenleyip Ada’yı hakimiyeti altına almıştır (Savrun, 2017).

2.5.1. Kıbrıs Adası’nın Fetih Nedenleri

Osmanlı Devleti’nin, Kıbrıs Adası’nı fethiyle ilgili hem Osmanlı kaynaklarında hem de batılı kaynaklarda birbirinden farklı birçok sebep gösterilmiştir. Osmanlının, genişleme politikasının en önemli basamaklarından biri olan Kıbrıs’ın fetih sebeplerini; dini, ticari, siyasi olmak üzere stratejik bir çok gruba ayırabiliriz (Bilgin, 2015).

Bunlardan dini temele dayandırılan sebepler şunlardır; İS 647 yılında, Halife Osman döneminin Şam Valisi olan Muaviye’nin, Kıbrıs’a yaptığı seferde Bizanslılarla çatışmış ve Ada Müslümanlar tarafından ele geçirilmiştir. Bu seferde Ada’ya çıkanlar arasında eşiyile birlikte Hz. Muhammet’in süt halası da bulunmaktadır ve attan düşerek ölmesi sonucu Ada’ya defnedilmiştir. Hz. Muhammet’in ailesinden birinin Hristiyan topraklarında mezarının olması, Osmanlı yönetim düşüncesine ters düşmüştür. Ayrıca Ada’da bulunan korsanlar, Hac Ziyaretinde bulunacak Osmanlıların deniz yolculuklarını tehlikeli hale getirmektedir.

Ekonomik açıdan bakıldığında, Kıbrıs'ta yerleşik korsanlar, Osmanlı ticaret gemileri için bir tehdit unsuru oluşturmaktadır. Bu gemilere korsanlar tarafından saldırıldığı gibi taşıdığı mallara da el konulmaktadır.

Hem Venedik yönetiminden hem de korsan faaliyetlerinden, dini ve ekonomik açıdan baskı gören Kıbrıs'ın yerli halkı da Osmanlının yönettiği topraklardaki yaşam şartlarını benimsediğinden, Osmanlının fethini bir kurtuluş olarak görmüştür.

Kanuni Sultan Süleyman zamanında, Osmanlı Toprakları devralınan mirasın neredeyse iki katına çıkmıştı. II. Selim'de, Kanuni'nin yürüttüğü Hint Denizi siyasasını sürdürmekte kararlıydı. Dolayısıyla Kıbrıs, Osmanlı İmparatorluğu'nun doğu denizlerine açılması için ilk duraktır, belki de en önemli fetih nedenlerinden biri de budur (Hakeri, 1993).

2.5.2. Osmanlının Kıbrıs'ta Uyguladığı Politikalar ve Bölgenin Demografik Yapısı

Kıbrıs'ın fethedilmesinin ardından, Ada'ya, Osmanlı Padişahı'nı temsilen siyasi işler için bir Bey, dini hükümlerin uygulanması için bir Kadı, mali işlemler için bir Defterdar ve bu yöneticilerin bir üst makamı olarak da bir Beylerbeyi atanmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yeni fethettiği topraklarda, toplumun dini farklılığı varsa farklı bir millet olarak sayılmakta ve özellikle dini konular başta olmak üzere yönetim olarak iç işlerinde serbest bırakılmaktaydı. Bu geleneksel hale gelmiş politikayla öncelikle halkın kalbini fethetmek amaçlanmaktaydı (Gazioğlu, 2000).

Kıbrıs'ta da 7 Mayıs 1572 tarihli yayınlanan Kıbrıs Kanunnamesi'yle

“...Şeriatın uygulanmasında, vergilerin alınmasında, davaların görülmesinde ve öteki durumlarda Ada halkına zulmedilmeyip, adaletle işlem yapılması ve dikkatli olunması, yerli halkın Tanrının emaneti sayılması, aksi halde özürlerinin asla kabul olunmayacağı ve ona göre gaflet etmemeleri...”

Kıbrıs Beylerbeyi'ne, Kadı'sına ve Defterdarı'na emrolunmuştur (Hakeri, 1993).

Doğu Akdeniz’de bölge hâkimiyeti sağlayan Kıbrıs Beylerbeyliği’nin hem nüfus ve hem de askeri bakımından güçlendirilmesi için Ada’da Türk iskânına başlanmıştır.

Fetih sonunda Ada’da kalan yaklaşık 20.000 askere destek olarak, Karaman, Darende, Niğde, Kayseri, İçel, Bozok, Alaiye, Manavgat, Zülkadiriye, Teke bölgelerinden olmak üzere yaklaşık 10.000 aile ve bazı Türkmen topluluklar zorunlu iskâna tabi olarak Ada’ya gönderilmiştir. Ayrıca hemen hepsi sanatkâr olan bu aileler belli süreyle vergiden muaf edilmişlerdir (S. Koday ve Akbaş, 2020).

Ada’nın fethinden sonra atanan yöneticilerin, en önemli görevlerinden biri 9 Ekim 1571 tarihli fermana göre Ada’daki vergiye tabi insanları ve onların gelir kaynaklarını saptamak amacıyla “tahrir” yani genel sayım işinin yapılmasıdır. Sayım sonucunda vergi yükümlüleri ve ödeyecekleri vergiler saptanarak, Mufassal Defter diye adlandırılan kayıt defterine yazılmışlardır.

Rum tarihçi Kiprianos’a göre bu sayımda vergiye tabi 14-50 yaşları arası 85.000 kişi (Rumi Maronit, Kıpti ve diğer ırklar olmak üzere) kaydedilmiştir. Kiprianos’un tarihçi Corenelli’den aktardığına göre Türklerin fethinden önce Ada’da 197.000 kişi yaşıyordu (kadınlar ve çocuklar dahi olmak üzere). Tahrir sonunda 150.000 yerli halk, 30.000 Türk askeri olmak üzere 18.000 kişi de yeni vergi yükümlüsü olarak kaydedilmiştir. Yeni vergi yükümlülerinin artmasının sebebi, fetih sonucu özgürlüklerine kavuşan köle sınıfına, toprak edinme ve işleme hakkının tanınması sayılabilir.

Fetih sonucu padişahın hâkimiyeti altında Osmanlı vatandaşı sayılan yerli halkın statüsü, Osmanlı İmparatorluğu’nun Anadolu ve Rumeli’nde uyguladığı, toprak ve mülk sahibi olma ve vergi yükümlülüğü ilkelerine göre belirlenmiştir. Böylelikle Kıbrıs, Osmanlı’dan sonraki “İngiliz Sömürge Yönetimine” kadar Osmanlı İmparatorluğu’nun bir parçası olarak yönetilmiştir (Gazioğlu, 2000).

2.6. İngiltere Yönetiminde Kıbrıs

Rusya, Osmanlı İmparatorluğu’nun egemenliği altında bulunan ve çoğunlukla Slav ırkın yaşadığı Balkanlar’ı, Osmanlı’dan kurtarmak ve oradan da İstanbul ve

Boğazlara ulaşmak amacıyla 1877 yılında Osmanlı İmparatorluğu'na savaş açmıştır. Osmanlı İmparatorluğu, hem Balkanlar'da hem de Doğu Anadolu'da açılan cephelerde bazı başarılar elde etse de kadro ve teçhizat yetersizliği gibi sebeplerle Rusya karşısında büyük bir yenilgi yaşamıştır. 1878 yılında Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında imzalanan Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması ile Balkanlarda bazı bölgeler ile Doğu Anadolu'da Kars, Ardahan ve Batum Rusya'ya bırakılmıştır (K. Olgun ve Balıkcıoğlu, 2012).

Tarihe 93 Harbi olarak geçen, 1877-1878 yılları arasında yaşanan Osmanlı – Rus Savaşı sonucunda Rusya'nın jeopolitik gücü karşısında Osmanlı İmparatorluğu'nu bölgede yetersiz bularak endişeye kapılan İngiltere, Kıbrıs Adası'nı, sömürgelerine ulaşım kolaylığı açısından üs olarak Osmanlı İmparatorluğu'ndan resmen talep etmiştir. Ada, 4 Haziran 1878'de imzalanan Kıbrıs Antlaşması ile Osmanlı İmparatorluğu tarafından 92.000 altın karşılığında mülkiyeti Osmanlı İmparatorluğu'na ait olmak şartıyla İngiltere'ye kiralanmıştır. 1914'te, Osmanlı İmparatorluğu'nun İngiltere karşısında savaşan Almanya bloğuyla Birinci Dünya Savaşı'na dâhil olmasıyla İngiltere, Ada'yı ilhak etmiştir. Ardından da Türk Kurtuluş Savaşı sonucunda kabul edilen 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Anlaşması'nın 20. Maddesine dayanarak Ada, İngiltere tarafından resmen ilhak edilmiştir. Bu durum karşısında Türkiye Cumhuriyeti itiraz etmemiş ve 1925 yılında da Ada'ya birtemsilci atamıştır (B. Bolat, 2020).

Kıbrıs adasının resmen ilhakından sonra, 10 Mart 1925 tarihinde İngiltere Kralı V. George tarafından adanın statüsü, İngiliz Taç Kolonisi olarak açıklanmış, 1959 yılına kadar da İngiliz Tacına bağlı bir sömürge kolonisi olarak yönetilmiştir (Vatansever Müge, 2010).

2.6.1. İngiltere'nin Kıbrıs'ta Uyguladığı Politikalar ve Bölgenin Nüfus Hareketleri

Kıbrıs Adası'na İngiltere'nin el koymasına sevinen taraf Kıbrıslı Rumlar olmuştur. Çünkü bu ilhakı Enosis hayallerini gerçekleştirmeleri için fırsat olarak görmüşlerdir (S. Koday ve Akbaş, 2020).

İngiliz General Wolseley, 22 Temmuz 1878'de Kıbrıs'a geldiğinde Girne Piskoposu tarafından karşılanmıştır. Girne Piskoposu, Kıbrıslı Rumların, yeni İngiliz yönetimini, doğrudan Kıbrıs'ın Yunanistan'a diğer Yunan adalarında olduğu gibi devredilmesi şartıyla kabul edeceklerini bildirmiş ancak bu istekleri İngiliz yönetimince kabul edilmemiştir (Yellice, 2012).

Ada'daki İngiliz idaresini fırsat bilen Rumlar, Mısır ve Malta gibi farklı coğrafyalardan Kıbrıs'a göç etmeye başlamışlardır. İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi Layard'a göre 1878'de Kıbrıs'ta yapılan sayımda Ada nüfusu 144.000 olarak kaydedilmiştir. 1881 sayımına göre ise nüfus 186.084 kişiden ibarettir. Farklı ülkelerden gelen Rum göçleri, üç yıl gibi kısa bir sürede hızlı nüfus artışına sebep olmuştur (Çakmak, 2008).

İngiliz yönetimi, Rumlar ve Ortodoks kilisesine karşı son derece hoşgörölü ve nazik davranmışlar hatta Ada'nın Türk idaresinden uzaklaştırılması için Rumlardan yana taraf olmuşlardır. Bu dönemde Türkler ekonomik, siyasal ve kültürel olarak her açıdan yok sayılmışlardır. Bu haksızlıklar karşısında Türkler var olmaya çabalamış, Kıbrıs'ın Yunanistan tarafından ilhak edilmemesi için direnmişlerdir (Vatansever Müge, 2010).

Hatta İngiliz yöneticiler, Kıbrıslı Rumları, Helen soyundan geldikleri ve Hristiyan oldukları için Müslüman Türkler karşısında korumuşlardır (Sonyel, 1995).

Yine bu süreçte Kıbrıs yönetimindeki Türk idareciler ve memurlar işlerinden edilmiş haksız kampanyalarla mal varlıklarına el konulmuş, eğitimli gençler ise işsiz kalmıştır. Bu haksızlıklar ve baskılar üzerine, malları ellerinden alınan, işsiz kalan ve tedirgin olan Türkler, Türkiye'ye göç etmeye başlamışlardır (Atasoy, 2011).

Bu tedirginliğin artmasıyla hızlanan Türk göçleri sonucunda, Ada'daki nüfus dengesi Rumlar lehine artmış demografik yapı değişmiştir (S. Koday ve Akbaş, 2020).

2.7. Kıbrıs Sorununun Gelişim Süreci

2.7.1. Yunanistan'ın Kıbrıs Politikaları

Yunanistan'ın Kıbrıs politikasının temeli “Megali İdea” fikrine dayanmaktadır. Türkçe karşılığı “Büyük Fikir” olan Megali İdea'nın özü başkenti İstanbul olan büyük Yunanistan'dır. Büyük Yunanistan; Girit, Makedonya, Ege Adaları, Batı Anadolu, Trakya, Marmara civarı, Trabzon ve tabii ki Kıbrıs Adası olmak üzere geniş bir coğrafyayı kapsamaktadır (Açıkses ve Cankut, 2014).

“Enosis” fikrinin temelinde de Megali İdea hayali vardır ve Kıbrıs'ın bu hayal kapsamında Yunanistan'a bağlanmasını yani Ada'nın ilhakını ifade eder. Ada'nın 1791 yılında ilk haritasının çizilmesinden bugüne değin bu hayal süregelmiştir (Vatansever Müge, 2010).

1915 yılında İngiltere, Ada'nın, Yunanistan'ın I. Dünya Savaş'ında kendi yanlarında savaşıp Sırp kuvvetlere destek olması karşılığında Yunanistan'a devredileceğini açıklayıp Enosis'e yeşil ışık yaksa da bu teklif Yunanistan tarafından kabul görmemiştir. Yunan Kralı Konstantin, Alman İmparatoru ile akraba olması sebebiyle I. Dünya Savaş'ında tarafsız kalacaklarını açıklamıştır (M. Bolat, 2020).

Yunanistan, Enosis emelini, ilk defa 1928'te Fransa, Rusya ve İngiltere'ye Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını içeren bir nota göndererek dile getirmiştir. Rumlar ise İngiltere'nin Kıbrıs için hazırladığı yeni anayasa taslağını Enosis'i içermediği gerekçesiyle kabul etmeyip Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasını talep etmişlerdir (Z. Koday ve Akbaş, 2020).

II. Dünya Savaşı'nın ardından Yunanistan, Enosis çalışmalarına hız vermiş ve ilk iş olarak 28 Şubat 1947 tarihinde Yunanistan parlamentosunda Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı için oy birliğiyle karar çıkartmıştır. İlhakın kabulü karşılığında da ABD ve İngiltere'ye askeri üsler vereceklerini vaat etmiştir. 1949 yılında Rumlar, Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakının kabulü için Birleşmiş Milletler'e başvurmuş ardından bu konuda plesibit çalışmalarına başlamışlardır (Vatansever Müge, 2010).

Rum Ortodoks Kilisesi'nin yaşı ve hasta başpiskoposunun 1950 yılında ölmesiyle yerine 18 Ekim 1950'de Kitium piskoposu olan 37 yaşındaki Makarios seçilmiştir. Makarios, piskopos olduğu dönemde kilisenin düzenlediği, 15 Ocak 1950 tarihli resmi olmayan Enosis Plebisitini yönetmiştir. Bunu yaparken de Birleşmiş Milletler'in "Self-Determinasyon" ilkesini hukuki ve siyasi dayanak olarak plesibit kampanyasında kullanarak plesibitin göz dolduran aktörü olmuştur (Gazioğlu, 1998).

2.7.2. 1950 Enosis Plesibit'i

Kilise ve Komünist AKEL Partisi'nin birlikte yönettiği bir kampanya ile Rum Halkı örgütlenerek İngiliz valisi Sir Andrew Wright'a Enosis Plesibit'i için başvuruda bulunmuştur. Kilise komitelerinin gözetiminde gerçekleşen 15 Ocak 1950 tarihli plesibitte her kiliseye Enosis'e Evet ve Enosis'e Hayır seçenekleri olan bir oylama defteri konulmuştur. 18 yaşına gelmiş her Rum'un Plesibit defterini imzalaması istenmiştir.

Plesibit, İngiltere'nin imza sonucunu tanımayacağız ve geçersiz kabul edeceğiz açıklamalarına ve Türklerin protestolarına rağmen 15 Ocak 1950 Pazar günü gerçekleşmiştir. Rum halkının %96'sının Enosis'e evet yönünde oy kullandığı Kilise tarafından 29 Ocak 1950'de açıklanmıştır (Turan, 2020).

2.7.3. EOKA'nın Kuruluşu ve Tedhiş Hareketleri

Yunanistan ve Kıbrıs Rumları, Birleşmiş Milletler'in "Self Determinasyon" (Ulusların kendi kaderini tayini) ilkesine dayanarak talep ettikleri Enosis'i diplomatik yollardan çözemeyeceklerini anlayarak şiddet ve terör eylemlerine yönelmişlerdir. Böylece uluslararası kamuoyunun dikkatini Kıbrıs üzerine çekerek Enosis'i tüm dünyaya dikte edeceklerini düşünmüşlerdir. Elbette bu konuda da Başpiskopos Makarios şiddet olaylarının lider yönlendiricisidir. Eski bir Yunan Subayı olan Georgios Grivas (ülkesi Yunanistan'da daha önce "KHI" kod adıyla yasadışı bir örgüt kurmuştur.), Kıbrıs'ta da Rum gençleri örgütlemesi için Makarios'un talebiyle

Kıbrıs'ta silahlı EOKA örgütünü kurmuştur. Örgüt kilisenin himayesinde ve Makarios'un liderliğinde çalışmalarına başlamıştır (Savrun, 2018a).

Silahlı terör örgütü olan EOKA'nın fikri temeli Enosis ve Helenizm, temel amacı ise Kıbrıslı Rumların demokratik yollarla ulaşamadıkları Enosis'e, terör eylemleriyle dünyanın ilgisini çekerek ve gündemde kalarak Birleşmiş Milletler'e baskı yapıp Self Determinasyon ilkesinin, İngiliz Sömürgesi olan Kıbrıs'ta, uygulanmasını sağlamaktır. Dolayısıyla bu konuda Grivas ve Makarios'un ilk destekçisi de Yunan hükümetiydi. Ardından uluslararası kamuoyu oluşması açısından dünyanın dört bir yanından Enosis fikrini kabul eden politikacı, avukat, akademisyen, gazeteci gibi meslek mensuplarının maddi manevi desteğini almışlardır. Hepsi bir yana EOKA'nın silahlı eylemler için mutlak gücünün ana kaynağı Kıbrıs'lı Rum halkıydı (Şahin, 2020).

Grivas ve Makarios, eyleme başlama planı yapmak için Larnaka Piskoposluğu'nda, 11 Ocak 1955 tarihinde gizlice buluşmuşlardır. Bu toplantıda terör eylemlerine ne zaman ve nasıl başlanacağını konuşmuşlar, Makarios, Yunanistan'ın bağımsızlık günü olması sebebiyle EOKA eylemlerine başlangıç tarihi olarak 25 Mart'ı teklif etmiştir. Grivas ise eyleme geçmek için daha erken bir tarihi düşündüğünden bu toplantıda bir karara varamamışlardır. İlerleyen günlerde Yunanistan'dan Kıbrıs'a gizlice silah ve patlayıcı maddeler taşıyan Ay Yorgi teknesi yakalanmış ve bunun üzerine Grivas eylem tarihini 25 Mart'tan daha da ileri bir tarihe ötelemek zorunda kalmıştır.

Bu süreçte eylemlerin hangi bölgelerde ve kimler tarafından yapılacağı Grivas tarafından düzenlenmiştir. Silahlı terör örgütü EOKA'nın 80 kişilik eğitimli kadrosu bulunmaktadır. Her bir eylem yeri için de 5 ya da 6 kişiden oluşan gruplar hazırlanmıştır.

Sonunda, 1 Nisan günü gece saat 00.30'da, Kıbrıs'ın farklı bölgelerinde patlayan bombalarla kanlı terör eylemlerinin yaşanacağı yeni bir dönem başlamıştır.

Bu süreçte İngiliz askeri binaları, hükümet binaları gibi çok önemli noktalara saldırılar düzenlenmiştir. Enosis'e gönül verenler yalnızca Ada'da yaşayan Türklerin

değil İngiliz ve Rumların da büyük kayıp vermesine sebep olmuşlardır. Yüzlerce masum insan katledilmiştir.

EOKA silahlı terör örgütü temel amacına ulaşamamış, Enosis gerçekleşmemiştir. Ancak Kıbrıs tarihinde yeni bir dönüm noktası olan Türk-Rum ortaklığında kurulacak Kıbrıs Cumhuriyeti'ne giden yolu açmıştır (Gazioğlu, 1998).

2.7.4. Türkiye'nin Kıbrıs Politikaları

Kıbrıs sorununun uluslararası arenada dile getirilmesi, Rumların Plesibit çıkışı ve ardından oluşan gerginlik Ada'nın huzurunu bozmuştur.

Türk hükümeti, Ada'da statükonun korunması, İngiltere ve Yunanistan ile aralarının bozulmaması için 1955 yılına kadar İngiltere'nin Kıbrıs siyasetini benimseyip kabul etmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü'nün gazetecilere verdiği demeçte "Kıbrıs sorunu diye bir sorunun bulunmadığı" ifadesi de bu kabullenışı destekler niteliktedir. Ancak Köprülü diğer yandan İngiltere'nin Kıbrıs politikasında bir değişiklik olması durumunda Ada'da Türkiye'nin haklarının saklı olduğunu da savunmaktaydı (Savrun ve Tinal, 2017).

1952 yılında Türkiye ve Yunanistan, birlikte NATO'ya dâhil olmuştur. Türkiye, Kıbrıs konusunda çıkabilecek olası çatışmaların NATO'ya zararı olur endişesi taşımaktaydı. Sovyet tehditleri karşısında Amerika'ya yakın politikalar izleyen Türkiye, aslında Amerika'nın bu konuda oluşacak olumsuz tavrından da çekinmekteydi. Çünkü o dönemde Türkiye, Amerika'nın gönderdiği ekonomik yardımlara da çok ihtiyaç duymaktaydı (Coşkun, 2018).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 17 Aralık 1954 tarihli toplantısında, Yunanistan'ın talep ettiği Kıbrıs'ta self-determinasyon (ulusların kendi kaderlerini belirleme) başvurusu görüşülmüş ancak müzakeresine gerek olmadığı yönünde bir karar alınmıştır. Alınan karar üzerine Kıbrıs'ta 1955 yılında başlayan tedhiş hareketleri daha da artmıştır (Sevinç, 2017).

Birleşmiş Milletler'e yapılan self- determinasyon başvurusunun olumsuz karşılanması sonucu EOKA saldırılarının artması Türkiye kamuoyunda ciddi tepkilere neden olmuştur. Özellikle üniversite gençliği ve Türk basını, durumun ciddiyetini gözler önüne seren ve hükümeti harekete geçirecek tepkiler ve eylemler ortaya koymuşlardır.

EOKA'nın Lefkoşa saldırısında çok sayıda Türk'ün yaralanması ve öldürülmesinden sonra CHP Genel Sekreteri Kasım Gülek, Hükümetin duruma müdahil olası için bir çağrı yapmıştır.

Üniversite öğrencileri TMTF (Türkiye Milli Talebe Federasyonu) çatısı altında terör olaylarını protesto eden bir bildiri yayınlamışlardır.

Dr. Fazıl Küçük'ün 22 Haziran 1955'te Başbakan Menderes'e gönderdiği bir telgraf, Türk kamuoyunda çok ses getirmiştir. Bu telgrafta, Ada yönetiminin Rumların terör olayları karşısında tepkisiz kaldığı, bu sebepten dolayı Kıbrıslı Türklerin, sadece Türk hükümetinin himayesinde güven altında olacaklarını yazmaktaydı.

Yaşanan gelişmeler karşısında tepki göstermeyip pasif davranışlar sergileyen Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü, görevden alınarak yerine daha sert ve onurlu politikalar sergileyecek olan Fatin Rüştü Zorlu getirilmiştir.

Tüm bu tepkilerin ve gelişmelerin ardından, Londra Konferansı öncesi Başbakan Adnan Menderes, ilk defa Ada'daki Türk toplumunun sorunlarıyla ilgili son derece ciddi, açık ve sert bir konuşma yapıp, bu terör olayları karşısında Ada'da yaşayan Türk halkının yalnız ve savunmasız bırakılmayacağını söylemiştir (Gazioğlu, 1998).

Bu arada İngiltere, Kıbrıs'ın İngiltere Taç Kolonisine bağlı olmasından dolayı Rum halkı üzerinde sömürge baskısı yapıyormuş görüntüsünden kurtulmak için Türkiye ve Yunanistan'ı davet ederek bir üçlü konferans düzenledi. Böylelikle İngiltere, Kıbrıs sorununun sorumluluğunu biraz da bu iki devletle paylaşmak istemiştir. Hem Türkiye'nin hem de Yunanistan'ın katıldığı görüşmelerde Türk tarafı Kıbrıs adasının Türkiye'ye verilmesini talep etmiştir. Elbette Yunanistan da Kıbrıs'ın

Yunanistan'a verilmesini yani Enosis'i talep etmiştir. Böylece sorun çözümden ziyade çözümsüzlüğe doğru yol almıştır (Sevinç, 2017).

Kıbrıs sorununun çözüm görüşmelerinde, "Kıbrıs Türk'tür, Türk kalacaktır" teziyle Türkiye, ilk başlarda adanın tamamını istiyordu. Zamanla bu talebin çok da mümkün olmadığı anlaşıncı "Ya taksim ya ölüm" teziyle Ada'nın, Türkiye ve Yunanistan tarafından paylaşılması düşünülmüştür.

Sonuçta ne Türkiye'nin bu tezleri ne de Yunanistan'ın Enosis hayali gerçekleşmemiştir. 13 Şubat 1959 tarihli Zürih Antlaşması ve ardından 19 Şubat 1959 Londra Antlaşması'yla İngiltere'ye Ada'daki üslerini muhafaza hakkıyla Türkiye ve Yunanistan'a bazı haklar tanınarak Ada'nın bağımsız bir devlet olması yönündekarar verilmiştir. Başpiskopos Makarios Cumhurbaşkanı, Dr. Fazıl Küçük'ün yardımcısı olması sorunu çözmüş gibi görünse de aslında daha büyük sorunların başlangıcı olmuştur (Akşin, 2007).

2.7.5. Londra Konferansı (29 Ağustos 1955)

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere'nin Ortadoğu'da üstlendiği rolü kapmak ve böylece bölgede güç sahibi olmak amacıyla Kıbrıslı Rumların, Enosis doktrinini desteklemekteydi. Böylece EOKA terör örgütünün, saldırı eylemleriyle İngiltere'nin zor durumda kalacağını düşünüyordu. Öyle de olmuştur. Baskılar karşısında sıkışan İngiltere, Türkiye'yi hem çözüm ortağı olarak hem de denge unsuru olarak resmen Kıbrıs sorununa dâhil ederek kendi yanına çekmeye çalışmıştır (İsmail, 1998).

İngiltere Hükümeti, gerek Doğu Akdeniz savunması gerekse Kıbrıs sorunuyla ilgili olarak, İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın katılacağı üçlü bir konferans yapmayı düşünmüş ve tarafları davet etmiştir. 29 Ağustos 1955 tarihli düzenlenen bu konferansa ev sahibi olarak İngiltere Dışişleri Bakanı Macmillan, Türkiye'yitemsilen Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Yunanistan'ı temsilen Dışişleri Bakanı Stefanopulos katılmışlardı (Emircan, 2007).

Böylece Türkiye, uluslararası alanda, Kıbrıs sorununun resmen bir tarafı olmuştur. Yunanistan burada da Enosis'e ulaşmak için Birleşmiş Milletler'in Self

Determinasyon ilkesini öne sürmüştür. Bunun karşısında Türkiye de haklı olarak Ada'da iki halk olmasından dolayı sadece Rumlara değil her iki tarafa da bu hakkın uygulanması gerektiğini savunmuştur. Dolayısıyla ortak bir karara varılamamıştır. Ancak bu konferans, Türkiye açısından, resmen taraf olarak davet edilmesi sebebiyle tarihi öneme sahiptir (İsmail, 1998).

2.7.6. Türk Mukavemet Teşkilatının Kurulması (27 Kasım 1957)

EOKA tedhiş örgütünün 1955 yılında kurulmasıyla birlikte başlattığı terör faaliyetleri doğrudan Kıbrıslı Türkleri ve Türk köylerini hedef almıştır. Kıbrıslı Türk halkı, EOKA tedhiş örgütünün karşısında güçlü bir savunma yapacak örgütsel yapıya gereksinim duymuş ve çeşitli mukavemet birlikleri kurmuşlardır. VOLKAN bunların en büyüğü ve en etkin olanıdır. Ancak bu birlikler eğitimsiz ve askeri bir yapıya sahip olmadıklarından EOKA karşısında yetersiz kalmışlardır (İsmail, 1998).

Ayrıca İngiltere'nin Kıbrıs'ta asayişi ve kamu düzenini sağlayamaması ve Kıbrıslı Türklerin can ve mal güvenliğini koruyamaması da Kıbrıslı Türklerin kendilerini savunma yolları aramalarına sebep olmuştur (Avcı, Doğanay ve Atun, 2016).

Bu sebeplerden dolayı Volkan, Karaçete ve 9 Eylül gibi yerel savunma yapan birliklerin Ada'daki güvensiz ortamda yeterli gelmediği kaygısıyla bir araya gelen Rauf Denктаş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi daha güçlü bir örgütsel yapının kurulmasına karar vermişlerdir. Bölgede savunma faaliyeti gösteren bütün örgütler Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) çatısı altına alınmış ve 15 Kasım 1957 yılında TMT kurulmuştur (Yüksel, 2018).

TMT'nin öncelikli hedefleri şunlardır: Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkının can ve mal güvenliğini sağlayarak ENOSİS hayaliyle Türklere yapılan terör eylemlerine karşı durup, saldırıları geri püskürtmek. Ada'da yaşayan Türk halkının birliğini ve bütünlüğünü sağlayarak, Rumlara ve İngilizlere karşı haklarını savunmak. Kıbrıslı Türklerin anavatanı olan Türkiye ile iyi ilişkiler kurup anavatana bağlılığı korumak.

TMT bu hedeflere ulaşmak için verdiği mücadelede başarılı olmuş ve 1958–1960 ve 1963–1974 yıllarında, Ada’da yaşayan Türk halkını, Rumlar karşısında örgütleyerek var olmalarını sağlamıştır (İsmail, 1998).

Türk Mukavemet Teşkilatı, Ada’da yaşayan Türk halkının, hem askeri örgütlenmesinin temelini oluşturmuş hem de ENOSİS’e karşı yapılan mücadelenin devamlılığını sağlamıştır (Yalçın, 2016).

2.7.7. Zürih Anlaşması (11 Şubat 1959)

EOKA terör örgütünün kanlı eylemleriyle başlayan 1958 yılının Temmuz ayında 48 Türk’ün öldürülmesi üzerine harekete geçen İngiltere Başbakanı Harold McMillan, bu durumu 9 Ağustos’ta Yunanistan Başbakanı Karamanlis ile 10 Ağustos’ta da Türkiye Başbakanı Menderes ile görüşmüştür. Ardından İngiltere, “15 Ağustos Planı” adı altında bir plan açıklayarak Kıbrıs’ın yönetimindeki Türklere bazı yasal haklar tanınacağını açıklamıştır. Durumdan rahatsız olan EOKA, Rumlara savaşa hazır olun çağrısı yapmıştır. Sorunun çözümden ziyade çözümsüzlüğe girmesiyle uluslararası kamuoyunun tepkisinden çekinen Yunanistan üçlü görüşmelere yeniden katılmayı kabul etmiştir (A. Olgun, 1991).

Yunanistan’ın bu olumlu tavrı karşısında Türkiye, Dışişleri Bakanı Zorlu’nun Yunan mevkidaşı ile bir araya gelmesini onaylamıştır. Ocak 1959 tarihli bu görüşmede taraflar her iki ülke başbakanlarının konu üzerinde çalışmak üzere bir araya gelmeleri için anlaşma sağlamışlardır. Türkiye Başbakanı Menderes ile Yunanistan Başbakanı Karamanlis’i 5 Şubatta bir araya getiren bu toplantı 11 Şubat’ta anlaşma ile sonuçlanmıştır (Emircan, 2007).

Sağlanan bu anlaşmaya göre Yunanistan’ın Enosis ve self-determinasyondan, Türkiye’nin de eşit taksim talebinden vazgeçmesi doğrultusunda Kıbrıs’taki iki halkın eşit ve değişmeyen haklara sahip olduğu Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin garantörlüğünde bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulması kabul edilmiştir (Avcı ve diğerleri, 2016).

Bu anlaşmaya göre; Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Başkanı Rum toplumundan, Başkan Yardımcısı'nın Türk toplumundan olmasına, 7 Rum ve 3 Türk'ün yer aldığı bakanlar konseyinin kurulmasına, meclisin ve yürütme organının %70'inin Rum %30'unun Türk olmasına, Rumca ve Türkçe olmak üzere iki resmi dil olmasına, kurulacak ordunun %60 Rum %40 Türk olmasına, her iki tarafın milli bayramlarını kutlama hakkına ve Kıbrıs Cumhuriyeti bayrağı ile Türk ve Yunan bayraklarının asılması hakkının saklı olmasına karar verilmiştir (Emircan, 2007).

2.7.8 Londra Anlaşması (19 Şubat 1959)

Londra Antlaşması, Türk ve Yunan başbakanlarının Zürih'te vardıkları anlaşmanın, yine iki ülke dışişleri bakanlarının talepleri üzerine İngiltere'nin de anlaşmaya dahil edilerek kesinleşme aşamasıdır (Olgun, 1991).

Toplantı, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere başbakanlarının yanında Kıbrıs Rum lideri Başpiskopos Makarios ve Türk tarafı lideri Dr. Fazıl Küçük'ün katılımıyla gerçekleşmiştir (Avcı vd. 2016).

19 Şubat 1959 tarihli bu antlaşma, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasının yanında Garanti ve İttifak anlaşmalarının da temelini oluşturmuştur (Emircan, 2007).

2.7.9. Kuruluş, Garanti Ve İttifak Anlaşmaları

11 Şubat 1959 - Zürih ve 19 Şubat 1959 - Londra Antlaşmaları, 23 Şubat 1959 tarihli ve üçlü antlaşma olarak anılan, Kuruluş, Garanti ve İttifak Anlaşmalarının temelini oluşturmaktadır. Bu Antlaşmalar sonucunda neşet eden Kıbrıs Cumhuriyeti, Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar olarak iki toplumdan oluşmaktaydı. Kıbrıslı Türk toplum lideri ve Rum Toplum liderinin yanı sıra İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin de taraf olarak imzaladığı bu üçlü antlaşmanın ardından İngiltere'nin Kıbrıs'taki hâkimiyeti Kıbrıs Cumhuriyeti'ne devredilmiştir. Kıbrıs'ın yönetim şeklinin iki toplumlu Cumhuriyet olarak belirlenmesi, Kuruluş Antlaşması'yla gerçekleşmiştir. Garanti Antlaşması ile bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünün yanı sıra anayasal düzeni de güvence altına alınmıştır. En nihayetinde İttifak Antlaşması ile de İngiltere,

Yunanistan ve Türkiye'ye olası durumlarda Kıbrıs'a müdahale hakkı sağlanmıştır (Kurt, 2020).

Kuruluş Antlaşması ile Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü, bağımsızlığı ve anayasal düzeninin korunması; Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin ortak çıkarları da düşünülerek taraflarca kabul edilmiştir. Dolayısıyla Kıbrıs Cumhuriyeti'nin varlığının ve anayasal düzeninin niteliği de uluslararası arenada teyit olmuştur (Emircan, 2007).

Garanti Antlaşması'nın 1. Maddesine göre, Kıbrıs Cumhuriyeti, hiçbir devletle ve siyasi ya da ekonomik birlikle birleşmemeyi taahhüt etmiştir. Böylece ne Türkiye nede Yunanistan hatta Avrupa Birliği ile birleşme olasılığı kalmamıştır. 2. Maddede ise Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Anayasal düzeni, bağımsızlığı, ülke bütünlüğü ve güvenliği İngiltere, Yunanistan ve Türkiye tarafından tanınmış, kabul edilmiş ve garanti altına alınmıştır. Garanti Antlaşması'nın 4. Maddesinin son paragrafı ise (1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın dayanağı da bu maddedir.) taraflar arasında ortaklaşa ve uzlaşarak hareket etme imkânı kalmadığı durumlarda Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'den herhangi biri garantör devlet olarak, oluşturulan mevcut düzeni korumak amacıyla müdahale etme hakkına sahiptir. Bu maddeye istinaden Türkiye, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ile Garanti Antlaşması'ndan doğan uluslararası hakkını kullanarak garantör ülke görevini yerine getirmiştir (İsmail, 1998).

İttifak Antlaşması ile de taraflar arasında barış ve güvenliği sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 1. Maddeye göre Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs, ortak savunma için işbirliği içinde olmak 2. Maddeye göre ise Kıbrıs Cumhuriyeti'nin toprak bütünlüğüne, bağımsızlığına ve anayasal düzenine yönelik saldırılara karşı durmakla sorumludurlar (Emircan, 2007).

İttifak Antlaşmasının 3. Maddesine göre 1. ve 2. Maddelerde belirtilen ittifakın amaçlarına ulaşmak üzere Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından Kıbrıs Cumhuriyeti'nde üçlü bir karargâh kurulmasına karar verilmiştir. Bu karara göre Türkiye, Ada'da 650 Türk askeri, Yunanistan ise 950 Yunan askeri bulundurma hakkına sahip olmuştur. İngiltere de Dikelya ile Ağrotur askeri üsleri ile Ada'daki askeri faaliyetlerini devam ettirmiştir (İsmail, 1998).

2.8. Kıbrıs Cumhuriyetinin İlanı ve Yaşanan Gelişmeler

2.8.1. Akritas Planı

Akridas Planı: Londra ve Zürih Antlaşmaları ile Kıbrıslı Türklerin, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde eşit kurucu olarak hak sahibi olmalarına rağmen, Rumlar tarafından bu hakların ellerinden alınarak yok sayılması, yönetimlerden el çektirilerek azınlık duruma düşürülmeleri ve en nihayetinde de Grivas yönetimindeki EOKA tedhiş örgütünün eylemleriyle Türk halkını topluca imha etme planıdır (Cankut, 2021).

15 Ağustos 1960'da Kıbrıs Cumhuriyeti ilan edilmesine rağmen EOKA Tedhiş Örgütü gizliden gizliye çalışmalarını yeraltında sürdürmüştür. Bu süreçte hazırladıkları AKRIDAS Planı'nı, 1963 yılının Aralık ayında uygulamaya başlamışlardır. Planın gizli hedefi elbette Enosis'dir ve bu nihai hedefe ulaşma doğrultusunda Rumlar, 1963 yılı Aralık ayında faaliyete geçerek EOKA'nın 1960 öncesi eylemlerinden daha şiddetli bir biçimde saldırılarını arttırmışlardır (Yücel, 2021).

Bu plan doğrultusunda silahlı saldırılar ve çatışmalar sürerken Makarios 22 Aralık tarihinde Garanti Antlaşması'nın artık bir hükmünün kalmadığını ve hükümsüz sayılması için Birleşmiş Milletler'e müracaat edeceklerini, Türkiye tarafından yapılacak olası bir müdahaleyi de kendilerine karşı saldırı sayacaklarını açıklamıştır (Cankut, 2021).

Bunun üzerine Ada'da yaşayan Rumlar da Akritas Planı'nı uygulamak, Ada'daki Türk nüfusunun imhası için harekete geçip seferber olmuşlardır.

Tarihi kayıtlara 21 Aralık 1963 Kanlı Noel ve Kumsal faciası olarak geçen olayla, saldırılar doruk noktasına ulaşmıştır. Lefkoşa'nın Kumsal semtinde oturan Doktor Binbaşı Nihat İlhan'ın eşi ve üç çocuğu saldırılar sırasında saklandıkları banyo küvetinde katledilip görüntüleri tüm dünyaya servis edilmiştir (Keser, 2011).

2.8.2. Johnson Mektubu

Kıbrıs'ta, Rumların, Akritas Planı doğrultusunda başlattıkları silahlı saldırıların devam etmesi üzerine Türkiye Hükümeti, Başbakan İsmet İnönü'nün başkanlığında yapılan, 2 Haziran 1964 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında Kıbrıs'a müdahale etme kararı almıştır. Aynı toplantıda Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, Amerikan Büyükelçiliği aracılığıyla, ABD başkanı Johnson'un bilgilendirilmesi için görevlendirilmiştir (İlhan, 2015).

Türk hükümetinin 2 Haziran tarihli müdahale kararının ardından hem iç politikada hem dış politikada yaşanan gergin ortamda Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Lyndon B. Johnson, siyasi tarihimize Johnson Mektubu olarak geçen, 5 Haziran 1964 tarihli mektubu Başbakan İsmet İnönü'ye göndermiştir. Ülkeler arası resmi görüşlerin teyidi açısından tercih edilen bir yöntem olan mektup gönderilmesi bu sefer hem üslup hem de içerik açısından Türkiye kamuoyunda büyük ses getirmiştir (Savcı, 2021).

ABD Başkanı Johnson, mektubunda Kıbrıs'a yapılacak olası bir Türk müdahalesine, Sovyetlerin de müdahale ile karşılık vereceğini, bu durumda Türkiye'nin NATO ve BM nezdinde lehte kararlar alınarak korunmayacağını belirtmiştir (Algür, 2020).

Ayrıca Johnson, mektubunda, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin envanterinde bulunan Amerikan silahlarının bu müdahalede kullanılmamasını, bu silahların Amerikan politikalarına ve çıkarlarına karşı kullanılmasının mümkün olmadığını kesin bir dille belirtmiştir (Savcı, 2021).

Bu mektupla, ABD ve Rusya arasındaki soğuk savaş arasında yalnız kalan Türkiye, batı yönlü ve tek taraflı dış politikasını çok yönlü ve Üçüncü Dünya Ülkeleri'ni de kapsayacak şekilde değiştirme girişimlerine başlamıştır (Algür, 2020).

Bu mektup Türk-Amerikan siyasi tarihinde de bir dönüm hatta kırılma noktası olmuştur. Ayrıca bu mektupla Amerika'nın uyguladığı silah ambargosu, Türkiye'nin savunma sanayinde ne kadar dışa bağımlı olduğunu da gün yüzüne çıkarmıştır.

Türkiye, yerli savunma sanayinin varlığına en çok 1967 Kıbrıs olayları sırasında ihtiyaç duymuştur. Çıkarma gemisi olmadığından Ada'ya müdahale etmekte zorlanmıştır (İlhan, 2015).

2.8.3. Rumların Yaptığı Katliamlara Türkiye'nin Tepkisi

Akritis Planı çerçevesinde Aralık 1963'te Kıbrıs'ta Türklere karşı başlatılan saldırılar Türkiye kamuoyunda kaygı ve öfkeyle karşılanmış ve yurdun çeşitli yerlerinde tepki mitingleri düzenlenmiştir. İstanbul Üniversitesi öğrencileri tarafından düzenlenen ve halkın yoğun katılım gösterdiği 24 Aralık tarihli mitingde, Türk Silahlı Kuvvetleri göreve çağrılarak müdahale etmesi istenmiştir. Yine Ankara'da da aynı amaçla mitingler düzenlenmiş gençler ve halk tepki gösterilerinde bulunmuştur. Bu tepkiler üzerine İsmet İnönü, gençlerle bir araya gelip hükümete güvenmelerini talep etmiş, gereğinin yapılacağını söylemiştir. Ayrıca terör saldırılarında öldürülen Kıbrıslı Türkleri saygıyla anmak için 27-28 Aralık tarihlerinde Türk Radyolarından matem yayınları yapılmıştır (Geçer ve Köse, 2022).

EOKA terör saldırıları sonucu, 24 Aralık tarihinde, Lefkoşa'da 24 Türk'ün öldürülmesi üzerine Türkiye, 1959 tarihli Garanti ve İttifak Antlaşmaları'na dayanarak, Kıbrıs'ta bulunan 650 kişilik Türk askeri gücünü kullanmış ve Türklerin yaşadığı yerleri koruma altına almıştır. Ayrıca saldırıların devam etmesi ve ateşkesin sağlanamaması durumunda, Türk Hükümeti'nin duruma müdahale etmek için gereğini yapacağını açıklamıştır (Savrun ve Tinal, 2017).

Bu açıklamanın ardından Kıbrıs'ta yaşayan Türklere karşı yapılan terör ve imha saldırılarının devam etmesi üzerine Türkiye Hükümeti, 24 Aralık'ta aldığı kararla, saldırıların durdurulup ateşkese uyulması, aksi halde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin duruma müdahale edeceğini açıklamıştır. Silahlı saldırılar durmadığı gibi Yunan askerinin de desteğinin artması üzerine Türk savaş uçakları 25 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs semalarında alçak uçuşa başlamışlar, bu askeri müdahale üzerine, İngiltere'nin arabuluculuğuyla Rumlar ateşkese kabul etmek durumunda kalmışlardır (İsmail, 1998).

2.8.4. Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in Öldürülmesi

Cengiz Topel 1934 yılında İzmit'te (Kocaeli) doğmuştur. Kuleli askeri Lisesini 1953 yılında bitirip, 1955 yılında Kara Harp Okulundan mezun olup Asteğmen olarak Türk Hava Kuvvetleri'ne katılmaya hak kazanmıştır. Yine 1955 yılında, NATO bünyesinde yapılan ve Türk Pilotlarına, ABD ve Kanada'da verilecek eğitimlere katılmıştır (Onuş, 2020).

Türkiye'nin NATO üyeliği kapsamında düzenlenen ve Ocak 1955-Kasım1957 tarihleri arasında 20 ay süren Kanada'daki eğitim süresince Cengiz Topel, öncelikle dil eğitimi almıştır. Ardından T-6 uçağıyla başlangıç pilotaj, T-33 uçağı ile tekamül plataj ve T-86 uçağı ile de av eğitimi almıştır. Tüm eğitimleri başarı ile tamamlayarak 1957 yılında pilot brövesi takmaya hak kazanmıştır. Yurda döndükten sonra 06 Ocak 1968'te Merzifon 143. Filo Komutanlığına göreve başlamıştır. 30 Ağustos 1959 yılında üstteğmenlik, 30 Ağustos 1963 yılında da yüzbaşılık rütbesine terfi etmiştir (Kurt, 2021).

Aynı yıl tarihi kaynaklara Kıbrıs'ta "Kanlı Noel" olarak geçen ve 21 Aralık 1963 tarihinde başlayan EOKA Rum terör örgütünün Türk toplumuna karşı saldırıları başlamıştır (Onuş, 2020).

Kıbrıslı Rumların, Akridas Planı'nı, Grivas yönetiminde, 21 Aralık 1963'te uygulamaya koymasıyla başlayan, Kıbrıslı Türkleri topyekûn yok etme saldırıları ve tarihe Kanlı Noel olarak geçen dönem sonrasında saldırılar devam etmiş ve Kıbrıslı Türkler üzerindeki baskılar her geçen gün artmıştır. Erenköy'e yapılan Rum saldırılarının devam etmesi üzerine, 8 Ağustos 1964 tarihinde Türk Hava Kuvvetleri'ne bağlı hava filosu Erenköy semalarında uyarı uçuşları yapmışlardır (Keser ve Özdal, 2014).

Türk jetlerinin 8 Ağustos 1964 tarihinde yaptığı keşif uçuşundan sonra Rum mevzileri, bombardımana tutulup yok edilmiştir. Bu harekâta Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel, Türk Hava Kuvvetleri'ne ait, dörtlü F-100 kolunun lideri olarak yer almıştır. Gemikonağı Limanı'nda demirli Rumlara ait bir gemiyi bertaraf etmek için uçtuğu

sırada uçaksavar ateşine maruz kalıp yaralanmış ve paraşütle atlamak zorunda kalmıştır (Onuş, 2020).

Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel, paraşütle Lefke yakınlarında bir yere iniş yapmış ve görgü tanıklarına göre yaralı olarak Lefke yönünde koşmaya başlamıştır. Tabancasındaki mermiler bitene kadar kendini koruyup kimseyi yanına yaklaştırmamıştır ancak mermisi tükendiğinde üç Rum tarafından yakalanmıştır. Yakalandıktan sonra Rumların harekât hakkında bilgi vermesi ve radyodan Türkiye aleyhine bilgi vermesi taleplerini tereddütsüz reddetmiştir. Bu tavrı karşısında silahlı yaralanma ve ağır işkencelere maruz kalmıştır. Ardından 09 Ağustos akşam saatlerinde Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel'in vefat ettiği açıklanmıştır (Kurt, 2021).

1938 tarihindeki Atatürk'ün cenaze merasiminden sonra, 1964 tarihinde İstanbul'da Türkiye'nin gördüğü ikinci büyük cenaze merasiminin ardından Şehit Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel, tüm Türkiye'yi yasa boğarak vatan toprağına emanet edilmiştir. Bütün Türkiye'de ve Kıbrıs'ta olduğu gibi Kocaeli'nde de birçok okul, cadde, havaalanı ve hastanede O'nun adı yaşatılmaktadır (Kurt, 2021).

2.8.5. Yeşil Hattın Kurulması

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Başkenti Lefkoşe, 1963 yılının Aralık sonunda yaşanan ve tarihe Kanlı Noel olarak geçen çatışmalarla resmen savaş alanına dönmüş, Rumlar ve Türkler arasında fiziksel tecrit olarak adlandırılabilir bir uzaklaşma başlamıştır. Yaklaşık 25 bin Kıbrıs Türk'ü göç etmek zorunda kalmış, kalanlar da Ada'nın yaklaşık %5'lik kısmına sıkışmıştır.

Bu gelişmeler üzerine de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından Ada'ya barışı sağlamak amacıyla, İngiliz Tuğgeneral Peter Young komutasında bir barış koruma kuvveti gönderilmiştir (Özçelik, 2020).

Özellikle barış koruma kuvvetinin komutanı Peter Young'un çabaları sonucunda bölgedeki Rumlar ve Türkler arasında bir anlaşma sağlanmış ve bu anlaşma, 30 Aralık 1963 tarihinde “Yeşil Hat Antlaşması” adı altında yürürlüğe konmuştur. Bu Antlaşma

ile Türk ve Rum yaşam alanları fiziki olarak ayrılmıştır. Aynı zamanda Ada'daki Türk ve Rumların eşit siyasi haklarıyla, Zürih ve Londra Antlaşmaları sonucunda kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'de bu Antlaşma ile fiziki olarak ayrılmıştır (Avcı ve diğerleri, 2016).

“Yeşil Hat” olarak adlandırılan bir sınırla Lefkoşa, Rum ve Türk kesimi diye ikiye ayrılmış ve bu sınırdaki ara bölge de İngiliz birlikleri tarafından kontrol altına alınmıştır. Rum saldırılarını geçici olarak durduran bu hat, fiili olarak da Ada'da iki ayrı yönetimin dolayısıyla da iki ayrı devletin kurulmasına olanak sağlamıştır (Vatansever Müge, 2010).

Yeşil Hat'la belirlenen sınır Kıbrıs'ta yaşayan iki ayrı toplumu coğrafi olarak ayırdığı gibi Kıbrıs'ta iki farklı devlet oluşmasına öncülük ettiğinden de Kıbrıs tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır. Ayrıca Türkler açısından da Kıbrıs Türk Devleti'nin sınırlarının çizilmesi açısından da önem arz etmektedir (Yılmaz, 2014).

2.8.6. BM Güvenlik Konseyi Kararları

Kıbrıs'ta 1963 yılına damgasına vuran Kanlı Noel'de 364 Kıbrıslı Türk'ün katledilmesi ve 25 bin Kıbrıs Türkü'nün de göç etmek zorunda kalması sonucunda Türkiye, Garanti Antlaşması'ndan doğan yasal haklarını kullanmak amacıyla İngiltere ve Yunanistan'dan bu konuda destek istemiştir.

Bunun üzerine İngiltere, konuyu görüşmek üzere hem Kıbrıs'taki iki toplumu hem de Yunanistan ve İngiltere'yi, Londra'ya davet etmiştir. Ardından 15 Ocak 1964 tarihinde taraflarla Londra'da bir konferans düzenlenmiş, bu konferansta sonuç alınamamasından sonra da İngiltere konu hakkında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ne müracaat etmiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tarafından, Ada'ya bir barış gücü gönderilmesi ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından da bir arabulucu atanarak, Ada'da barışçıl çözüm yolları sağlanması amacıyla bir tasarı hazırlanmıştır. 4 Mart 1964 tarihinde toplanan Güvenlik Konseyi tasarıyı 186 sayılı karar olarak kabul etmiştir (Arık, 2011).

Konsey bu kararında, bölgede barış gücü tesisi ve arabulucu atamasının yapılmasını, Ada'daki Türk ve Rum toplumunun yanı sıra Türkiye ve Yunanistan'dan da, barışı ve huzuru sarsacak davranışlardan uzak durmalarını, Kıbrıs Hükümeti'nden de bu konuda gerekli tedbirleri almalarını istemiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin karar metninde kullandığı Kıbrıs Hükümeti ifadesi, Türk toplumunu ve yöneticilerini yok sayarak Rum Yönetiminin yasal muhatap olarak kabul etmesine yol açmıştır. Ayrıca bu kararda Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, şiddet uygulanıp, kan dökülerek yıkılması göz ardı edilmiş ve kullanılan Kıbrıs Hükümeti ifadesiyle dünya kamuoyunda Kıbrıs Rum Yönetimi muhatap olarak alınmıştır. Kıbrıs'ta ateşkesin bir an evvel sağlanması ve daha fazla Türk'ün hayatını kaybetmemesi için Türkiye bu karara ve ifadeye itiraz etmemiştir (Eroğlu, 2002).

2.8.7. 1967 Bunalımı

21 Nisan 1967 tarihinde Yunanistan'da bir darbe gerçekleşmiştir. Ardından darbeci askerler, Kıbrıs sorunu konusunda aşama kaydetmek ve çözüme ulaşmak için bir çalışma yapma ihtiyacı duymuşlar ve Yunanistan Başbakanı Kollias ile Türkiye Başbakanı Süleyman Demirel'in görüşmesi için temaslar başlatmışlardır. İki ülke başbakanı 9 Eylül 1967 tarihinde Keşan ve Dedeoğlu'da buluşmuştur. Yunanistan Başbakanı Kollias'ın görüşme esnasında Enosis'ten bahsetmesi üzerine Süleyman Demirel, "Enosis'ten söz etmek savaştan söz etmek demektir" diyerek görüşmeyi sonlandırmıştır. Türkiye Hükümeti'nin ödün vermeyen bu tavrıyla Keşan görüşmeleri başlamadan bitmiştir (A. Olgun, 1991).

1967 yılında adada Rumların saldırıları sonucu çatışmaların yeniden başlayıp artmasıyla birlikte Türk toplum lideri Rauf Denktaş'ın tutuklanması, Türkiye'de büyük yankı uyandırmış ve Türkiye'nin gösterdiği sert tutumla Denktaş serbest bırakılmış ancak 15 Kasım 1967'de Ada'daki Türkler ile Rumlar arasındaki çatışmalar alevlenmiş Grivas öncülüğündeki Rumlar Türk köylerine taarruza başlamışlardır (Karagülmez, 2020).

Rumlar, Türklerin yaşadığı Geçitkale ve Boğaziçi köylerine planlı ve büyük ölçekli saldırılar başlatmışlar böylece TSK'nın 8-9 Ağustos 1964 tarihinde Erenköy'de uyguladığı hava harekâtıyla, Kıbrıs sorunları tekrar canlanmış ve tehlike sınırlarına ulaşmıştır (Avcı ve diğerleri, 2016).

Türk köylerine yapılan bu saldırılar üzerine TBMM, 17 Kasım 1967'de toplanarak Rum ve Yunan askerlerinin derhal geri çekilmesini talep eden, aksi halde Türkiye'nin Ada'ya müdahale edeceği ve hatta gerekirse Yunanistan'la savaşılması yönünde bir karar almıştır (İsmail, 1998).

Bu kararın hemen ardından aynı günün akşamı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Yunanistan'a 13 maddelik bir nota göndererek gerekli tedbirlerin alınmasını talep etmiştir (Avcı ve diğerleri, 2016).

Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nün bölgede bulunmasına rağmen Türk köylerini yakıp yıkan, Türkleri esir alan Rum-Yunan birlikleri Türkiye'den çok sert cevap almıştır. Türkiye derhal Trakya, Ege ve Mersin'e asker takviyesinde bulunmuş, donanma gemileri Kıbrıs istikametinde denize açılmış, savaş uçakları Kıbrıs üzerine ihtar uçuşlarına başlamıştır.

Bu yaşananlar üzerine Amerika, İngiltere ve Kanada iş birliğiyle Savunma Bakan Yardımcısı Cyrus Vance'i barış görüşmeleri için Kıbrıs'a göndermiştir. NATO'da iki üyesinin savaşmaması için 24 Kasım'da Bakanlar Kurulu'nu toplayarak, NATO Genel Sekreteri Manlio Brasio'yu barış girişimleri için görevlendirmiştir (İsmail, 1998).

Türk Hükümeti'nin, Yunanistan'a gönderdiği notada ısrarlı davranması sonucunda Yunanistan geri adım atmış Yunanistan Dışişleri Bakanı Pipinellis, 3 Aralık 1967 tarihinde bir açıklama yapmak zorunda kalmıştır. Bu açıklamayla Yunanistan, gizli ve yasadışı yollarla adaya gönderdikleri askeri personellerini, bütün araç gereçlerle mühimmat ve silahlarını geri çeceklerini, aynı zamanda Türk düşmanı Grivas'ı da geri çağıracaklarını tüm dünyaya duyurmuştur. Bu çağrı üzerine de Türkiye Savaş hazırlıklarına son vermiştir (Avcı ve diğerleri, 2016).

2.8.8. Geçici Kıbrıs Türk Yönetiminin Kurulması (28 Kasım 1967)

Kıbrıs'ta Türklerin yaşadığı Geçitkale ve Boğaziçi köylerine yapılan planlı ve acımasız saldırılardan sonra bölgede Türkler tarafından Geçici Türk Yönetimi, 28 Aralık 1967'de ilan edilmiştir. Ardından adındaki geçici ifadesi kaldırılarak Türk Yönetimi adıyla anılmıştır. Geçici Türk Yönetimi'nin ilk liderliğine Dr. Fazıl Küçük, yardımcılığına ise Rauf Denктаş seçilmiş ve 1973 yılına kadar görevlerine devam etmişlerdir. 1973 yılında seçim yapılmış ve lider olarak Rauf Denктаş seçilmiş, diğer yöneticiler de yenilenmiştir (Güler, 2004).

1963 yılında yaşanan olaylarla Kıbrıs Cumhuriyet idaresinden uzaklaştırılan Türk toplumunu, bir arada tutup toplumsal bütünlüğü sağlamak, yetki karmaşasına ve karışıklıklara son vermek, Geçici Türk Yönetimi'nin öncelikli amacıydı. Dolayısıyla hiçbir zaman Türkler için Kıbrıs Cumhuriyeti karşıtı bir yapılanma olmamıştır. Bu sebeple Geçici Türk Yönetimi'nde yeni bir anayasa oluşturulmamış fakat Türk toplumunun tabi olacağı kuralları içeren 19 maddelik bildiri niteliğinde bir belge yayınlanmıştır. Ancak 19 maddelik bu belgede yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrılması, Kıbrıs Türk Devleti'nin kuruluş sürecinin önünü açmış ve hızlandırmıştır (Turhan, 2008).

2.8.9. EOKA-B'nin Kurulması

Yunanistan, askeri cunta döneminde, bir an önce Kıbrıs'ı ilhak etmek istemiştir. Bunu yaparken de ABD'nin örtülü desteğine güvenmiştir. Bunun için yapmaları gereken ilk iş Albay Georgios Grivas'ı Kıbrıs'a tekrardan göndermek olmuştur. Zira Grivas, Kıbrıs'ta doğmuş, uzun yıllar Ada'da görev yapmış bölgeyi en iyi bilen kişidir (Kıllıoğlu, 2022).

1971 yılının Eylül ayında Ada'ya tekrar dönen Grivas'ın ilk işi Enosis mücadelesinin başarısı için mücadele edecek EOKA-B adında yeni bir örgüt kurmak olmuştur. Bunun yanında, Enosis'in siyasi mücadelesini verecek, Enosis Mücadelesi

Birleşik Komitesi (ESEA) adında bir de siyasi parti kurmuştur (Oberling ve Armaoğlu, 1990).

Bütün bunlar olurken diğer yandan da Kıbrıs'taki toplumlararası görüşmeler, 24 Haziran 1968 ve 8 Haziran 1972 tarihleri arasında “genişletilmiş toplumlararası görüşmeler” adı altında 1974 yılının Temmuz ayına devam etmiştir.

Bu görüşmeler esnasında Kıbrıslı Rumlar iki farklı görüşü benimseyip öne sürmekteydiler. Bunlardan birincisi, tıpkı Akritas Planında olduğu gibi Türk toplumunun direnişini derhal askeri yollardan yani Cunta yanlısı EOKA-B ile yok edip Enosis'i ilan etmek, ikincisi ise Makarios'un önerisi olan, Türk toplumunun direnişini uzun vadede ekonomik ve sosyal baskılarla yok edip Enosis'i ilan etmek (Savrun, 2018a).

Bu iki farklı görüş zamanla Makarios ile Yunanistan ilişkilerinin gerilmesine sebep olmuş, 1973 yılının Aralık ayında Makarios'un Grivas'ı adi ve kana susamış bir katil olarak suçlamasıyla bu gerginlik doruk noktasına ulaşmıştır. Bütün bu gerginlik ortamında Grivas, 24 Ocak 1974 tarihinde geçirdiği kalp kriziyle ölmüştür. Bu gelişme üzerine siyasi konumunu güçlü bir şekilde sürdürmek isteyen Makarios EOKA-B'yi 25 Nisan 1974 tarihinde yasadışı olarak dünya kamuoyuna ilan etmiştir (Kılıçoğlu, 2022).

Bütün bu yaşananlar göstermektedir ki Kıbrıs'taki Makarios yönetimi ile Yunanistan'daki cunta yönetimi Enosis'e ulaşmak için farklı görüşleri benimsemişlerdir. Cunta yönetimi EOKA-B ile Türklerle birlikte Makarios'u da bertaraf etmek istiyordu, Makarios ise olası bir askeri müdahalenin, Türkiye'nin daha ağır bir müdahalesi ile karşılaşacağını ve sonucun Rumlar için hüsrana olacağı kanısındaydı (Savrun, 2018b).

3.KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI VE KOCAELİ BASINI'NA YANSIMALARI

3.1. 15 Temmuz 1974 Darbesi

1973 ve 1974 yıllarında Kıbrıs'ta yaşanan olaylar, Makarios ile Yunan Cuntası'nın ters düşmesine yol açmıştır. Bu sebeple Yunanistan, Makarios'u bertaraf etme girişimlerine hız vermiştir. 1974 yılında kesin kararını veren Atina'daki Cunta Yönetimi, Kıbrıs'ta bulunan ve Yunanistan komutasında olan Rum Milli Muhafız Ordusu'nu Başpiskopos Makarios'a karşı harekete geçirerek onu iktidardan düşürmeye karar vermiştir (A. Olgun, 1991).

Makarios ise 2 Temmuz 1974'te Yunan Cuntası'na gönderdiği mektubunda, Yunan Cuntası'nı yasadışı ilan ederek EOKA-B'ye askeri ve mali destek sağlayıp işbirliği yapmak ve Rum Milli Muhafız Ordusu ile EOKA-B'yi kendisini devirmek için kullandığı gibi gerekçelerle suçlayıp Yunan subaylarını geri çekmelerini talep etmiştir. Yunan Cuntası da bu mektuba 15 Temmuz 1974 darbesi ile cevap vermiştir (İsmail, 1998).

15 Temmuz 1974 tarihinde Ada'da bulunan Yunan subaylar tarafından, Rum Milli Muhafız Ordusu ve EOKA-B işbirliğiyle Yunan Cunta yönetiminin sevk ve idaresinde Makarios'a karşı kanlı darbe harekâtı yapılmıştır. Bu aslında Yunanistan'ı 1967 yılından beri yöneten askeri yönetimce ENOSİS'e ulaşma hayaliyle atılan önemli bir adımdır (Bayıllıoğlu, 2012).

15 Temmuz sabahı Rum kesiminden silah ve çatışma seslerinin gelmesi, Rum Radyosu'nda marşlar çalınması ve Rum Lider Makarios'un öldürüldüğüne dair haberler ile yaşanan belirsizlik Ada'daki Türk halkını tedirgin etmiştir. Bu tedirginlik üzerine Türk halkının lideri ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf R. Denktaş'ın ilk tepkisi,

“Kanla gelen kanla gider”

şeklinde olmuştur. Denktaş, Ada'daki Türk Bayrak Radyosu'nda Türk halkına hitaben yayınladığı mesajında, darbenin Rumların kendi iç meseleleri olduğunu, doğrudan Türk toplumunu hedef almadığını, sükûn içinde karşılamaları gerektiğini belirtse de Garanti Antlaşması gereği Türkiye'nin duruma müdahale etmesini talep etmiştir (Avcı vd., 2016).

Bu talebin ardından Başbakan Bülent Ecevit'in mesajı,

“Sayın Denktaş endişe etmesin. Hükümet konjonktürü hazırlıyor!..” olmuştur.

Bu mesaj, Denktaş'a gördüğü rüyayı anımsatmıştır ki rüyasında Atatürk O'na,

“Konjonktür önemlidir. Konjonktüre dikkat et Denktaş” demiştir (Denktaş, 2008).

Bu esnada Makarios, Baf Radyosu'ndan *“Ölmedim, yaşıyorum ve mücadelede devam edeceğim”*

mesajını yayınlamıştır. Makarios, BM aracılığıyla İngiliz Üssü'ne sığınmış ve New York'a gidip “Hür Kıbrıs Hükümeti”ni kuracağını açıklamıştır. Bu aynı zamanda Yunan hükümetini de temsil eden bir “Hür Yunan Hükümeti” olacaktır. Bu durum karşısında Rauf Denktaş'ın cevabı:

“Bu bize derhal Hür Kıbrıs Türk Hükümeti kurma fırsatını verecek. İnşallah bunu yapar” olmuştur (Denktaş, 2008).

Ada'da yaşanan olaylar üzerine SSCB, BM'ye Yunanistan'ın kınanması amacıyla bir önerge sunmuştur. Ancak önerge ABD tarafından veto edilmiştir. Belki de Türkiye'den beklenen tepkinin zayıf olması durumunda bir oldubitti ile Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması sağlanacak ve bu durum karşısında da BM olayı sadece kınama ile geçiştirmiş olacaktı.

Bu arada Türkiye'nin dost ve müttefik ülkeleri, sorunun barışçıl yollarla çözümü için diplomatik kanallara başvurmasını önermişlerdir. ABD olası bir askeri

operasyonu önlemek için ABD Başkanın özel temsilcisi Joseph Sisco'yu Türkiye'ye göndermiştir. Başbakan Bülent Ecevit'in Sisco'ya cevabı,

“On yıl önce bugünlerde gene böyle toplantılarımız oluyordu. O zaman siz de biz de hatalar yaptık. Siz on yıl öncesi hatalarınızı tekrar edebilirsiniz. Fakat biz tekrarlamayacağız...” olmuştur (Avcı vd, 2016).

Bütün bu yaşananlar, Yunanistan'daki Cunta yönetiminin iç politikadaki başarısızlığını dış politikada uygulayacağı politikalarla perdelemek istediğini göstermiştir. Ancak bunu yaparken, 15 Temmuz Darbesi'nin Kıbrıs için iki ayrı devletle sonuçlanacağını tahmin bile edememiştir (F.Ç. Orhun, 2020).

3.1.1. 15 Temmuz 1974 Darbesinin Kocaeli Basınına Yansıması

Kıbrıs Rum Radyosu'nun verdiği habere göre Kıbrıs Rum Yönetimi Lideri Makarios, Yunan Subayları yönetimindeki Rum Ulusal Muhafız Gücü tarafından devrilmek istenmiştir. Türkiye saati ile 11.00'de haberi veren Radyo, Makarios'un darbe sırasında öldürüldüğünü öne sürmüştür. Ancak Kıbrıs'taki Türk Bayrak Radyosu saat 13.45'te verdiği haberde Makarios'un ölmediğini ve BM'den Ada'ya müdahale edilmesini istediğini bildirmiştir. Radyonun haberine göre Makarios, Rum halkının sokaklara dökülüp mücadele etmesini istemiştir. Makarios'un öldürüldüğünü öne süren yabancı ajansların haberlerine göre Lefkoşe'nin ve Kıbrıs'ın diğer Rum kesimlerinde Makarios'a bağlı yedek polislerle Ulusal Muhafız birlikleri arasında sürekli silahlı çatışmalar olmaktadır. Ajanslar Başkanlık Sarayı ile Başpiskoposluk makamının çevresinden de silah sesleri duyulduğunu bildirmişlerdir. Rum kesimindeki çatışmalar devam ederken Ada'nın Türk kesimlerinde durumun sakin olduğu bildirilmektedir. Bayrak Radyosu'ndan konuşan Türk yönetimi başkanı Rauf Denktaş, Türk halkından sakin olmasını isteyerek “Hareket Rumları ilgilendiren bir iç sorundur” demiştir. Bu arada Rum Radyosu'ndan yayınlanan bir bildiride, Ulusal Muhafızların duruma hâkim olduğu ve bir yıl sonra seçimlerin yapılacağı dile getirilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 16 Temmuz 1974).

Türkyolu Gazetesine göre ise saat 03.30-10.00 arasında Kıbrıs'ta bulunan Yunan Cuntası'na mensup askeri kuvvetler, Cumhurbaşkanı Makarios'un sarayına silahlı bir

saldırıda bulunmuşlar ve Yunanlı Cunta Kuvvetleri ile Makarios taraftarı Rumlar arasında çıkan silahlı çatışmada Makarios öldürülmüş olup çok sayıda da ölü ve yaralı vardır. Duruma hâkim olan Yunanlı Cuntalar, Makarios'u öldürdükten sonra idareyi ele almışlardır. Yaşanan ihtilal üzerine Ada'da bulunan Türk birlikleri ile Akdeniz'de mutat eğitim tatbikatında bulunan donanma alarm durumuna geçirilmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 16 Temmuz 1974).

Hürsöz Gazetesinin haberine göre, Kıbrıs'taki kanlı darbeden sonra öldürüldüğü açıklanan Başpiskopos Makarios'un darbe sırasında Lefkoşe'den Baf'a kaçtığı ve sağ olduğu, Baf'taki korsan radyodan konuşarak Rum halkını direnişe çağırarak, Yunan Cuntasının bu hareketine karşı bütün dünyadan yardım istediğini belirtmiştir (Hürsöz Gazetesi, 17 Temmuz 1974).

Türkyolu Bizimşehir Gazetesi göre ise Kıbrıs'taki darbede öldürülüp öldürülmediği bir türlü aydınlığa kavuşmayan Makarios, 16 Temmuz günü saat 12.00'de Kıbrıs'ta gizli bir radyodan konuşmuş ve Kıbrıs halkından mukavemete devam etmelerini istemiştir. Ayrıca sabık Kıbrıs Cumhurbaşkanı'nın iltica ettiği İngiliz Askeri Üssü'nden konuştuğunun sanıldığı da belirtilmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 17 Temmuz 1974).

Ulusal Muhafız Ordusu Kuvvetleri ile Makarios taraftarları arasındaki çatışmalar sırasında bazı Rum polisler, kaçarak Türk bölgelerine sığınmak istemiştir. Bu polislerin BM Kıbrıs Barış Gücü'ne teslim edilmeleri için teşebbüse geçilmiştir. Ancak Barış Gücü, Türk kesimine sığınan polisleri teslim almak istememiştir (Hürsöz Gazetesi. 17 Temmuz 1974).

Çatışmalar devam ederken Lefkoşe'den Baf'a kaçmayı başaran Başpiskopos Makarios, Baf yakınlarındaki İngiliz Üssü'nden uçakla önce Malta'ya, oradan da Londra'ya geçmiştir (Işık Gazetesi 18 Temmuz 1974; Hürsöz Gazetesi 18 Temmuz 1974). Makarios'un buradan da New York'a giderek BM Güvenlik Konseyi'nde konuşacağı bildirilmiştir (Hürsöz Gazetesi 18 Temmuz 1974).

Makarios'un Ada'dan ayrılmasından sonra Kıbrıs Rum Komünist Partileri AKE ve ADEK de silahlı çatışmaya katılmıştır. Ayrıca darbeyi yapan Rum Ulusal Muhafız

Gücü'ndeki Makariosçu Kıbrıslı subaylar ile erlerin Yunan subaylarına karşı direnmeye başlamasından dolayı Muhafız Gücü'nde disiplinsizliğin ortaya çıktığı dile getirilmiştir. Makarios'un Baf'tan ayrılmasından sonra Ulusal Muhafızların kara ve denizden hücumlarının artmasına rağmen Baf'taki Makarios'çu unsurların direnci kırılmamıştır (Hürsöz Gazetesi 18 Temmuz 1974).

Ada'da yaşananlar, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de geniş yankı uyandırmış, Yunan Cuntası'nın bu hareketiyle dünya barışını, özellikle Türk-Yunan münasebetlerini çok kritik bir duruma düşürdüğü fikrinde birleşilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Muhafız Birlikleri tarafından yapıldığı anlaşılan darbenin asıl maksadının ise Kıbrıs'ı bağımsız bir Rum Devleti durumuna getirmek ve Türk toplumunun Kıbrıs'taki haklarının tamamen yok edilmek olduğu dile getirilmiştir. Ayrıca ülkesinde her geçen gün prestijini yitiren Yunan Cuntası'nın hareketi "Ateşle oynama" şeklinde yorumlanmıştır. Bütün dünya Kıbrıs'taki darbe hareketinin Türk-Yunan ilişkilerini çok ciddi bir safhaya soktuğu konusunda ise adeta fikir birliği sağlamıştır (Işık Gazetesi, 16 Temmuz 1974).

Kıbrıs'taki darbeden önce Afyon'a giden Başbakan Bülent Ecevit, Denizli gezisini iptal ederek Ankara'ya dönmüştür. İstanbul'da bulunan Genelkurmay Başkanı ile Kuvvet Komutanları da yine Ankara'ya hareket etmişlerdir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 16 Temmuz 1974). Başbakan Ecevit başkanlığında yapılan ve sabaha kadar süren durum değerlendirmesi sonunda Parlamento'nun olağanüstü toplantıya çağırılması kararı alınmıştır (Işık Gazetesi, 17 Temmuz 1974).

Bakanlar Kurulu'nun TBMM'nin olağanüstü toplantısını kararlaştırmasından sonra Başbakan Ecevit, Parlamento'da grubu bulunan siyasi parti liderleri ile Başbakanlık'ta gerçekleştirilen ve 3 saat süren görüşmeden sonra Çankaya Köşkü'ne giderek TBMM'nin olağanüstü toplantıya çağırılması yönünde aldıkları kararı Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ile paylaşarak gelişmeler hakkında bilgi vermiştir (Hürsöz Gazetesi, 17 Temmuz 1974).

Türkyolu Bizimşehir Gazetesi'ne göre Bakanlar Kurulu toplantısı saat 16.00'ya kadar devam etmiştir. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk başkanlığındaki toplantıya Genelkurmay, Kuvvet Komutanları ve Milli Güvenlik Kurulu üyeleri de katılmıştır.

Yapılan açıklamayla TBMM'nin Cumhurbaşkanı tarafından olağanüstü toplantıya davet edilmesine karar verildiği belirtilmiştir. Çin Halk Cumhuriyeti'ne resmi bir ziyarette bulunan Dışışleri Bakanı Turan Güneş'te gezisini yarıda bırakarak yurda dönecektir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 17 Temmuz 1974).

Yunanistan'daki cunta rejiminin Kıbrıs'ta bir Yunan idaresi gerçekleştirmek için giriştiği kanlı darbe teşebbüsü, Türk kamuoyu tarafından kınanarak, bu davranışın Türk-Yunan münasebetlerini daha da gerginleştirdiği ve çok kritik bir duruma soktuğu fikrinde birleşmiştir (Işık Gazetesi, 17 Temmuz 1974).

Hükümetin önerisi ve Cumhurbaşkanının çağrısı üzerine TBMM, Yunanistan tarafından Kıbrıs'a yapılan tecavüzü görüşmek üzere 18 Temmuz günü saat 15.30'da toplanmıştır. Konunun önemine binaen oturumun gizli olmasının beklendiği basına yansımıştır. Toplantının tarihi nitelik taşımasından dolayı tüm ulusun dikkatinin TBMM'de olduğu ve toplantıdan çıkacak kararın sabırsızlıkla beklendiği dile getirilmiştir (Işık Gazetesi, 18 Temmuz 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, komutanlarla da Ankara'da bir toplantı gerçekleştirmiştir. 45 dakika süren toplantı sonrasında basın mensuplarına yaptığı açıklamada, "Soruna barışçı yollardan bir çözüm arama gayretindeyiz" dedikten sonra "Sayın Genelkurmay Başkanımızla, Kuvvet Komutanlarımızla, Genelkurmay yetkilileri ile Milli Savunma Bakanı'mızın da katıldığı bir küçük toplantı yaptık. Son siyasal gelişmelerle ilgili olarak kendilerine bilgi verdik. Genelkurmayımız da Kıbrıs'ta yaratılan fiili durum karşısında orada ortaya çıkan olaylarla ilgili olarak aldıkları bilgileri bize lütfettiler" demiştir (Hürsöz Gazetesi, 18 Temmuz 1974).

Başbakan Bülent Ecevit daha sonra Amerikan Büyükelçisi'ni kabul etmiştir. Yunan Büyükelçisi de Dışışleri Bakan Vekili Hasan Esat Işık'ı ziyaret ederek Kıbrıs'taki fiili durumla ilgilerinin olmadığını bildirmiştir. Bu esnada Pekin'de bulunan Dışışleri Bakanı Turan Güneş Türkiye'ye doğru hareket etmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 18 Temmuz 1974).

Türkiye bir taraftan da garanti anlaşması çerçevesinde garantör devlet olarak İngiliz hükümetine müracaat etmiştir. Türkiye'nin müracaatı kabul edilerek

gelişmelerin iki devlet arasında görüşülmesi için Başbakan Bülent Ecevit Londra'ya davet edilmiştir. Bunun üzerine Ecevit, İngiliz Başbakanı ve Makarios ile görüşmek üzere Londra'ya gitmiştir (Hürsöz Gazetesi, 18 Temmuz 1974; Türkiye Bizimşehir Gazetesi, 18 Temmuz 1974).

Başbakan Bülent Ecevit ile Londra'ya gelen ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco arasında gerçekleşen görüşmede Yunanlı subayların yönettiği Rum Ulusal Muhafız Birlikleri'nin Kıbrıs'ta giriştiği darbe hareketiyle ortaya çıkan durum ele alınmıştır. İngiliz gazeteleri Başbakan Ecevit'in Londra ziyaretine büyük yer vererek İngiltere Başbakanı ile Kıbrıs sorununa barışçı bir çözüm bulma çabalarını sürdürdüklerini yazmıştır. Bu esnada Türkiye'de gerçekleştirilen Bakanlar Kurulu toplantısında açıklamada bulunan Başkanvekili Necmettin Erbakan, Başbakan Ecevit'in İngiltere'de temaslarını sürdürdüğünü bildirerek, "Başbakan'ın İngiltere'den getireceği bilgilerin ışığı altında TBMM'nin konuyu Cumartesi günü görüşerek bir karara bağlamasının daha uygun olacağı görüşündeyiz" demiştir (Hürsöz Gazetesi 19 Temmuz 1974).

Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, ABD Cumhurbaşkanı Nixon'un özel temsilcisinin de Londra'ya gelerek Başbakan Bülent Ecevit ve İngiliz Başbakanı Wilson ile görüştüğünü belirtmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi 19 Temmuz 1974).

Londra'ya giden Başbakan Bülent Ecevit'e ziyareti sırasında Milli Savunma ve Dışişleri Bakan Vekili Hasan Işık ile İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk de eşlik etmiştir. Türk Heyeti ile İngiliz Başbakanı Wilson ve İngiliz Dışişleri Bakanı arasında 4.5 saat süren bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Toplantıdan sonra yayınlanan ortak bildiride, Yunan Cuntası'nın Kıbrıs'ta yaptığı darbe vahim olarak nitelendirilerek Kıbrıs'ın meşru iktidarının Makarios hükümeti olduğu, Cunta'nın derhal Ada'dan çekilmesi lüzumu gerektiğini dile getirmişlerdir. Başbakan Ecevit, İngiliz ve Amerikalı yetkililerle görüşmelerini tamamladıktan sonra yurda dönmüştür (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi 19 Temmuz 1974).

Yurda dönen Başbakan Ecevit, saat 10.30'da Bakanlar Kurulu'nu toplamış, toplantı devam ederken de Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ile haftalık olağan görüşmesini yapmak üzere saat 11.00'de Çankaya Köşkü'ne gitmiştir. Bir saat süren

toplantı sonrasında Çankaya Köşkü'nden ayrılırken gazetecilere yaptığı açıklamada, Londra'daki temasları hakkında Cumhurbaşkanı'na bilgi verdiğini söylemiştir. Ecevit ayrıca, ABD Dışışleri Bakan Yardımcısı Sisco'nun Atina'dan sonra Ankara'ya geleceğini bildirmiştir (Hürsöz Gazetesi 20 Temmuz 1974). Başbakan Ecevit, gazetecilerin müdahale için geç kalındığı yolundaki sorusuna ise "Geç kalınmış değildir" demiştir. Diplomatik temaslardan bir sonuç alınmazsa ne olur sorusuna ise "Türkiye kendi durumunu kararlaştırır" cevabını vermiştir. Bakanlar Kurulu sabahki toplantıyı müteakiben saat 16.00'da yeniden toplanmıştır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi 20 Temmuz 1974).

Bu esnada Işık Gazetesi'nde yer alan bir yazıda, Başbakan Ecevit TBMM'de yapılacak olan gizli toplantıda Londra temaslarını anlatarak çok önemli açıklamalar yapacak. Parlamentonun Türkiye'nin haklarını ve onurunu koruyacak en isabetli kararı alacağına inanıyoruz. Kıbrıs'ta meydana gelen durum üzerine bütün dünyada ve özellikle ülkemizdeki yoğun faaliyet artarak devam etmektedir. Her yönüyle en çok Türkiye'yi ilgilendiren bu konu ile ilgili olarak önceki gün toplanan TBMM'de bilindiği gibi bir oturum yapılmış ve müzakerelerin bugün de devamına karar verilmiştir. Bugün Millet Meclisi ile Senato'nun müştereken yapacağı toplantıda Başbakan Bülent Ecevit'in Londra'da İngiliz Başbakanı ve diğer ülkelerin yetkilileriyle yaptığı temaslar hakkında izahat vermesi ve çok önemli açıklamalarda bulunması beklenmektedir. Ecevit'in açıklamalarını müteakip TBMM'nin ulusal çıkarlarımız ve milli onurumuzu koruyacak en isabetli kararları alacağına milletçe inanıyoruz ifadelerine yer verilmiştir (Işık Gazetesi 20 Temmuz 1974).

Kıbrıs'ta yaşananlar karşısında Türk milleti ise birlik içinde kenetlenerek tepkisini göstermiştir. Başbakan Bülent Ecevit, siyasi parti lider ve sözcüleri ile yaptığı toplantıda "Türkiye gereken her şeyi yapacaktır. Buna hazırdır. Parti liderleriyle birlik içindeyiz" diye konuşurken oluşan birlik havası Türkyolu Bizimşehir Gazetesi'ne şu şekilde yansımıştır: "Yunan Cuntası'nın Kıbrıs'a silahlı saldırısı ve Keşiş Makarios'un yüz kat Türk düşmanı Nikos Sompson'un Cumhurbaşkanı olması üzerine Türk Milleti tarihinde ender görülür vatan duygusu içinde önce Allah'ına, sonra kahraman Silahlı Kuvvetlerine güvenerek, inanarak Bülent Ecevit hükümetinin etrafında bir ve bölünmez bir granit parçası halinde "Bitsin artık bu Kıbrıs sorunu, ne olaksa olsun, Yunanlılara yeni bir kötek daha atılsın" diye sabırsızlık göstermekte, yaşlı ihtiyarlar

bile silahaltına alınmak için can atmaktadır. Yedisinden yetmişine kadar Türk Ulusu Atatürk'ün aziz ruhunu şad etmeye ahıtlı ve yeminlidir. Gafil Yunan, bundan habersizce boyunun ölçüsünü bir kez daha alacaktır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi 18 Temmuz 1974).

Yaşanan gelişmeler Işık Gazetesi'ne ise “Yunanistan'ın kaderini silah zoruyla ellerinde tutmaya devam eden Cunta yöneticilerinin Kıbrıs'taki idareye vaki müdahaleleri bütün dünyada Yunanistan'ın aleyhinde yankılara yol açmıştır. Darbe ile iş başına gelen Enosisçi güçlerin Ada'da da tam bir hâkimiyet sağlamalarını müteakip Kıbrıs'taki soydaşlarımızın haklarına tecavüze başlayacakları ve Kıbrıs'ı tam bir Yunan Adası haline getirmek isteyeceklerine muhakkak nazarla bakılmaktadır. Türkiye'yi çok yönlü olarak etkileyecek bu durum Ada'nın stratejik özelliği itibarıyla öteki ülkeleri de yakından ilgilendirmektedir. Yıllardan beri Kıbrıs'ta ağır baskılar altında yaşayan ve kendi uğraşlarıyla ayakta kalabilen Türk toplumunun geleceğinin bu darbeden sonra daha da kötüye gideceği ve barbar Enosis taraftarlarının soydaşlarımıza Ada'da hayat hakkı tanımayacakları açık bir gerçektir. Bu durumda eğer diplomatik yollardan ve kısa sürede Kıbrıs'ta yönetim darbecilerin elinden alınamazsa o takdirde hiç vakit kaybetmeden Türkiye'nin müdahale etmesi, tüm ulusun ortak temennisidir. Şimdi her yerde ve herkes aynı şeyi söylüyor “BAŞKA ÇARE YOKSA SAVAŞALIM” şeklinde yansımıştır (Işık Gazetesi, 19 Temmuz 1974).

Bu esnada Türkiye Odalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Sezai Dıblan ise yaptığı açıklamada, Türk özel teşebbüsünün maddi ve manevi bütün imkânları ile Türk Milletinin ve ordusunun emrinde olduğunu bildirmiştir (Hürsöz Gazetesi 19 Temmuz 1974).

Ada'daki yaşanan gelişmelere dair Başbakan Ecevit'e mektup gönderen DP Genel Başkanı Bozbeyli ise uluslararası antlaşmalardan doğan müdahale hakkının daha fazla vakit geçirilmeden kullanılmasını istemiştir (Hürsöz Gazetesi 19 Temmuz 1974).

Türkiye Kıbrıs'ta yaşananlara tepkisini diplomatik yollardan dile getirerek çözüm için çabalarken bir taraftan da yaşanan gelişmelere kayıtsız kalmayacağını

göstermek için hazırlıklara başlamıştır. Bu bağlamda başta İpraş rafinerisi olmak üzere Aliğa ve Batman rafinerileri tam kapasite ile jet yakıtı üretmeye başlamışlardır. Mevcut stokların dışında üretim iki misline ulaşmıştır. Buna karşı Amerikalıların Mersin'deki Ataş rafinerisi bu kritik anlarda revizyon bahanesi ile ansızın üretimini düşürmüştür. Bu konuda kendisiyle görüşülen Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Cahit Kayra, Ataş'ın revizyona sokulduğunu doğrulamış, rafineri yetkililerinin bunu olağan bir revizyon şeklinde gösterdiklerini belirterek "Cumartesi gününe kadar tamamlayacaklarını söylüyorlar. Tabi biz de ellerini çabuk tutmaları için zorluyoruz" demiştir. Yabancı petrol şirketleri, Kıt'a Sahanlığı Sorunu dolayısıyla Yunanistan ile Türkiye'nin arasının açıldığı günlerde de ithal ettikleri petrole istedikleri fahiş fiyatı hükümet kabul etmediği gerekçesiyle üretimi durdurmuşlardı. Ataş'ı kontrol eden yabancı şirketler, Mobil ve BP, hükümetin rafineriyi uluslaştırmakta kararlı olduğunu belirtmesi üzerine tutumlarını değiştirmişlerdir. Diğer yandan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkilileri, Türk Hava Kuvvetleri'nin ihtiyacı için bol miktarda süper jet benzininin bulunduğunu açıklamışlardır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 19 Temmuz 1974).

Kıbrıs'taki darbe, bütün dünyada geniş yankı uyandırmış ve tasvip görmemiştir. Nitekim dünyanın dört bir yanında faaliyet gösteren gazete, radyo ve televizyon haberlerinde darbeye geniş yer vermiş ve yorumlarında Türkiye'nin duruma müdahale etmesinin en normal hakkı olduğunu öne sürerek Yunanistan'ın ateşle oynadığını dile getirmişlerdir. İngiliz BBC Radyosu da, Yunanistan'ın Kıbrıs'ın iç işlerine karışmasına yer vererek Türkiye'nin girişeceği hareketlerde haklı olacağını öne sürmüştür (Hürsöz Gazetesi. 17 Temmuz 1974).

Bu arada BM Güvenlik Konseyi Ada'da yaşanan darbeyi görüşmek için acil olarak toplanmıştır. Yunan müdahalesini görüşmek üzere Brüksel'de olağanüstü toplanan NATO Daimi Konseyi'nde Yunan temsilcisinin darbeyi yöneten 650 Yunan subayının değiştirilmesi yolundaki teklifi Konsey'deki Türk temsilci tarafından reddedilmiştir. Yunan temsilcisi NATO Daimi Konseyi'ne yaptığı konuşmada Kıbrıs'taki darbe ile Yunan hükümetinin ilişkisi olmadığı şeklindeki iddiayı tekrarlayarak Ada'da bulunan 650 Yunan subayını da bir iyi niyet göstergesinde bulunmak için değiştireceğini söylemiştir. Yunan temsilcisinin konuşmasını cevaplandıran Türk Temsilcisi Turgut Sülümen, bunun bir Yunan oyunu olduğunu

açıklamıştır. Sülümen, Yunan subaylarının Kıbrıs'ta zaten kanunsuz olarak bulunduklarını hatırlatmış ve 1967 anlaşmasının kontenjan dışı bütün Türk ve Yunan askerlerinin Kıbrıs'tan çekilmesini öngördüğünü hatırlatmıştır (Hürsöz Gazetesi 20 Temmuz 1974).

3.2. 20 Temmuz 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı

Ada'da yaşanan bu olaylar karşısında Türk Hükümeti'nin tavrı netti. “Yunanistan Ada'da fiili olarak bir darbe yapmıştı ve bu kabul edilemezdi.” Bu görüş 15 Temmuz günü İngiltere ve ABD'nin Ankara'da bulunan temsilciliklerine bildirilmişti.

İngiltere cevap olarak Ada'daki Anayasal yapının ihlal edildiğini ve fiili darbe yönetimini tanımayacağını açıklamıştır. Amerika Birleşik Devletleri de hemen hemen aynı açıklamada bulunup statükonun değişimiyle, Anayasal yapının bozulduğunu ifade etmişti. Ancak her iki devlet de Yunanistan'ı kınamaktan çekinmişti.

Bunun üzerine Türkiye, 16 Temmuz'da İngiltere'ye bir nota göndermiş, iki garantör devlet olarak Kıbrıs'ta Anayasal yapının korunması ve bu darbe girişiminin engellenmesi ve yok sayılması için işbirliği yapılmasına dair bir teklif sunmuştu. Bu notadan da olumlu yanıt alamayan Türkiye yine aynı gün NATO Genel Sekreteri ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne de aynı talebini iletmişti (Eroğlu, 2002).

17 Temmuz 1974 tarihinde saat 12.00'de toplanan Bakanlar Kurulu, Başbakan Bülent Ecevit'e, Kıbrıs'ta ortak bir askeri müdahale için diğer garantör devlet olan İngiltere yetkilileriyle istişare yapma yetkisi vermişti. Bu yetkinin ardından Başbakan Bülent Ecevit aynı gün 15.30 uçağıyla Londra'ya gitmiştir. 18 Temmuz'da yapılan görüşmelerde Türkiye'nin tavrı açık ve nettir. Türk heyeti, garantör devletler olarak İngiltere ve Türkiye'nin Ada'da ortaklaşa askeri bir müdahalede bulunmalarını, bu teklifin kabul edilmemesi durumunda Türkiye'nin yapacağı askeri müdahalede Ada'daki İngiliz üslerinin Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kullanılmasına izin verilmesini teklif etmişlerdi. Ancak İngiltere Garanti Antlaşması'nın verdiği yetkiye rağmen Türkiye'nin taleplerini kabul etmemiş ve bu görüşmeler olumsuz sonuçlanmıştı. Bunun üzerine Başbakan Bülent Ecevit ve beraberindeki Türk heyeti

18 Temmuz’da Türkiye’ye dönmüş ve gece 00.30 da yapılan Bakanlar Kurulu Toplantısı’nda görüşmeler hakkında bilgi vermiş bu bilgiler doğrultusunda Bakanlar Kurulu, Kıbrıs’a asker gönderilmesine karar vermiştir. Hükümetin bu kararı Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde oy birliğiyle kabul edilmiş ve hükümet,

“Kıbrıs’a asker çıkartılmasına ve gerekirse Yunanistan ile harp edilmesine”

ifadeleriyle yetkilendirilmiş ve bu karar Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından onaylanmıştı (Avcı ve diğerleri, 2016).

TBMM’nin verdiği bu yetki üzerine Başbakan Bülent Ecevit, Amerika Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco ile de bir görüşme yapıp durum hakkında bilgi vermiş ancak Amerika’dan da askeri müdahale hakkında gerekli desteği alamamıştı. Başbakan Ecevit, bu görüşmenin ardından saat 04.50’de Genel Kurmay Başkanlığı’na geçip askerlerle son değerlendirmeleri yaptıktan sonra 20 Temmuz 1974 sabahı saat 05.05’te kalkan jet uçakları ile Kıbrıs Barış Harekâtı başlamıştır.

Başbakan Bülent Ecevit, saat 06.10’da radyodan yaptığı bir açıklamayla, tüm dünyaya, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Kıbrıs’a indirme ve çıkartma harekâtına başladığını duyurmuş ve bu harekâtla,

“...insanlığa ve barışa büyük hizmette bulunmuş olacağımıza inanıyoruz” demiştir (Dinç, 2022).

20 Temmuz sabahı Türk Silahlı Kuvvetleri’ne bağlı birliklerin, havadan Ortaköy ve Boğaz bölgelerine indirme ve denizden Girne’nin Pladini plajına çıkarma harekâtı başlatması üzerine, Ada’daki Türk Toplum Lideri ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf R. Denktaş, saat 05.05’te, Bayrak Radyosu’ndan Türk Toplumu’na hitaben şu konuşmayı yapmıştır:

“Sevgili, kahraman, fedakâr Kıbrıs Türkü.

11 yıldır Kıbrıs’ta insan şeref ve haysiyeti ile yaşamak, can ve mal emniyetini koruduğuna inandığınız antlaşmalarla meydana gelmiş olan bağımsız Kıbrıs

Cumhuriyeti'nin varlığını korumak için her şeyinizi ortaya koydunuz. Tüm haklarınızın, bağımsızlığın koruyucusu ve garantörü Anavatan'ımıza güven ve inanç içinde tarihi ve şerefli bir mukavemet mücadelesi verdiniz. Bugün, bu anda kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri, Kıbrıs'ın her yanında havadan ve denizden çıkarma yapmaktadır.

Gazanız mübarek olsun.” (Denktaş, 2008).

Türkiyenin başlattığı askeri harekât üzerine, 20 Temmuz'da Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi toplanarak Ada'daki yabancı askerlerin derhal çekilmesini içeren 353 sayılı kararını almıştır. Güvenlik Konseyi, 22 Temmuz tarihinde tekrar toplanmış, 354 sayılı kararı ile talebini tekrar ederek, tarafları ateşkese davet etmiştir. Bu talebe Türkiye, olumlu cevap vermiş ve 22 Temmuz saat 17.00 itibariyle ateşkese kabul ettiğini duyurmuştur. Aradan geçen bu iki günlük süre zarfında da Türk Silahlı Kuvvetleri, Girne-Lefkoşa hattında hâkimiyet sağlamıştır (İsmail, 1998).

Kıbrıs Barış Harekâtı, Türkiye Cumhuriyeti'nin, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, Hava Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri, Kara Kuvvetleri olmak üzere Silahlı Kuvvetleri'nin tamamının katılımıyla gerçekleştirdiği, sınır ötesi ve denizaşırı bir askeri harekât olma niteliğine sahiptir (Karagülmez, 2020).

3.2.1. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli Basınına Yansıması (20 Temmuz 1974)

Türkyolu Bizimşehir Gazetesi'nin haberine göre, Başbakan Bülent Ecevit, 20 Temmuz günü sabaha karşı yaptığı konuşmada hükümetin Kıbrıs'a müdahale kararı aldığını, Ada'ya indirme ve çıkarmanın başladığını, kahraman ordumuzun Kıbrıs'ta olduğunu açıklamış “Bu karar milletimiz ve bütün insanlığa hayırlı olsun” demiştir. Bakanlar Kurulu'nda ayrıca 14 ilde sıkıyönetimin ilan edilmesine karar da verilmiştir.

Başbakan Ecevit'in bu açıklaması halk tarafından sevinç ve heyecanla karşılanmış, radyoların başında Hükümet tarafından yapılacak yeni açıklamaları dinlemeye başlanmıştır. Başbakan Bülent Ecevit radyoda yaptığı konuşmada şunları söylemiştir.

“Hükümetimiz Kıbrıs’a müdahale kararı almıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin havadan indirme ve denizden çıkarma harekâtı başlamıştır. Bu kararın Türk Milleti ve Kıbrıs Halkı için hayırlı olmasını dilerim. Bu kararı uzun diplomatik görüşmelerden sonra mecbur kalarak aldık. Dost ve müttefikimiz Amerika ve İngiltere ile yaptığımız temaslarda barışı korumak için gösterdikleri iyi niyet için teşekkür ederim. Biz barışı korumak için Ada’ya gidiyoruz. Bu kararı yalnız Türklere değil, Rumlara da barış götürmek için Ada’ya gidiyoruz. Allah milletimizi ve bütün insanlığı bu gibi felaketlerden korusun.”

Başbakan’ın konuşmasından sonra radyo marşlar çalarak yayınına devam etmiş ve Ecevit’in açıklaması kısa aralıklarla yayınlanmaya devam etmiştir(Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 21 Temmuz 1974).

Işık Gazetesi ise sabaha karşı Kıbrıs’a çıkan şanlı ordumuzun duruma tamamen hâkim olduğunu açıklamıştır. Sabah erken saatlerde denizden ve havadan Kıbrıs’a çıkarma yapan Türk Silahlı Kuvvetleri’nin hareketi yüzde yüz başarılı olmuş, müdahalemize karşı koymak isteyen Yunanlı askerlerden müteşekkil kuvvetler komando birliklerimizin yaylın ateşleriyle bertaraf edilmişlerdir. Sabah saat 8’den itibaren Ada’nın çıkarma yapılan kesimlerinde Rum birlikleri yer yer teslim olmaya başlamışlardır. Çıkarma harekâtı sırasında buna mani olmak isteyen bir düşman hücumbotu batırılmış, diğeri ise ağır şekilde hasara uğratarak mürettebatı teslim alınmıştır.

20 Temmuz sabahı erken saatlerde Ordumuzun Kıbrıs’a çıkarma yapmasından hemen sonra Genelkurmay Başkanımız Orgeneral Semih Sancar, Kara Deniz ve Hava kuvvetlerimize hitaben şu mesajı yayınlamıştır:

“Şanlı Türk Silahlı Kuvvetleri ve Ulusum, mesajımın yayınlandığı şu sırada kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri milletimin emrinde ve onun yüce varlığından aldığı güçle devletlerarası anlaşmaların kendisine tanıdığı haklara dayanarak Kıbrıs’ta ve bölgede barışı sağlamak, yavru vatanda yaşayan yurttaşlarımızın güvenliğini sağlamak maksadıyla birleşik bir harekette bulunmaktadır. Türk’ün kahramanlığını ve barışseverliğini bir kere daha cihana ispat eden silahlı kuvvetlerimiz bu hareketle şanlı tarihimize ve insanlığa unutulmayacak bir sayfa açmaktadır. Kahraman Türk

Milleti'nin yıllarca bu barışı gerçekleştirmek yönünde gösterdiği metanette ayrı bir övgüdür. Yüce Türk Ulusu zafer haberlerini beklemektedir. Tarihimiz ve ulu Ata'mıza layık olacağımıza inancım sonsuzdur.”

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf Denktaş da müdahale harekâtımızın başlaması üzerine Bayrak Radyosu'ndan Türk Cemaati'ne hitaben bir konuşma yapmıştır.

Denktaş bu konuşmasında Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'a çıktıklarını müjdelemiş, “bir asırdan beri beklediğimiz şey oldu” diyerek Ada'daki Türklere itidal tavsiye etmiştir. (Işık Gazetesi, 21 Temmuz 1974).

Hürsöz Gazetesine göre, Silahlı Kuvvetlerimizin Kıbrıs'taki Barış Harekâtı başarıyla devam ettirmiş ve kahraman Mehmetçik büyük kahramanlıklar göstererek Yunan Cuntası'nın yönetimindeki Rum birliklerinin direnişini her yerde kırmıştır. Türk Hava Kuvvetlerine bağlı jet uçakları sabahın ilk saatlerinde Kıbrıs'taki Yunan Alayına ait mevzilere karşı taarruz olarak düzenli hava akınları yapmıştır. Türk Alayına yakın bir mevzideki Yunan Alayına ait bir batarya susturulurken Türk uçakları Yunan Alayının Lefkoşe hava alanı yakınındaki mevzileri ile Beşparmak dağlarında bulunan Rum Ulusal Muhafız Ordusu mevzilerini de bombalamıştır.

Bu esnada Silahlı Kuvvetlerimiz tarafından Girne tamamen işgal edilerek Kıbrıs'taki soydaşlarımıza yıllar sonra ilk defa denize açılan bir harekât sahası açılmıştır. Ancak Girne'ye yapılan taarruz birliğinin başında kahramanca çarpışarak yöneten AlayKomutanımız şehit olmuştur. Şehit düşen komutanımızın kimliği Albay İbrahim Karaoğlanoğlu olarak açıklanmıştır. (Hürsöz Gazetesi, 22 Temmuz 1974).

Başbakan Ecevit, harekât devam ederken “Kıbrıs'ta Yunanlıların giriştiği zalimce cinayetlerin devamı önleneyecek” açıklaması yaparken başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Kıbrıs konusundaki son durum ve olayların muhtemel gelişmeleri üzerinde değerlendirmelerine devam etmiştir.

Hükümet Sözcüsü, Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit, Bakanlar Kurulu devam ederken yaptığı açıklamada Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Girne'yi İşgal ettiğini

ve çıkarma bölgesinde rahatça hareket edebileceği bir alan sağladığını söylemiştir. Birgit, Ateşkesle ilgili bir açıklama var mı diye soran gazetecilere “Barışçıl her yol denenebilir” karşılığını vermiştir (Hürsöz Gazetesi, 22 Temmuz 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, Bakanlar Kurulu toplantısından önce Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık ile birlikte Genel Kurmay Başkanlığı’na giderek son durum hakkında bilgi almışlardır. Başbakan Ecevit, Genel Kurmay Başkanlığı’ndan Başbakanlığa gelişinde gazetecilere son durum hakkında şu bilgiyi vermiştir.

“Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Ada halkına, Türk ve Rum ayrımı gözetmeksizin bütün Ada halkına, zarar vermemek için gösterdiği bütün çabaya rağmen Kıbrıs’ta Türk halkının dağınık olarak desteksiz bulunduğu bölgelerde Yunanlılar maalesef zalimce hareketlere girişmişlerdir. Bunun üzerine Türk Hava Kuvvetleri bu gibi cinayetlerin devamını önleyici tedbirler almak zorunda kalmıştır. Benzer durumlara

bundan böyle sebebiyet verilmemesini temenni ediyoruz. Bu arada Birleşmiş Milletler Ateşkes kararı aldı. Bunu müzakere ediyoruz.”

Ecevit Bakanlar Kurulu toplantısından sonra tekrar Genel Kurmay Başkanı ile görüşmüş daha sonra da Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından kabul edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 22 Temmuz 1974).

Birleşmiş Milletler Barış Gücü tarafından yapılan “Ateşkes” çağrısı Kıbrıs’ta iki gün içinde Silahlı Kuvvetlerimiz karşısında paniğe kapılan Yunanistan Hükümeti’nce şartsız olarak kabul edilmiş ve Yunanistan’ın almış olduğu karar resmen açıklanmıştır.

Dün saat 17 den itibaren yürürlüğe gireceği belirtilen ateş kes çağrısını Türkiye’de şartlı olarak kabul ettiğini Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine bildirmiştir. Ancak Türk yetkililer tarafından yapılan açıklamada Kıbrıs’taki kuvvetlerimizin geri alınmasının asla söz konusu olamayacağı özellikle belirtilmiştir.

Başbakan Ecevit’in Bakanlar Kurulunun uzun süre devam eden toplantısından sonra bu konu ile ilgili olarak yaptığı açıklamadan da kolayca anlaşılabileceği gibi Türkiye

“Ateş kes” uygulamasına ancak Kıbrıs’ta dökülen Türk kanlarının karşılığını almak suretiyle devam edecektir.

Başbakan Bülent Ecevit’in dün sabah yaptığı açıklama aynen şöyledir:

“Birleşmiş Milletler kararlarına saygılı barışçı bir ülke olarak Türkiye, Güvenlik Konseyi’nde Kıbrıs için alınan “Ateşkes” kararına uymayı kabul etmiştir. Ateşkes bugün Türkiye saatiyle 17’de yürürlüğe girecektir. Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleriyle Türk Mücahitleri el ele iki günde büyük zaferler kazandılar. Bugün ateşkesin yürürlüğe gireceği saate kadar bu zaferler pekişmiş, Kıbrıs’ta Türk’ün hakkı bir daha sarsılamayacak kadar kökleşmiş olacaktır.

Türkiye’nin Kıbrıs’ta barış harekâtı, kısa sürede askeri hedeflerine ulaşmıştır. Kıbrıs’ta artık barış olacaktır, özgürlük ve eşitlik olacaktır. Kıbrıs’ta artık Türklere, Türk’ün hakkına kimse dokunamayacaktır. Özellikle kıyı kesiminde sağlanan olanaklarla Kıbrıs Türk’ü ekonomik özgürlüğüne de kavuşmuş olmaktadır.

Yeni bir Kıbrıs vardır şimdi. Dünya’da Türkiye’nin iki gün öncekinden başka bir yeri vardır. Bu büyük zafer Kıbrıs Türklerine, bütün Kıbrıslılara, Türk Ulusuna ve insanlığa kutlu olsun. Bugün ateşkesin yürürlüğe giriş saatine kadar Türk Silahlı Kuvvetleri’ne ve Türk Mücahitlerine Allah’tan yeni başarılar dilerim (Işık Gazetesi, 23 Temmuz 1974)

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin “Ateşkes” kararını Yunanistan’ın tümüyle kabul etmesinden sonra dün gece sabaha kadar devam eden Bakanlar Kurulu toplantısından sonra Türkiye’nin de Ateşkesi kabul ettiği açıklanmıştır. Kıbrıs’ta “Ateşkes” in yürürlüğe girmesiyle Ecevit, “Kıbrıs’taki Hakkımız Bir Daha Sarsılmayacak” demiştir. Saat 17’de yürürlüğe giren ateşkese kadar Silahlı Kuvvetlerimiz Ada’da kazanılan zaferleri pekiştirme harekâtına devam etmişlerdir.

Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Kıbrıs’ta saat 17’de yürürlüğe giren ateşkestten sonra nihai çözüm bulunmasına ilişkin görüşmelere Viyana’da başlanacağını açıklanmıştır. Güneş, yabancı gazeteciler için düzenlediği basın toplantısında şunları söylemiştir.

“Türkiye’nin Kıbrıs Türklerinin haklarını korumadaki kararlılığı bugün alınan sonuçla bütün ilgili taraflara anlatılmıştır. Türkiye, Kıbrıs’ta ortaya çıkan gelişmelerden sonra BM kararını göz önüne alarak ateşkesi kabul etmiştir.”

Dışişleri Bakanı Güneş, Kıbrıs’ın egemen, bağımsız ve toprak bütünlüğüne sahip bir ülke olduğunu belirterek Ada’da aynı zamanda iki ayrı toplumun yaşamakta olduğunu hatırlatarak sözlerine şöyle devam etmiştir:

“Bu toprak bütünlüğünü, egemenlik ve bağımsızlığı birlikte düşünmek gerekir. Bu iki toplumun gerçeğini dikkate almayan hiçbir hususi düzenleme Kıbrıs’a barış getiremez. Bu iki toplumun mevcudiyeti dikkate alınmadan kurulacak her düzen sonunda yıkılmaya mahkûmdur.”

Kıbrıs’ta harekâtın devam ettiğini ve Girne’nin halen kontrolümüzde olduğunu bildiren Güneş, bir gazetecini çıkarma sırasında meydana gelen kayıplarla ilgili sorusuna, kesin bir bilgisi olmadığını ancak Türk çıkarmasının bir çıkartma için düşünülemeyecek kadar az kayıpla gerçekleştirildiği cevabını vermiştir.

Güneş, yabancı gazetecilerin sorularını cevaplandırırken “Ateşkesi Türkiye’nin Ada’ya bir istila için çıkartma yapmadığı için kabul ettiğini” bildirmiştir. Ayrıca son operasyonun Kıbrıs’taki Türklerin haklarını korumadaki kararlılığımızı gösterdiğini dile getirerek “Biz Ada’da her iki toplumun meşru haklarını temsil edecek bir hükümet istiyoruz. “ demiştir.

Ateşkes kararının ardından Başbakan Bülent Ecevit, siyasi parti liderlerine Kıbrıs konusunda bilgi vermiştir. Başbakan Bülent Ecevit, AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, CGP Genel Başkanı Turan Feyzioğlu ve Senato MGB Başkanı Fahri Özdilek’i kabul ederek Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Kıbrıs’ta sürdürdüğü Barış Harekâtı hakkında bilgi vermiştir. Görüşmeden sonra gazetecilerin sorularını cevaplandıran Ecevit, ateşkesle ilgili ayrıntıların henüz belli olmadığını söylemiştir. Ecevit şöyle devam etmiştir:

“BM’nin uymamız gereken kararına uyarak ateşkesi kabul etmiş bulunuyoruz. Türkiye bugün Kıbrıs açısından her zamankinden çok daha güçlü durumdadır. Artık

Kıbrıs'ta Türkiye'nin, Türk Ulusu'nun ağırlığı vardır. Barış yapmakta savaş yapmak kadar zordur. Şimdi barışın zorluklarına savaştan aldığımız güçle atılacağız. Onda da başarılı olacağız.”

Süleyman Demirel ve Turan Feyzioğlu da görüşmeden sonra yaptıkları açıklamalarda gelişmeleri dikkatle izlediklerini ve Başbakan'ın kendilerine bilgi verdiğini söylemişlerdir. Ecevit'in liderlerle yaptığı görüşmede Başbakan Yardımcısı Erbakan ile Dışişleri Bakanı Turan Güneş'te bulunmuşlardır.

Başbakan, bu görüşmeden sonra, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından kabul edilmiştir. Ecevit, görüşmeden ayrılırken gazetecilere, Cumhurbaşkanı'na ateşkesle ilgili gelişmeler hakkında bilgi verdiğini söylemiştir. Başbakan Ecevit daha sonra Başbakanlık'ta DP Genel Başkanı Bozbeyli'yi kabul ederek gelişmeler hakkında bilgi vermiştir (Hürsöz Gazetesi, 23 Temmuz 1974).

Birleşmiş Milletler Barış Gücü tarafından alınan ateşkes kararından sonra yapılması gereken müzakereler İsviçre'nin Cenevre şehrinde başlamıştır. Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında yapılacak görüşmelere Amerika da müşahit olarak katılacak, ancak söz sahibi olmayacaktır. Görüşmelerde Türkiye'yi Dışişleri Bakanı Prof. Turan Güneş temsil edecektir (Işık Gazetesi, 24 Temmuz 1974)

Kıbrıs'ta ateşkesin gerçekleşmesinden sonra barış görüşmelerinin 24 Temmuz günü Cenevre'de Milletler Sarayı'nda başlaması beklenmektedir. Ancak Atina'dan yapılan bir açıklamada Barış görüşmelerinin 26 Temmuz gününe ertelenmesi istenmiştir.

Cenevre'deki barış görüşmelerinde Türkiye'yi Dış İşleri Bakanı Turan Güneş temsil edecektir. Görüşmelere İngiltere temsilci olarak Dışişleri Bakanı Callagan katılacaktır. Henüz kesinleşmemekle birlikte Yunanistan temsilcisi olarak Dışişleri Başkanvekili Konstantin Kiprius'un katılması beklenmektedir.

Bu arada Cenevre görüşmelerine ABD'nin bir Dışişleri Bakan Yardımcısı ile gözlemci olarak katılacağı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldhaime'ı ise görüşmelerde özel danışmanlarından birinin temsil edeceği açıklanmıştır.

Barış görüşmelerinde Türkiye'yi temsil edecek olan Dışişleri Bakanı Güneş'in 24 Temmuz günü Cenevre'ye gideceği açıklanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 24 Temmuz 1974).

Bu esnada dış siyasi olayların yarattığı durumu görüşmek üzere 23 Temmuz günü toplanan TBMM'de Kıbrıs konusunda bilgi veren Başbakan Ecevit, harekât sonunda 57 askerimizin şehit düştüğünü, 187 yaralımızla 242 kaybımız bulunduğunu açıklamıştır.

Başbakan Kıbrıs harekâtı üzerinde geniş açıklamalar yaptığı TBMM toplantısı sırasında şehitlerimiz için saygı duruşunda bulunulmuştur. Daha sonra siyasi partilerin grupları adına yapılan konuşmalarla Kıbrıs olayları üzerindeki görüşmelere devam edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 24 Temmuz 1974).

Ada'da sağlanan ateşkese rağmen Rumlar, Türklere karşı uyguladıkları katliamları sürdürmüşlerdir. Genelkurmay Başkanlığı Basın Yayın ve Halkla Münasebetler Şubesi'nden bildirildiğine göre, ateşkes kararından sonra Rumlar, Kıbrıs'ta Magosa, Erenköy, Baf'ta sivil Türk halkına karşı hunharca tecavüze ve katliama girişmiştir. Bu haber üzerine Türk Silahlı Kuvvetleri ve jet filoları derhal harekete geçerek Rumların ve Rum Milli Muhafız kıtalarının yuvalarını ateş altına almış ve zararsız hale getirmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 23 Temmuz 1974).

Kıbrıs'ta yaşanan bu gelişmelerin ardından, Yunanistan'da dün ihtilal olmuş ve Cunta Hükümeti devrilmiştir. 3. Ordu Komutanı General Davos, Cunta Hükümeti'ni devirerek iktidarı ele almıştır. Yunanistan'ın kuvvetli adamı General Yuannis tutuklanmıştır. Alınan bilgilere göre dün öğleden sonra Atina ve diğer Yunan şehirlerinde çok sayıda tanklar dolaşmaya başlamıştır. Atina'da, Selanik'te çarpışmalar olduğu, ölü ve yaralılar olduğu haber verilmektedir. Darbe üzerine ateşkes kararının uygulanıp uygulanmayacağı da şu anda belli değildir. Bununla birlikte Türkiye, Yunanistan'daki darbe üzerine gerekli bütün tedbirleri almıştır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 23 Temmuz 1974)

Silahlı Kuvvetlerimizin Kıbrıs'a müdahale ederek çıkarma yapmasının ardından eş zamanlı bütün yurttaki olağanüstü tedbirler alınmış sivil yönetim kadrolarında da

izinler kaldırılmıştır. Ay sonuna kadar izinli bulunan Vali Ertuğrul Ünlüer de izinli olarak bulunduğu Burhaniye'den dün sabah dönerek göreve başlamıştır. Hatta Bakanlar Kurulu, Trakya, Ege ve Güney illerimizden bazılarıyla Ankara ve İstanbul da 20 Temmuz 1974 sabah saat 7'den itibaren 14 ilde sıkıyönetim ilan edilmesine karar vermiştir. Stratejik önemi dolayısıyla ilimizde de sıkıyönetim ilan edilmesi ihtimalinin mevcut bulunduğu sanılmaktadır (Işık Gazetesi, 21 Temmuz 1974)

Kıbrıs çıkartmasının yapıldığı günden itibaren ilimizde Kocaeli Valiliği tarafından tatbikine başlanılan karartmanın çok başarılı olduğu ve halkımızın talimatlara harfiyen riayet ettiği ilgililerce açıklanmıştır.

Vali Ünlüer karartma nedeniyle açık bahçe sinemalarıyla gazinoların faaliyetlerini tatil ettirmek zorunluluğunun doğduğunu söylemiştir (Işık Gazetesi, 23 Temmuz 1974)

Kıbrıs olaylarının başlamasından bu yana şehrimizde de Kocaeli Valiliği tarafından başlatılan karartma bazı aksaklıkların dışında başarı ile uygulanmaktadır. Karartmaya uymayan vatandaşlar şehri devamlı olarak tarayan görevliler tarafından ikaz edilmektedir.

Bu arada karayolunda ve şehir içindeki caddelerde karartmaya uymayan araçların yollarına devam etmelerine izin verilmemektedir. İlgililer karartmanın devam edeceğini bildirerek vatandaşların daha dikkatli hareket etmelerini istemişlerdir.

Öte yandan karartma uygulaması ile birlikte şehrimizde pasif koruma tedbirlerinin alınmasına devam edilmektedir. Şehrin birçok semtinde pasif koruma görevlilerinin tespiti devam etmektedir (Hürsöz Gazetesi, 24 Temmuz 1974).

Kıbrıs'ta ateşkesten sonra Ada'da herhangi bir olay olmadığı bildirilmektedir. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı da Kıbrıs ve civarına koyduğu yasak kararını kaldırmıştır. 23 Temmuz sabahı İngiliz Büyükelçisi'ni kabul eden Başbakan Ecevit, gazetecilerin Ada'da bir çatışma olup olmadığı sorusuna yeni bir rapor almadığı cevabını vermiştir. Evvelce Başbakan yardımcısı Necmettin Erbakan'ın açıkladığı gibi

gerek Kıbrıs'ta gerek Yunanistan'da Türklere ve Türkiye'ye karşı yapılacak enküçük tecavüz derhal şiddetle mukabele görecektir. Şu anda Kıbrıs'ta sükûnet vardır. Rumları ve Yunan Cunta Muhafızlarını dize getiren kahraman silahlı birliklerimiz Girne'de ve Ada'nın diğer bölgelerinde duruma hâkimdir.

Yunanistan'da 3.Kolordu Komutanı Davos'un darbe harekâtı hakkında da çelişkili haberler gelmeye devam etmektedir. Kral ile Karamanlis'in Yunanistan'a tekrar gelmeleri için bu darbenin yapıldığı da söylentiler arasında yer almaktadır.

Diğer yönden, Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Cenevre görüşmelerine katılmak üzere İsviçre'ye gidecektir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 24 Temmuz 1974)

3.3. I. Cenevre Konferansı 25-30 Temmuz 1974

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin talebi ve baskısıyla Kıbrıs'ta taraflar, 22 Temmuz'da ateşkes kararı almışlar ve İngiltere'nin daveti üzerine de 25 Temmuz'da Cenevre'de bir araya gelmiştir. 25–30 Temmuz 1974 tarihli I. Cenevre Görüşmeleri olarak adlandırılan bu buluşmaya, İngiltere'yi temsilen Dışişleri Bakanı Callaghan, Türkiye'yi temsilen Dışişleri Bakanı Turan Güneş ve Yunanistan'ı temsilen de Dışişleri Bakanı Mavros katılmıştır. (Z. Koday ve Akbaş, 2020)

Cenevre görüşmeleri sürerken Başbakan Bülent Ecevit bir açıklama yaparak Türk Heyeti'nin görüşlerini dile getirmiştir. Ecevit bu açıklamada:

“Hiç kimse Kıbrıs sorunu görüşülürken, Kıbrıs'ta hiç bir şey olmamış gibi hiç bir şey değişmemiş gibi düşünemez, konuşamaz. 20 Temmuz

1974 sabahından bu yana Kıbrıs'ta çok şey değişmiştir. Bu gerçek, herkes tarafından gerçekçi bir şekilde göz önünde tutulmadıkça Kıbrıs sorununa anlaşma yoluyla çözüm bulunamaz.” demiştir. (Eroğlu, 2002)

Dolayısıyla Türk Dışışleri Bakanı Turan Güneş de Cenevre'ye geldiğinde yaptığı ilk açıklamada Türk Hükümeti için asıl önceliğin Kıbrıs Türk Toplumunun güvenliği ve huzurunun sağlanması olduğunu dile getirmiştir. Türk askerinin de şu anda Kıbrıs'ta bulunmasının sebebinin bu olduğunu, RMMO ve EOKA-B saldırıları devam ettiği sürece Türk askerinin de Ada'dan ayrılmayacağını söylemiştir. Ayrıca Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Makarios tarafından 1963 yılında fiilen yok edilmesinden dolayı yeni bir Kıbrıs Devleti yaratılması gerektiğini ve bununla özerk iki bölge bir yapıda olması gerektiğini dile getirmiştir. (Oberling ve Armaoğlu, 1990)

Taraflar arası görüş ayrılıklarını ve anlaşmazlıkları barışçı yollarla çözmeyi amaçlayan Cenevre Konferansı'nın sonunda katılan ülke temsilcileri ateşkes kurallarının uygulanması amacıyla bir protokol imzalamıştır. Cenevre Konferansı'nda Türkiye'nin haklı talepleri kabul edilerek Özel Türk Yönetimi kabul edilmiş, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın hukuki haklılığı onaylanarak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'ta varlığı da kabul edilmiştir. Böylece Kıbrıs'ın yeni yasal statüsünün önü açılmıştır. (Eroğlu, 2002)

Ayrıca 30 Temmuz 1974 tarihinde sona eren bu konferansta üzerinde anlaşılan metin Cenevre Deklarasyonu olarak adlandırılmıştır. Bu deklarasyon ile Ada'da Rum ve Yunanlıların işgal ettikleri Türk yerleşim yerlerini terk etmelerine, esir alınan asker ve sivillerin serbest bırakılıp mübadelesine ve ayrıca Ada'da güvenlik bölgesinin kurulmasına karar verilmiştir. Yine bu deklarasyonla Kıbrıs Cumhuriyeti yerine Kıbrıs Türk Toplumunu ve Kıbrıs Rum Toplumunu olmak üzere iki ayrı otonom idare kurulmasına karar verilmiştir. Böylece kurulan otonom bölgelerle, Kıbrıslı Rumların, Türk Toplumunu'nu temsil etmedikleri ve edemeyecekleri tescillenmiştir. (Kapucu, 2020)

Yine bu deklarasyonla Cenevre görüşmelerine katılan ülkelerin dışışleri bakanlarının 8 Ağustos 1974'te yeniden buluşmasına ve Ada'da anayasal düzeni yeniden tesis için çalışma yapmalarına ve bu anayasal düzen sağlanıncaya kadar 1960 anayasası ile Cumhurbaşkanlığı Yardımcılığı görevine getirilen Rauf R. Denktaş'ın Cumhurbaşkanı olarak görevine devam etmesine karar verilmiştir.

Cenevre Konferansı, Türk Toplumunun özerkliğinin tanınarak Ada'da iki toplumun varlığının kabul edilmesi ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yaptığı askeri harekâtın haklılığının onanmasından dolayı Türk Dış Politikası açısından bir başarıdır ve çok önemlidir. (Canar, 2018)

3.3.1. 25-30 Temmuz 1974, I. Cenevre Konferansı'nın Kocaeli Basınına Yansıması

Işık Gazetesinin haberine göre barış görüşmeleri Cenevre'de başlayacaktır. Kıbrıs sorunuyla ilgili olarak İsviçre'nin Cenevre şehrinde Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında yapılacak barış görüşmelerinde Yunanistan'ı yeni Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros'un temsil edeceği açıklanmıştır. Bunun üzerine barış görüşmelerine katılmak üzere Dışişleri Bakanı Prof. Turan Güneş dün İsviçre'ye gitmiştir. Müzakerelerin ilk gününde görüşme yöntemlerinin saptanacağı sanılmaktadır (Işık Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantör devletler olarak Kıbrıs konusunda yapacağı toplantıya katılmak üzere uçakla Cenevre'ye giderken hareketinden önce verdiği demeçte Türkiye'nin Kıbrıs Sorununun biran önce bütün açıklığı ile çözümlenmesinden yana olduğunu bildirmiştir. Dışişleri Bakanı Güneş şöyle konuşmuştur:

“BM Güvenlik Konseyi kararında üç garantör devletin Kıbrıs'ta düzenin yeniden tesisi ile ilgili çalışmalar yapması önerilmişti. Zannediyorum ki bu ilk toplantıda daha ziyade Kıbrıs'taki mevcut güvensizlik durumunu ele almak gerekecektir. Bana hükümetin verdiği talimat her şeyden önce Kıbrıs'ta can ve mal güvenliğinin tesis edilmesidir. Türk Silahlı Kuvvetleri bu amaçla Kıbrıs'a gitmiştir. Fakat halen bizim elimizde bulunan bölgenin dışında Türkler vardır ve iki toplum arasındaki çatışmalar devam ediyor.

Kıbrıs'ta bugün bir devlet düzeninin kaldığını söylemek zor. Görüşmelerde bu devlet düzeninin ilk unsurlarını yerleştirmeye çalışmak gerekecektir. Türkiye Ada'daki Türk Toplumunun haklarının uzun zaman sürüncemede kalmasına razı

olmayacaktır. Kıbrıs konusunun en kısa zamanda halledilmesi lazımdır. Bizim görüşümüz bu.”

Cenevre’de Kıbrıs konusunda yapılacak görüşmelere Dışışleri Bakanı Güneş’in Başkanlığında bir heyetimiz katılacaktır. Görüşmelerde İngiltere’yi Dışışleri Bakanı Callaghan, Yunanistan’ı ise Başbakan Yardımcısı ve Dışışleri Bakanı Yorgo Mavros

temsil edecektir. Görüşmelerde ABD Dışışleri Bakan Yardımcısı ile BM Genel Sekreteri’nin Danışmanı da gözlemci olarak bulunacaklardır (Hürsöz Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

Meşru Yunan Hükümeti’nin kurulması, Cunta diktatörlüğünün devrilmesi üzerine, Dışışleri Bakanı Turan Güneş ve Türk Heyeti dün barış görüşmelerinde bulunmak üzere Cenevre’ye gitmiştir. İlk görüşmelere başlanmıştır.

Hareketinden önce Güneş, “Cenevre’de önümüze dikilen engelleri aşacağız. Haklarımızdan en küçük fedakârlık yapmayacağız” demiştir.

Yunan Dışışleri Bakanı ile İngiltere Dışışleri Bakanı da garantör devlet olarak görüşmelere katılmışlardır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Kıbrıs’ta kazandığı zafer üzerine, Kıbrıs’taki kanlı katil EOKA’cı Sampson tepetaklak devrilmiş Yunan Cunta Hükümeti de istifa etmek zorunda kalmıştır. Kıbrıs Cumhurbaşkanlığı’na Rum Cemaati Başkanı Klerides getirilmiştir. Atina’daki Cunta Hükümeti de selameti istifada bulmuştur. Yunanistan’da sivil bir hükümet kurulmuş, Başbakanlığa Paris’te sürgünde bulunan eski Başbakanlardan Karamanlis getirilmiştir. Önceki gece saat 02’de Atina’ya gelen Karamanlis yemin ederek göreve başlamıştır. Kıbrıs zaferi üzerine şaşkına dönen, Yunan Halkı’nın şiddetli tepkileriyle karşılanan Cuntacılar 7 saat devam eden bir toplantı yapmışlardır. Yunan Cuntası’nın Başbakanı Gizikis bu toplantıya Yunan Genel Kurmay Başkanı Yorgo Bonanos ile Kuvvet Komutanları’nı, eski Başbakanlardan Panayotis Kanellepolos, eski Başbakanlardan Stefanos Stefanepulos, eski Bakanlardan Yorgo Mavros, Petro Garufalias’ı çağırmıştır. Aralıksız devam eden

toplantı sonunda sivil bir yönetim kurulmasına karar verilmiş ve Paris'te bulunan eski Başbakanlardan Karamanlis'in davet edilmesine karar alınmıştır. Fransa Cumhurbaşkanı'nın tahsis ettiği özel bir uçakla Karamanlis Atina'ya gelmiş ve yemin ederek Başbakanlık görevine başlamıştır. Yunanistan'daki bu değişiklik üzerine dün Cenevre'de toplanması kararlaştırılan Barış görüşmeleri başka bir güne muhtemelen Pazar gününe ertelenecektir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 25 Temmuz 1974)

Gizikis yönetimindeki Yunan Cuntası ülkesinde uyguladığı iç politikada olduğu gibi dış politikada da tam bir başarısızlığa uğramış bulunmaktadır. Tüm dünya devletleri tarafından kınanan cunta yönetiminden kendi halkı da bıkmış olup sarılacak bir can simidi aramaktadır.

Dünya kamuoyunda ve kendi halkında bütün itibarını yitiren Gizikis yönetimi kendisini kurtarabilmek için Hükümet'in istifası ve eski başbakanlardan Karamanlis'in başkanlığında meydana gelen yeni bir hükümet kurulması yoluna gitmek zorunda kalmıştır.

Sürgünde bulunduğu Paris'ten göreve çağrılan Karamanlis önceki gece göreve başlamak üzere Yunanistan'a geldiğinde hava alanında kendisini karşılayan binlerce Yunanlı "özgürlük, hürriyet" diye tempo tutmuş ve "Karamanlis bizi kurtar" diye bağırmıştır.

Yunanistan'da devam eden istikrarsız siyasi durum ve hükümet değişikliği dolayısıyla Yunanlılar Birleşmiş Milletlere müracaatla Cenevre görüşmelerinin ertelenmesi talebinde bulunmuşlardır.

Ateşkes müzakerelerine Cuma günü başlanabilmesi ihtimali mevcut olmakla beraber Atina'daki yönetimin yeni bahaneler icat etmesinin de söz konusu olabileceğine işaret edilmektedir (Işık Gazetesi, 25 Temmuz 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, Kıbrıs'ta kahraman silahlı kuvvetlerimizin duruma hâkim olduğunu Girne ve diğer Türk işgal bölgelerinde sükûnetin hâkim olduğunu, aksi bir harekette kahraman silahlı kuvvetlerimizin gereğini yapacağını kaydederek şunları söylemiştir.

“Şunu kesinlikle söylüyorum, askeri harekât hedefine ulaşmış ve onu aşmıştır. Elde edilen sonucun güvenliği için de her türlü tedbir alınmıştır. Şimdi Kıbrıs Türklerinin emin bir limanı vardır. Bunun anlamı büyüktür. Bu, Kıbrıs Türklerinin coğrafi ve ekonomik özgürlüğü demektir. Daha önce bu olanağa Yunanistan sahipti, çünkü anlaşmaları hiçe sayarak kontrolündeki hava ve deniz limanlarıyla Kıbrıs’a dilediği kadar asker, ağır tank, top ve araç gönderiyordu. Şimdi Türkiye’de bu olanağa kavuşmuştur. Eğer bu denge daha önce kurulabilmiş olsaydı, Kıbrıs, bugünkü duruma düşmezdi.”

Diğer yönden dün başlayacak olan Cenevre Barış Görüşmeleri meşru bir Yunan Hükümeti olmadığından sivil Yunan Hükümeti kuruluncaya kadar ertelenmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 25 Temmuz 1974).

Birleşmiş Milletler’in ateşkes kararının yürürlüğe girmesinden sonra dün Cenevre’de başlaması beklenen Kıbrıs Barış Görüşmeleri, Yunanistan’ın talebi üzerine ertelenmiştir. Cenevre görüşmelerinin Yunanistan’daki yeni durumun belirlenmesinden sonra başlayabileceği bildirilmektedir. Verilen haberlere göre görüşmelerde Yunanistan’ı yeni Hükümetin Dışişleri Bakanı temsil edecektir.

Bu esnada Başbakan Bülent Ecevit, Türklerin, Yunanlıların ve Kıbrıs’taki Rum toplumunun demokratik hayat içerisinde ilerlemesinin daha yakın bir işbirliği ve dostluk ilişkisi kurulmasını kolaylaştıracağı umudunda olduğunu belirtmiştir. Bülent Ecevit, Başbakanlık’tan ayrılırken gazetecilere durumun çok iyi olduğunu ve yeni bir gelişme bulunmadığını söylerken Yunanistan’daki son iktidar değişikliği konusundaki görüşlerini de şöyle açıklamıştır:

“Karşımızda etkin ve demokratik bir hükümet bulmak bizim için de sevindirici olur. İki ülke arasında, ilişkilerin süratle düzelmesini sağlayabilir. Ben Kıbrıs’ta giriştiğimiz barış harekâtının başlangıcında şunu söylemişim, öyle inanıyorum ki bizim başlattığımız bu iyi niyetli harekât barış özgürlük ve eşitlik uğrunda giriştiğimiz bu harekât Yunanistan’da ve Kıbrıslı Rumlar arasında da demokrasiye dönüşün yolunu açabilir. Bu umudun gerçekleşme belirtileri beni çok sevindiriyor. Türklerin Yunanlıların ve Ada’daki Rum Toplumu’nun demokratik hayat

içerisinde ilerlemeleri, siyasal anlamda aynı dili konuşarak daha yakın bir işbirliği ve dostluk ilişkileri kurmamızı kolaylaştıracaktır.

Yunan Başbakanlığı'na atanan Sayın Karamanlis tecrübeli bir devlet adamı olarak, Türk-Yunan dostluğuna verdiği değeri daha önce ki görev dönemleri sırasında göstermişti. Bu da umutlarımı kuvvetlendirici bir eylemdir.”

Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis, Başbakan Bülent Ecevit'in kutlama mesajını cevaplandırırken, “ Bölgemizde demokrasi ve özgürlüğün güçlendirilmesinin çok büyük bir önem taşıdığına bende inanıyorum” demiştir.

Dışişleri Bakanlığı'nca yapılan açıklamada Yunan Başbakanı Karamanlis'in mesajında, “Ülkelerimiz arasında devamlı ve yararlı işbirliği yolları yalnızca demokratik rejimler, halklarımızın rıza ve isteği sayesinde bulunabilir. İki komşu ve müttefik ülkenin gerçek çıkarlarını geliştirme ve uluslararası alanda durumlarını güçlendirmenin bir aracı olarak samimi işbirliğinin gerekli olduğu yolundaki görüşlerinizi tümüyle paylaşıyorum” dediği bildirilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

BM Güvenlik Konseyi, dün gece yaptığı toplantıda Kıbrıs'ta çarpışan tarafların Konsey'in 4 gün önce aldığı ateşkes kararına kesinlikle uymasını istemiştir. Güvenlik Konseyi'nin bu toplantısında bir konuşma yapan Türkiye Temsilcisi Büyükelçi Osman Olcay, Türkiye'nin Ada'da ateşkesi ihlal ettiği iddiasını sert bir dille reddetmiştir. Olcay, Yunanistan'ın son günlerde yaptığı gibi bütün dünyakamuoyunu kandırmaya çalıştığını, Yunan ve Rum askerlerinin Ada'nın çeşitli yerlerinde müdafaasız Türkleri katletmeye de devam ettiklerini söylemiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne kendilerine ateş açılmadıkça ateş açmamaları için emir verildiğini hatırlatan Osman Olcay, savunmasız Türk köylerinin BM Barış Gücü denetimine verilmesini istemiştir.

Genel Sekreter Waldhaime, Güvenlik Konseyi'ne verdiği bir raporda ateşkesin yürürlüğe girmesinde sonraki beş saatte 29 ihlal olayı kaydedildiğini bildirmiştir (Hürsöz Gazetesi, 25 Temmuz 1974)

Ateşkesin başlamasına rağmen devam eden saldırılar doğrultusunda Türkiye, 1951-1952 doğumlu olup askerliğini yapmış gençler ile bir kısım yedek subayı dün gecedan itibaren askere almaya başlamıştır. Bu hususa dair Kocaeli Valisi'nden aldığımız bilgiye göre askerlik şubesi tarafından tespit edilen isimler muhtarlar vasıtası ile bulunmakta ve derhal emredilen yerlerdeki kıtalara sevk edilmektedir. Sevke tabi olanların ihtiyaca göre seçildiği haber verilmektedir. Aynı şekilde yedek subaylığını yapanlardan da bir kısmı askere sevk edilmeye başlanmıştır. Yedek subayların da sınıflara ve görev yaptıkları yerlere göre seçime tabi tutulduğu öğrenilmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 25 Temmuz 1974).

Yeniden ve geçici olarak gerekli görülen bazı sınıflar için silahaltına alınan 1950 ve 1951 doğumlulardan kendilerine görev için tebligat yapılan gençler hiç beklemeden ve derhal büyük bir sevinç ve içtenlikle görevlerine koşmaktadırlar (Işık Gazetesi, 25 Temmuz 1974).

Kıbrıs barış görüşmelerine 25 Temmuz günü Türkiye saati ile saat 02.30'da Cenevre'de başlanmış, ertesi gün de görüşmelere devam edilmiştir. Dışişleri Bakanı Turan Güneş'i Cenevre'de 100 den fazla basın mensubu karşılamıştır. Garantör devlet sıfatı ile İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan ile Yunanistan'ın yeni Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Marvos görüşmelere katılmışlardır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin temsilcisi de müşahit olarak görüşmelerde bulunmuştur.

Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Cenevre'de TRT muharibine, "Yunanlıların Kıbrıs'ta bulunan yabancı kuvvetlerin, yani Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çekilmesini istediklerini söyleyerek" Biz Kıbrıs'ta yabancı kuvvet olarak değil garantör devlet olarak bulunuyoruz. Kuvvetlerimizi çekmemizi asla kabul etmeyeceğiz" demiştir.

Türkiye'nin Kıbrıs konusunda Başbakan Bülent Ecevit'in evvelce önerdiği gibi federatif bir statüye taraftar olduğu ve işgal ettiği bölgeleri bırakmayacağı ileri sürülmektedir. Görüşmelerde Ada'nın güvenliği ile pratik sorunların ilk olarak ele alındığı haber verilmektedir.

Güneş, "Görüşmelerin uzamasına müsaade etmeyeceğiz" demiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Cenevre’deki Kıbrıs Barış Konferansı’nın ikinci oturumu da dün yapılırken konu ile ilgili olarak tarafların farklı görüşleri de ortaya çıkmıştır. Buna göre:

Türkiye: “Ateşkesle birlikte Kıbrıs’ın geleceği kesinlikle karara bağlansın”

Yunanistan: “Cenevre’de ateşkes tescil edilip askerler geri çekilsin”

İngiltere: “ABD’de Kıbrıs’ın garantör devletleri arasında yer alabilir”

Dışışleri Bakanı Güneş: “ Diğer konular görüşülmezse ateşkesi konuşmak niyetinde değilim” demiştir.

Türkiye’nin Ada’daki iki toplumun barış içinde bir arada yaşayacakları ve Ada’nın bağımsızlığını koruyacak yeni bir düzen isteğine karşılık, Yunanistan Cenevre Konferansı’nda sadece ateşkesin tescil edilmesini Kıbrıs’ın statüsüne dokunulmamasını isteyen görüşünü ortaya koymuştur. Bu arada meselenin esasına girmeden çarpışmaların başlamaması için çalışan İngiltere ise Kıbrıs’ın Garantör Devletleri arasına ABD’nin de girmesini istemiştir.

Konferansın daha çok usul tartışmaları ile geçen ilk iki oturumunda Türkiye Garanti Antlaşması’na ve Kıbrıs’ı oluşturan diğer yasalara öncelik vermek istemektedir. Böylelikle Kıbrıs Garanti Anlaşması’na dayanarak bulunan Türk Silahlı Kuvvetleri’nin varlık sebebi ve Kıbrıs’ın Samson Darbesi ile bozulan anayasal düzeni ele alınmış olacaktır. Buna karşılık Yunanistan özellikle BM Güvenlik Konseyi’nin son ateşkes çağrısına esas olan kararın ele alınmasında ısrar etmektedir. Yunan görüşüne göre Cenevre’de sadece ateşkes tescil edilecek, durum Makarios ya da Samson dönemine döndürülecektir. Yunanistan Dışışleri Bakanı Mavros düzenlediği basın toplantısında bu görüşü açıkça belirtmiş ve Ada’daki askerlerin çekilmesini istemiştir.

Dışışleri Bakanı Turan Güneş, konferansın ikinci oturumundan önce verdiği demeçte ilk oturumun daha çok usul tartışmaları ile geçtiğini çalışmanın kesinlikle karar bağlanmadığını bildirerek şunları söylemiştir:

“Yunanlılar daha çok ateşkesi pekiştiren Ada’ya Türklerin yeni asker ve malzeme çıkarmasını ve halen çıkarmada bulundukları alanı genişletmesini önleyici bir karar alarak yani ateşkes anlaşması yaparak müzakereleri şimdilik sona erdirmek istiyorlar. Tabii bu bizim için şayanı kabul değil. Kıbrıs meselesinin diğer yönlerini görüşmeden böyle bir ateşkes anlaşmasını düşünmüyorum. Ateşkes konusunu diğer konuların da müzakeresi kabul edilmeden konuşmak istemiyorum” (Hürsöz Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Dışişleri Bakanı, Türkiye’nin ateşkesi kabul etmesinin antlaşmayla doğan haklarını bundan böyle kullanmayacağı anlamına gelmediğini belirterek şöyle devam etmiştir:

“Savaş alanında kan dökerek kazandığımızı masa başındaki diplomasi savaşında kaybetmeye, Kıbrıs sorununun bir takım diplomatik oldubittilere getirilmesine razı olmayacağız. Kan dökerek aldığımızı masada vermeyiz, federatif devlet Kıbrıs için tek çözüm yoludur. Federatif Devletin Kıbrıs için tek çözüm yolu olduğundan Kıbrıs’ın bağımsızlığı kadar Kıbrıs’taki Türk toplumunun ve Türkiye’nin haklarına da saygı gösterilmesine kararlıyız. “Kıbrıs’a çıkarma yapabilir misiniz?” diyenlere şanlı ordumuzun 2,5 günlük bir harekât sonunda Makarios’un Lefkoşe’deki sarayına bile şanlı bayrağımızı çekerek verdiği cevabın, diplomasi alanında da tekrarlanacağından tüm dünyanın şüphesi olmasın. Bağımsızlığı biz kurduk. Kanlı Sampson darbesi ile Kıbrıs’ın bağımsızlığının ortadan kaldırılmasını ve Ada’nın Yunanistan’a ilhakını biz önledik. Kıbrıs’ın bağımsızlığını korurken Ada’daki Rum toplumuna da barış ve özgürlüğü götürdük. Kıbrıs’ta Rumların bozduğu Anayasal düzeni de yine biz kuracağız. Ancak bu yeni düzende Kıbrıs Türk Toplumunun haklarının teminat altına alınması, bu haklara saygılı olunması ve de Kıbrıs’ın devlet yönetiminde Türklerin ağırlığı olması şartıyla.

Askerimiz teminatımızdır. BM’ler Güvenlik Konseyi’nin ateşkes kararında söz konusu edilen “Yabancı Kuvvetlerin Ada’dan Çekilmesi” konusu Kıbrıs’a barış ve özgürlük götüren Kahraman Mehmetçikle ilgili değildir. Türk askeri Kıbrıs’a, Ada’ya müdahale eden yabancı kuvvetlerle mücadele etmek için çıkmıştır. Bu görevi de en iyi şekilde yerine getirmiştir. Kıbrıs’ın üzerindeki garantörlüğümüzün ve ateşkese rağmen cinayetlerini sürdüren Rumlara karşı Türk Toplumunun garantisi ve

teminatı olan Silahlı Kuvvetleri'miz Kıbrıs'ın yeni statüsünün belirlenmesine kadar bu görevini yapacaktır.

Cenevre'de belirsiz süre ertelenen ve hala usul münakaşalarından öteye gitmeyen barış görüşmelerine götürdüğümüz Barış Planımızın hedefi Kıbrıs'ta bir Federatif Devlet kurulmasıdır. Böylece Ada'daki iki toplumun barış içinde bir arada yaşamaları ve Kıbrıs'ın bağımsızlığı garanti altına alınacaktır. İşte Türk teklifinin esasları: İlgili taraflar en geç bir hafta içinde Kıbrıs'ın Anayasal Statüsünü ve askeri durumunu yeniden ele almalıdırlar. Kıbrıs'taki Türk ve Rum toplumları iki otonom kuruluşa ayrılmalı, bağımsız bir bütün Kıbrıs içinde birleşmelidir. Bu şekilde bir Federatif Devlet kurulmalıdır. Türk ve Rum toplumları arasında askerden arınmış bir bölge kurulmalıdır. Ancak bu askerden arınmış bölge Yunanlıların istediği gibi tampon bölge olmamalı. Askerden arınmış bölgenin sınırları ateşkes kararının alındığı 22 Temmuz'a göre değil, bu görüşmeler sonunda varılacak anlaşma ile belirlenmelidir (Hürsöz Gazetesi, 29 Temmuz 1974).

Cenevre Görüşmeleri devam ederken diğer yandan Rum Muhafız Kuvvetleri Birleşmiş Milletler kuvveti kılığına girip Türklere baskı yapmaya devam etmiştir. Ateşkese rağmen azgın Rum Muhafız Kuvvetlerinin, Kıbrıs'ın işgali altında bulunmayan çeşitli bölgelerde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Kuvvetleri kılığına girip Türklere baskı ve baskın yaparak harekete geçtikleri anlaşılmıştır. Bu konuda çok hassas olan Türkiye Hükümeti, Yunanistan'ın dikkatini çekmiş ve aksi halde mukabelede bulunacağını ihtar etmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Türklere karşı insanlık dışı muameleler yapan Kıbrıs'taki Rumların Ada'daki 1753 soydaşımızı bir stadyuma kapatarak dikenli teller arasında mahsur bıraktıkları ve ölümle tehdit ettikleri açıklanmıştır. Çoğunluğunu kadın ve çok küçük yaştaki çocukların teşkil ettikleri Kıbrıslı sivil Türkleri rehine tutarak sonuç almak isteyen tedhişçi Rumların bu davranışları bütün dünyada ve yurdumuzda büyük bir nefretle karşılanmıştır. Olaya Kıbrıs'taki Barış Gücü kuvvetlerinin müdahale etmemesi ise ayrıca hayret ve üzüntü yaratmıştır.

Kıbrıslı Rumların bu davranışları hala akıllarının başlarına gelmediği şeklinde yorumlanmakta ve iki toplumun bir arada yaşamalarının artık mümkün olamayacağı tezini savunanların haklı olduklarını kanıtlamaktadır (Işık Gazetesi, 28 Temmuz 1974).

Ateşkes görüşmeleri devam ederken, Regaip Kandili münasebeti ile Ankara'da Maltepe Camii'nde Kıbrıs şehitlerimiz için mevlit okunmuştur. Televizyondan canlı olarak verilen mevlitten önce Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan bir konuşma yapmış ve Kıbrıs'ta şehit olan kahramanlarımızı, gazilerimizi, Türk Silahlı Kuvvetleri'ni belîğ bir şekilde sena etmiştir. Radyolardan da verilen mevlidi milyonlarca vatandaşımız huşu içinde dinlemiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Adalet Bakanı ve Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan 28 Temmuz günü Kocaeli Gazeteciler Cemiyeti merkezinde ilimiz basın mensuplarına çeşitli konular hakkında bilgi vermiştir.

Şevket Kazan hükümetin teşkilinden bu tarafa yapılan genel çalışmalarla ilgili açıklamalarda bulunmuş, hükümet olarak sosyal huzurun sağlanması ve ekonomik problemlerin halli yolunda karşılaşılan tüm zorlukların yenildiğini ve bu konuda önemli aşamalar yapıldığını söylemiştir.

Kıbrıs çıkartmasıyla ilgili olarak, çıkartmadan önce diplomatik yollardan barışçı her türlü girişimlerin yapıldığına işaret eden Şevket Kazan hükümetin en sonunda müdahale kararı almak zorunda kaldığına değinmiş, “Ben Şahsen Kocaeli Milletvekili ve Adalet Bakanı olarak milletimizin heyecanını tatmin edecek karara imza atmak şerefini kazandığım için kendimi çok bahtiyar hissediyorum” demiştir (Işık Gazetesi, 30 Temmuz 1974).

Hürsöz Gazetesi ise Adalet Bakanı Şevket Kazanın, Kocaelinde düzenlediği basın toplantısını, “Kıbrıs konusunda zaferle sonuçlanan cesur kararımız milletimizin 52 yıllık heyecanını tatmin etti” diye aktardıktan sonra Temmuz ayı başından beri hükümet çalışmalarında dış olayların ağırlık kazandığını, Haşhaş ve Kıbrıs

konusundaki kararların Hükümete içte ve dışta itibar kazandırdığını bildirdikten sonra şunları söylemiştir.

“7 ilde Haşhaş ekiminin serbest bırakılması cesur bir karardır. Kararlılığımız karşısında ABD bile kendi kamuoyunun endişelerini bertaraf edici tedbirleri almamızı tavsiye edebildi. Biz zaten bu tedbirleri düşünmüştük.

Tam bu sırada Kıbrıs darbesi oldu ve Türkiye bütün dünyanın dikkatlerini üzerine çeken bir ortamda kendisini buldu. Hükümet önce barışçı yollarla kan dökmeden meseleyi halletmeye çalıştı. Haklılığını tescile çalıştı. Bu netice veremeyince Hükümet olarak çıkarma ve indirme kararı aldık. 52 yıldır böyle bir heyecanın özlemine çeken Milletimizin heyecanını tatmin edici karara imza atmak şerefini kazandığım için çok mutluyum.” (Hürsöz Gazetesi, 30 Temmuz 1974)

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Dışişleri Bakanları Cenevre’de Kıbrıs konusundaki barış konferansını çıkmazdan kurtarmak için ikili özel görüşmelerini 29 Temmuz da sürdürürken, 29 Temmuz sabahı toplanan Bakanlar Kurulu, Kıbrıs’ın bağımsızlığı ve Türk toplumunun güvenliği için kesin kararlı olduğumuzu ve isteklerimizden taviz vermeyeceğimizi tekrarlamıştır.

Konferansın birinci bölümü için uzmanlar tarafından hazırlanan ve anlaşma maddesinden çok karşılıklı itirazların bulunduğu bildiri metni Dışişleri Bakanlarının görüşmelerine rağmen bir sonuca bağlanamamıştır. Bunun üzerine Dışişleri Bakanları arasında ikili özel temaslar dün sabah tekrar başlamış ancak akşama kadar kesin bir sonuç alınamamıştır.

29 Temmuz sabahı saat 7’de Başbakan Bülent Ecevit’in başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 3 saatten fazla süren toplantısında Kıbrıs’ın yeni statüsü ve bu statü içinde Türk toplumunun güvenliği konusundaki isteklerimizden taviz verilmemesini kararlaştırmıştır. Bakanlar Kurulu toplantısından sonra Çankaya Köşkü’ne giden Başbakan Ecevit son durum hakkında Cumhurbaşkanı Korutürk’e bilgi vermiştir. Bu görüşmeden sonra Cumhurbaşkanı’nın İstanbul’a gidişinin ertelendiği bildirilmiştir. Durumla ilgili gazetecilere bilgi veren Başbakan Ecevit, isteklerimizden taviz vermemekteki kararlılığımızın devam ettiğini bildirmiştir.

Ecevit, Yunanistan Başbakanı Karamanlis ile ikili görüşmesi konusunda da henüz bir kesinlik olmadığını söylemiştir (Hürsöz Gazetesi, 30 Temmuz 1974)

Cenevre’de Türkiye, İngiltere ve Yunanistan Dışişleri bakanları arasında son görüşme aralıksız 12 saat devam etmiş ve taraflar bir anlaşmaya varmadan dağılmışlardır. Yeni ve ikili toplantıların yapılacağı söylenirken, Başbakan Bülent Ecevit İle Yunanistan Başbakanı Karamanlis arasında bir görüşme konusu gündeme gelmiştir. Ecevit ve Karamanlis görüşmesinin tarihi tespit edilmemiş ise de, bununiki gün içinde olması muhtemel görülmektedir. Bu arada BM Konseyi ve NATO Konseyi acele toplanarak Kıbrıs sorununu görüşmeye başlamışlardır.

Başbakan Ecevit’te düzenlediği basın toplantısında 20 Temmuz’dan sonra Kıbrıs’ta çok şey değiştiğini, Kıbrıs’ın meşru statüsü belli oluncaya kadar, kuvvetlerimizin ikmal ve takviyesi konusunda bir tartışmanın kabul edilmeyeceğini, Yunanlıların Ada’ya yıllardır yığınaklar yaptığını belirterek Ada’daki Türkler için fiili güvenlik istiyoruz. İsteklerimiz kabul edilmezse anlaşma olmaz, diye konuşmuştur.

Türkiye, Cenevre görüşmelerinden kesin bir sonuç alınmaz ve Ecevit-Karamanlis görüşmeleri de arzuladığımız şekilde çözümlenmezse, Birleşmiş Milletlerle NATO’nun aleyhine vereceği kararı da tabii ki kabul etmeyecek hatta konferanstan çekilecek ve Kıbrıs’ta Anayasal haklarımızı korumak için, Milli Güvenlik Kurulunun da tavsiye kararı ile gerekeni yapacaktır.

Esasında Kahraman Silahlı Kuvvetleri’imiz sınır kapılarında ve Kıbrıs’tadır. Türk Ulusu da bütün duaları ve değişmez inancı ile birlik, beraberlik halinde tek bir vücuttur.

Şu anda Türk vatanında birlik, beraberlik ve Kahraman Ordumuza sarsılmaz, kopmaz inanç vardır. Kıbrıs’taki kuvvetlerimize ikmal ve takviye yapılırken Trakya’daki birliklerimiz elde silah emir bekliyor. Ama her zorluğa karşı son saniyeye kadar barış arıyor Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti.

30 Temmuz sabahı saat 7’de Başbakan Bülent Ecevit’in başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Cenevre Barış görüşmelerinde Kıbrıs’tan Silahlı

Kuvvetleri'mizin çekilmesinin ve takviye kuvvetlerinin gönderilmesinin tartışma konusu yapılamayacağı kararını almış ve bu kararı Cenevre'deki Dışışleri Bakanımız Turan Güneş'e bildirmiştir. Toplantıdan sonra Ecevit gazetecilere: "Anlaşma bugün ya imza edilir, ya imza edilmez" diye konuşmuş, bu aşamada Silahlı Kuvvetleri'mizin Ada'dan çekilmesinin asla kabul edilmeyeceğini tekrarlamıştır. Cumhurbaşkanı Korutürk'te yapacağı geziyi ertelemiştir.

Başbakan Bülent Ecevit, konuyla ilgili bir açıklama yapmış ve Cenevre görüşmelerine katılan Dışışleri bakanlarının bir metin üzerinde çalıştığı söylemiştir. Başbakan Ecevit 30 Temmuz sabahı evinden çıkarken gazetecilerin Cenevre görüşmelerine ilişkin sorularını söyle cevaplamıştır:

"Bu sabah son bir metin üzerinde çalışıyorlar. Henüz bilmiyorum. Bizim belli bir sınırın gerisine çekilmemiz söz konusu değil. Anlaşmaya çalışıyorlar."

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Dışışleri bakanları Cenevre'de Kıbrıs konusunda yapılan görüşmelerin çıkmaza girmesini önlemek amacıyla ikili temaslarını 30 Temmuz günü de sürdürmüşlerdir. Görüşmeleri çıkmazdan kurtarmak için 12 saatlik bir aradan sonra görüşmelere yeniden başlanmıştır. Görüşmelerin ilk kısmında Yunanistan ve İngiltere Dışışleri Bakanları, Türkiye tarafından hazırlanan yeni metni görüşmüşlerdir. Bu metin Kıbrıs'taki Türk Kuvvetleri'nin durumuna ve geleceğine ilişkindir. Dışışleri Bakanı Turan Güneş 30 Temmuz sabahı ilk olarak ABD Dışışleri Bakan Vekili Buffum ile görüşmüştür. Güneş, bu görüşmeden sonra Milletler Sarayına giderek konferans çalışmalarına katılmıştır.

Cenevre'deki BM çevrelerine göre Kıbrıs Barış Konferansı'nda Türkiye'nin istekleri Ada'daki kuvvetlerin durumu hariç kabul edilmiş durumdadır. Bütün anlaşmazlık yayınlanacak bildiride yer alacak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin durumu ile ilgili maddeden çıkmaktadır. Türkiye konferansın çıkmazdan kurtarılması için bu konuda yeni bir metin hazırlamıştır. Konferansın dün sabahki çalışmaları sırasında Calaghan, değiştirilmiş Türk teklifini kabul ettirmeye çalışmıştır (Hürsöz Gazetesi, 31 Temmuz 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, 30 Temmuz sabah saat 7’de Başbakanlık’tan çıkarken gazetecilere: “Cenevre’de çıkmazdan kurtulmak için yeni bir formül üzerinde çalışıldığını” söylemiştir. Bu yeni formülün Kıbrıs’ta anayasal düzen sağlanıncaya kadar silahlı kuvvetlerimizin Ada’da kalacağı ve takviye alacağı, Yunan birliklerinin de Kıbrıs’tan çekilmesi şeklinde olduğu belirtilmektedir. Bu arada Girne’nin Kıbrıslı soydaşlarımızın elinde kalacağı ve denize açılan kapının hiçbir zaman kapanmayacağı şeklinde olduğu, Kıbrıslı Türklerle Rumların eşit haklar altında federatif bir yönetim kurulacağı ve esasen Türk tezinin de bu şekilde sağlam bir garanti olduğu ileri sürülmüştür. Bu yeni formül Yunanlılarca da kabul edilirse Cenevre Antlaşmasının 4 garantör devlet arasında hemen imzası gerçekleşecek ve ikinci görüşme dönemi başlamış olacaktır. Türk Dışişleri Bakanı Turan Güneş’in kesin ve değişmez tutumu, Başbakan Ecevit’in son konuşması üzerine Yunanlılar aşağıdan almaya mecbur kalmışlardır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 31 Temmuz 1974)

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Dışişleri Bakanları Arasında 25 Temmuz’da Cenevre’de başlayan Kıbrıs Barış görüşmelerinin birinci bölümü anlaşma ile sonuçlanmıştır. Üç Dışişleri Bakanı’nın imzaladığı Barış Anlaşması ile Kıbrıs’taki Türk Toplumu’nun haklarını tam bir güvenceye bağlayacak bir düzenin temeli atılmıştır. Görüşmelerin ikinci bölümü 8 Ağustos’ta yine Cenevre’de başlayacaktır. Bu görüşmelerde Kıbrıs’ın Anayasal statüsüne ilişkin sorunlar ele alınacaktır. İkinci bölüm görüşmelerde Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcilerinin de katılacağı açıklanmıştır.

Kıbrıs konusunda imzalanan anlaşma bütün dünyada memnunlukla karşılanırken aynı zamanda “Türk Diplomasisinin zaferi” olarak nitelenmiştir. Dışişleri Bakanı Turan Güneş anlaşmanın imzalanmasından sonra gazetecilere verdiği demeçte “Türkiye ile Yunanistan arasında diyalogun yeniden kurulmasından çok mutluyuz” demiştir. Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Yunanistan’la tüm sorunları kapsayacak bir diyalog kurulması için önce Ottawa’da sonra da Brüksel’de çaba harcadığını ancak bir sonuç alınamadığını söylemiştir.

Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros, imza töreninden sonra düzenlediği basın toplantısında, “ortak çıkarları olan Türkiye ve Yunanistan’ın dost kalmak zorunda olduklarını” söylemiştir.

İngiltere Dışışleri Bakanı James Callaghan'da, görüşmeler sırasında gösterdikleri anlayıştan dolayı Türkiye ve Yunanistan Dışışleri Bakanlarına teşekkür ederek, anlaşmanın her üç ülkeye de hayırlı olmasını dilemiştir.

Kıbrıs'ta barışa giden olan ilk adım olarak nitelenen Cenevre Anlaşması ile Kıbrıs'taki Türk Toplumunu'nun hakları ve Ada'da barışı sağlamak için bulunan Silahlı Kuvvetleri'mizin varlığı tescil edilmiştir. Anlaşma ile Silahlı Kuvvetlerimizin tuttuğu mevzilerde gerilememesi sağlanırken Rum ve Yunan kuvvetlerinin işgal ettikleri Türk bölgelerinden çıkmaları da sağlanmıştır. Anlaşma ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nde fiiliyatta Türk ve Rum olmak üzere iki muhtar idarenin bulunduğu kabul edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 01 Ağustos 1974).

Cenevre'de Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında altı gün devam eden çok çetin müzakerelerin olumlu şekilde sonuçlanması, gerek Yunanistan gerekse İngiltere'nin Türkiye'nin tüm şartlarını kabul etmek zorunda kalmaları bütün dünyada geniş yankılar uyandırırken Türkiye'nin Kıbrıs'taki askeri zaferinin Cenevre'de belgelenmesi bütün yurttta sevinçle karşılanmıştır. Zira İngiltere ve Yunanistan Türkiye'nin bütün isteklerini kabul ederken Kıbrıs'ta kan dökülen topraklar da artık geri verilmeyecektir.

Üç devletin Dışışleri Bakanları'nın ve heyetlerinin katıldıkları konferansta özellikle Yunanistan'ın Türkiye'nin isteklerini kabule yanaşmaması üzerine Türk hükümetinin çok kesin bir şekilde şartlarımızdan hiçbir taviz vermeyeceğinin dünya kamuoyuna açıklanması ve konferansı terk etme kararımız üzerine Amerika Dışışleri Bakanı Kissinger, Başbakan Bülent Ecevit'i telefonla aramış ve Ecevit saatlerce süren telefon konuşmasında Kissinger'a da aynı şeyleri söyleyerek bir adım geri çekilmeyeceğimizi tekrarlamıştır. Hatta Karamanlis başkanlığındaki yeni Yunan Hükümeti'ne de özel olarak iletilen kesin görüşlerimiz karşısında Yunanistan son anda tüm şartlarımızı kabul etmek zorunda kalmıştır.

Üç devletin Dışışleri Bakanlarınca imzalanan anlaşmada yer alan hususların detayları 8 Ağustos'ta Cenevre'de yeniden başlayacak üçlü görüşmelerde ele alınacaktır (Işık Gazetesi, 01 Ağustos 1974).

Cenevre görüşmelerinin anlaşma ile sonuçlanması üzerine Başbakan Bülent Ecevit, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'a ve Dışışleri Bakan Turan Güneş'e birer kutlama mesajı göndermiştir.

Başbakan Ecevit, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs Harekâtı'nda kazandığı zaferin, Cenevre'deki Barış Konferansı'nda başlıca güç kaynağı olduğunu belirtmiştir. Başbakan Ecevit, Cenevre Konferansı'na Türk Delegasyonu Başkanı olarak katılan Dışışleri Bakanı Turan Güneş'i de bir mesajla kutlamıştır.

Başbakan Bülent Ecevit, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'a gönderdiği mesajda şöyle demiştir:

“Milletimizin ve hükümetimizin barışçı amaçlarına en uygun bir biçimde yürütülen bu harekâta üstün komutanlık nitelikleriniz, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin eşsiz yeteneklerinin ve kahramanlığının bütün Türklere kıvanç verecek şekilde değerlendirilebilmesini sağlamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs Barış Harekâtı'nda kazandığı zafer Cenevre Konferansı'nda başlıca güç kaynağımız olmuştur. Barış Harekâtı'nın Cenevre Konferansı'nda dün gece sonuçlanan birinci aşamasıyla Kıbrıs'ta Türklerin hakkını en sağlam güvenceye bağlayacak bir düzenin temeli atılmış olmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 01 Ağustos 1974).

Cenevre'de Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Dışışleri Bakanları ve heyetlerinin katıldığı konferans dün gece sonuçlanmış ve ortak bildiri imzalanmıştır. Türkiye'yi temsilen konferansa katılan Dışışleri Bakanı Turan Güneş tarafından imzalanan Cenevre Anlaşması Türk diplomasisinin tam bir zaferi olarak nitelendirilmektedir. Ecevit, savaşta kazandığı başarıya masa başında da yeni bir başarı eklemiştir.

Alınan haberlere göre Yunan Dışışleri Bakanı, bütün Türk tekliflerini kabul etmiştir. Basına açıklanan ortak bildiride, ateşkes hattının bildirinin hazırlandığı saat ve dakikada birliklerin bulunduğu saha olarak saptanması kararlaştırılmıştır. Bu durumda, çıkarma yapıldığından anlaşma imzalanana kadar devamlı yer alan Türk birlikleri aldıkları yerde kalacaklar.

Anlaşmada Rauf Denktaş'ın tanınmasına da yer verilmiştir. Ayrıca esir mübadelesinin ön görüldüğü anlaşma metninde kuvvetlerin çekilmesi sorununda şöyle denilmektedir. “Ada’da Anayasal düzenin sağlanması toplumların güvenliklerinin kesinleşmesinden sonra tedrici olarak karşılıklı kuvvet çekilmesi düşünülebilir” denmektedir. Türk Ordusu’nun Kıbrıs’ta kazandığı zaferi masa başında bir kere daha pekiştiren Türk diplomasisinin bu başarısı bütün yurttaki bayram sevinci yaratırken, Yunan kamuoyu hükümeti suçlayan bir tutum içine girmiştir.

Dış gözlemciler, Cenevre Anlaşması’nı Türk diplomasisinin tam bir başarısı olarak nitelendirirken, Başbakan Bülent Ecevit, Genel Kurmay Başkanı Semih Sancar’a ve Cenevre görüşmelerini yürüten Dışişleri Bakanı Turan Güneş’e birer kutlama mesajı göndermiştir. Bülent Ecevit, Genel Kurmay Başkanı’na gönderdiği mesajda “Türk Ordusu’nun Kıbrıs’ta kazandığı başarı, Cenevre görüşmelerinde en güçlü dayanağımız olmuştur” demiştir.

Fransız, İngiliz, Amerikan basını ile diğer dış basın Türkiye’nin bu zaferini kutlarken, Ecevit’ten çok sitayişle bahsetmektedirler. Dış basında Ecevit, Türk ulusunu tüm dünyaya bir kere daha kabul ettiren en başarılı başbakan olarak gösterilmektedir (Türkiye Bizimşehir Gazetesi, 01 Ağustos 1974).

Işık gazetesi, Türk heyeti Cenevre’den döndü. Cenevre’deki üçlü görüşmeye katılan Dışişleri Bakanı Turan Güneş ve beraberindeki Türk heyeti mensupları dün yurda dönmüşlerdir.

Cenevre Konferansı’nın başarı ile sonuçlanmasında hizmetleri geçen Dışişleri Bakanı ve heyetin öteki mensupları Başbakan Bülent Ecevit tarafından kutlanmıştır (Işık Gazetesi, 02 Ağustos 1974)

Hürsöz Gazetesi haberine göre heyetimiz yurda döndü. Cenevre’de Kıbrıs konusunda İngiliz ve Yunan Heyetleriyle yapılan Barış Konferansı’na katılan Dışişleri Bakanı Turan Güneş’in başkanlığındaki heyetimiz dün yurda dönmüştür. Heyetimiz uçakla önce İstanbul’a gelmiş, akşamda Ankara’ya geçmiştir (Hürsöz Gazetesi, 02 Ağustos 1974)

Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, Dışışleri Bakanı Turan Güneş ve beraberindeki heyetin Türkiye'ye döndüğünü bildirmiştir. Prof. Turan Güneş ve aynı heyet 8 Ağustos'ta görüşmelerin ikinci bölümü için tekrar Cenevre'ye gidecektir.

Cenevre'de yapılan üçlü Dışışleri Bakanları toplantısına katılan Türkiye Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş ile beraberindeki heyet dün öğleden sonra yurdumuza dönmüştür.

Prof. Turan Güneş ve beraberindeki heyeti getiren uçak önce İstanbul Yeşilköy'e inmiş, daha sonrada Ankara'ya gitmiştir.

Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş, Cenevre'de yapılan ve Türklerin isteklerinin kabul edilmesiyle sonuçlanan Kıbrıs Anlaşması'nın ikinci bölümünün 8 Ağustos'ta yine aynı yerde yapılacağını bildirerek:

“İlk toplantıda elde edilen zafer bundan sonraki toplantılarda da devam edecektir. Türkler Kıbrıs'ta zafer kazandıklarına göre bunu masa başında da tescil ettirmeyi başarmıştır. Bu hakikaten övünülecek ve kıvanç duyulacak bir olaydır” demiştir.

Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş, Ankara'ya döndükten sonra Başbakan Bülent Ecevit'e üçlü toplantıda alınan kararların bütün ayrıntılarını bildirmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 02 Ağustos 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, dün beraberinde Milli Savunma Bakanı ve Dışışleri Bakan Vekili Hasan Esat Işık olduğu halde Başbakanlıkta bir süre çalıştıktan sonra Genel Kurmay Başkanlığı'na gitmiştir. Başbakan Ecevit, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar ile bir süre görüştüktan sonra Kıbrıs'taki son olayların değerlendirilmesini yapmıştır.

Bu arada Kıbrıs'ta Yunanlıların ve Rumların ateşkese rağmen Türk köylerinde yaptıkları baskı ve terörlerinin sona erdirilmesi için bazı kararlar alıp, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi nezdinde teşebbüslerde bulunulması uygun görülmüştür.

Kıbrıs'ta ateşkese rağmen Rumların insanlık dışı hareketlerini sürdürmeleri büyük tepkilere yol açmaktadır.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denктаş, Başbakan Bülent Ecevit'e bir mesaj göndererek, "Kıbrıs'ta kazanılan zaferin anlaşma masasında da pekiştirilmesini" kutlamış ve tebrik etmiştir. Rauf Denктаş Türk Ordusu'nun büyük zaferinden sitayişle bahsetmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 02 Ağustos 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, Kıbrıs konusundaki gelişmelerle ilgili çalışmalarını dün Genel Kurmay Başkanlığı'nda sürdürmüştür. Dün sabah Başbakanlık'ta bir süre çalışan Ecevit daha sonra Milli Savunma Bakanı ve Dışışleri Başkan Vekili Hasan Esat Işık'la birlikte Genel Kurmay Başkanlığı'na geçmiştir. Başbakan Ecevit, Başbakanlık'tan ayrılırken gazetecilerin, Kıbrıs'taki Barış Gücü askerlerinin sayısının arttırılmasının veto edilmesi ve Rumların savunmasız Türklere karşı katliama devam etmeleri ile ilgili sözlerine karşılık, "Bu konu üzerinde çalışıyoruz" demiştir.

Bakanlar Kurulu da dün sabah saat 10.20'de Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'ın başkanlığında toplanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun bu toplantısı 4 saatten fazla sürmüştür.

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar, dün Başbakan Ecevit'e gönderdiğı mesajda Cenevre Barış Görüşmelerinin ilk aşamasında meyvesini verdiğini, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bundan kıvanç duyduğunu belirtmiştir. Orgeneral Sancar mesajında, "bundan sonraki siyasal çabaların aynı başarıda devam etmesi için Silahlı Kuvvetleri'mizin kendisine düşen görevi yine eksiksiz yerine getireceğinden aziz Milletimizin ve Hükümetimizin güveninin tam olduğına inanıyorum" demiştir.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denктаş, Kıbrıs konusunda askeri alanda ve konferans masasında kazanılan zafer dolayısıyla Başbakan Bülent Ecevit'e bir mesaj göndererek kutlamıştır (Hürsöz Gazetesi, 02 Ağustos 1974).

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yayınladığı mesajında, “Türk’ün haysiyet ve gururunu bir kere daha yücelttiniz” demiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin atalarına ve Türk milletine layık olmanın bilinci ve gururu içinde olduklarını bildiren Orgeneral Sancar’ın mesajı şöyledir:

“Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri, yiğitliklerini anlatan sayfalar dolusu tarihe sahip şanlı ordu,

Kıbrıs’a karşı giriştiğin harekâtla yüce tarihine bir yenisini daha ekledin. Bunu yaparken Atatürk’ün gerçek takipçisi olduğunu bir kez daha bütün dünyaya ispat ettin. Ulu Ata’mızda mertlik, yiğitlik ve barışseverlik birbirinden ayrılmayan kenetlenmiş bir bütün teşkil ederler.

Kıbrıs’ta Anayasal düzeni sinsice devirdikleri zaman politik teşebbüslerden netice alınamaması karşısında, Ada’da ırkdaşlarımızın güvenliğini korumak, sulhu sağlamak zorunda kaldın. Tevazuunu, senin başaracağından endişesi olanları, bütün dünyaya hayrete düşüren çok kısa bir zamanda zaferle tamamladın. Şanlı barağımızı Kıbrıs’ta bütün ihtişamıyla dalgalandırdın. Ada’ya barışı götürdüğünü asla unutmadın. Soydaşlarımızı hunharca öldürenlere yardım elini uzattın. Şu anda atalarımıza ve aziz milletimize layık olmanın bilinci ve gururu içindeyiz. Zafere ulaşmak için safların başında komutanların olduğu halde yılmadan saldırdın, yıllardır hazırlanmış kan kusturan ateş hatlarını aşmasını bildin. Şehitler, Gaziler verdin. Türk’ün haysiyet ve gururunu bir kere daha yücelttin. Bu harpte tarihine şanına yaraşır şekilde yiğitçe dövüştün, ne dövüşürken ne de zaferinle övündün. Kıbrıs harekâtını bir kere daha Aziz Milletine ve bütün dünyaya gösterdin. Bu senin ululuğunun bayraklaşan bir sembolüdür.

Kahraman Türk Ordusu, Kıbrıs’ta görevin henüz bitmiş değildir. Bundan sonraki günlerde de barışın idamesi, yurttaşların bekası için nöbetine devam edeceksin.” (Hürsöz Gazetesi, 03 Ağustos 1974).

Kıbrıs’taki silahlı Rumların silahsız ve masum Türk Halkı’na karşı giriştikleri insanlık dışı tutumun hala devam ettiği, Birleşmiş Milletler Barış Gücü’nün ise bunları önleyemediği bildirilmektedir. Hem savaş alanında hem de Cenevre’de masa başında

uğradıkları bozgunu bir türlü hazmedemeyen Rumların iki binden fazla sivil Türk'e işkenceli bir hayat yaşatmaları ve bir kısım Türk köylerini de yağma etmeleri bütün dünyada nefretle karşılanmaktadır (Işık Gazetesi, 02 Ağustos 1974).

Türkiye, Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği harekât sırasında birçok şehit vermiştir. Ancak bu şehitler unutulmamıştır. Nitekim Hürsöz Gazetesi'nde yer alan bir habere göre Kocaeli'nde yaptırılacak olan üç ilkokula Kıbrıs Şehitlerimizin isimlerinin verileceği açıklanmıştır. Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünlüer'in verdiği bilgiye göre halen inşaatları devam etmekte olan ilkokullardan birine Albay İbrahim Karaoğlanoğlu, birine Yarbay Refik Cesur, diğer bir ilkokula da Mehmetçik isimleri konulacaktır. Vali Ünlüer bu ilkokulların 1974-1975 öğretim yılının başında düzenlenecek törenlerle Türk Milli Eğitiminin hizmetine gireceklerini söylemiştir.

Öte yandan şehrimizdeki bazı cadde ve sokaklara da Kıbrıs'ta şehit düşen subay ve erlerimizin isimlerinin verilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Bu çalışmaların tamamlanmasından sonra Belediye Meclisi olağanüstü toplantıya çağrılarak karar kesinleşecektir (Hürsöz Gazetesi, 03 Ağustos 1974; Işık Gazetesi, 03 Ağustos 1974).

Türkiye Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği askeri harekâtın yanı sıra Türk halkına yardım da göndermiştir. Örneğin Kızılay tarafından Limasol'da mahsur kalan Türklere yardım gönderilmiştir. Türkiye Kızılay Derneği Genel Merkezi'nde verilen bilgiye göre Limasol'da mahsur kalan Türklere verilmek üzere bir İngiliz uçağı ile çadır, yiyecek, ilaç ve gıda maddesi göndermiştir. Yardım malzemesi ihtiyaç sahiplerine Kızılay ekibi tarafından dağıtılmıştır. (Hürsöz Gazetesi, 03 Ağustos 1974).

Yardım faaliyetleri devam ederken bir taraftan da gelişmeler takip edilmiştir. Nitekim harekat sonrasında CHP Yönetim Kurulu'nun Genel Sekreter Orhan Eyüpoğlu'nun başkanlığında yapılan toplantısında, Kıbrıs'taki son gelişmeler görüşülmüş, toplantıda sonra Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ı Kıbrıs Zaferi nedeniyle kutlayan bir telgraf çekilmiştir. Telgrafta şöyle denilmiştir:

“CHP Merkez Yönetim Kurulu, Kıbrıs'ta barışı sağlamak için girişilen harekâta Türk Ordusu'nun kazandığı üstün başarıyı ve başarının gerek dünya gerekse

Türk kamuoyunda sağladığı sınırsız itibarı yürekten övgü ile karşılar, CHP'nin Türk Ordusu'na minnet ve şükranlarını sunmayı şerefli bir görev sayar.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin dünya barışı için ne kadar güçlü bir varlık olduğu dünya kamuoyu, dostlarımız ve düşmanlarımızca bir kez daha anlaşılmıştır. CHP Genel Merkez Yönetim Kurulu bu kutsal dava uğrunda hayatlarını veren aziz şehitlerimizin manevi huzurlarında saygıyla eğilir. Türk Silahlı Kuvvetleri'mize minnet ve şükranlarımız sonsuzdur.” (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 25 Temmuz 1974).

İzmit halkı ise birlik ve beraberlik amacıyla bir miting tertiplenmesini istemiştir. Son Kıbrıs olayları ve Türk-Yunan çarpışmalarıyla yükselen milli heyecanımız dile getirmek, bu konudaki milli birliğimizi bütün dünyaya duyurmak amacıyla şehrimizde teşkilatı bulunan tüm siyasi partilerin yöneticilerinin ortak hareketleriyle İzmit'te en kısa zamanda miting tertiplenmesi arzu edilmektedir.

Işık Gazetesi de vatandaşlardan gelen bu isteklerin siyasi partiler yöneticilerince derhal dikkate alınmasını ve önümüzdeki günlerde İzmit'te sesimizi bütün dünyaya duyurabileceğimiz muhteşem bir miting düzenlenmesini desteklediğini açıklamıştır (Işık Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

Bir taraftan bunlar olurken bir taraftan da şehirde gündelik yaşamın normale dönmesi yönelik çalışmalar başlamıştır. Bu bağlamda 28 Haziran tarihinde açılan Kocaeli Sanayi Fuarı, bilindiği gibi gece karartmasının tatbikine başlanıldığından bu yana önemini hemen hemen tamamen kaybettiğini dile getirerek stant ve pavyonların ışıklarının gece kapanmasından dolayı halkın fuarı ziyaret edemediği dile getirilmiştir. Bu esnada fuarın süresinin uzatılması da gündeme gelmiştir.

Fuar Müdürü Adnan Filiz de karar alırken gece karartmasının ne zaman sona erebileceği hususunda tetkik edeceğini söylemiştir (Işık Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünlüer ise dün akşam yaptığı bir açıklama ile Kocaeli'nde karartmanın kalktığını açıklamıştır. Karartmanın kalkması ile ilgili karar

İçişleri Bakanlığı'na telefonla bildirilmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

İçişleri Bakanlığı tarafından alınan karar gereğince Kıbrıs Çıkartmasının yapıldığı 20 Temmuz gecesinden itibaren yurdumuzun bazı illerinde ve şehrimizde İçişleri Bakanlığı tarafından alınan karar gereğince uygulanan karartmanın kaldırılması memnurlukla karşılanmıştır. Karartmanın kaldırılmasıyla birlikte şehrimizde hayat tamamen normale dönmüş halk yazlık sinema, gazinolarla ve fuara akın etmiştir. İş hayatında da belirli bir canlılık müşahade olunmuştur (Işık Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Bu arada Kocaeli Sanayi Fuarı Komitesi dün sabah Şahap Bilgisu'nun başkanlığında yaptığı toplantıda karartmanın uygulandığı süredeki kaybı telafiye yönelik olarak fuarın 4 Ağustos tarihine kadar açık tutulmasına karar vermiştir (Işık Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Kocaeli'nin Gölcük'ten yola çıkarak Baf'ta kahramanca savaşan Kocatepe Muhribi batmıştır.

Üç yıl önce Donanma saflarına katılan Kocatepe savaş gemimizin Kıbrıs çıkartmasında kahramanca savaşmasından sonra kaybı, memlekette ve özellikle Gölcük İle İzmit'te tarifi mümkün olmayan büyük teessür uyandırmıştır. Fevzi Çakmak muhribimizle bir çıkarma gemimizin de hafif yara almaları bu teessürü artırmıştır. Ayrıca Kıbrıs Savaşı'nda iki keşif uçağımızı da yitirmiş bulunuyoruz. Kocatepe muhribinde 16 subay, 107 astsubay ve 166 er bulunmaktaydı. Bunların çoğu kurtarılmıştır. 242 kayıp arasında Kocatepe'de bulunan kahramanlarımız da dâhildir. İsrail gemisinin 42 kaybı kurtardığı da bilinmektedir.

Buna karşın Baf'ta düşman deniz kuvvetlerine karşı yapılan deniz harbinde Deniz Kuvvetleri'miz 6 Yunan muhribini batırmıştır. Ayrıca iki hücum botu da Girne önlerinde batırılmıştır. Biri de yaralanmıştır. Yine Baf'taki savaşta Yunan Donanması'na bağlı diğer savaş gemileri ağır yara alarak kaçmaya muvaffak olmuşlardır. Düşman donanmasına ağır zayıat verdirerek Kocatepe'nin intikamı

alınmıştır. Bu savaşa Hava Kuvvetleri'miz de katılmıştır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

Kocatepe muhribi mürettebatı hakkında yapılan açıklama bütün yurttta, ilimizde sevinç yarattı. Kıbrıs çıkartmasının yapıldığı ilk günde şanssız bir şekilde batan Kocatepe Muharibi mürettebatının tamamına yakın kısmının kurtarıldığı belli olmuştur. Kocatepe muharibinin sadece 56 mürettebatının kayıp olduğu bunların da hayatlarından tamamen ümit kesilmediği ve aranmalarına devam edildiği açıklanmıştır.

Muhribin battığının açıklandığı ilk günü ve gecesini büyük endişe ile geçiren aileleri önceki gün yapılan açıklama ve kendilerine ulaşan özel haberler üzerine, yakınlarının hayatta olduğunu öğrenince bu defa sevinç gözyaşlarıyla birbirlerine sarılarak kutlamışlardır. Sağlık durumlarının çok iyi olduğu öğrenilen ve hemen tamamı ilimizde ikamet eden Kocatepe Muhribi subay ve astsubaylarının önümüzdeki günlerde evlerine gelecekler sanılmaktadır (Işık Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Kocatepe muhribi personeli evlerine dönüyor. Kıbrıs çıkarmasının ikinci gününde batan Kocatepe Muhribimizin kurtulan subay, astsubay ve erlerinden hafif yaralı olanların Ankara'da Gülhane Hastanesi'nde yapılan tedavileri tamamlanmakta ve izinli olarak evlerine gönderilmektedir.

İki gün zorunlu olarak denizde kalan subay, astsubay ve erlerin güneş yanığından şikâyetçi oldukları ve tedavileri sonunda bu şikâyetlerinin de tamamen giderildiği öğrenilmiştir.

Evlerine izinli olarak dönen askerlerin aileleri önce hayatlarından ümidi kestikleri yakınlarını büyük coşkuyla karşılamaktadırlar (Işık Gazetesi, 31 Temmuz 1974).

Kıbrıs Harekâtı sırasında batan Kocatepe Muhribimizin Komutanı Kurmay Albay Güven Erkaya "En büyük üzüntüm böyle bir harekâtta iş bitmeden saf dışı olmamızdır" demiştir. Kocatepe'nin düşman hücum botları ile başarılı bir savaş

yaptıktan sonra bir hava taarruzu neticesinde battığını bildiren Albay Erkaya, olayı şöyle anlarmıştır:

“Harekât sahasına giderken üç düşman hücumbotu ile karşılaştık. Önce ihtarda bulunduk fakat dinlemediler. Onların mukabelesine fırsat vermeden ateş açarak ikisini batırdık. Diğer ağır yara alarak kaçtı. Bu sırada bir uçak taarruzuna maruz kaldık. Gemim bütün hayati merkezlerinden yara almıştı. Kocatepe batıyordu.

Bir komutan için verilebilecek en zor karar gemiyi terk kararıdır. Ama buna mecburdum. Terk etmeseydik bütün personel de sulara gömülecekti.”

Geminin çok düzenli bir şekilde terk edildiğini bildiren Albay Erkaya, yaşlı gözlerle şöyle devam etmiştir.

“Bazı arkadaşlarımız hava taarruzu sırasında şehit düşmüştü. Kalan personel benim gördüğüm kadarıyla çok düzenli bir şekilde gemiyi terk etti. En son olarak Harekât Subayı ile birlikte gemiyi terk ettim. Kocatepe’yi vasıta motoruyla terk etmemiz gerekirdi. Bu vasıta motoru ile botlarla gemiyi terk eden mürettebatı bir araya toplayıp en yakın sahile çıkarmak görevimizdi. Fakat bombardımanda vasıta motorunun da tahrip olduğunu görünce denize atlayarak etraftaki sallardan birine yüzerek çıktık. 24 saat kadar salda kaldık. Salda 42 kişi idik. Bu sırada İsrail Bandralı bir gemi bizi görerek aldı. Bize çok iyi davrandılar.”

Olayın tesirinden hala kurtulamayan Albay Erkaya, Kocatepe’nin kayıpları ile ilgili olarak şunları söylemiştir.

“Benim yaptığım listeye göre 56 kişi kayıp. Bunların bir kısmı hava taarruzu sırasında şehit düştüler. Bir kısmı da lastik botlara bindiler ve bir daha görünmediler. Belki Kıbrıs’ın bir kesimine çıkmışlardır. Çok yakında bu kahramanlarımızdan çok iyi haberler alacağımızı umuyorum.”

242 kişiden 186’sının geriye döndüğünü bildiren Kocatepe’nin komutanı Albay Erkaya, “Bütün personel son ana kadar görevini kahramanca yaptı. Kayıp listesinde bulunan Muhabere Subayımız Necati Gökkaya ile kurtulan Topçu

Subayımız Yüzbaşı Ercan İlköse'nin başarıları çok büyüktür. Kurtulan personelin hepsi ile görüştüm. Hepsi tekrar denize dönmek için can atıyor” dedikten sonra “Harekâttan dönmeyen 56 personelim var. Hepsi benim çocuklarımdı. Onların ailelerinin bir tek fertleri kayıp benim ise 56 çocuğum birden kayıp. Üzüntüm çok büyük” demiştir.

Bürüksel'deki NATO karargâhında askeri temsilciliğimize geçen yıl atanan ve 20 Ağustos'ta yeni görevine gidecek olan Kurmay Albay Güven Erkaya 17 yıl önce ilk görevine Gaziantep Gemisi'nde başlamıştır. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra Harp Akademisi'ni bitiren Erkaya Genel Kurmay Karargâhı'nda ve DKK Eğitim Dairesi'nde görev yapmıştır. Erkaya geçtiğimiz Ağustos ayında da Kocatepe Gemisi komutanlığına getirilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 7 Ağustos 1974).

Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Kocatepe Muhribimizin yanında yine Kocaeli Gölcük'ten Berk Muhribimiz de yola çıkmıştır. 20 Temmuz günü başlayarak 3 gün devam eden Kıbrıs Harekâtı sırasında Donanma'mıza mensup Berk Muhribi'nin çok yararlı görevler yaptığı öğrenilmiştir. Bilindiği gibi Berk Muhribi Kocaeli-Gölcük'te tamamen Türk mühendis, teknisyen ve işçilerinin emeğiyle yapılmıştır.

Berk Muhribi'nin savaş sırasında pek yararlı hizmetlerinin geçmesi memnunlukla karşılanmış ve kendi tezgâhlarımızda daha fazla savaş gemisi yapma olanaklarının bulunması halinde Deniz Kuvvetleri'mizin büyük ölçüde güçleneceği inancını perçinlemiştir (Işık Gazetesi, 01 Ağustos 1974).

Harekâtın ene önemli kahramanlarından birisi de Başbakan Bülent Ecevit'tir. Harekât nedeniyle günlerden beri rahat bir uyku bile uyuma olanağı bulamayan Başbakan Bülent Ecevit, önceki gün kendine ayıracak bir yarım saat bulmuş ve bundan yararlanarak elbise provasına gitmiştir. Gittiği her yerde halkın yoğun ilgisiyle karşılaşmıştır. Ecevit'in yanında Rahşan Ecevit olduğu halde terzisine gelip gitmesi Kızılay'ı ana baba günüde çevirmiştir. Ecevit terzisinin bulunduğu apartmandan çıkınca bir anda Başbakanı aralarında gören halk “Kahraman Ecevit”, “Halkçı Başbakan” diye tezahürat yapmaya başlamıştır.

Gittikçe büyüyen kalabalık arasında otomobile kadar zorlukla gidebilen Ecevit ve eşi Kızılay'daki Kocabeyoğlu Pasajı'ndan geçerken birçok dükkân sahibi işlerini bırakmış, çok sayıda müşteri de ellerinde bir ayakkabı ya da terlik teki olduğunu unutarak Başbakan'ı alkışlamaya koşmuştur. Kalabalık arasından Başbakan'ın otomobili zorlukla hareket ettikten sonra dükkân sahipleri ve müşteriler alışverişlerine devam etmişlerdir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 03 Ağustos 1974).

Başbakan Ecevit'e yönelik halkın ilgisi Fransız Gazetesi Le Figaro gazetesine “ Genç Başbakan'ın ünü boğazları aştı Türkler, Başbakan'ları Bülent Ecevit'ten söz ederlerken, yürekleri sevgi ve coşku dolu “O bizim yeni Atatürk'ümüz” diyorlar şeklinde yansımıştır. Yazının devamında ise şu ifadeler yer verilmiştir:

Türkler, biz Latin Akdeniz'liler gibi mültefit değillerdir. Bir insana hakkı olmayan bir sıfatı asla vermezler. Türkler söyleyeceği sözü uzun süre düşünüp, tartıp, zihninde ölçüp, biçip öyle söyler. Eğer Başbakan'larına “O bizim Atatürk'ümüz” diyorlarsa bu sözü, ünü boğazları aşan genç Başbakan hak ettiği için söylüyorlar. 49 yaşındaki Başbakan'ın Ada'ya müdahale kararını bütün Türkler destekledi. Daha dün, güttüğü politikadan dolayı O'na hasım olan çeşitli siyasi kuruluş ve sendikalar Kıbrıs'a müdahale edince yanında yer aldılar. Türkler, “Kıbrıs'la ilgili gelecekteki karar ne olursa olsun bu müdahaleden sonra Türkiye her zaman daha bir büyümüş, daha bir yücelmiş olarak tüm güçlüklerin üstesinden gelecektir” diyorlar. Kıbrıs müdahalesi, Cenevre ateşkes koşulları ve anlaşması Ecevit'in zaferidir. İsviçre'deki siyasi toplantıyı izleyenler, toplantıyı yürüten Türk Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in yalnız şekli işlemleri yerine getirdiğini, asıl önemli meselelerde harfi harfine Bülent Ecevit'in yönlendirmeleriyle hareket ettiğini görmüşlerdir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 04 Ağustos 1974).

CHP Kocaeli İl Başkanı Kenan Akman, son Kıbrıs olaylarında gerek siyasi, gerekse askeri alanda kazanılan başarılar üzerine Başbakan Bülent Ecevit ile Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar ve Dışişleri Bakanı Prof. Turan Güneş'e birer kutlama mesajı göndermiştir.

Başbakana gönderilen telgraf mesajında şöyle denilmektedir:

“Yıllardır bir kanser tümörü gibi Türkiye’nin başına dert açmış olan Kıbrıs sorununda barışçıl emellerle giriştiğiniz askeri harekettten sonra siyasi alanda kazandığınız başarı hepimiz sonsuz mutluluklara ulaştırmıştır.

Görev almaktan her zaman gurur duyduğunuz, gönülden bağlı partimizin, halkın desteği ve güveniyle çok zor şartlar altında iktidara geldiğimiz bir dönemde patlak veren Kıbrıs olaylarındaki kararlı ve istikrarlı politikanız ve askeri başarınız gücümüze güç katmıştır.

Bu güne kadar çözümlenemeyen bir Kıbrıs sorununu bütün dünyanın da desteğini alarak kesin bir şekilde sokaan şahsınız ve mesai arkadaşlarınızı candan kutlar başarılarınızın devamını temenni ederiz.”

CHP Kocaeli İl Başkanı Kenan Akman’ın Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar’a gönderdiği kutlama mesajı da şöyle:

“Başında bulunduğunuz Türk Silahlı Kuvvetlerimizin Kıbrıs’ta barış ve demokrasiyi getirmek yolunda yaptığı indirme ve çıkarma hareketindeki başarınız Türk Ulusu’nun, Türk askerinin ne kadar vakur, insancıl ve kahraman olduğunu bir kez daha tüm dünyaya ispatlamıştır.

Şanlı Türk Ordusu’nun kahramanlıklarını unutmak üzere olanlara bir kere daha büyük bir olgunluk içinde ispatlayan Türk ordusundan duyduğumuz gururla göğüslerimiz doludur. Şanlı Türk ordusunu şahsınızda kutlar, bu zaferde şehadet mertebesine ulaşanlara Tanrı’dan rahmet, gazilerimize sıhhat ve sizlere sonsuz başarı ve saygılarımızı sunarız.”

CHP Kocaeli İl Başkanı Kenan Akman, Dışişleri Bakanı aynı zamanda Kocaeli Milletvekili olan Prof. Turan Güneş’e de aşağıdaki mesajı göndermiştir.

“Yıllardır Türkiye için problem olmuş ve bundan önceki hükümetlerce kesin bir çözüme bağlanamamış olan Kıbrıs sorununda gerek askeri, gerekse masa başında kazanılan başarılar en büyük gurur kaynağımız olmuştur. Askeri alandaki başarıları

masa başında tescil ettirmeniz gönülden bağlı olduğumuz partimizin Kocaeli teşkilatı olarak bizleri ayrı bir mutluluğa sürüklemiştir.

Halkın içinden gelenlerin, halkın desteğini kazananların demokrasi uğrunda dünya politikasının amansız çarkı içinde kazanılan başarı Türkiye tarihine altın harflerle yazılacak niteliktedir.

Kocaelili olarak şahsınızda duyduğumuz gurur, Türk ulusu olarak duyduğumuz güven ve inancımız abideleşmiştir. Sayın Başbakan'ımız ve Genel Başkan'ımız Bülent Ecevit ile şahsınızın Türk Ulusu'nu dünyaya bir kere daha kabul ettiren politikanızdaki başarınızı candan kutlar, Kocaelili tüm partililer adına candan başarı ve tebriklerimizi sunarız.” (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 04 Ağustos 1974).

Hürsöz Gazetesi, EOKA'cı Sampson, “Türklerin Kıbrıs'a çıkarma yapacağını tahmin edemedik” dedi. Başpiskopos Makarios'un devrilmesi üzerine bir hafta süre ile Kıbrıs Rum Yönetimi'nin başına getirilen EOKA'cı Nikos Sampson, “ENOSİS artık pratik değildir. 100 ya da 200 yıl sonra düşünülebilir” demiştir.

Lefkoşe'de gazetecilerle görüşen Sampson: “Darbeyi gerçekleştirirken bunun Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkarma yapmasına yol açacağını tahmin etmediğini ancak Makarios'u devirmekle doğru hareket ettiklerine hala inandığını” söylemiştir.

Makarios'un Ada'ya dönmesi halinde Kıbrıs'ta Rumlar arasında iç savaş çıkacağını belirten EOKA'cı Nikos Sampson, “Ada halkının yüzde altmışı Makarios'u istemiyor. Bu yüzden eğer ülkesin, bir parça seviyorsa Ada'ya dönmez” demiştir. Sampson, kendisinin hala ENOSİS'e inandığını ancak bu idealin artık 100 hatta 200 yıl düşünülemez hale geldiğini söylemiştir. Sampson, Rum Yönetimi'nin başına getirilen Klerides'i tamamen desteklediğini de eklemiştir (Hürsöz Gazetesi, 05 Ağustos 1974).

Kıbrıs'ta anlaşmalarla tespit edilmiş düzeni bir askeri darbe ile devirdikten sonra Türkiye'nin yasal haklarını kullanarak duruma müdahale etmesi üzerine önce Kıbrıs'ta askeri bir yenilgiye uğrayan ve daha sonra Cenevre'de yapılan ilk üçlü

toplantıda şartlarımızı kabul edip ateşkese yanaşan Yunan Hükümeti son günlerde sürekli olarak blöf yapmaktadır.

Türk askerinin Ada'da 30 Temmuz gününden sonra ilerlediğini ve anlaşmayı ihlal ettiğini öne süren Yunanistan Hükümeti adına yapılan açıklama “Türkler 30 Temmuz'daki mevzilerine çekilmedikçe Cenevre'deki konferansa gitmeyeceğiz” demektedirler.

Ada'nın Girne dışındaki kesimlerinde iskân eden soydaşlarımıza sürekli olarak işkence yapan ve insanlık dışı muameleleri reva görenlerin “ Yavuz hırsız ev sahibini bastırır” kabilinden dünya kamuoyu önünde Türkleri haksız çıkarma ve kaybettikleri prestijlerini kazanma gayretleri Hükümet'imizce dikkatle izlenmektedir.

Yunan Hükümeti'nin olumsuz tutumunu devam ettirmesi halinde Türkiye'nin yine yasal haklarını kullanacağı ve Kıbrıs Ada'sının tamamına müdahale etmekte tereddüt etmeyeceğine muhakkak nazarla bakılmaktadır (Işık Gazetesi, 06 Ağustos 1974).

Buna rağmen mağlubiyeti hazmedemeyen Yunanlılar, Cenevre'de yapılan görüşmelerde alınan kararları hiçe sayarak Kıbrıs'taki soydaşlarımıza insanlık dışı muameleler yapan Rumlar işi daha da ileriye görürmüşler ve Girne'deki Türk Birlikleri'ne karşı aniden hücumla geçmişlerdir.

Genel Kurmay Genel Sekreterliği Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Şubesi bu konu ile ilgili olarak şu açıklamayı yapmıştır:

“Birkaç gün öncesinden başlayarak 5 Ağustos 1974 günü sonrasına kadar Girne'nin batısındaki Lassa köyü bölgesine bir ila iki tabur Rum takviye kuvveti getirildiği ve kıyıya denizden malzeme çıkarıldığı tespit edilmiştir.

Böylece takviyelerle güçlendirilen Rum birlikleri 5-6 Ağustos gece yarısı Lassa ve Karaba kesiminde ateşkes anlaşmasını tekrar ihlal etmişler ve bölgeye hâkim durumda bulunan birliklerimize karşı kesif bir havan atışı desteğinde ani olarak saldırıya geçmişlerdir.

Saldırıyı süratle durduran birliklerimiz bu saatlerde saldırgan Rumlara karşı giriştikleri püskürtme harekâtını başarıyla sürdürmektedir (Işık Gazetesi, 07 Ağustos 1974).

Işık Gazetesi, Rumların Kıbrıs'taki insanlık dışı tutumu bütün yurttaki nefretle karşılanıyor. Soydaşlarımızın hunharca öldürülmesine ve işkencelere seyirci kalan Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerlerinin ise içki ve kadın karşılığında Rumlara yardım ettikleri anlaşıldı.

Cenevre'de yapılan ateşkes müzakerelerinden sonra Kıbrıs'ta Girne şehrinin dışındaki yerleşme merkezlerinde yaşayan ve azınlıkta bulunan sivil Türklere, Rum Muhafız Gücü askerlerinin ve Rum idarecilerinin yaptıkları baskılar, insanlık dışı davranışlar, Cenevre'de verilen söz ve atılan imzalara rağmen bütün şiddetiyle devam etmektedir.

Bazı Türk köylerine yapılan baskınlar sırasında yaşlı, genç, kadın erkek demeden masum soydaşlarımız hunharca öldürülmektedir. Bir kısım Türkler ise uydurma bahanelerle toplanıp tutsak olarak belirli yerlere götürülmekte, aç susuz bırakılarak işkenceye tabi tutulmaktadır.

Bütün dünyanın gözleri önünde devam eden bu duruma Ada'daki barış gücü de maalesef kayıtsız kalmaktadır.

Bu cinayetlere karşı Türkleri korumak için hiçbir girişimde bulunmayan Barış Gücü'nün aksine Rumları koruyan ve onların davranışlarını kolaylaştıran tutumları Kıbrıslı Türklerin durumlarını daha da güçleştirmektedir.

Barış gücü askerlerinin Rum Ulusal Muhafız Gücü'ne yıllardan beri casusluk yaptıkları da Kıbrıs'taki son olaylar sırasında resmen tespit edilmiş bulunmaktadır. Barış Gücü askerlerinin, içki, para ve eğlence karşılığında tüm Türk mevzilerinin dört yönden resimlerini çektikleri ve bunları Rum-Yunan ikili karargâhının yetkililerine ilettikleri saptanmıştır (Işık Gazetesi, 07 Ağustos 1974).

Kıbrıs'ta Rum askerlerinin gece yarısı topçu ve havan ateşi desteğinde Girne'nin batısındaki Türk birliklerine karşı giriştiği saldırı püskürtülmüştür. Genel Kurmay Genel Sekreterliği Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Şubesi dün sabah saat 9'da şu açıklamayı yapmıştır:

“Birkaç gün öncesinden başlayarak 5 Ağustos 1974 günü sonrasına kadar Girne'nin batısındaki Lapsa köyü bölgesine bir ila iki tabur Rum takviye kuvveti getirildiği ve kıyıya denizden malzeme çıkarıldığı tespit edilmiştir. Böylece takviyelerle güçlendirilen Rum Birlikleri 5-6 Ağustos gece yarısı Lapsa ve Karava kesiminde ateşkes anlaşmasını tekrar ihlal etmişler ve bölgeye hâkim durumda bulunan birliklerimize karşı kesif topçu ve havan ateşi desteğinde ani olarak saldırıya geçmişlerdir. Saldırıyı süratle durduran birliklerimiz, bu saatlerde saldırgan Rumlara karşı giriştikleri püskürtme harekâtını başarıyla sürdürmektedirler.”

Genel Kurmay Genel Sekreterliği Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Şubesi'nin bu açıklamasından sonra çarpışmalar Silahlı Kuvvetlerimizin lehine gelişmiştir. Bu durum saat 12'de yapılan açıklama da şöyle belirtilmiştir.

“5-6 Ağustos gecesi Rumların Girne batısında ateşkesi ihlal ederek başlattıkları taarruza karşı yapılan püskürtme harekâtımız amacına ulaşmış, ateşkesin devamı sağlanmıştır.” (Hürsöz Gazetesi, 07 Ağustos 1974).

Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, Kıbrıs'ta Yunan ve Rumlar ateş kesi ihlal ettiler. 5 Ağustos gecesi ateşkesi ihlal ederek Kıbrıs'ın Girne bölgesine ani olarak denizden çıkarma yapan Rum Muhafız kuvvetleri, Türk birliklerine karşı saldırıya geçmiştir. Karadan da takviye alan ve başlarında Yunan Subayları bulunan Rum Muhafız Kuvvetleri'ni, Türk birlikleri derhal zararsız hale getirmiş ve püskürtmüştür.

Rumlar Lefkoşe'de ateşkesi ihlal etmişler Türk kesimine karşı saldırıya başlamışlardır. 12 bin Türk mücahidi, bu saldırıları durdurmaya çalışmıştır. Rum polisi Lefkoşe'ye gitmek isteyen Türkleri şehre sokmamaktadır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 07 Ağustos 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, Askeri Şura toplantısında yaptığı konuşmada Kıbrıs Barış Harekâtı'ndaki başarısı ile Ordu'nun yalnız Türk toplumuna değil karşısına çıkanlara da özgürlük ve mutluluk yolunu açtığını belirtmiştir. Başbakan Ecevit, toplantıyı açarken yaptığı konuşmada Şura'nın terfileri kararlaştırmak gibi çetin bir görevle karşı karşıya bulunduğunu hatırlatmıştır. Başbakan Ecevit, Yüksek Askeri Şura'nın bu görevi Ordu'nun gelenekselleşmiş ve kurumlaşmış objektiflik kurallarına göre başarıyla yerine getireceğine tam güveni olduğunu belirtmiştir.

Toplantının Türk tarihinin önemli bir dönemine rastladığını belirten Başbakan şöyle devam etmiştir:

“Türk Ulusu'nun ve Kıbrıs Türklerinin uzun yıllardır süren ızdıraplarına son verecek, Kıbrıs'a barış, özgürlük ve adaletli bir düzen ve Kıbrıs Türklerine kesin güvenlik getirecek bir hareket Türk Silahlı Kuvvetleri'nce bütün insanların hayranlığını çeken bir başarıyla ve süratle gerçekleştirilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 06 Ağustos 1974).

Kıbrıs'ta Türklere işkence ve tutuklamalar devam ediyor. Başbakan Bülent Ecevit, “Bunlar Devam Ederse İkinci Dönem Cenevre Görüşmelerine Katılmayacağız” dedi.

Başbakan Bülent Ecevit, Yunan ve Rumların rehine Türkleri serbest bırakmadıkları ve Ada'nın birçok bölgelerindeki Türklerden haber alınamadığı, tutuklamalar devam ettiği takdirde, 8 Ağustos'ta Cenevre'de başlayacak ikinci dönem barış görüşmelerine Türkiye'nin katılmayacağını söylemiştir. Ecevit, yeni ve kesin bir çözüme ulaşıncaya kadar Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Ada'dan çekilmeyeceğini de sözlerine ilave etmiştir.

Başbakan Ecevit, önceki gece acele Ankara'ya gelen Amerika Dışişleri Bakanı Muavini Arthur Hartman ile saat 20.15'ten 23.15'e kadar görüşmüştür. Bu görüşmede Dışişleri, Milli Savunma ve İçişleri Bakan'ları da bulunmuştur.

Diğer yönden Kıbrıs'ın uzak ve Rum hâkimiyeti altında bulunan bölgelerindeki soydaşlarımıza baskı yapan, fena muamele ve işkence eden Rum

Muhafız Kuvvetleri'ne, Barış Gücü Kuvvetleri'nin hiçbir şey yapmadığı, Rumların yaygaraları ile Türk sivil halkını suçlu gösterdiği de saptanmıştır.

Diğer taraftan Yunanistan, Trakya hududundaki kuvvetlerini olağanüstü alarına geçirmiştir. Yunan seferberliği de devam etmektedir (Türkiye Bizimşehir Gazetesi, 06 Ağustos 1974).

Kıbrıs çıkartması ve Cenevre'de yapılan ilk üçlü toplantıdan alınan sonuç üzerine Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünlüer, Başbakan Bülent Ecevit'e bir kutlama mesajı göndermiştir.

Ecevit'in Vali Ünlüer'e gönderdiği cevabi telgraf şöyledir:

“Türk Milletinin kararlılığından, fedakâr Kıbrıs Türklerinin özgür yaşama azminden ve kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kısa sürede elde ettiği büyük başarıdan alınan güçle, Cenevre'de sağlanan sonuçlar dolayısıyla belirtmek inceliğinde bulunduğunuz görüş ve duygular için içtenlikle teşekkür ederim.

Başarılar ve mutluluklar dileğiyle saygılar sunarım.

Bülent Ecevit, Başbakan ” (Işık Gazetesi, 09 Ağustos 1974; Hürsöz gazetesi, 08 Ağustos 1974).

3.4. II Cenevre Konferansı Süreci

Kıbrıs'ta 15 Temmuz'da Yunan Cuntası tarafından yapılan darbenin ardından hem barışın hem de anayasal sistemin yeniden kurulması amacıyla düzenlenen I. Cenevre Konferansı'nın Deklarasyonu'nda karara bağlanan konular, Rumların ve Yunanlıların sorumluluklarını yerine getirmemeleri sebebiyle uygulanamamıştır. Rumlar tarafından işgal edilen Türk bölgeleri boşaltılmayıp, asker ve sivil esirlerin mübadelesi ve serbest bırakılması yapılmamıştır. Dolayısıyla çatışmalar önlenemeyip Deklarasyonda bahsedilen güvenlik bölgesi kurulamamıştır. İşte 8 Ağustos 1974 tarihli II. Cenevre konferansı bu gelişmelerin gölgesinde başlamıştır. (Kapucu, 2020)

25-30 Temmuz 1974 tarihli I. Cenevre Konferansı'nda kararlaştırıldığı gibi II. Cenevre Konferansı'na İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin yanında Kıbrıs Rum Toplumu'nu temsilen Glafkos Klerides, Kıbrıs Türk Toplumu'nu temsilen de Rauf R. Denктаş da katılmıştır. SSCB ve ABD birinci konferansta olduğu gibi ikinci konferansa da birer gözlemci göndermişlerdir. (Avcı ve diğerleri, 2016)

II. Cenevre Konferansı'nın temel amacı, Ada'nın yasal statüsünü müzakere edip karar bağlamaktır. Bu doğrultuda Türk Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş, Kantonal bir çözümü ya da coğrafi esasa dayalı federatif bir yapıyı da kabul edebileceklerini beyan etmiştir. Yunanlı ve Rum temsilciler bu teklifi değerlendirilmek ve ülkelerine danışmak amacıyla süre talep etmişlerdir. (Canar, 2018)

Bu süreçte konferansın bir diğer tarafı olan İngiltere ise Türkiye'nin teklifinin çözüm olmayacağını düşünüp ve Kıbrıs'ı Rumlara teslim edip ondan kurtulmak istercesine Yunanistan'la aynı tavrı gösterip ortaklaşa hareket etmiştir. Yunan ve Rum tarafı Enosis hayallerini gerçekleştirmek fırsatı yakalamışçasına çözüme yanaşmayıp olumsuz tavırlar sergilemiştir. (Avcı ve diğerleri, 2016)

I. Cenevre Konferansı, Türk tarafının taleplerinin tamamına yakınının kabul edilmesi sebebiyle Türkiye için bir siyasi başarı olmuştur. Ancak II. Cenevre Konferansı'nda aynı başarı söz konusu olmamıştır. Rum ve Yunan heyetinin ülkelerine danışmak için süre istemelerini, Türk tarafı, işi yokuşa sürmek, sürüncemede bırakmak olarak değerlendirmiş ve görüşmelerin Türk tarafınca bittiğini beyan edip salondan ayrılmıştır. Bunun üzerine Türk Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş, Cenevre'den ayrılmadan Başbakan Bülent Ecevit'i aramış ve II. Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başlatan

“Ayşe artık tatile çıkabilir” parolasını vermiştir. (Gökçe, 2018)

3.4.1. II Cenevre Konferansı'nın Kocaeli basınına Yansıması

Cenevre Konferansının ikinci bölümüne katılacak Türk Heyeti belli olmuştur. Kıbrıs konusunda Cenevre'de başlayacak görüşmelere CHP Milletvekili Haluk Ulman

ile MSP Genel Başkan Yardımcısı İsmail Müftüoğlu ilk bölümde olduğu gibi siyasi müşavir olarak katılacaklardır.

Onların yanı sıra Dışışleri Bakanlığı Yüksek Müşavir Büyükelçi Haluk Bayülken BM Cenevre Ofisi'ndeki daimi temsilcimiz Coşkun Kırca, Türkiye'nin Bern Büyükelçisi Prof. Suat Bilge, Milletlerarası Güvenlik İşleri Genel Müdürü Büyükelçi Ercüment Yavuzalp, Genel Kurmay Büyükelçi Ercüment Yaneral, Süreyya Yüksel ve Tuğgeneral Kemal Yamak, Dışışleri Bakanlığı Kıbrıs-Yunanistan Dairesi Başkanı Ortaelçi Ecmel Barutçu, Genişletilmiş Toplumlararası Görüşmelerdeki Türkiye Temsilcisi Prof. Orhan Aldıkaçtı, SBF Profesörlerinden Bilgiç Ökçün, BM Cenevre Ofisi nezdindeki Daimi Delegeliğimiz Müsteşarı Reşat Arun, Dışışleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğünde Şube Müdürü Ömer Akbel, Türkiye'nin BM Daimi Delegeliğinden Başkâtipler Kurtuluş Taşkın, Engin Ansay, Aydemir Erman ve Nuri Yıldırım, Basın Yayın Genel Müdürlüğünden Nedret Sonuparlak, Dışışleri Bakanlığından üçüncü kâtip Ahmet Erozan'dan oluşan bir heyet katılacaktır.

Dışışleri Bakanı Turan Güneş'in başkanlığında Cenevre Konferansı'nın ikinci bölümüne katılacak olan Türk Heyeti bu sabah saat 8.15'te uçakla Ankara'dan ayrılacaktır. Heyet saat 11'de de İstanbul'dan Cenevre'ye hareket edecektir (Hürsöz Gazetesi, 08 Ağustos 1974). Cenevre'de Türkiye'yi temsil edecek olan Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş ve toplantıya katılacak Türk Heyeti bu sabah Cenevre'ye gitmişlerdir (Işık Gazetesi, 08 Ağustos 1974).

Cenevre'de Kıbrıs Barış görüşmelerinin ikinci etabı da bu suretle başlayacaktır. Türk görüşü saptanmış ve Cenevre'de izlenecek görüşmeler Bakanlar Kurulu kararına bağlanmıştır. Yunanlıların ve Rumların yenilgilerini zararsız hale getirmek için haftalardan beri dünya kamuoyunu Türkiye aleyhine çevirmek için giriştikleri yoğun propaganda karşısında Türkiye, elde müspet ve resmi belgeler ve fotoğraflarla Cenevre Konferansı'na katılmakta, Rum ve Yunan vahşetini, barbarlığını, bunlara rağmen Türklerin Ada'daki Rumlara gösterdiği iyi insanlık, şefkat ve yardımı da yine bütün belge ve resimleri, şahitleri ile dünya uluslarına, NATO ve Birleşmiş Milletlere göstermek için hazırlıklarını tamamlamış bulunmaktadır.

Türkiye, Kıbrıs'tan silahlı kuvvetlerini çekmeyeceği gibi ateşkese rağmen devam eden saldırıları da püskürtmek ve temizlemek için gerekeni yapmaktan geri durmayacağını açıklamıştır.

Cenevre'de ikinci görüşmelerde yine tam bir diplomatik zafer kazanacağımıza hiç şüphe edilmemektedir. Türk görüşü Ada'da tam Anayasal hakla, federatif yönetim olarak saptanmaktadır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 08 Ağustos 1974).

Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında Dışişleri Bakanları kademesindeki üçlü görüşmelerin ikinci aşaması bugün Cenevre'de başlayacaktır. Yunanistan'ın son dakikada bir bahane icat ederek bu toplantıya katılmamasına da ihtimal verilmektedir. (Işık Gazetesi, 08 Ağustos 1974).

Dışişleri Bakanı Güneş Esenboğa Hava Alanında verdiği demeçte Türkiye'nin Konferansı çok uzatmak niyetinde olmadığını söylemiştir. Güneş, Gazetecilerin Cenevre'ye iyi sonuçlar alınacağından ümitli olarak mı gidiyorsunuz sorusuna şu cevabı vermiştir:

“Konferansın Kıbrıs sorununun esası ile ilgili kısmı başlamaktadır. Çabuk sonuç alma meselesine gelince şunu söyleyeyim ki Türkiye evvelce de söylediğimiz gibi görüşmeleri uzatmak niyetinde değildir. Yunanlıların ve Rumların Kıbrıs meselesine hakikaten bir çözüm yolu bulunmasına yardımcı olup olmayacaklarını herhalde kısa bir süre içinde anlayacağız. Tabii bizim Yunanistan'la dostane ve iyi niyetle Kıbrıs sorununa bir çözüm bulma arzumuz bilinmektedir. Yalnız bunun karşılıklı olması gerekir. Bundan önceki Cenevre Deklarasyonu'nda varılan sonuçlar maalesef iyi niyetle uygulanmamıştır. Son günlerde Yunanlı dostlarımız büyük bir basın kampanyasına girerek Türkleri, Kıbrıs'taki Türkleri suçlamak, bizim ateşkese riayet etmediğimiz gibi bir hava yaratma çabasına girmişlerdir. Bu kabil birbirimizi haksız yere suçlayarak kamuoyu önünde veya başka yerlerde geçerli olmayan delillerle kuvvet kazanmaya çalışmak yanlış bir yoldur. Ümit ederim ki Cenevre'de bu yoldan vazgeçeceklerdir ve el birliği ile Kıbrıs konusuna bir çözüm bulmaya çalışacağız. Bu nedenle şimdiden Konferansın nasıl bir hava içinde yürüyeceğini söyleyemeyeceğim. Ancak eğer Cenevre'de uygulanmayacak kararlar alınacaksa Türkiye bu kararları

almaya niyetli değildir. Bunlarla vakit geçirmek niyetinde değiliz. Kıbrıs üzerinde konuşmaya değil Kıbrıs sorununu çözmeye gidiyoruz.”

Dışışleri Bakanı Güneş, Türkiye’nin Kıbrıs konusunda fedakârlık yapıp yapmayacağını soran gazeteciye şu cevabı vermiştir:

“Kimse kimse fedakârlık beklemesin Mühim olan Kıbrıs’ta geçerli bir çözüm bulmaktır. Yunanistan ve Rumlar Kıbrıs adasının veya Kıbrıs adasının bir kısmının Yunanistan’a bir gün gelip katılabileceği sevdasından vazgeçmelidir. Bizim de Yunanistan’dan fedakârlık istemeye niyetimiz yok. Hakkımızı arayacağız ve elbirliği ile bir sorunun çözümlenmesi çabasında olacağız.” (Hürsöz Gazetesi, 09 Ağustos 1974)

Cenevre’de başlayan Kıbrıs Barış Görüşmeleri’ne katılan Dışışleri Bakanı ve Kocaeli Milletvekili Turan Güneş’i, İl Başkanı Kenan Akman başkanlığındaki il kurulu üyeleri ile partililer uğurlamıştır. Havaalanında Kocaelili partililerle kısa bir süre görüşen Turan Güneş, daha sonra uçakla Cenevre’ye hareket etmiştir. İl Başkanı Kenan Akman’da Dışışleri bakanına bu zor görevde başaracağına inandığını söyleyerek başarılar dilemiştir. (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 10 Ağustos 1974).

Bu süreçte Kıbrıs’ta Rum vahşeti barbarlık halini alıp bütün acılığı ile devam ederken Rumlar kendilerine alet olan yabancı basının da yardımı ile bütün dünyayı aldatma çabasına girişmişlerdir. Rumların uydurma ve hazırlanmış mizansenlerine tanık olan yabancı muhabirlerin haberleri ile Time Sun, Daily Mirror gibi İngiliz gazeteleri ile Fransız gazetesi France Soir aleyhimizde yayın yapmaya başlamışlardır. Hatta Kıbrıs’taki Barış Kuvvetleri’mize, uzak köylerimize baskınlar düzenleyen, Türk mallarını talan eden, köylerdeki müdafaasız kadın ve kızları taciz eden, Türk bölgelerini abluka altına alarak sularını kesen, rehin aldıkları sivil halkı hunharca katleden, Limasol’da bir stada doldurdukları soydaşlarımızı haftalardır güneş altında aç susuz bekleten Rumlar, bütün bu vahşeti ustaca gizleyerek Türkleri barbar olarak gösteren büyük bir propaganda saldırısına girişmişlerdir.

Cenevre Barış Konferansı arifesinde dünyanın sempatisini kazanmaya çalışan Kıbrıs Rumlarının bu propaganda saldırılarını ciddiye almayan bazı yabancı gazeteler

ise bu haberlere itibar etmemektedir. Nitekim İngiltere'nin en ciddi gazetesi Guardian anlatılan olayları “Bunlar bilinen kalıplar içinde doğrulanması mümkün olmayan şeyler” olarak nitelemektedir. Bu esnada Türk halkına düşen görev Kıbrıs'taki Rum barbarlığını bütün açıklığı ile ortaya koyup, bunları dünyaya anlatacak propaganda vasıtalarını en iyi şekilde kullanmak olmuştur.

Bir süreden beri Yurdumuzda bulunan Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Başkanı Rauf Denктаş, 07 Ağustos günü uçakla Londra'ya gitmiştir. Hareketinden önce Hava Alanında bir demeç veren Denктаş, Londra'da düzenlenecek bir basın toplantısında Kıbrıs'la ilgili açıklamalarda bulunacağını bildirmiştir. Denктаş bugün Londra'dan Cenevre'ye geçecek ve Kıbrıs Barış Konferansı'nın ikinci bölümüne katılacaktır.

Denктаş, Cenevre'ye Kıbrıs sorununu kökünden çözümleyen, yeniden sürüncemede kalmasını önleyen, hak ve adalet ilkeleri ile bağdaşan, coğrafi temele dayalı federatif bir sistem görüşü ile gittiklerini bildirmiştir. Her açıdan suçlu olan Kıbrıs Rum yöneticilerinin kendi yaptıkları tüm kötülükleri Türk toplumuna ve Türk askerine mal etme çabası içine girdiklerini anlatan Denктаş şunları söylemiştir:

“Ateşkesten sonra Rum Silahlı Kuvvetleri ve EOKA-B örgütü Türk askerinin uzanmadığı her yerde ve köylerde Türk toplumunu muhasara etmiş, esir almış veya rehine olarak çevrelemeye başlamıştır. Ada sathında Türk malları talan edilmiş, esir kamplarına götürdükleri Türklere ateş açarak şehit verdirmişlerdir. Lefke'de, Limasol'da Rum askerlerinin ve EOKA-B mensuplarının Türk köylerine giderek kadınlarımızı, kızlarımızı taciz ettikleri hakkında ciddi şikâyetler alıyoruz. Baf'ta birçok köylerde köylülerimiz ateş altındadır. Bütün bölgelerde Ateş Kes anlaşması devamlı surette ihlal edilmiştir. Bunları belgelerle, fotoğraflarla ispatlayacak durumdayız” (Hürsöz Gazetesi, 08 Ağustos 1974)

Cenevre'de Kıbrıs Barış Görüşmeleri sürerken Dışışleri Bakanı Turan Güneş, 09 Ağustos günü ABD'nin Avrupa İşleri ile görevli Dışışleri Bakan Yardımcısı Hartman ve BM Genel Sekreteri Kurt Waldhaime ile birer görüşme yapmıştır. Dışışleri Bakanı bu görüşmede BM Genel Sekreteri'ne Barış Gücü'nün Kıbrıs'taki bazı davranışları hakkında şikâyetle bulunmuştur.

Konferansın ilk oturumunda İngiltere Kıbrıs'ta ateşkese uyulmadığından, Yunanistan ise Türkiye'nin Kıbrıs'taki işgal bölgesini genişlettiğinden şikâyet etmiştir. Dışişleri bakanı Güneş ise yaptığı konuşmalarda, ateşkesi Rumların bozduğunu belirtmiştir. Güneş, ayrıca Türkiye için sorunun sadece ateşkes olmadığını söylemiştir. Güneş'e göre Kıbrıs'ın yeni Anayasal düzeni ile Barış bir arada ele alınmak zorundadır. Nitekim Türkiye, Kıbrıslı Türklerin can ve mal güvenliğini sağlayacak yeni Anayasal düzen kurulmadıkça diğer konularda ayrı kararlar alınmasını kabul etmeyecektir.

Kıbrıs Barış Konferansı'nın 10 Ağustos günü yapılacak oturumuna Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanı Rauf Denктаş ile Rum Yönetimi başkanı Klerides'in de katılmaları beklenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 10 Ağustos 1974).

Dün Cenevre'de Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş İle Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros, İngiltere Dışişleri bakanı Callaghan, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemaati Başkanı Rauf Denктаş, Kıbrıs Cumhurbaşkanı ve Rum Cemaati Başkanı Glafkos Klerides arasındaki görüşmelerin başlaması beklenmiştir. Coğrafi esaslar üzerine kurulmuş bir Federatif Sistemle Kıbrıs Türklerine Anayasal düzen isteyen Türk görüşü, bu görüşmelerin başlıca merkezini teşkil edecektir. Yunanlıların Ateş Kesi Türklerin ihlal ettiği yolundaki beyan ve Kıbrıs birliklerinin Kıbrıs'tan çekilmelerini öneren istekleri de kesin bir dille reddedilecektir.

Dışişleri Bakanımız Turan Güneş İkili görüşmelerde: "Coğrafi temele dayanan ve iki otonom idareden kurulu bir bağımsız Kıbrıs Devleti bizim için vazgeçilmez koşuldur" deyince Yunan Dışişleri Bakanı ve Kıbrıs Cumhurbaşkanı'nın Kıbrıs'taki Türkleri hala "azınlık" olarak nitelemek ve birliklerimizi geri çekmek tezleri sonuç vermemiştir. Türk Heyeti, Kıbrıs'taki Rumların çemberi altında bulunan Türk yerleşme bölgelerini de gösterir bir listeyi görüşmelerde gündeme getirmiştir. Buliste ve Kıbrıs'ta Rumların sivil Türk halkına, kadın, kız ve çocuklara karşı yaptıkları insanlık dışı vahşete, işkence ve katliamı gösteren fotoğraflarda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waltheim'e gösterilmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 11 Ağustos1974).

Bu esnada Türkiye’de, Başbakan Bülent Ecevit, 10 Ağustos günü Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel, Demokrat Parti genel Başkanı Ferruh Bozbeyli, Cumhuriyetçi Güven Partisi Genel Başkanı Turan Feyzioğlu, Milli Birlik Grubu Başkanı Fahri Özdilek ve Kontenjan Grup Başkanı Prof. Nihat Erim ile bir görüşme yaparak Kıbrıs sorunu ve Cenevre’deki görüşmeler hakkında kendilerine bilgi vermiştir. Görüşmede Başbakan yardımcısı Necmettin Erbakan, Milli Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Hasan Esat Işık da bulunmuştur (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 11 Ağustos1974).

Ayrıca Rumların Türk Köylerine saldırıları devam etmiştir. Kıbrıs’ta yer yer çarpışmaların devam ettiği bildirilmektedir. Telaviv radyosu Yunan ve Kıbrıslı Rum Birlikleri’nin 12 Ağustos sabah saat 6.30’da bir Türk köyü olan Ayabekir’e saldırıya giriştiklerini aradan 4 saat geçmesine rağmen çarpışmaların devam ettiğini duyurmuştur. Lefkoşe’deki Rum Radyosu ise tutsak alınan bazı Türklerin serbest bırakıldıklarını açıklarken yeniden başlayan çarpışmalarla ilgili bilgi vermemiştir.

Bu esnada Kıbrıs Türk Bayrak Radyosu, Rum askerlerine çağrıda bulunarak silahlarını bırakmalarını istemiştir (Hürsöz Gazetesi, 13 Ağustos 1974).

Hatta Rumlar, Larnaka ve Tuzla’da Atatürk büstleri yerinden kaldırmış Cenevre Barış Konferansı’nın birinci bölümünde yer alan hükümlere rağmen işgal ettikleri Türk Bölgeleri’nden çekilmemekte ısrar ettiği gibi barbarlıklarını da sürdürmüşlerdir. Bu arada Lefkoşe Maslahatgüzarı’mız Asaf İlhan, Larnaka ve Tuzla’da Rumların giriştikleri insanlık dışı hareketleri Dışişleri Bakanlığı’mıza bildirmiştir.

Lefkoşa Maslahatgüzarı’mız Asaf İlhan’ın Dışişleri Bakanlığı’na gönderdiği telgraf aynen şöyledir:

“Türk Cemaat Meclis Başkanı İsmail Bozkurt’tan alınan notta Larnaka’dan telefon eden Milletvekilleri Mustafa Gürgen ve Haluk Armim’in aşağıdaki hususları belirttikleri bildirilmektedir.

- Larnaka ve Tuzla’daki Atatürk Büstleri yerinden söküldü.

- Türk kesimindeki kale üzerinde “Ne mutlu Türküm Diyene” ibaresi kaldırıldı ve yerine “Unutma ki Yunansın ibaresi konuldu.

- Mücahit Kışlası’na yerleşen Rum askerleri duvarlara ENOSİS ve Kışlanın ön tarafına da “Cesur olan kazanır” ibaresini yazdılar.

- Rum askerleri Larnaka ve Tuzla’daki camileri tuvalet olarak kullanmaktadırlar (Hürsöz Gazetesi, 12 Ağustos 1974).

Bu esnada Amerika Dışışleri Bakanı Kissinger muhtemel bir savaşı önlemek için Türkiye ve Yunanistan’la sürekli temas halinde olmuştur. Cenevre Konferansı’nın ikinci aşamasında Türkiye ve Yunanistan heyetlerinin esasa ait konularda bir anlaşmaya varmaları ihtimali çok uzak olduğu, yapılan ikili ve üçlü temaslardan esasa taalluk eden herhangi bir sonuç alınmadığı gibi tarafların görüşlerinde ısrar etmeleri halinde konferansın dağılabileceği dile getirilmiştir.

Cenevre Konferansı’nın çıkmaza girmesinin başlıca sebebi üçlü görüşmelerin ilk aşamasında alınan kararlara Yunanistan’ın uymaması ve Kıbrıs’ın yeni yönetimiyle ilgili müzakerelere yanaşmamasıdır (Işık Gazetesi, 13 Ağustos 1974).

Öte yandan Kıbrıs’ta ki meşru yönetime karşı gerçekleştirilen darbe hareketinden sonra antlaşmaların verdiği yetkiye istinaden Ada’ya birlikte müdahale edilmesi yolundaki Türk teklifini reddeden İngiltere, 10 Ağustos’tan itibaren Kıbrıs’a devamlı olarak asker ve silah çıkartmaya başlamıştır. Kıbrıs’taki İngilizleri ve İngiliz Üslerini korumak, BM Barış Gücü çalışmalarına yardımcı olmak amacıyla yaptığı ileri sürülen bu çıkarmaların aslında daha başka amaçlar taşıdığına muhakkak nazarla bakılmaktadır.

Diğer taraftan Amerika, Cenevre Konferansı’nda tarafların mutlaka bir çözüm yolu bulmaları ve bu suretle muhtemel bir savaşı önlemek için yoğun diplomatik faaliyet içindedir. Amerika Dışışleri Bakanı Henry Kissinger, hemen her gün birkaç kez Ankara ve Atina ile telefon görüşmeleri yapmaktadır. Ancak Cenevre’deki olumsuz vaziyet karşısında mevcut durum “kritik” olarak nitelenmektedir (Işık Gazetesi, 13 Ağustos 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, Türkiye'nin Cenevre Barış Görüşmelerinden bir an önce sonuç alınmasında kararlı olduğunu söylemiştir. Ecevit 12 Ağustos günü Başbakanlık'tan ayrılırken gazetecilerin bu konudaki sorularını şöyle cevaplandırmıştır:

“Başlangıçta bu toplantıda Kıbrıs'a verilecek Anayasal Statünün görüşülemeyeceği yolunda bir vaziyet alındığı halde şimdi o konuda görüşmelerin fiilen başladığı anlaşıyor. Bizim görüşümüz zaten o yoldaydı. BM Güvenlik Konseyi'nin vermiş olduğu görev de o yöndedir. Zannediyorum o istikamette görüşmeler yürüyor. Ancak biz bir an önce sonuç alınmasında kararlıyız. Tabi bütün ayrıntıları ile nihai sonuç hemen alınamaz. Fakat Türkiye'nin Türklerin güvenlik ihtiyacını sağlayacak ilk başlangıç tedbirlerinin süratle alınması gerekir. O bakımdan bazı somut önerilerimiz vardır. Aynı ihtiyaçları aynı ölçüde karşılayacak değişik öneriler olursa elbette onları da görüşebiliriz. Ama bunların süratle sonuçlandırılması lazım.”

Başbakan Ecevit, İngiltere'nin Kıbrıs'a gönderdiği paralı askerlere ilişkin bir soruya “Ben o konuda bir şey söylememeyi tercih ediyorum” karşılığını vermiştir. Bir gazeteci Bülent Ecevit'e Yunanistan'daki son demokratik gelişmelerin içtenliğine inanıyor musunuz? diye sormuştur, Ecevit bu konuyu şöyle cevaplandırmıştır:

“Bu konuda bir yorumda bulunmak istemem ama demokrasi yolunda atılmış bir adımdır. Biz harekete geçtiğimiz zaman bunun Kıbrıs ve Yunanistan'da bir takım demokratik gelişmelere yol açabileceğini söylemiştim.” (Hürsöz Gazetesi, 13 Ağustos 1974).

Dışişleri Bakanımız Prof. Turan Güneş, Cenevre'de bir gazetecinin sorularına aşağıdaki cevapları vermiştir(Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 13 Ağustos 1974):

SORU: Cenevre'nin ikinci turunda Mavros kötümserliğini açıkladı ve konferans kötümser bir havayla başladı, fakat görüşmeler yine de devam ediyor. Sizin kanınız nedir, kötümser misiniz?

CEVAP: Sayın Mavros ya Yunan basınının sürdürdüğü kampanyayı güçlendirmek ya da bizzat kendisi bu kampanyanın etkisinde kaldığı için işin başında kötümser olduğunu söyledi. Böylece gerçekte, Cenevre Deklarasyonu'nun Yunanlılar ve Rumlar tarafından uygulanmayan maddelerini unutturacağını sanıyordu. Üstelik anlaşmada Türklere yüklenmemiş bir takım yükümleri de var gibi gösterme çabasındaydı. Fakat bunun böyle devam etmesi mümkün değildi. Nitekim bugün Yunanlı ve Rumların pek çok anlaşma hükmünü uygulamadığı görülmüştür. Böyle olunca, Kötümserlik Sayın Mavros'tan geldiğine göre bu kötümserliği muhafaza etme olanağı da kalmadı.

SORU: Sayın Bakan yerleşme merkezleri sözü açıklınca akla hemen federasyon geliyor. Galiba Türk ve Yunanlıların federasyon sözünden anladıkları şeyler başka başka. Türk ve Yunan görüşleri arasındaki farkları özetler misiniz?

CEVAP: Vallahi, Yunanlıların pek bir görüşleri var denilemez. Onların istedikleri, mümkün olduğu kadar eski duruma geri dönülmesi. Eski duruma ne kadar dönülse veya bundan ne kadar az ayrılınsa o kadar sevinecekler. Türkiye artık coğrafi olarak ayrı yönetimler istemektedir. Tek çıkar yol budur.

SORU: Konferansta federasyon için sadece bir prensip anlaşmasına varılmasıyla mı yetinilecek?

CEVAP: Havada kalmış tek bir söz yeterli değil tabi. Fakat böyle geniş bir konunun birkaç gün içinde sisteme bağlanıp işler kılınması da olanaksızdır. Prensiplerin uygulanmasına imkân veren birkaç alt prensibin kabul edilmesiyle Konferans bundan sonra uzmanların ve öteki yüksek memurların çalışmasına bırakılabilir.

SORU: Bu koşullar altında toplantı uzun süreceğe benziyor. Siz ne kadar sürer tahmin ediyorsunuz. Ne kadar kalacaksınız?

CEVAP: Görüşmelerin olumlu yürüdüğünü gördüğüm sürece burada kalırım. Yeter ki yürüsün. Onun için bu gelişmeye göre burada ya çok kısa kalacağım ya da burada kalışım biraz uzun sürebilir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 13 Ağustos 1974).

Bu esnada Başbakan Bülent Ecevit'in Genel Kurmay Başkanı, Kuvvet Komutanları, yüksek rütbeli subaylarla üst üste, her biri 4 saat devam eden iki defa görüşmesinden sonra Yunan Başbakanı da Gizikis ve Yunan Generalleri ile görüşmelerde bulunmuş ve Rumlar Kıbrıs'taki mahsur Türkleri serbest bırakmaya başlamışlardır. Bu suretle Kıbrıs'taki soydaşlarımız evlerine, yuvalarına dönmeye başlamış, ayrıca esir oldukları bildirilen 39 mücahit de serbest bırakılmıştır. Cenevre'de ise bir çıkmaza giren görüşmeler normale dönmeye başlamıştır. 12 Ağustos sabahı Kıbrıs Türk Topluluğu Başkanı Rauf Denктаş ile Rum Topluluğu Başkanı arasındaki ikili görüşmelerden sonra Türkiye, İngiltere, Yunanistan Dışışleri Bakanları ile Kıbrıs Türk ve Rum cemaat başkanları toplantı yapmıştır. Türk Hükümeti'nin değişmez kararı üzerine İngiliz ve Yunanlılar yumuşamaya başlamıştır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 13 Ağustos 1974).

Yunanistan'ın Kıbrıs Barış Görüşmeleri'nin 13 Ağustos günkü oturumuna katılmaması üzerine Bakanlar Kurulu saat 15'te 35 dakika süren bir toplantı yapmıştır. Başbakan Bülent Ecevit, toplantıya katılmak üzere evinden ayrılırken bir soru üzerine gazetecilere şunları söylemiştir:

“Sıkıntılı durum. Toplantıya gelmediler. Bakanlar Kurulu'nu acele toplantıya çağıracağım.”

35 dakika süren toplantıdan sonra Hükümet Sözcüsü ve Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit çalışmalar sırasında Başbakan'ın Cenevre görüşmeleri hakkında bilgi verdiğini Bakanlar Kurulu'nun yeniden toplanacağını söylemiştir.

Başbakan Bülent Ecevit 13 Ağustos günü öğlen Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı Korutürk ile Başbakan Ecevit arasındaki görüşme yarım saat sürmüştür.

Bu esnada İngiltere Dışışleri Bakanı James Callaghan Cenevre'de 13 Ağustos'ta yapılması gereken beşli resmi görüşmelerin 36 ya da 48 saat ertelenmesini istemiştir. Çeşitli kaynaklardan alınan haberlere göre Callaghan bu süre içerisinde Türk ve Yunan Dışışleri Bakanlarının durumu yeniden gözden geçirmelerini ve Hükümetleri ile temas etmelerini önermiştir.

Yunanistan'ın Callaghan'ın konferansın ertelenmesi önerisini kabul ettiği, Dışışleri Bakanı Turan Güneş'in ise Ankara ile yaptığı bir telefon görüşmesinden sonra teklifi reddettiği bildirilmiştir.

Ancak 13 Ağustos günü başlaması gereken beşli resmi görüşme Yunanistan ve Kıbrıs Rum temsilcilerinin katılmaması üzerine yapılmamıştır.

Bu arada Kıbrıs Rum Toplumu lideri Klerides Kıbrıs'ın Anayasal statüsü konusunda hazırladığı bir planla ilgili İngiltere Dışışleri Bakanı Callaghan ile Dışışleri Bakanı Turan Güneş arasında bir görüşme yapmıştır. Güneş bu toplantıya girerken yaptığı açıklamada Kıbrıs Rum Toplumu lideri Klerides'in Türk teklifine karşılık olarak hazırladığı teklifi görüşmeyeceğini bildirmiştir (Hürsöz Gazetesi, 14 Ağustos 1974).

İkinci dönem Cenevre Barış görüşmelerinde Yunanistan ve İngilizlerin teferruat üzerinde durmaları, işi savsaklayıp uzatmaları ve zaman kazanmaları üzerine Dışışleri Bakanı Turan Güneş, her iki milletin Dışışleri Bakanları'na ultimatoma vererek 12 Ağustos gece saat 24'e kadar görüşmelere katılmadıkları ve Türk tezini müzakereye yanaşmadıkları takdirde konferansı terk edeceğimizi bildirmiştir. Bunun üzerine İngiltere Dışışleri Bakanı 13 Ağustos saat 12'de toplanacaklarını söylemiştir. Gazetemiz baskıya verildiği saate kadar Cenevre'de 5'li görüşmelerin başladığı hakkında etraflı bilgi alınamamıştır. Ancak gerek Cenevre'de gerek Ankara, Londra, Washington ve Atina'da yoğun diplomatik temaslar yapılmıştır. Türkiye'nin kesin tutumu, "Evet mi, hayır mı?" sorusu bir sonuç vermezse heyetin 14 Ağustos günü Cenevre'yi terk edeceği açıklanmıştır. Başbakan Ecevit, Cenevre'de barış görüşmelerinde Türkiye'nin önerisinin coğrafî temel dayanan federasyon olduğunu ve derhal bu görüşmelerin başlamasını söylemiş, daha fazla vakit geçirmemizin imkânsız olduğunu tekrarlamıştır.

Ecevit, 13 Ağustos günü Genel Kurmay Başkanlığı'nda Genel Kurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları, diğer komutanlarla saat 10'dan 11.10'a kadar devam eden bir toplantı yapmıştır. Alınan haberlere göre de Yunanistan Trakya'da Türk hududunda yığınak yapmaya devam etmektedir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 14 Ağustos 1974).

3.5. 14 Ağustos 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı

Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in 13 Ağustos'ta II. Cenevre Konferansı'nı terk etmesinin ardından, beklenen parolanın gelmesiyle 13 Ağustos'u 14 'üne bağlayan gece Türk Silahlı Kuvvetleri, planlandığı üzere Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ikinci kısmını başlatmıştır.

Türk Zırhlı ve Piyade Birlikleri 14-15 Ağustos günlerinde başarılı bir şekilde ilerleyip 16 Ağustos günü Magosa'ya giriş yaptılar. Üç gün süren II. Harekât planlandığı şekilde sonuçlanmış ve Lefkoşa – Magosa – Omorfa hattı Türk Silahlı Kuvvetlerinin himayesi altına girmiştir. Aynı gün Rum Radyosu'nda yapılan yayınlarda Rum birliklerinin bozguna uğrayarak geri çekildikleri açıklanmıştır (A. Olgun, 1991).

14 Ağustos'ta II. Barış Harekâtı'nın başlamasıyla birlikte Yunanistan da NATO'nun askeri kanadından çekilmiştir. Rumlar ise harekâta karşılık olarak Murat Ağa, Sandallar ve Atlılar köylerine katliam boyutunda saldırılar düzenlemiştir. Üç günlük harekâtın ardından Kuzey Kıbrıs'ın ele geçirilmesiyle Kıbrıs iki ayrı bölgeye ayrılmış, yapılan mübadele ile de Türk toplumu güvenli bölgeye kavuşmuştur. Uluslararası kamuoyu her ne kadar I. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda Türkiye'nin haklılığı onaylanmış olsa da II. Askeri harekâtı işgal olarak kabul etmişlerdir. Hatta Avrupa Ekonomik Topluluğu bu harekâtı Kıbrıs'a yapılan bir darbe olarak nitelendirmiştir. Aslında bu harekât Kıbrıs'ta yaşayan Türk halkının güvenliğinin yanında Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü ve bağımsızlığını muhafaza etmek amacıyla yapılmıştı. (Z. Koday ve Akbaş, 2020)

Üç gün süren harekât 16 Ağustos 1974 tarihinde, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin çağrısı ve ateşkes ilan edilmesiyle sonlandırılmıştır. Ateşkesin ardından Kıbrıs'ın statüsünün belirlenmesi amacıyla uluslararası görüşmelere başlanmış sonucunda da “Kıbrıs Türk Federe Devleti” nin, Kıbrıs'ta yaşayan Türk Toplumu tarafından 13 Şubat 1975 tarihinde resmen kurulduğu tün dünyaya ilan edilmiştir. (Karagülmez, 2020)

3.5.1. 14 Ağustos 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli Basınına Yansıması

Kıbrıs'ta Rum kesiminde dağınık olarak yerleşmiş on binlerce soydaşımıza karşı girişilen insanlık dışı davranışlar devam ederken Cenevre'de barış görüşmelerini de çıkmaza sokan Yunanlıların davranışları Türk Hükümeti'ni yeniden askeri harekâta geçirmek zorunda bırakmıştır.

Diplomatik yoldan konuya bir çözüm bulunmak için hükümetimizin yaptığı girişimlerin hiç birinin olumlu sonuç vermemesine karşılık Kıbrıs Adası'nın bir silah deposu haline getirilmesi Ada'daki soydaşlarımızın güvenliği yönünden de çok ciddi bir durum yaratmıştı. Cenevre'de 8 Temmuz'dan beri mütemadiyen bahaneler icat ederek müzakere masasına oturmayan Yunanlıların kötü niyet taşıdıkları artık açıkça belli olmuştur.

Bu durum karşısında hükümetimiz aldığı yetkiye dayanarak Kıbrıs'taki Silahlı Kuvvetlerimizin tekrar göreve başlamasını gerekli bulmuştur. Bunun üzerine 14 Ağustos sabah saat 4.30'dan itibaren jetlerimiz Ada'daki Rum Milli Muhafız Birlikleri'nin mevzilerine hücum ederek bombalamaya başlamıştır.

Silahlı Kuvvetlerimizin yeniden göreve başladıklarının duyulması bütün yurтта tasvip ve heyecanla karşılanmıştır. Bu noktada Kıbrıs'ta barışın sağlanması, soydaşlarımızın mal ve can güvenliklerinin temini amacına yönelik bu girişimin başarı ile sonuçlanması tüm ulusumuzun ortak dileğidir (Işık Gazetesi, 15 Ağustos 1974).

Cenevre'deki barış görüşmelerinin kesilmesi üzerine İngiltere Dışişleri Bakanı, Birleşmiş Milletleri 14 Ağustos saat 10.35'te acele toplantıya çağırmıştır. Cenevre'de kesin isteğimiz üzerine 13 Ağustos gece saat 10'da toplanan ve bir sonuç alamadan sabaha karşı saat 04.30'da dağılan toplantı üzerine Kahraman Silahlı Kuvvetlerimiz 14 Ağustos sabah saat 5.35'de ikinci defa harekete geçmiştir. Hava, Kara ve Deniz Kuvvetlerimiz Kıbrıs'ın Rum kesiminde direnme noktalarını bombalamaya, havadan yapılan dalgalar halindeki akınlarla bu direnme noktalarını imha etmeye başlamışlardır. Kara birliklerimizin tankları da Ada'da ilerleyerek piyadelerimize yol açmaya başlamıştır. Lefkoşe'de Rum Muhafızları, Türk kesimine ateş açınca

birliklerimiz Lefkoşe'nin Rum kesimine karşılık vermiş, yabancı ajansların bildirdiğine göre, Lefkoşe hava alanı da bombalanmıştır.

Başbakan Ecevit, Bakanlar Toplantısı'ndan sonra Genel Kurmay Başkanı ile görüşmüş, 3 defa Cumhurbaşkanı tarafından kabul edilmiştir. Başbakan sabaha kadar Başbakanlık'ta kalmış ve son durumu izlemiştir. Ecevit dün sabah da 9.15'te Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ı ziyaret etmiş ve askeri törenle karşılanmıştır. Bu ziyaret saat 9,45'e kadar devam etmiş, ziyaret sonrasında gazetecilere yaptığı açıklamada: "Kıbrıs'ta yeniden başlayan askeri harekât ile Kıbrıs Türklerinin haklarının korunacağını ve Ada'da barışın hızla yayıldığını" söylemiştir. Ayrıca Milli Güvenlik Kurulu da dün saat 11'de Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında olağanüstü toplanmıştır.

Diğer yönden Yunan Hükümeti bir bildiri yayınlayarak Türkiye'nin, Kıbrıs Harekâtı'nın, iki NATO devleti arasında bir harbe yol açacağını bildirmiş ve Yunan Savaş Konseyi yeniden acele toplantıya çağırılmıştır.

Türkiye ise yayınladığı bildiride, harekâtın amacının yalnız Kıbrıs'ta barış ve huzuru getirmek olduğu, istila ve toprak kazanmak gibi bir maksadın olmadığı ve Yunanlılara matuf olmadığı bildirilmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 15 Ağustos 1974).

Türk Silahlı Kuvvetlerimizin dün sabah başlattığı Barış Harekâtı Lefkoşe'nin doğu ve batısında gelişmiştir. Harekât Türk Hava Kuvvetlerine ait jet uçakların Lefkoşe'deki askeri hedeflere dalış yapması ile başlamıştır. Bundan sonra tanklarımız Lefkoşe'nin doğu ve batısında ilerlemeye başlamıştır. Hava Kuvvetlerimize bağlı jetlerin ilk harekâtı bir saat sürmüştür. Yabancı ajansların haberlerine göre tanklarımız Magosa yolunda ilerlerken başka bir zırhlı kolunda batıya açıldığı ve Omorfo yolu üzerinde görüldüğü bildirilmiştir. Doğuya açılan Silahlı Kuvvetlerimiz, Türk Serdarlı köyünü güvence altına almayı amaçlamıştır. Aynı ajanslar Lefkoşe'nin kuzeyindeki 1 mil setinde Türk tanklarının harekete geçmesinden sonra BM Barış Gücü'ne ait bir kontrol noktasındaki Finlandiyalı askerlerin geriye çekildiklerini bildirmişlerdir. Bu sırada Türk Hava Kuvvetleri'ne bağlı jetlerin Girne'nin ikinci yolu ve bu yolun önemli kavşaklarından Miltu'ya dalışlar yapmakta olduğu öğrenilmiştir.

Kıbrıs Bayrak Radyosu, Rum Ulusal Muhafız Askeri Güçleri'nin bazı yerlerde Türk Silahlı Kuvvetleri'ne teslim olduklarını, Değirmenlik bölgesindeki Rumlarınsa öteki bölgelere çekildiklerini haber vermiştir. Bayrak Radyosu'nun harekâtla ilgili bir haberine göre harekât bölgesindeki Rum hatları birkaç yerden yarılmıştır. Türk tankları ve piyade birlikleri bu direnme gediklerinden hızla ilerlemektedirler.

Öte yandan yapılan bütün ihtarlara rağmen Kıbrıs'ta yaşayan Türklere karşı Rumların insanlık dışı davranışlarının devam ettiği bildirilmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri masum halka ve ihtiyarlara karşı yapılan bu insanlık dışı davranışların devam etmesi halinde bunun Rum Ulusal Muhafız Gücü'ne çok pahalıya mal olacağını bildirmiştir.

Bu sırada donanmamıza bağlı gemiler Kıbrıs'ta Rumlara ait bir araç konvoyunu tahrip etmişlerdir. Türk gemileri saat 11 sıralarında Kıbrıs'ın batı yönünde kara yolu üzerinde hareket halinde bulunan Rumlara ait bir araç konvoyunu tespit etmiştir. Konvoy Türk gemilerinin ateşi ile tahrip edilmiş, askeri araçlardaki personel kaçmıştır (Hürsöz Gazetesi, 15 Temmuz 1974).

Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros ise üyeleri arasında bir çatışmayı önleyemediği için NATO'nun varlığını yitirdiğini açıklamıştır. Mavros, Yunanistan'ın artık NATO'nun askeri cephesinde bir üye olmadığını da açıklamıştır. Ajansların haberlerine göre Mavros bu açıklamasını 14 Temmuz sabah Cenevre'de yapmıştır.

Benzer açıklama Yunanistan Enformasyon sözcüsü Lambrias tarafından da Atina'da yapılmıştır. Bu açıklama da NATO'nun askeri teşkilatından çekildiği belirtilmiştir. Yunanistan NATO'daki siyasi yerini ise koruduğunu bildirmiştir.

Savaş konseyinin toplantıları arka arkaya devam ederken Yunan hükümet sözcüsü kararın Yunanistan'ın askerlerini NATO'dan çektiğini söylemiştir (Hürsöz Gazetesi, 15 Temmuz 1974).

Başbakan Bülent Ecevit, dün saat 10'da düzenlediği basın toplantısında:

“Bu ikinci harekât, Yunanistan’a ve Kıbrıs Rumlarına karşı değildir. Bu harekâtın amacı, Kıbrıs’a özgürlük getirmek, güvenlik getirmek, hakları çiğnenen, rehine tutulan silahsız sivil Türk Halkı’nı insanlık dışı işlemlerden kurtarma harekâtıdır” demiştir.

Yüzden fazla yerli ve yabancı basın mensubunun katıldığı toplantıda Ecevit, Yunanlı ve Rumların birinci Cenevre Barış Konferansı’ndaki taahhütlerine uymadıklarını, Ada’da Türk halkına karşı işkence ve silahlı saldırıların devam ettiğini, ikinci barış konferansında bir çözüm yolu bulmaya yanaşmadıklarını, konferansı uzatarak bir çıkmaza soktuklarını söylemiş, Kıbrıs’taki Türk Silahlı Kuvvetleri’nin işgal kuvveti olarak nitelendiklerini, kuvvetlerimizin çekilmelerini önerdiklerini belirterek: “İnsanlık dışı hareketlerini unutarak birinci Cenevre Konferansı’ndaki açık hükümleri yerine getirmeyenlere karşı Türk Silahlı Kuvvetleri harekete geçmiştir. Türkiye garantör devlet olarak tek başına görevini yapmaktadır. Amaç Kıbrıs’ı işgal etmek değil, Kıbrıs’a özgürlük ve barış getirmek, Kıbrıs Türklerine huzur getirmek, Kıbrıslı Rumlara barış getirmek demiş ve “Allah Türk Silahlı Kuvvetleri’ne barışçı ve insancı bu harekâtında yardımcı olsun” dileği ile basın toplantısını bitirmiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 15 Ağustos 1974; Işık Gazetesi, 15 Ağustos 1974).

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kıbrıs’taki durumu görüşmek üzere 14 Ağustos günü Türkiye saati ile 10.27’de toplanmıştır. 10 dakika süren toplantıda Kıbrıs’ta ateşkesin yeniden sağlanması ve görüşmelere başlanmasını öngören bir karar tasarısı kabul edilmiştir. Güvenlik Konseyi’nde oy birliği ile kabul edilen karar tasarısının İngiltere tarafından hazırlanması bildirilmiştir.

BM ilgililerince taraflara bildirildiği ve Cenevre Görüşmelerinin en kısa zamanda tekrar başlamasını öngördüğü açıklanan Güvenlik Konseyi Kararı ile ilgili bir soruyu cevaplandıran Başbakan Ecevit, “karar henüz görüşülmedi” demiştir (Hürsöz Gazetesi, 15 Ağustos 1974).

Milli Güvenlik Kurulu 14 Ağustos günü Genel Kurmay Başkanlığı’nda saat 11’de Cumhurbaşkanı Fahir Korutürk’ün başkanlığında toplanmıştır. Bu toplantıya Başbakan Bülent Ecevit, genel Kurmay Başkanı, Başbakan Yardımcısı, Kuvvet Komutanları, Kurul üyesi bakanlar, Kurul Genel Sekreteri ve diğer ilgililer katılmıştır.

Milli Güvenlik Kurulu'nun olağanüstü toplantısında Kıbrıs'ta başlatılan askeri harekât ve Kıbrıs sorunları, muhtemel gelişmeler üzerinde görüşmeler yapılmıştır. Bu arada sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasına ve Antalya'da da sıkıyönetim ilanı tavsiye edilmiştir.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk “ Her türlü düşmanca söz ve hareketi milletçe göğüslemeye hazır olmalıyız” demiştir. Başbakan Ecevit, seferberlik ilanına lüzum olmadığını NATO'dan çekilmeyeceğimizi söylemiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 15 Ağustos 1974).

Milli Güvenlik Kurulu'nda alınan karar uyarınca halen tatilde bulunan Türkiye Büyük Millet Meclisi olağanüstü olarak toplantıya davet edilecektir (Işık Gazetesi, 15 Ağustos 1974).

Bu arada Türkiye, Kıbrıs'a sabaha karşı 5.25'de askeri harekât başladığını dün sabah saat 6.30'da TRT aracılığıyla açıklamıştır. Bildiride “ Türkiye'nin Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve Türk Toplumunun haklarını hukuk düzeni içinde korumak için tek başına harekete geçtiği” belirtilmekte ve şöyle denilmektedir.

“Bu harekât Yunanistan'a karşı değildir. Bu harekât Kıbrıs Rum Toplumuna karşı değildir. Bu harekât Kıbrıs'ın bağımsızlığını güvence altına almaya, Kıbrıs'a Türk ve Rum toplumlarına barış ve sükûn sağlamaya ve bölgede sürekli bir barışın yerleşmesine yöneliktir.”

Kıbrıs'ta kahraman silahlı kuvvetlerimizin yeniden harekâta başlaması, İzmit'te bayram sevinci uyandırmıştır. Lahzada her taraf bayraklarla süslenmiştir. Dün camilerimizde hoca efendiler cemaate kahraman ordumuzun muzaffer olması için güzel sözler söylemişler ve yine kendilerini silahlı kuvvetlerimize yardıma çağırılmışlardır. Halk radyo ve televizyonların başından ayrılmamış, gazeteleri adeta kapışarak gelişmeleri takip etmişlerdir.

AP Genel Başkanı Demirel, yazılı bir demeç vererek, Kıbrıs'ta başlayan ikinci harekât için “Milletçe birlik ve beraberlik içindeyiz” demiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 15 Ağustos 1974).

Harekât Işık Gazetesine, Cenevre’de masa başında kabul edilmeyen sınırlarımızı Mehmetler süngüsüyle çiziyor şeklinde yansımıştır.

Cenevre Konferansı’nın Rum ve Yunanlıların davranışları nedeniyle akamete uğraması ve Kıbrıs’taki Rum Muhafız Birlikleri’nin dağılık olarak yaşayan Türklere insanlık dışı muameleye devam etmesi üzerine Hükümetimiz’in aldığı karar gereğince önceki sabah Kıbrıs’ta yeniden harekete geçen Türk Silahlı Kuvvetleri hava, deniz ve kara yoluyla evvelce çizilen plan uyarınca geliştirdikleri harekâta tam bir başarı sağlamışlardır.

Başbakan Bülent Ecevit, dün bu konu ile ilgili olarak Genel Kurmay Başkanı Semih Sancar’la yaptığı görüşmeden sonra “Türk Silahlı Kuvvetleri’nin son hareketi, masa başında çözüm yolu bulmamızı kolaylaştıracaktır” demiştir.

Genel Kurmay Başkanlığı’nın harekâtla ilgili açıklamalarında da evvelce planlanmış olan hedefe tamamen ulaşıldığını bildirmiştir. Yapılan açıklamaya göre kuvvetlerimiz batıda Omorfo, doğuda Magosa’ya kadar olan kesimleri ele geçirmiş, Lefkoşe hava alanını da tamamen kontrol altına almışlardır.

Türk Silahlı Kuvvetleri’nin başarı haberleri bütün yurttaki büyük memnuniyet yaratmış, halk sürekli olarak radyo ve televizyonlardan Kıbrıs Harekâtı’yla ilgili haberleri izlemiştir (Işık Gazetesi, 16 Ağustos 1974).

Kahraman Silahlı Kuvvetlerimizin Kıbrıs’ta başlattıkları ikinci harekât büyük başarı ile devam etmektedir. Tank birliklerimizin desteklediği piyade kuvvetlerimiz Magosa önlerine gelmişler, ikinci bir kol Lefke’ye doğru ilerlemektedir. Lefkoşe’nin sınai ve Rum kesimi direnme bölgelerini bombalayan jet uçaklarımız bu direnme yuvalarını imha etmiş ve Lefkoşe hava alanı da birliklerimiz tarafından kuşatılmıştır. Lefkoşe’den Türk Birlikleri ile sınırlanan diğer bölgelerinden, Rum Muhafız Kuvvetleri panik halinde kaçmaktadır. Rum sivil halkının çoğunun da Lefkoşe’yi terk ettikleri haber verilmektedir. Magosa’ya girmek üzere bulunan askerlerimiz Magosa kalesinde mahsur kalan 900 kadar mücahitlerle birleşmek üzeredir. Havadan jetlerimiz, denizden savaş gemilerimiz Rum Muhafız Birlikleri’ne ateş açmakta ve aman vermeden direnme noktalarını yok etmektedir. Mayın tarlaları da temizlenmektedir. Hiçbir engel

tanımadan Ada'nın doğu ve batısında ilerleyen Türk Kuvvetleri karşısında Yunan Radyosu marşlar çalarak savaştan bahsetmemekte devam etmektedir. Yunan Papazları radyoda konuşturularak Yunan Halkına moral vermeye başlamıştır. NATO'nun toplantısında varılan karara göre NATO, Türkiye ile Yunanistan arasında bir savaşa katılmayacağını açıklamıştır.

Son alınan bilgilere göre Lefkoşe'de yeşil hat üzerinde Türk ve Rum Kuvvetleri arasında şiddetli çarpışmalar olmaktadır. Deniz Kuvvetleri'mize bağlı gemilerimiz de Magosa'nın müstahkem deniz üslerini top ateşine tutarak berhava etmiştir. Yine son haberlere göre Magosa önlerinde sert ve şiddetli çarpışmalar olmaktadır. Birliklerimiz Magosa'ya girmiştir. Magosa'nın kuzey kıyıları tamamen ele geçtiği açıklanmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetlerinin sahadaki başarısı üzerine Amerika'nın Türk Büyükelçisi, 15 Ağustos sabah 9.30'da Başbakan Bülent Ecevit'i ziyaret ederek ABD'nin Türk tezi olan coğrafi temele dayanan Kıbrıs'ta otonom federatif yönetimi kabul ettiğini, silahlı yoldan değil, barışçı yoldan Kıbrıs sorununa çözüm yolu bulunacağını bildirmiştir. Başbakan Ecevit, Türkiye'nin de esasen iki taraflı bir yönetim olduğu cevabını vermiştir. Amerika Büyükelçisi'nin bu görüşmesini müteakip Başbakan, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar ile görüşme yapmıştır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 16 Ağustos 1974).

Cenevre Konferansı'nın Yunanistan ve İngiltere'nin davranışları nedeniyle başarısızlığa uğraması üzerine Kıbrıs'ta ikinci kez harekâta geçen Silahlı Kuvvetleri'miz evvelce tespit edilen hedefleri ele geçirmişler ve Cenevre'de teklif ettiğimiz sınırları silah gücüyle çizmişlerdir. Bütün dünyadaki haber ajansları, Türk jetlerinin, deniz ve kara birliklerimizin iki günlük harekâtının tam bir başarıyla hedeflerine ulaştığını belirtmek zorunda kalmışlardır.

Birleşmiş Milletler, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs adasındaki ikinci gününde tekrar ateşkes kararı almış ve taraflardan bu karara uyulmasını kesinlikle istemiştir.

Ancak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Ada'da normal nizamın tesis, Türk Toplumunun mal ve can güvenliğini sağlamak için zorunlu olarak giriştii harekât

sonucunda ele geçirdiği yerlerden meşru isteklerimizin kabul edilinceye kadar bir karış bile geri çekilmeyeceği dile getirilmiştir. Öte yandan Yunanistan Başbakanı Karamanlis, ülkesinin Türkiye ile bir savaşa giremeyeceğini resmen itiraf etmek zorunda kalması bütün dünyada geniş yankılar uyandırmıştır.

Cenevre'deki anlaşmazlık sonucunda Türk Hükümeti'nin İngiltere ve Amerika'nın davranışlarına rağmen Silahlı Kuvvetlerimizin yeniden harekâta geçirilmesine karar vermesi ve Ordu'muzun iki gün zarfında büyük zafer kazanması bütün yurttaki görülmemiş memnurluk yaratmıştır.

Kazanılan başarılar nedeniyle Hükümet ve Silahlı Kuvvetlerimize yurdun her tarafından tebrik telgrafları yağmaktadır (Işık Gazetesi, 17 Ağustos 1974).

Magosa'ya 15 Ağustos'ta ulaşan Silahlı Kuvvetlerimizin Lefkoşe'nin batısında sürdürdüğü harekât 16 Ağustos'ta da başarıyla devam etmiştir. Harekâtı sürdüren birliklerimiz Lefke'ye doğru ilerlerken bölgedeki Rum Milli Muhafız Ordu'suna bağlı birliklerin güney ve batı bölgelerine çekildikleri görülmüştür. Kıbrıs'ta yayın yapan Türk Bayrak Radyosu, bozguna uğrayan çok sayıda Rum Milli Muhafız Ordusu askerinin kamyonlarla bölgeden kaçtıklarını bildirmiştir. Genel Kurmay Başkanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Mirtu ve Omorfo'yu ele geçirdikten sonra Gaziviran bölgesinde denize ulaştığını açıklamıştır. Genel Kurmay Genel Sekreterliği'nden yapılan açıklama şu şekildedir:

“Deniz ve Hava Kuvvetleri'mizin desteğinde batı istikametinde taarruz eden birliklerimiz mayınlanarak savunulan bölgede ileri harekâtını süratle geliştirmektedirler. Bu birliklerimizden kuzey taarruz kolu Mirtu bölgesini ele geçirmiştir. Güney taarruz kolumuzsa Omorfo'yu ele geçirmiştir. Gaziviran bölgesinde denize ulaşılmıştır.”

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne karşı dövmek istemeyen Rum Milli Muhafız Ordusu'ndan kaçmak isteyen askerlerinin kaçmamaları için zincirlerle toplara bağlandığı bildirilmektedir. Bayrak Radyosu, Türk Barış Kuvvetleri'nin batı yönünde yürüttüğü harekât sırasında bir topa zincirle bağlanmış dört RMM Ordusu askeri bulunduğunu haber vermiştir. Habere göre Rum Milli Muhafız Ordusu erleri Yunan

subayları ve yardımcıları tarafından kaçmamaları için zincirle toplara bağlandıklarını söylemişlerdir. Haberde Yunan Komutanlığı'nın subaylara cepheden kaçan Rum Milli Muhafız Ordusu erlerinin bacaklarını kırmaları, böylece kaçışa engel olmaları için emir verdiği de belirtilmiştir.

Önceki akşam Magosa'ya giren Silahlı Kuvvetlerimiz şehrin Rum kesimindeki son direnme noktalarını da ezerken Magosalı Türkler bayram yapmışlardır. Böylece 1571 yılından sonra ikinci defa Magosa'da Türk Bayrağı dalgalanmıştır. Bu esnada Lefkoşe Magosa arasındaki bölgede de birliklerimizin temizlik harekâtı devam etmiştir.

Bu esnada Türkiye'de ise Başbakan Bülent Ecevit, Bakanlar Kurulu toplantısından sonra yaptığı açıklamada Genel Kurmay Başkanlığı'nın da görüşü alındıktan sonra Türk Silahlı Kuvvetleri'nin 16 Ağustos akşam saat 19'dan itibaren ateşkes uygulayacağını açıklamıştır (Hürsöz Gazetesi, 17 Ağustos 1974).

Dışişleri bakanı Turan Güneş, Cenevre'den Ankara'ya gelmek üzere hareket etmiştir. Başbakan Bülent Ecevit, Turan Güneş'le görüşmelerde bulunduktan sonra Dışişleri Bakanı'mızın tekrar Cenevre'ye döneceğini söylemiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 16 Ağustos 1974).

Yunanistan Başbakanı Karamanlis, Kıbrıs'taki son gelişmeler konusunda Yunan halkına yaptığı radyo konuşmasında Kıbrıs'taki Türk Harekâtı'nı durdurmanın olanak dışı olduğunu söylemiştir. Başbakan Karamanlis, Yunanistan'ın Kıbrıs'ta Türkiye ile bir savaşa girmeyeceğini Türklerin Ada'da kontrolü kurduklarını ancak Yunanistan'a yapılacak bir saldırıya karşı koymaya hazır olduklarını belirtmiştir. Konstantin Karamanlis, Kıbrıs'taki son olaylardan eski Yunan Cuntası'nı sorumlu bulduğunu yeni hükümetinse bu duruma siyasi bir çözüm yolu bulma çabasında olduğunu söylemiştir.

Ajans haberlerine göre Atina'daki siyasi çevreler Ada'nın kuzey kesiminin kesin bir şekilde kontrolleri altına alan Türklerin artık Kıbrıs'tan askerlerini çekmesinin söz konusu olamayacağı görüşündedirler. Ayrıca Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadından çekildikten sonra bazı ülkelerle ikili savunma anlaşmaları yapma çabasında olduğu öne sürülmüştür. Ajanslara göre Karamanlis'in Türkiye'nin önerdiği

Federatif Devlet şeklini kabul edilmez diye nitelemesi Kıbrıs Rum Hükümeti'nin kendi başlarını çaresine bakması gerektiği biçiminde yorumlara yol açmıştır. Ayrıca Karamanlis'in Kıbrıs'ta Türkiye ile bir savaşa girmeyeceği şeklindeki sözlerinin Atina'da ferahlık yarattığı bildirilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 17 Ağustos 1974).

Magosa'yı alan kahraman Silahlı Kuvvetlerimiz 16 Ağustos günü havadan, karadan ve denizden "Yıldırım Harekâtına" geçerek batıda sahilinde müstahkem mevki olan Omorfo şehrine ulaşmıştır. Lefke yakınlarına varmıştır. Böylece 100 km'lik uzunluk ve 50 km'lik yeşil hattı gerçekleştirmiş olup Kıbrıs'ın Yüzde 33'ünde şanlı Türk Bayrağı dalgalanmıştır.

Kahraman Ordumuzun hiçbir engel tanımadan plan gereğince hedeflere ulaşması üzerine Kıbrıs Rum Cemaati Başkanı Klerides Türk tezi olan coğrafi temele dayanan federatif yönetime hatta Ada'nın taksimine razı olduklarını bildirerek ateşkes talebinde bulunmuştur. İngilizler ve Amerikalılar da Rumlara herhangi bir yardımda bulunmayacaklarını, ateşkes isteğinde bulunmalarını salık vermişlerdir. Yunan Başbakanı Karamanlis'te aczini ve Türk Yunan harbini göze alamadıklarını bildirmiştir. BM Konseyi de aynı tavsiyeyi yapmış ve ateşkes kararı almıştır. Türkiye, bu karara uyacağını, kendi tezinin kabulü ile ortaya barış görüşmelerinin görüşülmesinden başka bir şey kalmayacağını bildirmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri yine Kıbrıs'ta kalacak ve işgal ettiğimiz bölgelerden çekilmeyerek coğrafi federasyon gerçekleşmiş olacaktır.

Dün sabah saat 10.55'ten 11.05'e kadar Başbakan Ecevit, Dışişleri Bakanı Güneş, Milli Savunma Bakanı Işık, Genel Kurmaya giderek Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Sancar ile görüşmüşler, daha sonra 11.55'te Çankaya'da Cumhurbaşkanı Korutürk tarafından kabul edilmişlerdir. Milli Savunma Bakanı Işık, gazetecilere: "Ateşkesin saat meselesi olduğunu" söylemiştir. Nitekim Bakanlar Kurulu saat 12.30'da toplanmış ve ateşkesi görüşmüştür. Başbakan Ecevit, Bakanlar Kurulu'nun toplanmasından sonra gazetecilere, Genelkurmay Başkanı ile de görüştüğünden sonra saat 19'dan itibaren ateşkes kararı alındığını söylemiştir. Ecevit, birliklerimizin kuzeyde de Omorfo'yu aldıklarını ve ileri harekâta hızla devam ettiklerini söylemiştir.

Bülent Ecevit, gazetecilerin zayıtımız hakkındaki sorularına: “Önemli olduğunu sanmıyorum. Harekât o kadar süratle değişiyor ki kesin bir şey söylemeye şu anda imkân yok” diye cevap vermiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 17 Ağustos 1974).

Türk Silahlı Kuvvetleri, İngilizlerin, Yunanlıların ve Kıbrıs’ın Rum yöneticilerinin çeşitli engellemeleri ile Cenevre’de görüşülmesine bile fırsat tanınmayan Kıbrıs’ın Coğrafi Temele Dayalı federasyon statüsünün sınırlarını 62 saatlik çok başarılı ve kahramanlıklarla dolu bir harekâtla çizmiştir. Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimi’nin yeni bir konferansa gitmemesi halinde Kıbrıs Türklerinin kendi bölgelerinde idarelerini sürdürecekleri, konferans toplanabildiği takdirde ise Kıbrıs Federasyonu için coğrafi temel gerçek olarak ortaya çıktığında konuşulacak sadece iki konu kaldığı, bunun da iki idare arasındaki ilişkiler ve Federal Devletin yetkileri olduğu dile getirilmiştir. Bu sırada Fransa’nın hazırladığı BM Güvenlik Konseyi’nin Türkiye’yi hedef alan karar tasarısı daimi temsilcimiz Osman Olcay tarafından reddedilirken Türkiye’nin Kıbrıs’ın bağımsız ve egemen bir devlet olarak gelecekteki anayasal düzenini saptayacak görüşmelere hazır olduğunu söylemiştir. Olcay, Fransa ve İngiltere’nin tutumlarını sert bir dille eleştirerek, “Bir takım şartların dikte edileceği müzakereleri kabul etmeyiz” demiştir (Hürsöz Gazetesi, 19 Ağustos 1974).

Kıbrıs konusunda bu gelişmeler yaşanırken haklılığımızın savunulması için İzmit Ticaret ve Sanayi Odası sanayicilerin yardımını istemiştir. Bu doğrultuda hazırlanan bir bildirinin Oda’ya üye sanayicilerden iş ilişkisi içinde oldukları yabancı firmalara ulaştırılması istenmiştir. İngilizce ve Türkçe olarak hazırlanan bildiride Kıbrıs’taki harekâtın nedenleri anlatılarak Yunan propagandasına iltifat edilmemesi gerektiği belirtilerek şu ifadeler yer verilmiştir:

“Yunanlıların dünya kamuoyunu yanıltmak için giriştiği ve her çareyi mubah sayan davranışları karşısında iyi iş münasebetlerimiz olan firmaları uyarmak ve gerçekleri anlatmak ihtiyacı duyduk.

Bildiğiniz gibi Türkiye Cumhuriyeti 51 yıl önce kurulmuştur fakat binlerce yıllık parlak bir tarihi ve devlet tecrübesini tevarüs etmiştir.

Türkiye Atatürk'ün koyduğu “Yurtta ve cihanda sulh ve diğer milletlerin haklarına saygılı olma” politikasını samimiyetle yürütmüştür. Son elli yılda hiçbir savaşa katılmamış tek Avrupa Devleti olmamız bunu kanıtlar.

Bugüne kadar on iki yıldır Yunanlıların Kıbrıs'ta sürdürdükleri inanılmaz vahşeti sabırla karşılamamız bundandır.

Son defa Yunanistan'ın ilan ederek başlattığı genosite kadar varmak eğilimindeki davranışı ve anlaşmalarla kurulu Kıbrıs Devleti'ni fiili bir ihtilal ile yıkması karşısında Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliğini sağlayacak şekilde güvenilir, BM yasalarına uygun, müstakil Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yeniden kurmak için her türlü barışçı yolu denemekten ve sonunda garantörlük görevimizi yerine getirmekten başka çaremiz yoktu. Bugün bütün Türkler tek bir vücut ve tek bir kalp gibi hükümeti ile kenetlenmiş olarak, Yunan Cunta Rejimi'nin çılgınlıklarına karşı demokrasiyi ve bağımsız Kıbrıs Devletini korumak için başlattığı hareketi ve devamını önlemek ve açtığı yaraları sarmak için yürütmektedir. Sonuç beklenenden de çabuk alınacaktır.

Bütün ümidimiz, BM'nin Kıbrıslı Türk ve Rum halka insanca ve bir arada kardeşçe yaşamalarını sağlayacak yeni bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ve bölge sulhunu kurma çabamıza etkin biçimde yardımcı olabilecek güçte olduğu hususundaki inancımızın doğrulanacağını görmektir.

Bu kadar senedir aramızdaki iş münasebetleri ile bizim açık kalpli doğru konuşan insanlar olduğumuzu bildiğinizi ümit ediyoruz.

İnanınız ki Türk Hükümeti'nin resmi açıklamalarından başka hiçbir arka düşüncemiz ve insanların özgürlüğüne hizmetten başka amacımız yoktur.

İş sektörü, hükümet ilişkileriniz içerisinde otoritelerinize ve kişisel olarak çevrenizdeki dostlarınıza hür vicdanlarınızla bizi tanıdığınız gibi, olduğumuz gibi tanıtmanızı ve bizlere yakıştıramayacağınız arka fikir ve davranış rivayetlerine sade itibar etmemekle kalmayıp onları reddetmenizi de, bu güne kadar sizle samimi iş münasebetlerimizden ve şahsi dostluğumuzdan aldığımız cesaretle rica ediyoruz. İş

münasebetlerimizin bundan böyle de inkitasız ve en iyi biçimde devam edeceğini teyit ile peşin teşekkürlerimizi sunarız.

Alakanıza teşekkür eder cevabınızı bekleriz” (Işık Gazetesi, 20 Ağustos 1974).

Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Amerika’da yayınlanan TIME Dergisi’ne verdiği demeçte “Kıbrıs’taki Türk Toplumu’nun, Ada yüzölçümünün % 30-40’ına sahip olması gerektiğini, Türkiye’nin Ada’yı tamamen almaya ve İngiliz Üslerini işgale niyetli olamadığını belirttiikten sonra Makarios döneminde Türklerin her zaman ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğünü ve Kıbrıs Türklerinin o zaman pasaport işlemlerinde büyük güçlüklerle karşılaştıklarını, Kıbrıs’ın kaderini Türkler ile Yunanlılar belirleyeceğini ve Yunanistan’ın da ilerde yeniden NATO’ya dönebileceğini İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan’ın barış görüşmelerini Yunanistan lehine geciktirdiğini, Yunanistan Başbakanı Karamanlis’in de Cenevre Deklarasyonu’nu imzaladıktan sonra fikir değiştirdiğini belirterek Yunanistan ile barış ve dostluk içinde yaşamak istiyoruz. Yeni Türk bölgelerinde kalan Rumları buralardan çıkaracak değiliz. Bu yeni Federatif Sistem içinde Kıbrıs bağımsız bir devlet olarak kalabilecektir. Ada’nın Yunanistan’a bağlanmasını asla kabul edemeyiz” demiştir (Hürsöz Gazetesi, 20 Ağustos 1974).

Bu esnada ABD’nin Lefkoşe Büyükelçisi Roger David, bir grup Rum tarafından vurularak öldürülmüştür. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Washington’dan yaptığı açıklamaya göre Lefkoşe Büyükelçisi David’in göğsünden aldığı yaralar sonucunda öldüğünü açıklamıştır. Öteki kaynaklar Rum göstericilerin binaya el bombası da attıklarını haber vermişlerdir.

Kıbrıs Rum Yönetimi Lideri Klerides’te ABD Büyükelçisi’nin Rum göstericiler tarafından öldürüldüğünü Kıbrıs Rum Radyosu’nda yaptığı konuşmada açıklamıştır.

Çeşitli ajansların haberlerine göre ABD Büyükelçisi’nin öldürülmesi ile sonuçlanan olay şöyle gelişmiştir.

Sayıları 12 bini aşan Kıbrıslı Rum gösterici ABD aleyhtarı pankartlarla ABD Büyükelçiliği’nin önüne yürümüşlerdir. Binanın önündeki otomobilleri yakan

göstericilerden bir grup ABD Büyükelçiliği'nin demir kapılarını kırıp açmışlar ve içeri girmişlerdir. Otomatik silahlar ve el bombaları kullanan Rum göstericiler binaya girdikten sonra ateş açmışlardır. Binayı koruyan Amerikan Deniz Piyadeleri göstericileri dağıtmak için göz yaşartıcı bomba kullanmışlardır. Bu esnada Barış Gücü askerlerinin önce Amerikan Büyükelçiliği'nin önüne geldikleri sonra geri çekildikleri bildirilmiştir. Lefkoşe Rum Radyosu Büyükelçi'nin binanın balkonuna çıktığında vurulduğunu bildirmiştir (Hürsöz Gazetesi, 20 Ağustos 1974).

Kıbrıs'ta Rumların işlediği cinayet bütün dünyada geniş yankılar uyandırmıştır. Amerikan Büyükelçisi'nin öldürülmesi olayı, gerçek barbarların kim olduğunu ispatlayan bir belgedir.

Önceki gün Lefkoşe'de Rum kesimindeki Rumların Amerikan Büyükelçiliği'ne yaptıkları baskın ve bu baskın sırasında Amerika'nın Kıbrıs Büyükelçisi'nin öldürülmesinin yankıları bütün dünyada devam etmektedir.

Yıllardan beri Ada'daki Türk Halkı'na kan kusturan, yaşlı, çocuk demeyip masum soydaşlarımızı işkenceyle öldüren ve onlara hayat hakkı tanımayan Rumlar bu hareketleri ile bütün dünya önünde küçük düşmüşler, gerçek “barbarın” kimler olduğunu yine kendileri ispatlamışlardır.

Türkiye'de de üzüntü ve nefretle karşılanan Amerika Büyükelçisi'nin öldürülmesi olayı Kıbrıs'taki Rum yöneticilerle Yunanistan Hükümeti'ni de müşkül duruma düşürmüştür (Işık Gazetesi, 21 Ağustos 1974).

Önceki gün Lefkoşe'deki ABD Elçiliği'ni basarak Büyükelçi Rodger Davies'i vuranların kimler olduğu açıklığa kavuşmamıştır. Çeşitli ajanslar Büyükelçilik binasına girerek ateş açanların Rum Ulusal Muhafız Gücü askerleri mi yoksa EOKA-B örgütü mensupları mı olduklarının kesinlikle tespit edilemediğini bildirmişlerdir. Yaşanan hadiseyi müteakiben ABD Büyükelçiliği'nin etrafında Barış Gücü ve Rum Ulusal Muhafız Gücü askerleri tarafından sıkı güvenlik tedbirleri alınmıştır.

Kıbrıs Rum Yönetimi Lideri Klerides ise dün yaptığı açıklamada ABD Lefkoşe Büyükelçisi Rodger Davies'in Rum göstericiler tarafından öldürülmesinin Kıbrıs'a

zarar verecek bir davranış olduğunu ve Büyükelçiyi öldürenlerin bulunabilmesi için soruşturmanın sürdürüldüğünü söylemiştir (Hürsöz Gazetesi, 21 Ağustos 1974).

Türk Silahlı Kuvvetlerinin kontrolü ele almasıyla birlikte Rumların işlediği vahşetin boyutu da ortaya çıkmaya başlamıştır.

Magosa'ya 20 km uzaklıkta, çevresi Rum köyleri ile sarılı Atlılar Köyü'nde yaşayan 60 Türk'ten 57'sinin Rumlar tarafından öldürülerek bir tarlaya gömüldüğü anlaşılmıştır. Köyün kurtarılmasından sonra köyde sağ bırakılan ve gözleri görmeyen yaşlı karı koca ile katliamdan kaçmayı başaran bir köylü soydaşımız, katledilen Türklerin topluca bir tarlaya gömüldüğünü söylemişlerdir. Tarlada yapılan kazı sonucunda çıkarılan cesetlerde birkaç kurşun yarasının bulunduğu görülmüş ve katliamın yapıldığı yerde de çok sayıda boş mermi kovani bulunmuştur. Katliama dair açıklama yapan Turizm ve Tanıtma Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Orhan Birgit, Havadan yapılan keşif sırasında köy çevresinde taze toprak yığınları görülünce buraların kazıldığını ve 57 Türk'ün Rumlar tarafından kurşunlanarak öldürüldüğünü açıklamıştır. Kazılan topraktan önce 2 yaşında bir çocuk cesedinin çıkarıldığını, annesinin cesedinin de çocuğa sarılmış halde bulunduğunu söyleyen Birgit, Rum katliamının Kıbrıs'taki Türk ve yabancı basın mensuplarına da gösterildiğini açıklayarak bu katliamı klasik Yunan Uygarlığı adına işlenen bir "cinayet" olarak adlandırmıştır (Hürsöz Gazetesi, 21 Ağustos 1974).

Hürsöz Gazetesine göre Kıbrıs'ta henüz haber alınamayan Türk köyleri var, Rumlar insanlık dışı davranışlarını hala sürdürüyorlar. Bir eşine 2. Dünya Harbi'ndeki Nazi cinayetleri arasında bile rastlanmayan Atlılar Köyü'ndeki insanlık dışı katliamın yaratıcısı Rumlar Kıbrıs'taki vahşetlerini sürdürmektedirler.

Kıbrıs'ın Rum kesiminde kalan bazı Türk köylerinden hala bir haber alınamamıştır. Atlılar Köyü vahşetinin ortaya çıkarılmasından sonra yaptığı açıklamada "Kıbrıs'ta Rum kesiminde kalan Türklere karşı davranışların devam etmesi halinde tedbirlerin alınacağını ve Türklerin katledilmesine seyirci kalınmayacağını" açıklayan Başbakan Bülent Ecevit, dün Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar ile bu konuyu görüşmüştür.

Genel Kurmay Başkanlığı'ndan ayrılışı sırasında gazetecilerin konu ile ilgili sorularını cevaplandıran Başbakan Ecevit, “Kıbrıs'ta Rum kesiminde kalan Türklere karşı girişilen insanlık dışı davranışların üzerinde duruyoruz. Şu anda daha ayrıntılı bilgi veremem.” demiştir.

Kıbrıs'ın bazı kesimindeki Türk köylerinden haber alınamadığını bildiren Ecevit şöyle devam etmiştir. “Olağanüstü bir şey yok. Maalesef şu ana kadar kayıp gazeteci arkadaşlarımızdan bir haber alınabilmiş değil. Ümit kesilmiş de değil. Çünkü Ada'nın bazı kesimleri ile haberleşme olanağı yok. Herhangi bir yerde olabilirler. Henüz ümidimiz var. İnşallah yakında kendileri bulunabilir”

Kıbrıs Rumları tarafından Magosa yakınlarındaki Atlılar köyünde 57 Türkün Rumlar tarafından kurşuna dizilerek, greyderlerle açılan çukurlara doldurulması büyük infial yaratmıştır. 2. Dünya Harbi'nden bu yana rastlanmayan ve Nazi cinayetlerini bile gölgede bırakan vahşet Ada'nın Rum kesimindeki diğer Türk köyleri hakkında da büyük endişeler yaratmıştır (Hürsöz Gazetesi, 22 Ağustos 1974).

İnsanlıktan nasibini almayan Rum çapulcuların Kahraman Mehmetçiğin önünden kaçarken soydaşlarımızı gaddarca kurşunladığı Kıbrıs'ta şanlı ordumuz tüm dünyaya insanlık dersi vermektedir.

21 Ağustos akşamı Lefkoşe'de yapılan Mültecilerin değiştirilmesi işlemi sırasında BM Barış Gücü askerleri gözlemcilik yapmışlardır. Değiştirme sırasında önce 7 Türk Rum kesiminden Türk kesimine geçmişlerdir. Daha sonra 18 Rum kendi kesimlerine gönderilmiştir. Rum mülteciler, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kendilerine çok iyi davrandıklarını belirtmişlerdir.

Daha önce de Barış Gücü ve Uluslararası Kızılhaç Teşkilatı'na teslim edilen Rumlar, yabancı basın mensuplarına Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kendilerine gösterdiği ilgiden övgü ile söz etmişlerdir.

Kıbrıs'ta bulunan Ajans Pres Muhabiri Bernard Nicholas, Rum köylerinde savaş izine rastlanmamasına karşı Türk köylerinin büyük ölçüde tahrip edildiğini bildirmiştir.

Silahlı Kuvvetlerimizin kontrolü altında bulunan bölgeleri gezen Ajans France Pres Muhabiri Ada'nın Kuzey Doğusunun Türk kontrolü altında bulunduğunu, Türk Kuvvetleri'nin halkın çoğunluğunun Rum olduğu bölgelerde bile sivil halka baskı yapmadıklarını belirtmiştir.

Bernard Nicholas, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kontrolü altında bulunan bölgelerdeki Rumlarla rahatça konuşabilme olanağı bulduklarını bildirerek, "Kıbrıslı Rumlarda hiçbir durumundan endişeli görünmüyordu." demiştir. Ajans Pres muhabirine bir köyde Rumlar şunları söylemişlerdir:

"Türk Silahlı Kuvvetleri köye geldiklerinde bizi meydana toplayarak silahlarımızı bırakmamızı istediler. Daha sonra hepimiz evlerimize gönderildik. Bize kötü muamele edilmedi" demiştir.

Kıbrıs'ın Türk kontrolü altında bulunan bölgelerde Rumlar bu şekilde iken Türkler için tamamen değişik. Atlılar Köyü'nde 57 soydaşımız gaddarca katlediliyor. Uluslararası anlaşmalara rağmen esir edilen gazetecilerimiz hala serbest bırakılmıyor. Limasol'da iki bine yakın soydaşımız hala bir statta rehin olarak tutuluyor. Limasol'un, Baf'ın, Larnaka'nın Türk köylerinden hala haber alamıyoruz. Tüm dünyaya insanlık dersini işte bu şartlar içinde veriyoruz (Hürsöz Gazetesi, 23 Ağustos 1974).

Emekliye ayrılan İhsan Gürkan'ın yerine 15. Kolordu Komutanlığı'na tayin edilerek yakın zaman önce İzmit'e gelip görevine başlayan Korgeneral Mazhar Uzer, yeni görevini kutlamak için ziyarete gelen Kocaeli Gazeteciler Cemiyeti yöneticileriyle gerçekleştirdiği görüşme sırasında konunun Kıbrıs Barış Harekâtı'na gelmesi üzerine 20 Temmuz günü yapılan ilk çıkarmanın harekâtına katıldığını ve bu esnada subay, astsubay ve erlerimizin gösterdikleri cesaretin övgüye mazhar olduğunu dile getirmiştir. Korgeneral Uzer, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Türk Askeri'nin savaş gücünü de ortaya çıkardığını belirtmiştir.

Uzun yıllar önce Teğmen olarak bir süre İzmit'te kaldığını belirten 15.Kolordu Komutanı Korgeneral Mazhar Uzer gazetecilerle yaptığı sohbet sırasında şimdiye kadar hava, deniz ve kara kuvvetleri günlerinin ayrı ayrı tarihlerde kutlandığını bundan

böyle bütün sınıflar için her yıl 26 Ağustos tarihine “Silahlı Kuvvetler Günü” olarak kutlama törenlerinin yapılacağını söylemiştir (Işık Gazetesi, 22 Ağustos 1974).

21 Ağustos günü Başbakanlık’ta İngiltere’nin Ankara Büyükelçisi’ni kabul ederek 45 dakika süren bir görüşme yapan Başbakan Bülent Ecevit, “Kıbrıs’la ilgili son gelişmeleri birlikte değerlendirdik. Edindiğim izlenime göre İngiltere Kıbrıs’la ilgili müzakerelerin yeniden başlayabilmesi konusunda eskisine nazaran daha ümitli. İngiltere ve Türkiye görüşmelere hazır olduklarını daha öncede belirtmişlerdi. Ama Yunanistan ve Kıbrıs Rumlarının durumu henüz belli değil. Birleşik Amerika gibi İngiltere de bu konudaki girişimleri sürdürüyor. Fakat henüz kesin bir durum yok” demiştir.

Başbakan Ecevit, son günlerde bahsedilen ABD-İngiltere planının gerçeklik derecesini soran gazetecilere şu karşılığı vermiştir: “Esasta Türkiye’nin öne sürdüğü isteğin haklı olduğu bütün dünyada git gide daha çok kabul görüyor. Bunun detaylarını görüşmüş değiliz. Daha çok genel durum ve müzakerelerin yeniden başlayabilme olanağı üzerinde duruyoruz.”

Bir gazetecinin ABD Dışişleri Bakanı Kissinger’in taraflardan daha çok taviz istediğini hatırlatması üzerine Başbakan Ecevit, “Bu taviz değil. Bunun gerçekleşmesi Ada’da her bakımdan güven verici koşulların yerleşmesine bağlı” demiştir (Hürsöz Gazetesi, 22 Ağustos 1974).

Bu esnada Silahlı Kuvvetlerimizin Kıbrıs’taki Barış Harekâtı’nı izlemek için Kıbrıs’ta bulunan ve bir haftadan beri haber alınamayan Hürriyet Gazetesi’nden Cengiz Kapkın, Günaydın Gazetesi’nden Ergin Konuksever ve ANKA Ajansı’ndan Adem Yavuz’un Kıbrıs’ın Rum kesiminde oldukları kesin olarak tespit edilmiştir.

Üç Türk savaş muhabirinin iadesi için temaslar sürdürülürken İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ve Türk Basın Birliği tarafından durum BM Genel Sekreteri’ne ve Yunanistan Başbakanı’na dün tekrar bildirilmiştir. Bu arada Günaydın gazetesi de Kıbrıs’a bir araştırma ekibi göndermiştir (Hürsöz Gazetesi, 22 Ağustos 1974).

Çok geçmeden de netice elde edilmiş ve Rumlar, TRT Kameramanları Ertürk Yöndem ve Ziya Ergun, TIME Dergisi Muhabiri Mete Akyol, Hürriyet Gazetesi Muhabiri Cengiz Kapkın, THA Muhabiri Sermet İpekçioğlu, Zafer Gazetesi Muhabiri Zekai Bayık, Yeniortam Gazetesi Muhabiri Ahmet Kahraman, Sabah Gazetesi Muhabiri Yücel Hacaloğlu, Son Havadis Gazetesi Muhabiri Eyüp Sabri Kapıdağ ve Gazeteci Hami Sami Coşar'dan oluşan 10 kişiyi serbest bırakmıştır. Adana'ya gelen gazeteciler daha sonra uçakla Ankara'ya geçmişlerdir. Esaretten kurtulan gazetecileri Ankara'da Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit, yakınları ve çok sayıda vatandaş karşılamıştır. Gazeteciler Türkiye'ye döndükleri için sevinçli olduklarını ancak görevlerini yapmaktan alıkonuldukları için üzüntü duyduklarını söylemişlerdir. Yaralı olan Ergin Konuksever ve Adem Yavuz'un da bugün Türkiye'ye dönmeleri beklenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 24 Ağustos 1974).

Ancak 14 Ağustos tarihinde Rumlar tarafından yaralanarak esir alınan ve dört gün önce Türkiye'ye ağır yaralı olarak iade edilen ANKA Haber Ajansı Muhabiri Adem Yavuz'un dün sabah saat 6 sıralarında vefat ettiği açıklanmıştır. Adem Yavuz'un ölümüne başlıca neden olarak Rumlar tarafından zamanında gerekli tıbbi müdahalenin yapılmaması gösterilmiştir. Genç gazeteci Adem Yavuz'un ölümü bütün yurttaki üzüntüyle karşılanmıştır (Işık Gazetesi, 27 Ağustos 1974)

Başbakan Bülent Ecevit, dün sabah Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ü Çankaya Köşkü'nde ziyaret ederek Kıbrıs konusundaki son gelişmeler hakkında bilgi vermiştir.

Başbakan Ecevit, Çankaya Köşkü'nden ayrılırken gazetecilerin sorularını cevaplandırmış ve Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi'nin çizdiği çerçevede görüşmelerin yürütülmesine hazır olduğunu tekrarlamıştır. Bir gazeteci Başbakan Bülent Ecevit'e, Kıbrıs Bayrak Radyosu'nun yayınları sırasında Türk Yönetimi için "Kıbrıs Otonom Türk Yönetimi" tabirini kullandığını hatırlatarak bunu nasıl değerlendirdiğini sormuştur. Ecevit bu soruya şu karşılığı vermiştir:

"Bu zaten Cenevre Anlaşması'na girdi. 30 Temmuz tarihli Cenevre Deklarasyonu'nda otonom yönetimlerin bir vakıa olarak kabulü gerektiği yer almış bulunuyor. Bu bakımdan yeni bir durum değil. Elbette Kıbrıs'taki yaşam Yunanlıların ve Rumların Cenevre'de tekrar konferans masasına oturma ile ilgili tereddütlerini

bekleyemez. Hayat yürüyecek. O bakımdan yönetimin işlemesi lazım. Bizde Kıbrıs Türk Toplumuna gerekli yardımı yapmaya hazırız. Onun için bildiğiniz gibi çalışmalar yapıyoruz. Bu her bakımdan Kıbrıs Türklerinin kendi yönetimi olacaktır. Ancak yardımcı olmaya çalışıyoruz.”

Bir gazeteci Başbakan Bülent Ecevit’e Kıbrıs Türklerinin ekonomik kalkınmalarında Türkiye için düşünülen Kamu, Özel ve Halk Sektörü Üçlü Kalkınma kavramının uygulanıp uygulanmayacağını sormuştur. Ecevit, bu soruyu cevaplandırırken “Kıbrıs taksiminin ve Türkiye ilhakının düşünülmediğini, onun için buna karşı Türk Yönetimi’nin demokratik yöntemler içinde karar verebileceğini” söylemiştir. Başbakan Türkiye’nin sadece oradaki Türk yönetimine yardımcı olmaya çalıştığını tekrarlarken “kendi iç işlerini elbette Türk Toplum kendisi kararlaştıracaktır” demiştir (Hürsöz Gazetesi, 24 Ağustos 1974).

Ada’daki iki toplumu temel alan bir Cumhuriyet kurulması Rumlar tarafından benimsenmediği takdirde yapılacak tek şeyin Ada’daki iki unsurdan biri olan Türk Toplumunun bağımsızlığı Türkiye tarafından garanti edilecek “Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni” kurması olduğu ifade edilmiştir.

Bu konuda gerek Türkiye gerekse Kıbrıs’taki Türk Toplum yöneticileri tarafından gerekli hazırlık çalışmalarının devam ettiği bildirilmiştir (Işık Gazetesi, 25 Ağustos 1974).

Turizm ve Tanıtma Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Orhan Birgit, Rumların Larnaka’da gerilla savaşı hazırlığı yaptığını, Kıbrıs Rum Toplum Lideri Klerides’in gerilla savaşının zorunlu olduğunu söylemesinin, açıkça BM Güvenlik Konseyi’nin ateşkes çağrısını ihlal anlamını taşıyacağını belirterek; “O takdirde TSK elbette bu hareketi karşılıksız bırakmayacaktır. Adı ister RMM, ister gerilla olsun kim Ada’da barışı ve asayışı bozarsa onun cevabı misli ile verilecektir” demiştir (Hürsöz Gazetesi, 26 Ağustos 1974).

Kıbrıs görüşmelerini yürüten Turan Güneş, ailesiyle birlikte çıktığı tatil kapsamında İzmit’e de gelmiş ve geceyi Kandıra’da geçirmiştir. Turan Güneş’in İzmit’e ve Kandıra’ya gelişleri belediye hoparlörleri ile anons edilerek halka

duyurulmuş ve parti teşkilatlarınca parlak karşılama törenleri düzenlenmiştir. İzmit'te Belediye Bاندosu'nun da hazır bulunduğu karşılama sırasında partililer Turan Güneş lehinde tezahürat yapmışlardır. Bu esnada Belediye'den halka hitap eden Dışışleri Bakanı diplomatik sahada elde edilen başarılarda hemşehrilerinden aldığı güçten bahsetmiş ve "Ne yaptıysam sizden aldığım güçle yaptım. Başarı sizindir" demiştir. Aynı günün akşamı Kandıra'ya giden Turan Güneş, CHP teşkilatınca hazırlanmış bulunan üzerlerinde "Mehmetçik cephede, Güneş masada kazandı", "Palikaryalara insanlık hukuku öğreten profesör" ve "Cenevre Mehmetçiğı" gibi cümleler yazılı dövizlerle karşılanmıştır.

Bütün dünyada Kıbrıs sorunu nedeniyle diplomasi trafiğinin en sıkışık günlerinin yaşandığı sırada Dışışleri Bakanı Turan Güneş'in kendi seçim bölgesinde "gövde gösterisi" yapması ise, salt partcilik yönünden bakmayanlar tarafından fazla hoş karşılanmamıştır (Hürsöz Gazetesi, 26 Ağustos 1974; Işık Gazetesi, 27 Ağustos 1974).

Öte yandan DP Genel başkanı Ferruh Bozbeyli de 24 Ağustos Cumartesi günü şehrimize gelerek Parti merkezinde düzenlenen bir toplantıda konuşmuştur (Hürsöz Gazetesi, 26 Ağustos 1974).

Başbakan Bülent Ecevit ise 28 Ağustos günü İzmit'e gelmiştir. Ankara'dan özel bir uçakla saat 13.00'de şehre gelen Başbakan Ecevit, Köseköy Askeri Hava alanında kalabalık bir topluluk tarafından karşılanmış ve daha sonra doğruca vilayete gelerek bir süre Vali Ertuğrul Ünlüer ile görüşmüştür.

Saat 14.45'te halka hitap etmek üzere Belediye'ye gelen Başbakan'a burada toplanan 20 binden fazla İzmitli uzun uzun tezahürat yapmış ve "Halkçı Ecevit" diye tempo tutmuştur.

Ecevit konuşmasında, Kıbrıs'ta elde edilen başarıyı ekonomik başarıların takip etmesinin zorunlu olduğunu söyleyerek Kıbrıs Zaferinin Türk Silahlı Kuvvetleri'yle topyekûn Türk Milleti'nin müşterek eseri olduğunu belirtmiştir. İzmitlilerin kendisine karşı gösterdikleri büyük ilgiye tekrar tekrar teşekkür eden Başbakan Ecevit, belediye

binasından ayrılarak Yarımca'da İGSAŞ tesislerinin temel atma törenine katılmıştır (Işık Gazetesi, 29 Ağustos 1974).

Başbakan Ecevit'in şehri ziyareti Hürsöz Gazetesine ise şu şekilde yansımıştır.

Kıbrıs Harekâtı'nın başlamasından bu yana ilk defa bir yurt gezisine çıkan Başbakan Bülent Ecevit şehrimizce binlerce kişi tarafından karşılanmıştır. Ecevit, Belediye balkonundan binlerce kişiye hitaben yaptığı konuşmada Kıbrıs Harekâtı'nın bir fetih değil milli bir ödev, onunda ötesinde bir insanlık ödevi olduğunu söylemiştir.

Askeri bir uçakla beraberinde eşi ve bazı Bakanlar olduğu halde Cengiz Topel Hava Alanı'na gelen Başbakan Ecevit, burada askeri törenle karşılanmıştır. Alandan itibaren yüzlerce otomobilin bulunduğu bir konvoyla şehre gelen Ecevit'e yol kenarında toplanan halk tarafından tezahürat yapılmıştır. Doğruca Kocaeli Valiliği'ne gelen Başbakan Vilayet'in önünde toplanan İzmitlilere hitaben yaptığı konuşmada, "Türkiye Kıbrıs Harekâtı'nda Türk Milleti'nin nasıl tek vücut, tek kafa olduğunu bütün dünyaya göstermiştir" demiştir.

15.Kolordu Karargâhı'nı ziyaret eden Başbakan Bülent Ecevit, daha sonra Belediye'ye gelmiştir. Binlerce kişi tarafından karşılanan ve güçlükle Belediye Binası'na alınabilen Ecevit, halkın "Barış Kartalı", "Kahraman Ecevit" tezahüratı arasında bir konuşma yapmıştır. Başbakan konuşmasında şunları söylemiştir:

"Bugün hepimiz, en güç işleri en geniş özgürlük içinde başaran bir milletin üyeleri olmanın haklı kıvancını duyuyoruz.

Bu milli birliğin sağlanmasına değerli katkıları için bütün siyasal partilerimize de Hükümetin şükranlarını belirtmeyi mutlu bir ödev biliyorum.

Kıbrıs bunalımı süresince, iç politikadaki açıklığımızı ve tutarlılığımızı dış politikada da gösterdik. Bu açıklığa ve tutarlılığa kendilerini uyduramayan bazı devletler, birdenbire çağımızın daha doğrusu açtığımız çığırın çok gerisinde kalıverdiler. Bu tutumu benimseyenler ise bunalımın hafiflemesine katkıda bulunabilme olanağı elde ettiler.

Kıbrıs Harekâtı'nın barışçı anlamını ve amacını bütün halkımızın başından beri kavramış olması, Türk Ulusu'nun dünyadaki saygınlığını büyük ölçüde arttırdı.

Kıbrıs Harekâtı bir fetih değildi, bir milli ödevdi, onun da ötesinde bir insanlık ödevi idi. Bir tarihsel görevdi.

Kahraman ve mert Ordu'muz, kahramanlığı insanlıkla bir tutan Ordu'muz, Kıbrıs'ta kazanmak için savaşmadı, kurtarmak için savaştı.

Türk Ordusu'nu, ona vücut veren yüce Ulusumuzun huzurunda bir kez daha kutlarım. Kıbrıslı Türkleri, aziz soydaşlarımızı kutlarım" (Hürsöz Gazetesi, 29 Ağustos 1974).

3.6. Harekât Esnasında Kocaeli'nde Düzenlenen Yardım Kampanyası

Kıbrıs olayları nedeniyle piyasada durgunluk daha da artmıştır. Piyasada uzun süreden beri görülen durgunlukla beraber gelen para darlığı özellikle esnaf ve tüccarları etkilemiş, zamanında ödenmediği için protesto edilen senet sayısı da çoğalmıştır. Gıda maddeleri satışı yapanlar dışında tüm ticaret erbabı süreçten olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu durumun bir süre daha devam etmesi halinde genel bir iktisadi kriz yaratmasından endişe edildiği dillendirilmeye başlanmıştır. (Işık Gazetesi, 08 Ağustos 1974).

Ancak içinde bulunulan durumun hassasiyetinden dolayı Kocaeliler kenetlenerek süreci atlarmaya çalışmıştır. Hatta bu süreçte Türk Silahlı Kuvvetlerine yönelik olarak düzenlenen yardım kampanyalarına da yoğun destek vermişlerdir. Bu süreçte izinde bulunan fakat iznini yarıda keserek şehre gelen Vali Ertuğrul Ünlüer vatansever İzmit halkının gösterdiği arzu ve istek üzerine kahraman donanmamız ve hava birliklerine yardım için 22 Temmuz Pazartesi günü Leyla Atakan Salonu'nda bir yardım kampanyası açılacağını söylemiştir. İzmit'in vatansever halkına duyurulur (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 21 Temmuz 1974).

Belediye Başkan Vekili Av. Cemil Karakadılar yardım yapmak isteyen vatandaşlarımızın Vilayet Yazı İşleri Şefi Azmi Verdigil'e müracaat etmeleri gerektiğini açıklamıştır.

O tarihte de işçi kenti olan Kocaeli'nin Valisi Ertuğrul Ünlüer'in çağrısı üzerine ilk destek Türk işçisinden gelmiştir. Selüloz-İş 300 bin lira bağışta bulunmuştur. Selüloz-İş Sendikası'nın 300 bin liralık bağış çeki Cengiz Topel Hava Alanı Kumandanı Albay Mustafa Özlüoğlu'na Sendika Genel Başkanı Necati Cansever ve Genel Sekreter Salih Güngörmez tarafından sunulmuştur.

Diğer taraftan Lastik-İş Sendikası'na bağlı Pirelli ve Goodyear lastik fabrikalarında çalışan işçiler de birer yevmiyelerini Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na vermeyi kararlaştırmıştır. Bunların yanı sıra vilayeteki tüm işçilerin Hava ve Deniz Kuvvetlerimizi Güçlendirme Vakfı'na büyük bağışlarda bulunacaklarına muhakkak nazarla bakılmaktadır (Işık Gazetesi, 21 Temmuz 1974).

Vali Ünlüer'in başkanlığındaki Yardım Komitesi 22 Temmuz'dan itibaren faaliyete geçmiştir. İşçi, memur, esnaf bütün vatandaşlar bağış için seferber olmuştur.

Bu esnada yardımda bulunmak isteyenlerin Ticaret ve Sanayi Odası Genel Sekreteri Tahir Şekersoy'a müracaat edip alacakları geçici makbuz karşılığında bağışlarını vermeleri istenmiştir. Vali Ünlüer bağışta bulunacak şahıs ve müesseselerin verecekleri paraların bankalarda açılan bir fonda toplanacağını ve teraküm edecek miktarın kampanya sonunda Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı ile Donanma Vakfı'na müsavi şekilde verileceğini bildirmiştir

Sümerbank Hereke Fabrikası memur ve işçileri, Petkim memur ve işçileri, Goodyear memur ve işçileri birer yevmiyelerini Silahlı kuvvetlerimize bağışlamışlardır. Lastik-İş Sendikası Başkanı Kenan Akmen, Goodyear işçilerinin ayrıca her ay birer yevmiyelerini Silahlı Kuvvetlere vermek için karar aldıklarını istenilen her zaman gerektiği kadar kan da vermeye hazır olduklarını belirtmiştir.

Şehirdeki tüccar ve esnaflar da bağış için seferber olmuşlardır. Dün sabah İstiklal Caddesindeki esnaflar ilk parti olarak kendi aralarında topladıkları 10 bin liranın üzerindeki bağışı ilgililere vermişlerdir (Işık Gazetesi, 23 Temmuz 1974).

Selüloz-İş Sendikası'nın 300 bin lira bağışı ile başlayan kampanyaya Lastik İş Sendikası bütün üyeleri ile katılmıştır. Lastik İş Sendikası Başkanı Kenan Akman, gazetemize yaptığı açıklamada Goodyear'da çalışan 1000 kadar işçi personelin birinci ay bir günlük yevmiyelerini Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na, ikinci ay Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na, üçüncü ayını da Deniz Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na bağışlamayı kararlaştırmışlardır.

Öte yandan Türkkablo Fabrikası işçi ve personeli bir günlük yevmiyelerini, Çelik Halat Fabrikası da işçi ve memurları 100'er lira, Bulut Oluklu Mukavva Sanayi işçileri de kendi bünyesinden kampanyaya iştirak etmişler ve birer yevmiyelerini vakfa bağışlamışlardır.

Olayların başlamasından hemen sonra Vilayet'in ilde karartma kararı almasından sonra, kararların halka duyurulması için Sina Reklam bütün ses düzenini Belediye emrine vermiştir. Ayrıca Belediye hoparlörü de Sina Reklam tarafından çalışır hale getirilmiştir. Tütünçiftlik Petrol Ofisi Bayii Ahmet Petrolcü, dün Vali Ertuğrul Ünlüer'e başvurarak sahibi olduğu treylerini Ordu emrine vereceğini söylemiştir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 23 Temmuz 1974).

Bunların yanı sıra Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünlüer başkanlığında, Belediye Nikâh Salonu'nda yapılan toplantıya, sanayi kuruluşları temsilcileri, dernek yöneticileri, din adamları, tüccarlar ve çok kalabalık bir halk topluluğu hazır bulunmuştur. Vali Ertuğrul Ünlüer'in yaptığı dokunaklı konuşmadan sonra bağışların tespitine geçilmiştir. Toplantıdan sonra yapılan açıklamaya göre en büyük bağışı İPRAŞ ile PETKİM tesisleri yapmışlardır. Birer milyondan iki milyon bağışta bulunmuşlardır. Ayrıca Vilayet 100 bin, Ticaret ve Sanayi Odası 100 bin lira bağışta bulunmuştur. Hüseyin Kolaylı 50 bin, Burhanettin Kıran 25 bin lira ile kampanyaya katılmışlardır.

Bunlardan ayrı olarak Hereke Kumaş Fabrikası işçi ve personeli, Lastik- İş Üyeleri, Maden-İş Sendikası Tüm Üyeleri, Petrol-İş Üyeleri, Metal-İş Üyeleri, Shell

Madeni Yağ Tesisleri ile Bankalar yardımı katılmışlardır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 24 Temmuz 1974).

Bağış kampanyasının ilk gününde birkaç saat içinde 5 milyon liraya yakın para toplanmıştır. Bu miktarın önümüzdeki günlerde bölgemizdeki büyük sınaî kuruluşların katkıları ve hemen tüm işçilerin bağışlayacakları birer yevmiyelerle çok büyük bir rakama ulaşacağına kesin gözle bakılmaktadır.

Ancak Kıbrıs olayları piyasadaki durgunluğu bir kat daha artmasına yol açmıştır. Uzun süreden beri piyasa da devam eden durgunluk ve para sıkıntısı son Kıbrıs olayları sebebiyle biraz daha artmıştır. Özellikle gece karartmaları eğlence yerleri, gazino ve sinemalarla benzeri yerleri büyük ölçüde etkilemiş bulunmaktadır (Işık gazetesi, 24 Temmuz 1974).

Kıbrıs Barış Harekâtıyla başlayan yardım kampanyasında silahlı kuvvetlerimize bağış yarışı da devam etmiş, Yurdumuzun her tarafında olduğu gibi Kocaelililer de Silahlı Kuvvetlerimizin güçlendirilmesi amacıyla başlayan bağış kampanyasına katılmak için adeta seferber olmuşlardır.

En dikkat çekici bağışlar, 2 milyon lira bağışlayacağını açıklayan PETKİM’le 1 milyon lira bağışlayacağını açıklayan İPRAŞ’tan gelmiştir. Sanayi kuruluşlarını verecekleri bağışların belli olması ve işçilerin bordrolarından kesilecek bağışların da bir araya gelmesiyle Kocaeli’nde toplanacak paranın 25-30 milyon liraya ulaşmasının beklendiği dile getirilmiştir.

Öte yandan, SEKA Tekniker ve Enstitü Mezunları Derneği Yönetim Kurulu yaptığı olağanüstü bir toplantıda, Silahlı Kuvvetlerimizin araç gereç ve silahlarının tamirinde görev almaya karar vermişlerdir. Dernek yetkilileri bu konuyla ilgili olarak yaptıkları açıklamada bu işler için gönderilecek her yere derhal giderek gönüllü olarak çalışabileceklerini söylemişlerdir.

SEKA Tekniker ve Enstitü Mezunları Derneği Yönetim Kurulu ayrıca silahlı Kuvvetlere 2 bin lira bağışta bulunma kararı almış ve bu parayı Türk Hava

Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'nın Ziraat Bankası'ndaki hesabına yatırmıştır (Işık Gazetesi, 26 Temmuz 1974).

Hürsöz Gazetesine göre Kıbrıs'ta kazandıkları zaferlerle şanlı tarihimize altın sayfalar ekleyen Kahraman Silahlı Kuvvetleri'mize yardım için açılan bağış kampanyası heyecanlı bir hava içinde devam etmektedir. Kocaelililer Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme ve Türk Donanma vakıflarına daha fazla bağışta bulunmak için birbirleriyle yarışmaktadır. Bağış Kampanyası kurulan tali komiteler vasıtasıyla ilimizin en uzakta kalmış köylerine kadar genişletilmektedir. Nitekim kampanyaya otobüs ve minibüsçüler de katılmışlardır. Şehir içinde ve İzmit ile civarındaki il, ilçe ve köyler arasında çalışan minibüs ve otobüsler bir günlük kazançları olan 10 bin 200 lirayı Türk Donanma ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına bağışlamışlardır.

Bu durum dün tüm vasıtaların önlerine asılan pankartlarla vatandaşlara duyurulmuştur (Hürsöz Gazetesi, 26 Temmuz 1974; Türkiye Bizimşehir Gazetesi, 31 Temmuz 1974).

SEKA 1 milyon 200 Bin, Rabak 200 bin lira ile katılmışlardır. SEKA'nın yapacağı 1 milyon 200 bin liralık bağışın, Türk Hava Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı'na 600.000 lira ve Türk Deniz Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı'na da 600.000 lira şeklinde eşit olarak verileceği açıklanmıştır. Rıdvan Alyörük başkanlığındaki komite bir günde esnaflardan 600 bin lira toplamıştır. Kampanyaya yeni katılacaklarla birlikte meblağın hızla artmasının beklendiği dile getirilmiştir (Işık Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Öte yandan SEKA'da Selüloz İş Sendikası'nın verdiği 300 bin liralık bağıştan başka işçiler ve memurlar, kendi aralarında bağışlar toplamakta, bordrolardan kesilen bu bağışlar da Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı ile Türk Deniz Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na verilmektedir (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 27 Temmuz 1974).

Bütün yurttan devam eden "Silahlı Kuvvetlerimize Yardım" kampanyasıyla ilgili olarak İzmit Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu, 1974 yılına ait henüz çekilişi yapılmamış bulunan ikramiyelerinin Türk Hava Kuvvetleri ile Donanma Vakfına

bırakılması için Bankalar Birliğine öneride bulunulmasını kararlaştırmıştır. Bu meblağ tahminen 50 milyon lira civarında olduğu ifade edilmiştir. İzmit Ticaret ve Sanayi Odası tarafından konuya dair yapılan açıklama şöyledir:

“Kahraman Ordumuz’un Kıbrıs’ta giriştiği barış harekâtı ardından yurtsever ve ordusuna içten bağlı Türk Halkı’nın tüm maddi olanaklarını seferber ederek yürüttüğü bağış kampanyaları hızla gelişirken Odamız Yönetim Kurulu, 24.07.1974 tarihli toplantısında, 1974 yılında banka ikramiyelerinin kalan kısmının yarısının Türk Donanma Vakfı ile diğer yarısının Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına bağışlanması için Bankalar Birliği nezdinde temasa geçilmesini kararlaştırmıştır. Alınan karar gereği Oda Yönetim Kurulumuz, Bankalar Birliği ile temasa geçerek fedakâr ve kahraman Türk Ordusu’nun gücüne güç katmasına yardımcı maddi olanakları geliştirmek üzere girişimde bulunmaktadır.” (Işık Gazetesi, 28 Temmuz 1974).

Kıbrıs savaşı başlayınca bütün Türk ulusu Deniz ve Hava Kuvvetlerini Güçlendirme vakıflarına cömertçe yardım ve bağışlarda bulunmuşlar, hatta bu hususta Kocaeli rekor kırmıştır. Bu sırada ilginç bağışlar da olmuştur. Bunlardan birisi de geçim kaynağı olan ineğini sattığı 1.500 lira ile kampanyaya destek veren 75 yaşında Ayşe Özdemir’dir. Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünlüer, Ayşe Özdemir’e gönderdiği şu mektupla teşekkür etmiştir.

“75 yaşınızda bakmak zorunda olduğunuz sizden daha yaşlı kocanızla tüm varlığınız olan iki ineğinizden birini satarak 1,500 lirayı Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına bağışlamış olduğunuzu öğrenmekle, bu büyük milletin çocukları olarak bir kez daha gururlandık.

Tarihimizde sizin gibi Türk anaları vardı. Şimdi sizler varsınız. Yarın ki analara da en güzel örnek oldunuz. Sizin gibi Türk analarının varlığı askerlerimizi yenilmez, yurdumuzu dokunulmaz kılmıştır.

Siz Ayşe Ana ve Kıbrıs’ta kahramanca çarpışan Mehmetçiklerin anaları, her zaman önünüzde eğilmeye layıksınız. Güçlü ellerinizi saygı ile öperim.” (Işık Gazetesi, 30 Temmuz 1974).

Türkyolu Bizimşehir Gazetesi de Ayşe özdemir'in 1974 yılında bütün Türkiye'nin anası olarak ilan ve tescilini teklif etmiş, bunun için Kocaeli'ndeki kadın kuruluşları ve resmi makamların harekete geçmesini, gerekli işlemin yapılmasını istemiştir. (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 31 Temmuz 1974).

Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünlüer'in başkanlığındaki komite tarafından yürütülen yardım kampanyasına katılmak isteyenler bağışlarını 11 yardım komitesine her iki vakfin bağış makbuzları karşılığında yatırabilmişlerdir. Kocaelilerin gösterdiği ilginin memnuniyet verici olduğunu bildiren Vali Ünlüer, "Milletimiz başkalarının veremediğini kendisinin yapacağını bir kez daha gösteriyor. Kampanya sırasında karşılaştığımız göz yaşartıcı manzaralar asil milletimizin ordusuna bağlılığının ve ordusuyla beraberliğinin en büyük işaretidir" demiştir.

İlgililer tarafından verilen bilgiye göre kampanyada toplanan bağışlar 9 milyon liraya yaklaşmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 31 Temmuz 1974).

Bir taraftan da bağışlar devam etmiştir. Karamürsel Eternit Fabrikası Silahlı Kuvvetlere 200 bin lira bağış yapmıştır. Bağışın 100 bin lirası Donanma Vakfına ve 100 bini de Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfına yapılmıştır (Işık Gazetesi, 31 Temmuz 1974).

Tekgıda-İş Sendikası Genel Başkanı İbrahim Denizcier bir açıklama yaparak sendikalarına üye olan 100 bine yakın Tekel'de ve özel sektörde çalışan işçilerin bundan böyle her ayki istihkaklarından 5'er lira kesilerek toplanan para Silahlı Kuvvetlerimize bağışlanacağını açıklamıştır. İşverenlerce bordrolardan kesilmek suretiyle toplanacak bu paralarla yalnız Tekgıda-İş sendikası üyelerinden her yıl yaklaşık olarak 6 milyon lira para toplanabileceği beklenmektedir (Işık Gazetesi, 01 Ağustos 1974).

Ayrıca Koruma Tarım İlaçları Fabrikası A.Ş. iki vakfa 1 milyon lira yardım yapmıştır. Bu miktarın 500 bin lirası Donanma ve 500 bin lirası Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı'na yapılmıştır. Kartonsan fabrikası da 150 bin, Derince Nakliyeciler Kooperatifi de Donanma Vakfı'na 20 bin liralık bağışta bulunmuştur.

Ağustos ayı başı itibariyle de Kocaeli’nde yapılan yardım ve bağışların miktarının 12 milyon liranın üzerine çıkmıştır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 01 Ağustos 1974).

Hereke Nuh Çimento Fabrikası da Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı’na 1 milyon liralık çimento yardımında bulunmuştur. Çimentolar Türk Hava Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı emrinde kullanılacaktır (Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 02 Ağustos 1974).

Selüloz-İş sendikası tarafından geçtiğimiz günlerde SEKA’lı işçilere hitaben dağıtılan bir bildiride işçilerin Temmuz ve Ağustos aylarına ait istihkaklarından kesilmek üzere ikişer yevmiyelerini Silahlı Kuvvetlerimize bağışlanması istenmiştir. Sendikanın yaptığı bu çağrıya 5 binin üzerindeki işçilerden sadece üçü daha önce bağışta bulunduklarını bildirerek katılmayacaklarını bildirmiştir.

Hatta Sendikanın çağrısı üzerine SEKA’lı işçilerden bazıları iki yevmiyeden daha fazla bağış yapmayı arzuladıklarını söylemişler ve bunlar arasından yazılı olarak sendikalarına bir kısmı 4, bir kısmı 6, bir kısmı da 12 ay süreyle her ay birer yevmiyelerinin kesilmesini istemişlerdir (Işık Gazetesi, 07 Ağustos 1974).

Kocaeli Müftülüğü’nden alınan bilgiye göre, Kocaeli Din Görevlileri Derneği 93.250 Liralık yardımda bulunmuşlardır. Bu paranın 8.600 lirasını din görevlisi olarak Müftülük emrinde çalışanlar vermiştir.

Kocaeli Müftüsü Mehmet Kuzu’nun verdiği bilgiye göre, Milli bütünlüğümüzü maddi ve manevi yönden desteklemek üzere açılan kampanya ile ilgili olarak din adamları Camilerde konuşmalar da yapmakta ve cemaati yardıma davet etmişlerdir (Işık Gazetesi, 08 Ağustos 1974; Türkyolu Bizimşehir Gazetesi, 08 Ağustos 1974).

Kocaeli Din Görevlileri Yardımlaşma Derneği adına Başkan İsmail Özlem dün bir açıklama yaparak Din Görevlileri’nin bağış çağrısına katılanlara teşekkür etmiştir.

Kocaeli Din Görevlileri Yardımlaşma Derneği İdare Heyeti adına Başkan İsmail Özlem imzasıyla gazetemize gönderilen mektup şöyledir.

“Kahraman Türk Ordusu’nun, Kıbrıs’ta Müslüman Türk kardeşlerimiz üzerine barbar Yunan ve vahşi Rum sürülerinin çöreklenen zulmünü kahretmek için son Kıbrıs Harekâtı münasebetiyle, Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı ile Türk Donanma Vakfı’na açılan yardım kampanyasına Kocaeli Din Görevlileri Derneği olarak bu dini ve milli vazifeye katılmayı şerefli bir borç bildik. Bu sebeple bütün İzmit camilerinde 27.07.1974 Cuma günü vatan sevgisi, vatan müdafaası, Müslümanlıkta askerliğe verilen önem, Cihat, Şehitlik ve Gazilik konularında vaiz ve hatiplerimiz tarafından konuşmalar yapılmıştır.

Ayrıca cemaatimiz görevli arkadaşlar tarafından adı geçen vakıflara ve dolayısıyla şerefli Türk Ordusu’na yardıma çağrılmış, bu suretle Kocaeli Din Görevlileri Derneği vasıtasıyla camilerimizden 85,000 TL yardım toplanmıştır.

Bunun dışında İzmit Din Görevlileri’nin ayrı yaptığı 8.700 Lira bağışla da yekûn olarak 100.000 Lira toplanmış ve yerine ulaştırılmış bulunmaktadır.

Bu vesileyle bütün din kardeşlerimize şükranlarımızı sunar her zaman Devletimizin ve Ordu’muzun emrinde hizmete hazır olduğumuzu naçizane ilan eder Sayın gazetenizin bu teşekkürümüzü duyurmasını rica ile saygılarımızı sunarız” (Işık Gazetesi, 14 Ağustos 1974)

Öte yandan Kocaeli’ne bağlı köylerde de muhtarların yönettikleri kampanyalar devam etmiştir. Köylerde toplanan bağışlar muhtarlar vasıtasıyla Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı ile Türk Donanma Vakfı’nın bankalardaki hesaplarına yatırılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 14 Ağustos 1974).

3.7. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtına Katılan Kocaeliler

Kıbrıs’a barış ve özgürlük götüren, kazandığı parlak zaferlerle Türk gücünü bir kez daha dünyaya öğreten Silahlı Kuvvetlerimizin harekâtı sırasında, ilk şehit olanlar arasında Cumhuriyet Yüzlü adlı İzmitli bir gençte yer almıştır. Evli ve bir çocuk babası olan 21 yaşındaki Cumhuriyet Yüzlü, çıkarma birliklerimize yapılan bir saldırıyı defeden birliğin içinde kahramanca çarpışarak şehit düşmüştür.

Geçen yıl Değişirme Birliğimiz’le Kıbrıs’a giden Komando Cumhur Yüzlü Kıbrıs Harekâtı’ndan önce babasına yazdığı son mektubunda, artık bir şeylerin zamanının geldiğini belirterek şu dördlğü yazmıştır:

“Gidiyorum savaşı

Denizleri aş aşı

Şehit olursam eğer

Türkiye’ m sem çok yaşa”

Şehit Cumhur Yüzlü’ nün İl İmar Müdürlüğü’nde görevli olan babası Ziya Yüzlü oğlunun şehadet haberini soğukkanlılıkla karşılamış ve kendisinin de hemen Kıbrıs’a gitmeye hazır olduğunu belirterek “Cumhur 40 milyonun evladıydı, 40 milyon Türk için hayatını verdi” diyen Ziya Yüzlü şöyle devam etmektedir.

“Asıl oğlum görevini yapamasaıdı, esir düşseydi o zaman üzüldüm. O’nu bu günler için yetiştirmiştim. Gitti ve görevini yaptı. Zaten hepimiz o büyük göreve her an koşmaya hazırız” demiştir.

Kıbrıs’ta kanını dökerek can veren ilk şehitlerimiz arasında bulunan Cumhur Yüzlü’ nün adının şehrimizdeki bir caddeye verilerek ölümsüzleştirilmesi, böylece şanlı tarihimize yeni kahramanlık destanları yazan aziz şehitlerimizin isimleri yıllar sonra da hatırlanacak ve gelecek nesillere bir şeref abidesi olarak kalması dile getirilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 05 Ağustos 1974).

20 Temmuz tarihindeki ilk çarpışmalar sırasında Beşparmak Dağları’na indirme yapıldığı sırada Rum Milli Muhafız Birlikleri çarpışırken yaralanan Komando Teğmen Erdoğan Gürkan, Gülhane Askeri Hastanesi’nde tedavisi tamamlandıktan sonra Ankara’dan İzmit’e gelmiştir. (Işık Gazetesi, 10 Ağustos 1974).

Ankara’da tedavi altında bulunduğu hastaneden taburcu olarak gelen Gazi Teğmen’i belediyein önünde binlerce İzmitlinin yanı sıra Vali Ertuğrul Ünlüer, Belediye Başkanı Erol Köse, 15. Kolordu Kurmay Başkanı Albay Necati Irmak, İl

Jandarma Alay Komutanı Albay Halit Kartal, Emniyet Müdürü Salih Urgancıoğlu ve diğer ilgililerle binlerce İzmitli törenle karşılamışlardır. Erken saatlerden itibaren belediye binasının önünde toplanan İzmitliler sol omuzunu delip geçen bir kahpe kurşunla yaralanan Gazi Teğmen'e büyük sevgi gösterilerinde bulunmuşlardır.

Kırmızı beyaz karanfillerle yapılmış bir Kıbrıs haritası ile İzmitlilerin armağanı olarak bir kupa verilen genç gazimiz Belediye balkonundan kendisine sevgi gösterilerinde bulunan İzmitlileri selamlayarak, “Kıbrıs'ta Türk benliğini ispat ettik. Türk'ün gücünü ve varlığını Kıbrıs'ta da gösterdik. Tekrar Kıbrıs'a döneceğim günü bekliyorum” demiştir.

Törende konuşan Kocaeli Valisi Ertuğrul Ünlüer şunları söylemiştir:

“Haklı davamız uğrunda 40 milyon şehit vermeğe hazırız. Gerekirse milyonlarca gazimizi bağrımıza basacağız. Yalnız gençlerimiz değil benim gibi saçlarına ak düşmüş olanlar da eline silahı alıp cephedeki Mehmetçiğin yanına koşmaya hazırız. Milletimizin gücünü ve beraberliğini yalnız Rumlara değil bütün dünyaya ispat ediyoruz.”

Belediye Başkanı Erol Köse'de yaptığı konuşmada “Türk'ün gücünü dünyaya bir kez daha tanıtarak içte birliğimizi dışta itibarımızı pekiştiren Ordu'muza, Kıbrıs Harekâtı'nda gazi olan Teğmen Erdoğan Gürkan'ın şahsında İzmit halkı adına şükranlarımızı sunuyoruz” demiştir (Hürsöz Gazetesi, 10 Ağustos 1974; Türkiye Bizimşehir Gazetesi, 10 Ağustos 1974).

Harekata katılanlar arasında 1973 yılında Işık Gazetesi tarafından düzenlenen “Körfezi Yüzerek Geçme Müsabakası'nda” başarılı bir yarış çıkararak üçüncülüğü kazanan Karamürsel'in Ereğli köyünden Hüseyin Kitapçıoğlu, 20 Temmuz tarihinde yapılan ilk Kıbrıs çıkartmasına komando eri olarak katılmıştır.

20 Temmuz'da Ada'ya ilk çıkan birliklerimizde görev alan Hüseyin Kitapçıoğlu çarpışmalarda fevkalade cesaret göstermiş ve ateşkesin kabul edildiği 23 Temmuz gününe kadar tek başına Rum Muhafız Birlikleri'ne mensup 60 kişiyi öldürmüştür. Ateşkesi müteakip Türk birliklerinin bu karara uymasına karşılık Rum Muhafız

Birlikleri'nin zaman zaman yaptıkları atışlardan birinde Hüseyin Kitapçıoğlu ile iki arkadaşının bulundukları mevzilerin çok yakınına düşen bir şarapnel parçasıyla Hüseyin Kitapçıoğlu ve iki arkadaşı yaralanmışlardır. Hüseyin Kitapçıoğlu, bu olay üzerine kendi durumuna bakmayarak iki arkadaşını güçlükle en yakın sağlık ekiplerinin olduğu yere kadar taşımış, ancak sağlık ekiplerinin bulundukları yere vardıklarında çok kan kaybettiğinden kendisini kaybederek bayılmıştır.

Halen Ankara'da tedavi altında bulunan Hüseyin Kitapçıoğlu'nun aldığı yara sonucunda maalesef ayağının birinin kesilmesi zorunluluğu doğmuştur. Hastanede kendisini ziyaret eden yakınlarıyla görüşen gazi hemşehrimiz, "Savaşa doyamadım Kıbrıs'ta Rumların ve Yunanlıların mezalimi altında inim inim inleyen soydaşlarımızın intikamlarını aldığımız için çok mutluyum. Anamız bizleri bu günler için doğurdu. Bacağımın biri vatanıma helal olsun. Gerekirse ötekini de, canımı da aynı gaye uğruna seve seve vermeye hazırım" derken heyecandan ve mutluluğundan kendisini tutamayıp ağlamıştır. Gazi hemşehrimizin hastaneden taburcu olarak çıkıp Ereğli'ye gelişi sırasında kendisinin büyük bir törenle karşılanacağı bildirilmiştir. (Işık Gazetesi, 18 Ağustos 1974).

İlk çıkarma harekâtına katılanlar arasında bulunan isimlerden birisi de Deniz Komando Eri Gündüz Sakarya'dır. Ağustos ayı sonunda Ada'da görev yapmaya devam eden Gündüz Sakarya, gazetemiz aracılığıyla ailesine ve yakınlarına bir mesaj göndermiş, sağlık durumunun ve moralinin son derece iyi olduğunu vatanına hizmet etmenin gururu içinde bulunduğunu belirterek kendisini tanıyan herkese selamlarının iletilmesini istemiştir (Işık Gazetesi, 23 Ağustos 1974).

4. KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI TBMM ZABIT CERİDELERİ

4.1. Kocaeli Milletvekili ve Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş'in 23 Temmuz 1974 Tarihli Konuşmaları

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Birleşik Toplantısı

23.07.1974 Salı

4. Birleşim Saat:15.00

İÇİNDEKİLER

I — Geçen Tutanak özeti

II— Başkanlığın Genel Kurula sunuşları

1. — Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemaati Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş'ın, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs harekâtı konusunda telgrafı.

2. — Dış siyasî olayların meydana getirdiği şartlardaki gelişmeler üzerinde görüşmeler.

III — Teşekkür, Tebrik ve Temenniler

BAŞKAN —Dışışleri Bakanı Sayın Güneş söz istemişlerdir, buyurunuz efendim,

DIŞIŞLERİ BAKANİ TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) —Değerli arkadaşlarım. Sadece, benimle veya dışıőleriyle ilgili olabilecek bir iki teknik konu hususunda malumat arz etmek için kürsüdeyim;

Sayın Demokratik Parti Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli bazı sualler sordu; isabetlidir ve bunların kamuoyumuz tarafından olduğu kadar milletlerarası kamuoyu tarafından da bilinmesinde faydalar görmekteyim.

Sayın Bozbeyli bana kolaylık olsun diye gazeteyi de buraya bırakmış zannediyorum, vakıa bende de bir metin vardı, fark etmez, ikisi aynı şeydir. Bunları vuzuha çıkarmak lâzım. Türk Hükümeti'nin tutumunun şimdiden belli olması yararlı.

Biz Birleşmiş Milletler kararını kabul ettik. Burada birtakım hükümler var. Bu hükümler Türkiye için vacib-ül ittiba oldu mu? Olduysa, bunların Türkiye'nin şu veya bu meselesine veya davranışına bunların tesiri nedir? dediler.

Efendim, biz Birleşmiş Milletler'e yapmış olduğumuz müracaatta, “Birleşmiş Milletler kararında sözü edilen ateşkese uyuyoruz” dedik. Birleşmiş Milletler kararında sözü edilen ateşkese uyuyoruz. Yoksa Birleşmiş Milletler kararının tümünü, her bir ibaresiyle Türkiye benimsemiş ve münakaşa dışı bırakmış değildir; bunu bildirmek istedim.

Sayın Bozbeyli'nin bu suali çok isabetlidir demiştim. Türkiye'nin bundan sonra yürüteceğı siyasî müzakerelerde dayandığı hukukî temellerin iyi bilinmesinde ve Türkiye kamuoyu tarafından da iyi bilinmesinde zaruret vardır.

İkinci sorun; milletlerarası antlaşmaların öngördüğü... İsterseniz maddeyi beraber okuyalım : “Uluslararası antlaşmaların müsaade ettiğinin dışındaki bütün yabancı askerî personelin Ada'dan çekilmesini talep eder (Makarios'un söz konusu, ettikleri dahil olmak üzere)” diye bir ibare var. Bizim kanımız odur ki, Türkiye Cumhuriyeti askerleri Kıbrıs'ta milletlerarası bir antlaşmanın; Garanti Antlaşması'nın 4. maddesinin 2. fıkrasına göre bulunmaktadır ve böyle olduğu için de (Bunu böyle anlıyoruz ve böyle anlamaya devam edeceğiz.) Ada'da antlaşmalara ve kanunlara aykırı olarak bulunan birlikler arasında Türk Alayı'nın ve halen Ada'da bulunan Türk

kuvvetlerinin sayılması imkânsızdır, böyle bir yorumu kabul etmeyeceğimizi beyan ederim.

Bu kuvvetler Ada'da (Bunu, değerli arkadaşlarımın konuşmalarından sonra tekrar konuşmak fırsatını bulursam daha ayrıntılı olarak söyleyebilirim) asıl büyük hedef olan, Sayın Bozbeyli'nin sözünü ettiği asıl büyük hedef olan, bütün Türklerin, Türkiye'nin ve Kıbrıs'ın anayasal, anayasaya uygun meşru düzenin tesisine kadar behemehâl kalacaklardır ve bu temel hedefleri, asıl görevlerini ifa etmeden asla geriye dönmeyeceklerdir.

Teşekkür ederim.

23.07.1974 Salı

4. Birleşim

BAŞKAN —Konuşmalar bitmiştir efendim. Sayın Güneş, söz mü istiyorsunuz?

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) —Evet.

BAŞKAN — Buyurunuz efendimi.

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ ((Kocaeli Milletvekilli) — Sayın Başkan, sayın senatörler, sayın milletvekilleri;

Huzurunuzda uzun bir konuşma yapmak için gelmiş değilim.

Evvelâ, bu kürsüde konuşan bütün arkadaşlarıma uyarılarından, tenkitlerinden, tebriklerinden dolayı teşekkür ederim. Bunların içinde, her biri bizim için büyük değer taşıyan kıymetli fikirler vardır. Elbette ki, bunlardan gereken dersleri, bilgileri almaya çalışacağız.

Ben huzurunuzda, Kıbrıs sorununun Türkiye bakımından önem taşıyan bazı noktalarına değineceğim ve bu arada ortaya konan bazı konuların milletlerarası bir

müzakereye gitmeden önce kürsüden açıklanmasında fayda görülen noktalarına değineceğim.

Elbette ki, Kıbrıs konusunda yürütülecek olan müzakereler Büyük Meclis'in devamlı denetimi altında olacaktır ve Kıbrıs konusu gibi millî bir davada son harekâtın başından beri yürütülen ve mümkün olduğu ölçüde parti liderleriyle, meclislerle istişare etme mekanizması, müzakereler sırasında da yürütülecek ve işin çeşitli cepheleri hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır.

Eğer, değerli arkadaşlarım müsaade ederlerse cevaplarım şimdilik bu çerçeve içinde kalsın ve bana tevcih edilen veya Hükümete tevcih edilen bütün suallere cevap veremeyecek olursam beni bağışlasınlar.

Değerli arkadaşlarım, evvelâ sayın konuşmacıların değindiği “Sampson gibi bir gayrimeşru şâgilin kendisi veya Dışişleri Bakanı ile bir masaya oturacak mıyız?” şeklinde bir soru vaki olmuştu ve zannediyorum Feyzioğlu arkadaşım, “Neydi bunun Dışişleri Bakanı'nın adı?” dedi. Ben, görevim icabı, dışişleri bakanlarının adını bilmeye mecburum; fakat “elime şu haber gelmeden önce bu suale şöyle cevap vermek niyetindeydim, vakıa da odur: Sampson'un Dışişleri Bakanı'nın adını ben de bilmiyorum, öğrenmek niyetini de katiyen taşıyorum. Çünkü kendisiyle herhangi bir yerde buluşacak, görüşecek veya kendisini Kıbrıs'ın Dışişleri Bakanı olarak kabul edecek değilim.

Değerli arkadaşlarım, bu ifadeyi kullanmak imkânına dahi sahip olamadım. Çünkü ben bu güzel sözleri, biraz da hoşla gidecek sözleri söylemeden, Sampson, istifa etti.

Değerli arkadaşlarım, Sampson istifa etti ve onun yerine Rum Temsilciler Meclisi Başkanı olan ve Kıbrıs Anayasası'na göre Makarios'un yerini alması lâzım gelen Klerides'in şimdi yönetimi ele aldığı söylenmektedir. Klerides, bu makama gelir gelmez derhal Sayın Denктаş'ı telefonla aramış ve Kıbrıs Rum Yönetiminin Lideri olarak geçerli bir muhatap sıfatıyla “Ateşkes” üzerinde görüşme talep etmiştir.

Bu münasebetle, dünya kamuoyunda, Büyük Meclis’imiz vasıtasıyla bir noktayı belirtmek isterim. Değerli arkadaşlarım, Türkiye Hükümeti, Sampson yönetiminin gayrimeşru olduğunu ilân etmişti ve bu gayrimeşru idare altında Türklerin haklarının, menfaatlerinin ağır tehlikeye maruz bulunduğunu söylemişti.

Garantör devlet olarak giriştiğimiz ameliyenin hedeflerinden bir tanesi de gayrimeşru bir idarenin Kıbrıs’ın başına gelmesinden ötürü maruz kaldığımız tehlike idi. Fakat Türkiye Hükümeti’nin bu sözlerinden hiçbir zaman Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi resolutionunda (kararında) bir intiba olarak mevcut olan veya çeşitli derneklerin iddia ettikleri şekilde, Makarios rejiminin Kıbrıs’ın meşru yönetimi olarak kabul edildiği manası çıkartılamaz; Türkiye bunu kabul etmez.

Niye kabul etmeyeceğini söyleyeyim; Kıbrıs Anayasası’na ve Kıbrıs’ı tesis eden anlaşmalara göre, Kıbrıs’ta iki cemaat vardır ve Kıbrıs Devleti’nin yönetimi hakkında hükümler mevcuttur. Bu hükümlere göre, her iki toplumun hakları vardır. Cumhurbaşkanı, Rum cemaatinden olduğuna göre, anlaşma hükümlerine göre Cumhurbaşkanı Vekili’nin Türk cemaatinden olması lâzım gelir.

Makarios eğer bir meşruiyet ifade ediyorsa (ki, ettiği kanısındayım) ancak Rum cemaatinin lideri meşruiyetini taşımaktadır. Kıbrıs Devleti’nin meşruiyetinin tamamını Makarios’un taşıdığı hakkındaki fikir, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’nin kabul ettiği bir fikir değildir.

Değerli arkadaşlarım, Ortak Pazar üyesi “Dokuzların” aldıkları bir kararda büyük bir sarahatle bundan bir kaç saat önce diyelim, Kıbrıs’ta kurulu yönetimin Anayasa dışı olduğu belirtilmiş ve Kıbrıs’ta Anayasa düzenine, meşru düzene dönmek gereği belirtilmiş idi. Halen dönem başkanı sıfatıyla Fransa’nın Türkiye Büyükelçi’si beni ziyarete geldiği zaman, özellikle Dokuzların bu ifadesi üzerinde durdu ve bizim Kıbrıs’taki, bundan birkaç saat önce diyelim, şimdiki durum hakkında çok daha fazla bilgiye sahip değilim; kesin angajmanlara Büyük Meclis’in önünde ve dünya kamuoyu önünde de girmek istemediğimi kabul edersiniz; ama Sampson rejiminin gayrimeşruluğunu ilân ettiğimiz için, Fransız Büyükelçi’si, “Dokuzların” bizimle aynı istikametteki bu görüşüne dikkatimi çekti. Ben kendisine teşekkür ettim, uzun uzadıya da teşekkür ederim.

Yalnız, ben bu beyanınızı tefsir etmek ve Türk Hükümeti'nin görüşünü belirtmek isterim dedim, Makarios meşrudur; ama Rum cemaatinin lideri olarak meşrudur. Kıbrıs Devleti bakımından meşruiyeti, eksik, yarım, sakat bir meşruiyettir.

Şimdi, bundan sonraki müzakereler için hemen bir sonuç çıkarmak istiyorum Büyük Meclis'in huzurunda; Sampson ile veya mümessilleri ile görüşmek asla söz konusu değildi; zaten bu gün için anlaşılan, fiilen de bu söz konusu olmayacaktır;

fakat Kıbrıs'ta Anayasal düzen (bugünkü Anayasaya göre veya üzerinde mutabık kalınacak başka bir Anayasaya göre ne olursa olsun) kuruluncaya ve işleyinceye kadar Kıbrıs Devleti'nin mümessili diye bir adamı kabule niyetli değiliz. Bu müzakerelerde, ancak her iki cemaatin meşru mümessillerini dinlemek konusunda ciddî kararlıyız.

Halen Kıbrıs'ta ancak cemaatler meşruiyetini aramak imkânı vardır. Türk cemaatinin bugünkü lideri, seçilmiş olan insandır. Türk Yönetimi'nin organları vardır; Türk Cemaati'nin görüşünü onlar tespit eder. Rum Cemaati'nin de yine kendi meşruiyet hudutları içinde yönetici organları kimler olacaksa, bunlar bu sıfatla dinleneceklerdir.

Bunu belirtmekte özel bir fayda gördüm, Tabîî takdir buyurursunuz; herkes Türkiye Hükümeti'nin bu görüşünü bilmelidir.

Değerli arkadaşlarım, yine Hükümet adına bir beyanda bulunmaya kendimi mecbur hissediyorum. O da, Kıbrıs konusunda Hükümetimizin resmî görüşü, Hükümet Programı'nda yer alan biçimdir. Bu resmî görüş değişmiş değildir. Elbette ki böyle bir görüşü Meclis'te bulunan bütün siyasî partilere kabul ettirmek söz konusu değildir. Fakat belki bu hususta şöyle bir mutabakata varabiliriz. İktidar grupları dışında kalan partiler dahi, “En az bunu kabul ederiz. Çünkü bu sizin Hükümet olarak bağlandığınız bir çözüm yoludur. Bundan daha geriye gittiğiniz zaman kendi programınıza ihanet etmiş sayılırsınız.” (C. G. P. ve D. P. sıralarından “Ama şimdi şartlar değişti” sesleri)

Beyefendi, zatiâliniz Hükümet misiniz? Ben size kendi fikrimi anlatıyorum, Zatiâliniz istediğinizi söylemekte serbestsiniz. Ama en az benden şunu isteme hakkına

sahipsiniz diyorum : “Sen bunu söylemiş idin. En az bu sözünü tutmalısın. Ben senden daha fazlasını isteyebilirim. Ben daha fazlasını yapabilirim dersiniz; ama en az benden bunu isteyebilirsiniz” diyorum. Daha ne diyeyim?

Arkadaşlarım, müsaade ederseniz birkaç (tabiri caizse) teknik mesele hakkında bilgi arz edeyim.

Hakikaten harekâtın ilk gününden itibaren, biraz da heyecan veya belki de Türk milletinin uzun yıllardan beri tahassürle beklemiş olduğu bir harekete girişmiş olmamızdan dolayı doğan coşkunluk sebebiyle, basında hakikate uymayan sözler çıktı. Hatta ben (aşağı yukarı bu harekât zamanında, gayet tabî vazife icabı, pek fazla uyumaya imkân bulamadık) gazetelerin bazıları ellime geldiği zaman, bizatihi operasyon hakkında aldığımız haberlerden çok daha müthiş neticeleri görüp hayretler içinde kaldım. Limasol, Baf, Lefkoşa, Larnaka...yani aşağı yukarı adanın tamamının, harekâtın başlamasından üç dört saat sonra tamamen Türklerin eline geçtiği gibi haberler okudum. Tabî takdir buyurursunuz ki bu iş biraz, demin söylediğim sebeplerle abartmadır. Çünkü bu kadar kısa bir zamanda adanın tümünün işgal edildiği gibi bir mesele elbette ki söz konusu olamazdı.

Yalnız, bu münasebetle bir noktayı huzurunuzda açıklamak istiyorum.

Harekât’tan evvel, bilindiği gibi, Lefkoşe’nin belli bir kesimi Türklerin elindeydi. Bu kesim bugün çok daha fazla olmuştur, büyütülmüştür. Lefkoşe’nin alındığı haberi bundan galattır. Lefkoşe’de kontrol edilen bölge, daha etkin kontrol imkânı verme sahası genişlemiştir.

Zannediyorum, bir arkadaşım (Feyzioğlu olacak, herkesin ismini yazmadım, çünkü herkesin müşterek davası olduğu için herkese, sanki kendi sorusuna cevap veriyormuş gibi konuşmayı yersiz buldum; çünkü herkes kendi siyasî görüşünün değil, millî bir davanın kendi kafasında uyandırmış olduğu sualleri sordu. (Alkışlar) Onun için “Bu şuna cevap, bu buna cevap” demenin âlemi yok; onun için, hatırlamıyorum da, unuttum) bazı bölgelerle ilgili beyanlarda bulundular. Dikkatle not ettim. Bu konularda söyleyeceğim şey şundan ibarettir:

Söz konusu Karpas'ta Rum kontrolü hemen hemen mevcut değildir. Serdarlı bölgesinde de durum eskisinden daha iyi olma imkânına kavuşmuştur.

Değerli arkadaşlarım, şimdi müsaade ederseniz bazı daha umumî hususları da dile getirerek sözlerimi bitirmek istiyorum.

Bu Harekât'ın siyasî amacı neydi? Bunu demin de değindiğim bir cümle ile ifade etmek istiyorum. Bu Harekât'ın siyasî amacı (tabirimi mazur görün, daha iyisini bulamadığım için kullanacağım en ufak ölçüde aklımızdan geçmez) uzun yıllardan beri Kıbrıs konusunda Türk'ün makûs talihini yenmeydi. Bunu ben yapmadım. Bunu hükümet de yapmadı. Bunu elbirliği ile yaptık. Kimse; bu, bu Hükümet'in zamanında oldu diye kıskanmasın; bu Hükümet, benim zamanımda oldu diye de sevinmesin... (Alkışlar)

FAİK KIRBAŞLI (Burdur Milletvekili) — Kimi kimden kıskanacağız?

BAŞKAN — Devam edin Sayın Güneş,

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Efendim, ben kimseyi itham eden bir eleştiri yapıyor değilim. Ben, “Bu zaferi biz kendimiz kazandık diye Hükümet'e mal etmeyelim, böyle lüzumsuz bir iftihara kapılmayalım” kimse de, “Benim zamanımda olmadı” veya “Ben bu sırada Dışişleri Bakanı olmadım” diye üzülmessin diye söyledim. Bunun herhangi bir kişiyle alâkası yok.

Bizim zamanımıza nasipmiş. Başkası olsaydı bizim yerimizde, belki aynı şeyi yapardı; bilmiyorum. Kimseyi suçlamak aklımdan geçmez.

Arkadaşlarım, bunun milletlerarası politikada yeri şudur. Bu bir baskın oldu. Ama takdir buyurursunuz ki, İskenderun'dan, Mersin'den saatlerce, hatta günlerce evvel denize açılmış gemilerin Kıbrıs'a çıkmasını askerî bakımdan hiç farkına varılmadan yapılan bir baskın kabul etmek mümkün mü? Herkesin gözü önündeydi. Baskın şuradadır : “Türkler hiçbir zaman buraya çıkmak cesaretini gösteremezler, çıkamazlar. Onun için, bu sadece bir siyasî gösteriden ibarettir...” Türkler söyledikleri

sözün blöf olmadığını, ciddî olduğunu ve söylediklerini yapabileceklerini kesinlikle göstermişlerdir. Bunu dünya anlamıştır. (Alkışlar)

Ben şimdi Büyük Meclis'in tamamı adına, Hükümetiniz olarak müsaade ederseniz bir şey daha söylemek istiyorum. Kıbrıs'ta bu böyle oldu. Türkiye'nin hayatî menfaatlerinin gerektirdiği bir başka zaman da Hükümetiniz, “Ben, şunu, şu hakkımı vermez isen bu hakkımı alırım” dediği zaman, şimdi bütün dünya emin olmalıdır ve bilmelidir ki, Büyük Millet Meclisi'nin itimadına sahip olarak ve onun mesulü olarak bu Hükümet, o hakkı behemehâl alacaktır ve yedirmeyecektir.

Bu, sözlerimle hangi haklarımıza atıfta bulunduğumu, zannediyorum Büyük Meclis takdir buyuracaktır. Türkiye, hakkından bir milim fazlasını istememek; ama bir milim hakkını dahi kimseye vermemek niyetindedir. Kıbrıs çıkarmasının en büyük siyasî amacı buydu ve zannediyorum bu siyasî amaç gerçekleşmiştir.

Elbette ki, bu ortaya koymuş olduğumuz irade ve kararlı tutumla, Kıbrıs konusunda ayrıntılarını ileride konuşacağımız sulh veya siyasî müzakereleri de yürüteceğiz ve demin de söylediğim gibi, irademizin, kararlılığımızın delili olarak Türk Ordusu süngüsüyle Girne Kalesi'nden bütün Kıbrıs ufuklarına doğru bakmaya ve Kıbrıs'ın her köşesindeki Türk hakkının bekçiliğini silahıyla yapmaya icabında hazır duracaktır.

Arkadaşlarım, bu konuşma Dışişleri Bakanı'nın değil, bizzat Başbakan'ın yapması gereken bir konuşma idi. En nihayet, ben Hükümet adına konuşmakla beraber, Hükümetin belli bir faaliyetinin sorumluluğunu taşımaktayım. Bununla beraber, Sayın Başbakan'ımız bu sıralar da bir hayli yoğunlaşmış olan (mağripten maşrika kadar uzanan, tabiri caizse) milletlerarası telefon konuşmalarının başından ayrılamamakta ve şimdi yine bu müzakerelerle ilgili olarak böyle bir telefon konuşması yapmaktadır. Bu itibarla, bu kısa konuşmayı (galiba biraz da uzattım) yapmak bana nasıp oldu.

Ben yine tekrar, Büyük Meclis'e, temsil ettiği millete, O milletin ortaya çıkardığı Ordu'ya şükranlarımı arz ederim; Hükümet adına arz ederim şehitlerimize rahmet

dilerim ve Türkiye'yi millî davalarda her zaman böyle birlik ve beraberlik halinde göreceğimden emin olarak Büyük Meclis'e saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Güneş, bir dakikanızı rica edeceğim. Bazı üye arkadaşlarımızın soruları var, onlara cevap arz etmenizi rica edeceğim.

Soruları okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Aşağıdaki sorularımın Sayın Başbakan tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif ederim.

Bolu Milletvekili

Müfit Bayraktar

Kıbrıs'a çıkan Türk Silahlı Kuvvetleri'mizin başarısını milletçe el ele gönül gönüle vererek kutladık. Mutluyuz. Buna rağmen hırslarımızı tatmin edemedik.

1. — Huzur bulabilmemiz için Yunanlının veya Rum muhafızlarının zayıat miktarı, tahmini de olsa ne miktardadır?

2. — Batırılan Yunan gemisi adedi nedir?

3. — İmha edilen Yunan tank, zırhlı birliklerinin tahmini de olsa miktarı nedir?

4. — Düşürülen veya imha edilen Yunan uçak adedi nedir?

5. -- Magosa'da stadyuma on bin Türk'ün doldurulup esir alındığı ifade ediliyor Bu doğru mudur?

DIŞIŞLERİ BAKANİ TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Magosa’da on bin Türk’ün hapis edildiği hakkındaki haber asılsızdır. Bir buna cevap verebileceğim, bir de esirler konusunda, 600 tane Rum esirinin Türk bölgesinde muhafazasına imkân olmadığı için; muhafazası, iaőe ve ibatesi için Türkiye’ye getirilmekte bulunduğunu söyleyeceğim, Artık hu konuda tahminleri siz yapabilirsiniz. Daha fazla bir bilgi vermeye yetkili değilim.

BAŞKAN — Sayın Güneş, bir sora daha var, okutuyorum.

Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığı’na

Aşağıdaki sorularımın Sayın Başbakan tarafından cevaplandırılmasını arz ve teklif eldenim.

Giresun Milletvekili

Ethem Kılıçoğlu

1. — Kıbrıs Rum mukavemet teőkilâtının tahminli zayıatı nedir?

2. — Sampson’un, ateşkes kararına uyması, Kıbrıs’taki darbe liderinin bir yönüyle tanınması anlamına gelebilir mi?

3. — Sayın Başbakan’ın dünkü basın toplantısındaki beyanları, genel havasıyla ateşkes talebinin Hükümetimizce hemen benimsendiği intibainı yaratmaktadır. Böyle bir kanayı düzeltme ihtiyacını duyuyorlar mı?

BAŞKAN —Buyurun Sayın Güneş

DIŞIŞLERİ BAKANİ TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Efendim, karşı tarafın zayıatı hakkında kesin bilgim yok, daha doğrusu bilgim yok. Ve ayrıca, halen Genelkurmay’ın elinde de fazla bilgi olduğunu sanmıyorum. Sebebi şudur: Karşı tarafın zayıatı zaten ancak tahmin suretiyle bulunabilir. İkincisi; Türk Silahlı Kuvvetleri’nin saniyeleri büyük değer taşıyordu adadaki operasyonda, Binaenaleyh, “acaba, karşı tarafın kaç tane adamı öldü; kaç ı yaralandı” falan diye sayması, buna

personel tahsis etmesi, zaman tahsis etmesi imkânsızdı. Onun için Genelkurmayın bu konuyla fazla meşgul olduğunu sanmıyorum.

ETHEM KILIÇOĞLU (.Giresun Milletvekili) — Sorum bu değildi Sayın Başkan, sorum, yanlış anlaşıldı. Ben şunun için sordum. Elbette ki karşı tarafın zayıatı sayılacak değildi. Bizim, zayıatlarımız rakamlarla ifade edildiğine göre, ben halkta psikolojik bakımdan, menfi tesir uyanır diye bunun izalesi gereğini ortaya koydum. Yoksa karşı tarafın zayıatının sayılamayacağını ben de müdrikim.

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Anladım efendim. Şimdi şunu arz edeydim. Kolayca tahmin etmek mümkündür ki, söküldüklerine göre ve geriye itildiklerine göre bir hayli zayıat vermek durumunda kalmışlardır.

Bize gelince; en çok bildiğim, kesinlikle bildiğim şudur; bizim ilk günü yapmış olduğumuz çıkarma harekâtında bir erimiz, nakliye uçağına isabet eden bir mermiyle ayağından yaralandığı için atlayış yapamadı ve içindeki uçakla beraber geriye döndü, üssüne döndü.

Onun dışında, çıkarmış olduğumuz birliklerde, çıkarma esnasında bir tek yaralanma vakası dahi olmamıştır. E.. Savaş bu. Bu ne benim, ne Hükümet'in başarısı, ne ordu komutanlarının başarısı. Bu, iyi bir talih, Allah'ın inayeti bu. (C.H.P. ve M.S.P. sıralarından alkışlar)

Bir şeyi iyi anlayamadım; Sayın Demirel bu söylediklerimi ne bakımdan gülünç buluyorlar da gülüyorlar? Orasını anlayamadım.

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Benim ifademde, hadiseyi izah tarzımda, benim ifade tarzımda gülünçlük olabilir; anlattığım şey, Türk askerlerinin ilk gün kazasız belasız indiğidir; bu da komik bir hadise değildir, sevinilecek bir hadisedir, ancak sevinilerek gülünecek bir hadisedir. (C.H.P. sıralarından “Bravo” sesleri ve alkışlar.)

Zannediyorum Sayın Kılıçoğlu'nun endişelerini elimden geldiği kadar tatmin edebildim, büyük kaybımız, ham dolsun olmamıştır. Karşı tarafın kayıplarının

bizimkinin çok üzerinde olduğunu tahmin etmek yanlış bir şey değildir, Sayın Demirel buna gülse bile.

BAŞKAN — Sayın Güneş, bir soru daha var efendim, (A.P. sıralarından müdahaleler ve gürültüler.)

Sayın Başkanlığa

Suudi Arabistan’dan bir yardım teklifi geldi mi?

Saygılarımla Ankara Milletvekili

Necdet Evliyagil

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, takdir buyurursunuz ki, hangi ülkelerden ne gibi yardım teklifleri geldiğini burada açıklamak veya “falan ülkeden yardım teklifi gelmemiştir” demek, isabetli bir şey değildir. Bir ülke, elindeki imkânlar sebebiyle yardım teklifinde bulunmuş olabilir. Bir başka ülke, elinde bu imkânlar bulunmadığı için yardım teklifinde bulunmamış olabilir. Veya biz, bir ülkeye yardım temin için başvurduğumuz halde, onun elinde bu imkânlar olmadığı için bizim yardım teklifimizi reddetmiş olabilir.

Bu itibarla, müsaade ederseniz, Dışişleri Bakanı olarak, bu davada bizim hangi ülkelerden ne yardım istediğimizi veya hangi ülkelerin ne gibi bir yardım vadettiğini karşınızda teker teker açıklamayayım. Çünkü bunu açıkladığım takdirde, elimdeki devletlerin listesini getirip hepsini okumam lazım. Çünkü teşekkür borçlu olduğumuz bir hayli devlet vardır.

4.2. Kocaeli Milletvekili ve Dışışleri Bakanı Prof. Turan Güneş'in 19 Ağustos 1974 Tarihli Konuşmaları

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Birleşik toplantısı 5. Birleşim

19.08.1974 Pazartesi

Saat:15.00

İÇİNDEKİLER

I — Geçen tutanak özeti

II —Başkanlığın Genel Kurula sunuşları

1. — Kıbrıs barış harekâtında şehit olan Silahlı Kuvvetler mensuplarımız ile mücahitlerimiz için saygı duruşu.

2. — Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk ile Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemaati Yürütme Kurulu Balkanı Rauf Denktaş'a Başkanlıkça “Hoş geldiniz” denilmesi.

3. — Başkan Kemal Güven'in, evvelce ilân edilmiş olan sıkıyönetimin uzatılmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi vesilesiyle, Kıbrıs olayları hakkındaki konuşması.

4. — Pakistan Senato Başkanı Habibullah Han'ın, Kıbrıs Türklerinin haklarını teminat altına almak için Türkiye'nin yapmakta olduğu haklı mücadeleyi tümüyle desteklediklerine dair mesajı.

5. — 19.07.1974 günlü ve 7/8612 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 20.07.1974 gününden itibaren (14) ilde ilân edilen sıkıyönetimi gerektiren nedenlerle Antalya ili

sınırları içinde de 15.08.1974 Perşembe günü saat 07,00'den itibaren iki ay süre ile ilân edilen sıkıyönetim hakkındaki Balkanlar Kurulu Kararı'nın onaylanmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi (3/124)

6 — Ankara, İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli, Edirne, Çanakkale, Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın, Muğla, Adana, İçel ve Hatay illerinde evvelce ilân edilmiş bulunan sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ilişkin Başbakanlık Tezkeresi. (3/125)

BAŞKAN — Efendim, şu anda Başbakanlık'tan aldığımız bir tezkere var, onu okutuyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığı'na

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın gereği olarak on dört ilde daha önce ilan edilmiş ve onanmış olan sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ve Antalya ilinde de 15.8.1974 günü saat 07.00'den itibaren iki ay süre ile sıkıyönetim ilan edilmesine, Bakanlar Kurulu'nca 14.08.1974 tarihinde karar verilerek, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onamasını, sunulmuştur.

Karar tarihinden bu yana meydana gelen gelişmeleri dikkate alan Bakanlar Kurulu sıkıyönetimin;

1) Antalya, Aydın, Manisa, Muğla ve Tekirdağ illerinde kaldırılmasının;

2) Adana, Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir ve Kırklareli illerinde ise, 20.8.1974 gününden itibaren bir ay süre ile uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne teklif edilmesine; 19.8.1974 günlü toplantısında karar vermiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Bülent Ecevit

Başbakan

BAŞKAN — Efendim, görüşmelere esas alarak bu tezkereyi alıyoruz.

Hükümet adına Sayın Turan Güneş söz istemektedir. Buyurun efendim...

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) — Sayın Başkan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin sayın üyeleri;

Huzurunuzda görüşülmekte bulunan sıkıyönetim münasebetiyle Hükümeti temsilen Dışişleri Bakanı'nın söz alması, söz konusu sıkıyönetimin doğrudan doğruya Türkiye'nin dış güvendiği ile ilgili olmasından ötürüdür. Hamdolsun yurdumuzda asayiş, sükûnet tam kemaliyle mevcuttur ve özellikle bugünlerde milletimiz şu veya bu konudaki fikir aynılıkları dahi bir tarafa bırakarak, içinde bulunduğumuz büyük bir dava mücadelesinde tam manasıyla kenetlenmiş ve bu millî davanın destekleyicisi, yürütücüsü olmuştur.

Bugün Türk vatani, özgürlüğün, hukuk devletinin ve millî birliğin dünyada en sakin limanlarından biri halindedir.

Tamamen dış güvenliğimizle ilgili sıkıyönetim konusunda, bu sıkıyönetimi gerektiren sebepler üzerinde fazla duracak değilim.

Dinlediğiniz Hükümet Tezkerelerinden de anlaşıldığı veçhile, Hükümetimiz, sıkıyönetimin yürürlükte bulunduğu illeri azaltmak ve sıkıyönetimin süresini de kısaltmak niyetindedir.

Ben, Türkiye'de sıkıyönetim ilânına da vesile veren, Kıbrıs bunalımı konusundaki son gelişmeleri yüksek huzurunuzda arz etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin tek başına, garantici devlet olarak Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve oradaki Türk Toplumunun haklarını korumak için yapmak zorunda kaldığı askerî harekâtın sonra, bildiğiniz gibi Cenevre'de bir toplantı yapıldı. Türkiye, milletlerarası alandaki bütün ihtilâfların, müzakere yoluyla, barış yoluyla, çözülmesini

eskiden beri politikasında temel İttihaz etmiştir ve bu barış temeli bize bu Devlet'in kurucusundan miras kalmış olan bir ana prensiptir. Hadiseleri yakından izlediniz. Biz, bu prensibe temelden bağlı kalmakla beraber, bir ülkenin ortadan kalkmak üzere bulunan bağımsızlığını ve orada mevcut Türklerin haklarını ancak bir askerî harekâtla korumak zorunda kaldık. Buna rağmen, gene en kısa bir zamanda müzakere yoluna, anlaşma yoluna gitmeyi tercih ettiğimiz için, Cenevre'de bir an önce, Birleşmiş Milletler'in de kararma uygun olarak konferansın toplanmasını istedik.

Cenevre Deklarasyonu olarak kabul edilen, adı verilen metinle sonuçlanmış olan bu konferansın teferruatını anlatacak değilim. Orada, üç dışişleri bakanının imzasıyla taahhüt ettikleri mükellefiyetleri de teker teker huzurunuzda sayacak değilim. Bu Cenevre Deklarasyonu, iyi niyetle uygulandığı takdirde Kıbrıs'ta barış yollarını, Kıbrıs'ın egemenlik ve bağımsızlık yollarını açacak değerli bir vesika idi. Bu vesikada, gene Dışişleri Bakanları'nın, 8 Ağustos'ta toplanarak o Deklarasyon'a öngörülen anayasa çalışmalarına başlaması gerekiyordu. Biz, 8 Ağustos toplantısına, bu anayasa müzakerelerine başlayacağız umudu ile gittik. Fakat daha önce Türk Silahlı Kuvvetleri kendisine vaki bir taarruz olmadan, Cenevre deklarasyonunda yazıldığı gibi, işgal etmekte bulunduğu sahada kalmağa dikkat ettiği halde, Yunanistan Cenevre Deklarasyonu diğer hükümlerine riayet etmemiştir; fakat buna rağmen Cenevre'ye Türklerin ateşkese riayet etmediği ve işgal ettikleri bölgeyi genişlettiği yolunda dehşet verici bir basın kampanyası ile gitti.

Değerli arkadaşlarım, Cenevre'de ilk çabamız Cenevre Deklarasyonu hükümlerinin Yunanistan tarafından uygulanmadığını ayan beyan ortaya koymak çabası ile geçti.

Anayasa meselelerinde tarafların tutumuna da birkaç kelime ile değineyim. Konferansın açıldığı ilk günlerde böyle bir konferansın Anayasa meselelerini inceleme yetkisi olmadığı iddiası ortaya atıldı, halbuki Cenevre Deklarasyonu'nda açıkça 8 Ağustos toplantısının bu meseleye tahsis edileceği yazılı idi. Türkiye ve Kıbrıs Türk Cemaati'nden başka olan taraflar, sonuna kadar, Cenevre Konferansı'nın bu konuda yetkili olduğu meselesini başında olduğu kadar sert olmamakla beraber sonuna kadar vuzuhsuzluk içinde tutmaya gayret etmişlerdir. Burada uzun boylu Cenevre Konferansı'nda tarafların sorumluluklarını inceleyecek değilim; yalnız, Türkiye

Cumhuriyeti'nin iyi niyetinin ve bir anlaşmaya varma çabasının delillerini vermekle yetineceğim.

Değerli arkadaşlarım, uzun çabalardan ve Türkiye Hükümeti'ne, Türkiye'ce kabul etmemiz imkânı bulunmayan Rumlardan kurulu bir Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kabul ettirme çabalarından sonra en nihayet Kıbrıs'ın iç düzenine, anayasal düzenine daha ciddi bir şekilde gidebildik. Bütün bu müzakereler esnasında ve de müzakerelerden önce Türkiye bu konudaki görüşlerini açık açık basına, ilgili devletlere duyurmuş idi. Sonunda anlaşıldı ki, Türkiye'nin tekliflerini ne Rum Cemaati'nin mümessili Klerides ne de Yunan Dışişleri Bakanı Sayın Mavros kabul etmek niyetinde değillerdir ve daha Cenevre Konferansı'nın birinci safhasında tarafımdan açıkça beyan edildiği halde, Kıbrıs konusunun bundan önce olduğu gibi birtakım müzakerelere, diplomasi koridorlarına, siyaset kulislerine ve milletlerarası forumlara götürerek yozlaştırmak niyetindedirler. Türkiye'nin, şimdiye kadar geçirmiş olduğu tecrübeler muvacehesinde bu yollara gidilmesine kesinlikle razı olmayacağını, herkesin Kıbrıs konusunda ne gibi önerileri varsa bunları açık seçik ortaya koymasını daha birinci Cenevre Konferansı'nda söylemiş ve ayrıca Türkiye'nin tezini gerek Cenevre'de gerek Türkiye'de yakından, uzaktan ilgili bütün devletlere teferruatı ile anlatmış idik.

Değerli arkadaşlarım, buna rağmen Cenevre müzakerelerinde, müzakereleri yozlaştırmak için gereken bütün gayretler Türklerden başkaları tarafından fazlasıyla yapılmıştır. Bildiğiniz gibi konferansın başarısızlıkla sonuçlanması, yani Türkiye'nin konferansı bitmez tükenmez müzakereler batağına terk etmeme kararı karşısında son toplantılarda Sayın Mavros ve Sayın Klerides şöyle bir yol tuttular: “Türkiye'nin teklifleri üzerinde herhangi bir mütalaa beyan edemeyiz. Bırakınız ülkemize gidelim, hükümetimizle istişare edelim; bu görüşmeler hakkında, bu teklifler hakkında görüşümüzü beyan edelim...” Hâlbuki daha önce yapılmış çeşitli baş başa toplantılarda, gayri resmî toplantılarda ne Sayın Mavros'un, ne Sayın Klerides'in bu teklifleri kabul etmeyecekleri açıkça anlaşılmıştı, zaten açıkça da bize söylemişlerdi.

Bu şartlar altında konferansa birkaç gün ara verildiği takdirde, kendilerinin dönüşlerinde bizim tekliflerimizi kabul etmeyecekleri kesin bir hüküm olarak ortada idi. Buna rağmen ben; mademki bizim tekliflerimiz hakkında herhangi bir beyanda bulunamıyorsunuz, sizin ne gibi teklifleriniz vardır, bunları dinleyelim; ben onları

münakaşa etmeye hazırım, dedim. Yunanlılar hiçbir teklifleri olmadığını söylediler. Mösyö Klerides ise, konferansa vermediği, fakat Sayın Denktaş'a tevdi ettiği bir muhtıradan ancak Türklere beledi belde hizmetlerinde muhtariyet tanınabileceğini ifade eden bir teklif sundu. Bu şartlar altında konferansı devam ettirmek mümkün değildi. Konferansı devam ettirmek, dünya kamuoyunu saptırmak için gayretler ve Kıbrıs'ın yeniden, demin arz ettiğim gibi kulislerine girerek adadaki Türklerin feryatlarının unutturulması manasını taşıyacaktı.

Bu nedenle Türkiye sonuna kadar sabırla, gayretle, çaba ile uzlaşma arzusu ile konferansı sürdürmüş, fakat artık konferansın Kıbrıs meselesini halletmek niyetini tamamen kaybettiği veya karşımızda bulunan temsilcilerin zaten niyetlerinin herhalde konferansı yavaş ölüme terk etmek niyetinde bulundukları için, gerçeği olduğu gibi görmek gerektiğinden, konferansın Kıbrıs sorununa bir çare bulamayacağı tarafımızdan beyan edilerek konferans böylece sona erdi.

Değerli arkadaşlarım, gerek Yunanlıların, gerek Kıbrıs Rum Cemaati'nin konferansta, konferansın son günü resmen tekliflerimizi kabul etmediklerini beyan etmemekle, aslında gizli niyetlerini sakladığını bildiren elimizde resmî belgeler vardır. Tekliflerimiz hakkında ben bunları reddediyorum demeyen, alenen, resmen demeyen Sayın Klerides Kıbrıs'a döndükten sonra Rum radyosundan yapmış olduğu bir konuşmada aynen şunları söylemiştir: “Türk Hükümeti'nin, Kıbrıs üzerindeki istekleri kabul edilemeyecek nitelikte idi.”

Görülmektedir ki, kendisine belli bir süre versek bile, bizim tekliflerimizi kabul edilmeyecek nitelikte gördüğü için; dönüşte, “Ben bu tekliflerinizi kabul etmiyorum” diyecekti, fakat o arada kim bilir ne gibi propagandalarla Türklerin Cenevre Deklarasyonu'na karşı saygısız olduklarını ispat etmeye çalışacaklardı.

Konferansta, son günü resmen beyana davet ettiğim zaman sükûtu tercih eden, “Benim bir teklifim yoktur, sizin de teklifinizi ancak Atina dönüşü mütalaa edebilirim” diyen Sayın Mavros'da; konferanstan çıkar çıkmaz gazetecilere; “Federal sistem, Ada'nın toprağının doğrudan doğruya bölünmesine sebep olacağı için antlaşmalara tamamen aykırı bir tekliftir ve bu itibarla da bu teklifin kabul edilmesi imkânı yoktur.” diye basına yazılı bir demeç dağıtmıştır.

Büyük Meclis'te bu vesikaları bir defa daha açıklamakta gördüğüm fayda; bunların böylece kamuoyunca daha iyi anlaşılabilmesini temin içindir.

Değerli arkadaşlarım, müzakere yolu ile sulh yolu ile milletlerarası ihtilâfları çözmek için azamî gayreti sarf etmiş bulunan Türk Hükümeti'nin elinde, bundan böyle iki imkândan veya iki ihtimalden biri kalıyordu; ya Kıbrıs sorununu demin dediğim şekilde kronik hale getirmek ve Ada'da yaşayan Türklerin malını, canını feda etmek veya başkalarının sulhçu yollarla vermedikleri, vermek istemedikleri haklarımızı, ve sadece haklarımızı, .Türk Silahlı Kuvvetleri'ne güvenerek almak.

BAŞKAN — Sayın Güneş, konuşma süreniz 20 dakikadır, üç dakikanız var efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Devamla) — Türk Hükümeti hakkını ve sadece hakkının alınmasını Türk Silahlı Kuvvetlerine emanet etmiştir ve Türk Silahlı Kuvvetleri de bildiğiniz başarıyı elde etmişlerdir. Sadece haklarımızın garantisi için harekete geçmişlerdir.

Değerli arkadaşlarım, bugün varılan sonuçtan dolayı Türk Ordusu'na, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne, Büyük Meclis'in huzurunda bir defa daha saygılarımızı ve minnetlerimizi sunarız.

Bugün Ada'da sulh ve sükûn henüz tamamen temin edilememişse, bunun sorumlusu Türkler değildir. Yapılan menfi propagandalara rağmen, üç yaşındaki bir Türk yavrusunun vücuduna kırk mermi boşaltan ve bugün de Lefkoşe'de diplomatik muafiyetlere sahip olan bir binayı, yani Amerikan sefaretini yakıp, Amerikan sefirini öldürenlerin sadece, hatta dil, din, millet farkı da gözetmeden insanlığın düşmanı olduklarını bu kürsüden açıkça beyan etmek lâzım gelmektedir. (“Bravo” sesleri, alkışlar) ve Türkiye Hükümeti adına şuna bütün dünyanın dikkatini çekmek istiyorum; işte Kıbrıs'ta Türk toplumu, insaf bilmez, hak bilmez insanların bu kabil tecavüzlerine senelerden beri maruz bulunmaktadır. Şimdi bütün dünya kamuoyunu ve bütün hükümetleri Kıbrıs dramını daha yakından görmeye davet etmek elbette ki bizim hakkımızdır; (“Bravo” sesleri)

Büyük Meclis'in sayın üyeleri, Hükümet, herhalde mevcudiyeti pek de fazla hissedilmeyen sıkıyönetimi sadece askerî harekâtın gerektirdiği emniyet tedbirlerinden ibaret görmektedir ve bundan dolayı da mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda kaldırmaya çalışmaktadır.

Sıkıyönetimin beş vilâyetimizden kaldırılması ve kısaltılması hakkında Hükümet teklifi huzurunuzdadır, kabulünü rica ederiz ve şunu da belirtmek isteriz ki: Türk Hükümeti Kıbrıs'ta, Türk Toplumunu'nun haklarını korumaya kararlıdır, ayrıca her Türk'ün de, her ferdin de hakkını korumaya gayret edeceğiz.

Milletlerarası alanda ne gibi tedbirleri kimler düşünecektir, göreceğiz. Elbette ki Türk Hükümeti de kendisine düşenleri yapacaktır.

Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim Sayın Güneş.

BAŞKAN —Muhterem arkadaşlarım, konu üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır. Şimdi, görüşmelere esas olan son Hükümet Tezkeresi'ni tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Sayın Başkanlığı'na,

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın gereği olarak on dört ilde daha önce ilân edilmiş ve onanmış olan sıkıyönetimin iki ay süre ile uzatılmasına ve Antalya ilinde de 15.8.1974 günü saat 07.00 den itibaren iki ay süre ile sıkıyönetim ilan edilmesine, Bakanlar Kurulu'nca 14.8.1974 tarihinde karar verilerek, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onamasına sunulmuştu.

Karar tarihinden bu yana meydana gelen gelişmeleri dikkate alan Bakanlar Kurulu sıkıyönetimin;

- 1) Antalya, Aydın, Manisa Muğla ve Tekirdağ illerinden kaldırılmasının;

2) Adana, Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir ve Kırklareli illerinde ise, 20.8.1974 gününden itibaren bir ay süre ile uzatılmasının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne teklif edilmesine, 19.8.1974 günlü toplantısında karar vermiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Bülent Ecevit

Başbakan

BAŞKAN — Okunan tezkereyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler. Kabul etmeyenler. Mevcudun ittifakı ile tezkere kabul edilmiştir. Kabul edilen tezkereye göre Antalya, Aydın, Manisa, Muğla ve Tekirdağ illerinde sıkıyönetim, kaldırılmış; Adana, Ankara, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, Hatay, İçel, İstanbul, İzmir ve Kırklareli illerinde ise 20.8.1974 gününden itibaren bir ay süre ile uzatılmıştır.

Sayın Güneş, söz mü istiyorsunuz?

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) —Evet.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

DIŞİŞLERİ BAKANI TURAN GÜNEŞ (Kocaeli Milletvekili) — Sayın Başkan, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin sayın üyeleri;

Hükümetin teklifini oybirliği ile kabul ettiğiniz için, Hükümet adına teşekkürlerimi sunarım.

Bugünkü müzakereler, millî bir davada bütün Meclis'in nasıl birleşebileceğini gösterdi. Bu konu üzerinde gerek muhalefete mensup parti sözcülerinin, gerek iktidar partisi grup sözcülerinin, gerek şahısların adına konuşanların meseleye tutmuş oldukları ışık bundan sonra bizim yolumuzu daha çok aydınlatacaktır. Büyük Meclis'in ve onun temsil ettiği milletin desteği ve iradesi böylece tezahür ettiği müddetçe, Hükümet elinden gelen bütün imkânları Türk

Milleti'nin mutluluğu ve Kıbrıs davasının gerçekleşmesi için harcayacaktır, kullanacaktır. Bu hususta bütün gayretimizi sarf edeceğimizden emin olabilirsiniz. Büyük Meclis'e ve onun temsil ettiği Büyük Millet'e bir defa daha şükran ve minnetlerimizi sunuyoruz.



5. SONUÇ

Kıbrıs Adası, Kıbrıs sorununu tarihsel gelişim süreci içinde incelediğimizde yakın geçmişte yaşanan siyasi ve askeri olayların sonucunda Türkiye açısından, bölgede siyasi istikrarın sağlanması ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haklarının korunması bağlamında ulusal ve uluslararası önemi haiz bir adadır.

Bununla birlikte, Kıbrıs Barış Harekâtı da konum itibarıyla sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-kültürel açılardan stratejik öneme haiz bir şehir olan Kocaeli için de incelenmesi birçok açıdan önem arz eden tarihi bir olaydır ve daha önce Kocaeli özelinde böyle bir çalışma yapılmamıştır.

Bu çalışmamızda aşağıda bahsedilen sebeplerden ve daha önce Kocaeli özelinde böyle bir çalışma yapılmadığından dolayı, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli Basınına Yansımaları araştırılmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Kocaeli kamuoyundaki yansımaları açığa çıkartılmaya çalışılmıştır. 1974 yılı Temmuz ve Ağustos aylarının, Kocaeli yerel basınında yayınlanan; Işık, Hürsöz ve Türkyolu Bizimşehir gazeteleri günlük olarak incelenmiştir. Kocaeli'nin o yıllardaki sosyolojik durumunu göz önünde bulundurulduğunda şunlar öne çıkmıştır.

Kocaeli günümüzde olduğu gibi o yıllarda da Türk sanayisinin başkenti, hatta kalbi niteliğindedir. Aynı zamanda emek yoğun çalışılan bir yer olduğundan Kocaeli bir işçi kentidir. PETKİM, İPRAŞ, GOODYEAR, SEKA, NUH ÇİMENTO, KORUMA TARIM, SÜMERBANK HEREKE, TÜRK KABLO, ÇELİK HALAT gibi büyük sanayi kuruluşlarının yanında, LASTİK-İŞ, SELÜLOZ-İŞ, PETROL-İŞ, METAL-İŞ, MADEN-İŞ gibi büyük sendikaları bünyesinde barındırmaktadır.

İzmit Sanayi ve Ticaret Odası, Kıbrıs konusunda haklılığımızın savunulması amacıyla bir bildiri hazırlamış ve Oda üyesi sanayicilerinden, çalıştıkları yabancı firmalara ulaştırılmasını talep etmiştir. İngilizce ve Türkçe olarak hazırlanan metinde, Kıbrıs'taki harekâtın haklı gerekçeleri ve nedenleri anlatılmakta ve Yunan propagandasına iltifat edilmemesi istenmektedir.

O yıllarda yaşanan ekonomik durgunluğa ve sıkıntılara rağmen Türk Silahlı Kuvvetlerine destek amacıyla Kocaeli Valiliği aracılığıyla bir yardım kampanyası düzenlenmiştir. Bu kampanyaya bütün Kocaeli halkı, esnafından işçisine, köylüsünden minibüsçüsüne, büyük küçük demeden yardımda bulunmuştur. Büyük sanayi kuruluşlarının ve sendikaların da desteğiyle bağışlar 15 milyona ulaşmış ve il olarak bağış rekoru kırılmıştır.

Kocaeli, güvenli bir iç deniz olan Marmara Denizi'ne kıyısı olmasından dolayı Türk Deniz Kuvvetleri'ne ev sahipliği yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın denizaşırı bir harekât olması sebebiyle donanmaya ait muhripler Kocaeli'nden hareket etmişlerdir. Gölcük'ten yola çıkan Berk ve Kocatepe Muhripleri çok başarılı görevlerde bulunmuşlardır. Çıkartmanın ilk günü şanssız bir şekilde batırılan Kocatepe Muhribinde bulunan yaklaşık 300' e yakın subay, astsubay ve erden müteşekkil personelinin hepsi Kocaeli'nde ikamet etmektedir ve bunlardan 54'ü maalesef kurtarılamamıştır. Bu durum aileleri ve tüm Kocaeli halkı tarafından büyük üzüntüyle karşılanmıştır.

1964 tarihli 1. Kıbrıs Harekâtı'nda şehit olan ilk hava pilotu, Şehit Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel, Kocaeli'nde doğmuştur. Bütün Türkiye'de olduğu gibi Kocaeli'nde de birçok okul, cadde, havaalanı ve hastaneye O'nun adı verilmiştir.

Ayrıca Kocaeli Milletvekili Şevket Kazan'ın, dönemin Adalet Bakanı olarak Kıbrıs Barış Harekâtı'nın kararında imzası bulunmaktadır. Harekât sonrasında yaptığı Kocaeli ziyaretinde, Kocaeli Gazeteciler Cemiyeti merkezinde basın mensuplarına yaptığı açıklamalarda “Ben Şahsen Kocaeli Milletvekili ve Adalet Bakanı olarak milletimizin heyecanını tatmin edecek karara imza atmak şerefini kazandığım için kendimi çok bahtiyar hissediyorum” demiş ve büyük alkış toplamıştır.

Yine Kocaeli Milletvekili olan Prof. Turan Güneş, dönemin Dışişleri Bakanı olarak I. Ve II. Cenevre görüşmeleri de dâhil bütün uluslararası müzakereleri yapmıştır. II. Cenevre Konferansı'nda yaşanan çıkmazın sonucunda, “Ayşe artık tatile çıkabilir” parolasını vererek, II. Kıbrıs Barış Harekâtı'nı başlatmıştır.

Dışışleri bakanı Turan Güneş, Harekatın ardından Kocaeli'ne gelmiş ve Belediye'nin önünde binlerce İzmitli tarafından coşkuyla karşılanmıştır. Belediye balkonundan İzmitlilere hitap eden Güneş, "Ne yaptıysam sizden aldığım güçle yaptım. Başarı sizindir" diyerek tüm Kocaeli halkını onurlandırmıştır.

Harekât süresince bazı illerde olduğu gibi Kocaeli'nde de Valilik emriyle gece karartması uygulanmıştır. Halk talimatlara harfiyen uymuş, yazlık açık sinema ve gazinolar tatil edilmiş, Sanayi fuarı kapatılarak gerekli hassasiyet gösterilmiştir.

Gazete yayınlarından da anlaşılacağı üzere Kıbrıs sorunu, Türk Devleti'nin ve hükümetinin milli çıkarlarının özünü oluşturan bir meseledir. Kocaeli'nde yayın yapan gazeteler de bu doğrultuda, devletini destekler nitelikte yayınlar yapmışlardır.

Türk Halkı'nın birlik ve beraberlik içinde, milli ve manevi değerlerine sahip çıkarak Harekât'a tam destek olduklarını ön plana çıkartmıştır.

Türkiye, Atatürk'ün "yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesine inanmış bir ülkedir, Kıbrıs Barış Harekâtı'na kadar hiçbir savaşa katılmamış tek Avrupa Devleti olması bunun kanıtıdır.

Bülent Ecevit'in "Biz aslında savaş için değil barış için ve yalnız Türklere değil Rumlara da barış getirmek için adaya gidiyoruz" sözleri de bunun kanıtıdır.

KAYNAKLAR

Açıkses, E. ve Cankut, A. (2014). Kıbrıs Meselesinin Tarihi Gelişimi ve Uluslar Arası Hale Gelme Sebepleri. *Electronic Turkish Studies*, 9(4), 1241–1259.

Akçay, E. Y. (2018). Roma Dönemi'nde Kıbrıs' ın Yaşadığı Dönüşüm. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 143.

Akşin, S. (2007). Siyasal Tarih (1950-1960). S. Akşin (Ed.), *Türkiye Tarihi 4 Çağdaş Türkiye 1908-1980 içinde* (ss. 215–223). İstanbul: Cem Yayınevi.

Algür, B. (2020). Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'deki Son Uluslararası Gelişmeler Işığında Değişen Türkiye, ABD ve NATO Politikaları. *Anadolu Strateji Dergisi*, 2(2), 55–70.

Arık, U. (2011). Kıbrıs Krizi. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 3–21.

Atasoy, A. (2011). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Nüfus Coğrafyası/Population Geography of Turkish Republic of Northern Cyprus. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 29–62.

Avcı, F., Doğanay, Z. ve Atun, A. F. (2016). Kıbrıs Türk Halkının Varoluş Savaşı Ve Rauf R. Denктаş. (A. Z. Bulunç, Ed.). *Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını*.

Bilgin, F. (2015). Kıbrıs' ın Fethi İçin Yapılan Hazırlıklar (Arşiv Belgelerine Göre)/The Preparations are Made for the Conquest of Cyprus (According to the Archive Documents). *Mukaddime*, 6(1), 79–100.

Bolat, B. (2020). İngiliz idaresinden Kıbrıs Cumhuriyeti'ne Kıbrıs'ta Eğitim Politikaları ve Türkiye'nin Katkıları (1878-1960). F. Ç. Orhun (Ed.), (Osmanlı'dan Günümüze) *Kıbrıs Dün, Bugün, Yarın içinde* (ss. 57–75). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Bolat, M. (2020). Basın Penceresinden 1931 Kıbrıs İsyanı. F. Ç. Orhun (Ed.),

(Osmanlı'dan Günümüze) Kıbrıs Dün,Bugün,Yarın içinde (ss. 137–161). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Çakmak, Z. (2008). Kıbrıs'tan Anadolu'ya Türk Göçü (1878–1938). Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (36), 201–223.

Canar, B. (2018). SSCB-Türkiye İlişkilerinde Kıbrıs Sorunu (1964-1979). ViraVerita E-Dergi: Disiplinler Arası Karşılaştırmalar, 8, 223–246.

Cankut, A. (2021). Rumların Akritas Soykırım Planları ve Kıbrıs'ta Çözumsuzluğun Başlangıcı. ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi, 8(19), 71–87.

Çeçen, A. (2014). Kıbrıs: Dünyanın Ortasında Bir Uçak Gemisi. Aydınlanma 1923, 1.

Coşkun, Y. (2018). 1950'ler ve 60'larda Kıbrıs Sorunu ve Türk-İngiliz Politikaları. Tarih Okulu Dergisi (TOD), 11(34), 853–868.

Denктаş, R. R. (2008). Kıbrıs Elli Yılın Hikayesi. İstanbul: Akdeniz Heber Ajansı Yayınları.

Dinç, F. T. (2022). Necmettin Erbakan ve Kıbrıs Barış Harekatı. ESAM Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(1), 122–154.

Emircan, M. S. (2007). Kıbrıs Türk Toprağıdır Bütün Türklerin Vatanıdır. (B. Eroğlu, Ed.). Ankara: TÜRKAR.

Eroğlu, H. (2002). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini Yaratın Tarihi Süreç ve Son Gelişmeler. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 18(54), 735–793.

Ezilmez, H. (2018). Özker Yaşın'ın zafer ve bağış oyununda Kıbrıs' ın fethi. Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi, 1(2).

Gazioğlu, A. C. (1998). İngiliz Yönetiminde Kıbrıs III (1951-1959) (Kıbrıs Ara.).

Ankara.

Gazioğlu, A. C. (2000). Kıbrıs'ta Türkler (1570-1878). Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi (CYREP).

Geçer, A. ve Köse, R. (2022). Türk Halkının Kıbrıs Çözumsuzluğuna Tepkisi (27 Ağustos-1 Eylül 1964). *Belgi Dergisi*, (25), 123–157. doi:10,33431/belgi,1159172

Gökçe, E. U. (2018). 1974 Kıbrıs Krizinde CHP-MSP Koalisyon Hükümetinin Karar Alma Süreci. *Ulusa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi Ulisa: Journal of International Studies*, 2(1), 41–60.

Güler, Y. (2004). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Kadar Kıbrıs Meselesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 101–112.

Hakeri, B. H. (1993). Başlangıcından 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi (1. bs.). KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı yayınları.

İlhan, M. (2015). Kıbrıs Sorununun Türk-Amerikan İlişkilerine Yansıması (1958-1974). *Türkiyat Mecmuası*, 25(2), 255–280.

İsmail, S. (1998). 150 Soruda Kıbrıs Sorunu. İstanbul: Kastaş Yayınevi.

Kapucu, D. (2020). 1974 Kıbrıs Hava Harekatı. *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi (UTAD)*, 4(2), 82–104.

Karagülmez, M. (2020). 1974 Kıbrıs Barış Harekatında Türk Hava Kuvvetlerinin Yeri ve Önemi. F. Ç. Orhun (Ed.), (Osmanlı'dan Günümüze) *Kıbrıs Dün,Bugün,Yarın* içinde (ss. 293–308). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Keser, U. (2006). Kıbrıs' ın Stratejik Önemi Bağlamında Adada Askeri Faaliyetler ve İlgili Tarafların Askeri Gücü. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 2(3), 115–116.

Keser, U. (2011). 21 Aralık 1963 Kanlı Noel, Kumsal Faciası ve Bugüne Yansımaları. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 11(23), 93–121.

Keser, U. ve Özdal, B. (2014). Gayri Nizami Harp Bağlamında Posta Faaliyetlerinde Rum Propagandası (1960-2014). *Journal of Modern Turkish History Studies/Çağdaş Türkiye Tarihi Arastirmalari Dergisi*, 14(28), 329–368.

Kılıhoğlu, M. E. (2022). Kıbrıs Barış Harekâtı ve Niki (Zafer) Opearasyonu, 1974. *Kıbrıs Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, (11), 1–18. doi:10.58607/kaid.1221433

Koday, S. ve Akbaş, F. (2020). Osmanlı Devleti Veİngilizler DönemindeKıbrıs'ın Siyasi Coğrafya Perspektifinden Değerlendirilmesi. Fatma Çalık Orhun (Ed.), (Osmanlı'dan Günümüze) Kıbrıs Dün,Bugün,Yarın içinde (ss. 89–103). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Koday, Z. ve Akbaş, F. (2020). Kıbrıs Sorununun Coğrafi Analizi. Fatma Çalık Orhun (Ed.), (Osmanlı'dan Günümüze) Kıbrıs Dün,Bugün,Yarın içinde (ss. 123–137). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Köylü, M. (2018). Geleceğini Arayan Kıbrıs. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 6–7.

Kurban, V., Ergün, O., Çümen, N. ve Gül, B. (2020). Kıbrıs Ve Ötesi. İksad Yayınevi.

Kurt, E. (2020). Kıbrıs Cumhuriyetinden Barış Harekatına Kıbrıs Türkünün Hayatta Kalma Mücadelesinde Türk Hava Kuvvetleri. Fatma Çalık Orhun (Ed.), (Osmanlı'dan Günümüze) Kıbrıs Dün,Bugün,Yarın içinde (ss. 309–327). Ankara: Gazi Kitabevi Tic. Ltd. Şti.

Kurt, E. (2021). Kıbrıs'a Bir Yıldız Düştü: Cengiz Topel. Fetih ve Medeniyet-T.C.Eskişehir Valiliği Şehir ve Değer Araştırmaları Dergisi, (04), 150–169.

Oberling, P. ve Armaoğlu, F. (1990). Kıbrıs Faciası. *Belleten*, 54(210), 825–862.

Olgun, A. (1991). Kıbrıs Gerçeği 1931-1990.

Olgun, K. ve Balıkcıoğlu, E. (2012). The Times Gazetesi'ne göre İngiliz dönemindeki Kıbrıs' ta idari ıslahat. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 9(1).

Onuş, E. (2020). Hava Şehidi Cengiz Topel ve Edebiyatımız. Türk Dünyası Araştırmaları, 124(245), 435–446.

Orhun, Fatma Çalik. (2017). Doğu Akdeniz enerji kaynaklarının Kıbrıs sorununa muhtemel etkileri. Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 2(2), 37–38.

Özalper, M. (2021). Kıbrıs Meselesinin Yerel Basına Yansımaları (1950-1960): Vansesi Gazetesi Örneği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (Van Özel Sayısı), 326.

Özçelik, S. (2020). Psikoanalitik Analiz ve Kıbrıs Çatışması: Etnik Sınırlar ve Engeller. Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi Dergisi/Journal of International Relations and Diplomacy, 3(2), 73–89.

Şahin, İ. (2020). Düşünceden Eyleme EOKA. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, (37). doi:10.26650/YTA2020-002

Savcı, M. (2021). Türkiye'nin Kıbrıs Politikasında Amerikan Etkisi: Kıbrıs Barış Harekâtı Örneği. Harp Tarihi Dergisi, (3), 1–42.

Savrun, E. (2017). 1571 Türk Yönetiminden, 1878-1925 İngiliz Taç Kolonisi'ne; Kıbrıs Üzerinde Enosis Faaliyetleri ve İngiliz Stratejisi. Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 3(1), 3.

Savrun, E. (2018a). Kıbrıs Sorununun Birleşmiş Milletlere taşınmasının Arından Ortaya Çıkan Yunan-Rum EOKA Tedhiş Örgütü. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(13), 75–89.

Savrun, E. (2018b). Kıbrıs' ta Yunan Cunta Darbesine Karşı Türk Barış Harekâtının Belgelerle Kısa Tarihi. Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi, 4(9), 258–273.

Savrun, E. ve Tinal, M. (2017). Soğuk Savaş Döneminde İngiltere ve Türkiye'nin Kıbrıs Politikaları (1955-1964). Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 17(34), 349–371.

Sevinç, D. (2017). Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde Kıbrıs sorununda yeni bir aşama (1954-1960). Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, (60), 171–206.

Şimşek, S. (2007). Kocaeli Basın Tarihi (1848-2002). Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Sonyel, S. R. (1995). İngiliz Yönetiminde Kıbrıs Türklerinin Varlık Savaşımı (1878-1960). Belleten, 59(224), 133–188. doi:10.37879/belleten.1995.133

Tarakçı, M. (2010). Kıbrıs Barış Harekâtı. Hiperlink Yayınları.

Turhan, T. (2008). Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 57(2), 253–286.

Vatansever Müge. (2010). Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(0), 1489.

Yalçın, E. (2016). Kıbrıs' ta Türk mukavemet teşkilatı ve Rauf Denktaş, (58), 279–301.

Yellice, G. (2012). 1878'den 1931'e Kıbrıs'ta Enosis Talepleri ve İngiltere'nin Yaklaşımı. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 12(24), 13–26.

Yılmaz, R. (2014). Kıbrıs Kara Sınır Kapılarının Açılışının Toplumsal Müzakerelere Etkisi ve KKTC'de Devletleşme Olgusu (2003-2013). Journal of Modern Turkish

History Studies/Çagdas Türkiye Tarihi Arastirmalari Dergisi, 14(28), 369–392.

Yücel, O. (2021). 1963-1974 Yılları Arasında Kıbrıs' ta Rumların Türklere Karşı Saldırıları Soykırım Olarak Değerlendirilebilir Mi? Harp Tarihi Dergisi, (4), 103–130.

Yüksel, D. Y. (2018). Kıbrıs' ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964). Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 34(98), 311–376.

TBMM ZABIT CERİDELERİ

Web 1, (1973), (Erişim Tarihi: 16/11/2022)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/t13/c013/tbmm13013004.pdf>

Web 2, (1973), (Erişim Tarihi: 16/11/2022)

<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/t13/c013/tbmm13013005.pdf>

GAZETELER

Işık Gazetesi. Sahibi. Dr. Rıdvan Atay. Yazı İşleri Müdürü. Dünder Çiğit. SESİM Gazetecilik Matbaacılık. Feridun Özbay Cad. No:7/A. İzmit

Hürsöz Gazetesi. Sahibi. Selahattin Telser. Hürsöz Matbaası. Yavuz Sok. No:5. İzmit

Türkyolu Bizimşehir. Sahibi. Ferudun Özbay, Mehmet Yüce. Bizimyol Basımevi. İstiklal Cd. Halıcılar Sok. No:1 İzmit

ÖZGEÇMİŞ

Sema Aktemur Akçay, İlkokulu Ankara Çiçekli İlkokulu'nda, Orta ve Lise eğitimini Ankara İncirli Lisesi'nde tamamlamıştır. Anadolu Üniversitesi, AÖF Fakültesi, İşletme Bölümü'nden mezun olduktan sonra özel sektörde çalışma hayatına başlamıştır. Gebze Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Strateji Bilimi dalında yüksek lisansına devam etmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.



EKLER

Ek-A

Pazar
21
Temmuz
1974
Yıl: 3, Sayı: 835

IŞIK

GÖNLÜK BAĞIMSIZ SİYASİ GAZETE

Konaklı
Konsolülasyon
İletimindeyiz.

FIYATI 50 KURUS
Günlük gazetesini
satışları 150 Kt.

GERÇEK BAYRAM BUGÜN

Parti ve siyasi ayrılık
yok VATAN VAR!
Sen, ben yok BİZ
VARIZ!

İman dolu göğüslerimiz kabarıyor

GAZAMIZ MUBAREK OLSUN

Sabah karşı Kıbrıs'a çıkan Şanlı Ordumuz duruma tamamen hakim oldu

Gününarlarımızda biriken yaşları zaptede - meyerrek ağıyoruz Kana kana ağıyoruz. Yürek - lerimiz alabilirdiye gurur dolu. Haysiyetimiz kurtuldu.

Allahımıza şükrediyoruz bu günleri gösterdi - ği için ve sevinç gözyaşlarımızın dükmeye devam - rısalıkı soydaşlarımızın çilesi bitti artık. Onlar - da iman güle, yaşayacaklar, başları dik dolaya - caklar Lefkoçe Caddelerinde.

Mehmetçik Kıbrıs'da. Mehmetçik Yastu Va - diği için.

Yunan Cuntasının alpak yöneticilerinin der - letler arası andışmalarına aykırı olarak el koydu - ğu, bağımsızlığına tecavüz ettiği Yeşil Ada, Kıb - rıs'ta soydaşlarımızın çilesi bitti artık. Onlar - da iman güle, yaşayacaklar, başları dik dolaya - caklar Lefkoçe Caddelerinde.

Allahımıza şükrediyoruz bu günleri göster - diği için. Ok yayılan irtifaklar arttı...
Vatan Kıbrıs'ta kuyulardan seler geliyor - kulaklarımız. ALLAH ALLAH! seler geliyor.
Ve 40 milyon Türk tek kalp halinde Tanrı - ya şükrediyoruz bugünleri gösterdiği için. Dua - ediyoruz vatanımızın ve milletimizin selameti, TÜRK ORDUSUNUN BAŞARISI İÇİN...

Deniz ve Hava Kuvvetlerimiz Kıbrıs'da duruma hakim oldular

Enosisçi Rumlar neye uğradıklarını şaşırarak teslim oluyorlar. Düğmana ait iki hücumbot batırıldı

Sabah erken saatler - dan Kıbrıs'a çıkarma Kuvvetlerinin hareketi yendüz başarı ol - muş, müdahale etme - karşi koymak isteyen Yunanlı askerlerden miteşekilli kuvvetler komando birliklerini - zin yayım aleşleriyle sezaraf edilmislerdir. Sabah saat 4 den it - baren adanın çıkarma yapılan kesimlerinde füm birlikleri yer yer teslim olmaya bağla - mışlardır.

Çıkarma hareketi sı - rasında buna mani ol - mak isteyen bir düş - man hücumbotu batı - rılmış, diğeri ise ağır şekilde hasara uğratı - larak mürettebatı tes - lim alınmıştır.

RAUF DENKTAŞIN RİHDİSİ Kıbrıs Cumhuriyet - i «Devamı sayfa 4'de»

Genelkurmay Başkanı Semih Sancar'ın Türk Ordusuna mesajı:

«YÜCE TÜRK ULUSU ZAFER HABERLERİNİZİ BEKLİYOR»

20 Temmuz sabaha, erken saatlerde Ordu - mumun Kıbrıs'a çık - ma yapmasından he - men sonra «Genel - kurmay Başkanımız Or - general Semih Sancar, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerimizte hitaben bir mesaj yayınlamış - tir. Orgeneral Semih San - car'ın mesajı aynen şöyledir: «Şanlı Türk Silahlı Kuvvetleri ve Uluşum, Mesajımız yayınlad - ığı sırada kahrma - man Türk Silahlı Kuv - vetleri milletimin em - rinde ve Onun yüce - varlığından aldığı güç - le devletler arası ant - laşmaların kendisine ta - nıdığı haklara dayana - rak Kıbrıs'da ve bölge - de barışı sağlamak, yavru vatandaşa yaşı - yalı yurttaşlarımızın «Devamı sayfa 4'de»

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE...

Kıbrıs'da mevcut nizamı yıkıp, Türk toplumunun esasen çok azınlık olan hakları - na da sızıldırarak alarak Ada'yı her yönüyle Yunanistan'a mal etmek isteyenler Hükümetin tam zamanında aldığı kararın tatbi - kine geçilmesiyle her halde şimdi apayrı kal - mışlardır.

Bize yıllar boyu «BARBAR» diyenler, böyle tanıtmak isteyenler meşum emellerine ulaşmak için kendi soydaşlarını kurşunla - yarak singileyerek, yatışlarını tedavi et - mek yerine öldürüp istisna gömerek ulaşı - mak istedik emellerine. Ve böylece bütün dünyaya gerçek BARBAR kınilerdi öğrenmiş oldu!

Kıbrıs'ı salt bir Yunan Adası haline ge - tirmek isteyenler hakarios'un yerine ka - rın Enosisçi Sampson'u koymakla dana ba - şından niyetlerini belli etmişlerdi. «Barbar - lıktasındır» diyerek kendi aklarıncı Kıb - rıs'a el koymaya kalkın Yunan Cuntası'nı Türk Milletinin aşırı sabrını tüketmişlerdir. Kıbrıs'tan Kana's herkes, 40 milyon Türk «YEŞİL ARTIKS» diyordu. Muhallif, muva - fıkı hepimiz bu dava uğrunda birta beraber - e. YA İSTİKLAL YA ÖLÜM» diyoruz. Ve tüm gücümüzle haykırıyoruz:

NE MUTLU TÜRKÜM DİYENE !

BAŞBAKAN ECEVİT

«Türkün yalnız savaşçılığını değil, insanlığında bütün dünyaya göstereceğiz»

Ecevit: «Kıbrıs'ta zorbalıkla ve meşruluk dışı yollardan yaratılan kuvvet dengesizliği bu harekâtla giderilmiş olacaktır» dedi

Başbakan Bülent E - cevit Türk Silahlı Kuv - vetlerinin Kıbrıs'a çı - karması yapmalarından kısa süre sonra bir konuğuna yaparak alı - nan kararın gerekçe - lerini açıklamıştır. Ecevit'in konuşması aynen şöyledir: «Türkiye'nin Kıb - rıs'ta barış, kardeşlik ve özgürlük için gi - riştiği harekât bu sa - hahın erken saatlerin - de başlamıştır. Tarih boyunca verdiği kah - ramanlık ve insanlık örnekleriyle yüce ulu - şumunun gerektirdiği ve - ref katan Türk Silahlı Kuvvetleri her hazırlı - ğını yapmış, her olaş - ığı göze alması olarak bu harekâtı başlatmış bulunuyor. Çok sayıda Türk bir - likleri şimdiden Kıb - rıs'a ulaşmış beşanmak «Devamı sayfa 4'de»

Vatansever İzzetli'leri Göreve çağırıyoruz..

Son olaylar gösterdik, bize yalnız biden hayır vardır. Bağımsızlığımıza ve haklarımıza karşı vâki olacak tecavüzlerde ülkenin ve halkımızın ancak kendi gücümüzle KURTULURUZ. Bunu için, kahraman ve yurtsever halkımız TÜRK DONAN - MA VAKFI ile TÜRK HAVA KUVVETLERİNİ GÜÇLENDİRME VAKFINA YARDIMA DAVET EDİYORUZ. Belediye Başkan Vekili Av. Cemil Karakadılar yardım yapmak isteyen vatandaşlarımızın Vülayet Yazı İşleri Şefi Azmi Verdiğil'e müracaat etmeleri gereğini açıklamıştır.

14 İlde Sıkıyönetim İlan edildi

VALİ ÜNLÜER İZNİNİ YARIDA BIRAKIP GÖREVE DÖNDÜ

Silahlı Kuvvetlerimiz - zin Kıbrıs'a müdahale edecek çıkarma yapma - sı üzerine bütün yurt - ta olağanüstü tedbir - «Devamı sayfa 4'de»

Türk İşçisi Ordusunu Destekliyor

Selüloz-ış 300 bin lira bağışta bulundu

Selüloz - ış Sendi - kası Yönetim Kurulu (Devamı sayfa 4 de)

İŞIK

Büyük Atatürk "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh,, demişti Şimdi "Cihanda Sulh,, için Kıbrıstayız Hedefimiz özgür ve mutlu bir KIBRIS

ADRES
İdare : Yavuz sok. no 5
Mühür : Vapur İskelesi
Cebeli İZMİT
TELEFONLAR
İdare : 1245
Diğer ve banka : 1756
Evi : 2176
Akers : 12151
Yıl 26 Sayı 9806

22
Temmuz
1974

Hürsöz

GÜNLÜK SİYASİ MÜSTAKİL GAZETE
KURUCUSU BELA HATTIN TELBER



BUGÜN
GAZETEMİZ
4 SAHİFE
50 KURUS

MİLLİ GÜVENLİK
KURULU TOPLANDI
Mili Güvenlik Kurulu
dün saat 16.30'da Cumhurbaşkanlığı Eski Kurumları
ün başkanlığında (Çan
kaya Köşkünde toplan-
mıştır.

GİRNEYİ ALDIK

Yunan Alayının taarruzu başarıyla püskürtüldü

Girne taarruzunda birliğinin başında
çarpışan Alay Komutanımız şehit düştü

Silahlı Kuvvetlerimiz Yunan Alayına ait mevzi-
Kıbrıs'taki Barış Harekati-
başarıyla devam etmekte-
ve Kahraman Mehmetçik
büyük kahramanlıklar
gösterecek Yunan Cunta-
sının yönetimindeki Rum
birliklerine direnişli her
anlaştırmadır. Türk
Hava Kuvvetlerince bugün
getirilen dört savaş uç-
akları silahlı bir saldırı
ile saatlerinde Kıbrıs'taki
Rum Üstal Mahallesi Ge-

nişli mevzilerinde hem-
bulamıyor.
Bu arada Silahlı Kuv-
vetlerimiz tarafından Gir-
ne tamamen işgal edilerek
Kıbrıs'taki savaşlarımız
yollar sonra ilk defa deni-
ze açılan bir hareket va-
hası açılmıştır. Ancak
Girne'ye yapılan taarruz
birliğinin başında fahris-
menca çarpışarak yitmiştir.



Kıbrıs'ta başarıyla bir harekate girişen Barışın ve Hürriyetin nübretist ve L.urususu askerlerimiz Şanlı
tarahimbe altın bir sahile daha kazandırmıyor.

Bakanlar Kurulunda BM'in «Ateş kes» kararı görüşüldü

Eccevit, "Kıbrıs'ta Yunanlıların giriştiği
zalimce cinayetlerin devamı önleneyecek,, dedi

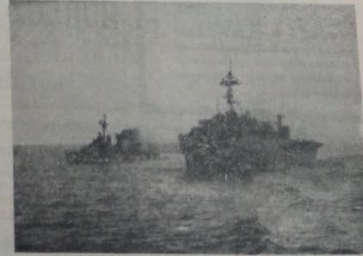
Başbakan Bülent Ece-
vit Bakanlar Kurulu topla-
nan Bakanlar Kurulu Kıbrıs
konusundaki son dur-
um ve olayların muhtem-
mel gelişmeleri üzerinde
derinlemesine de-
ğerlendirmelerine da-
va meimektir.

Hükümet Sözcüsü Tu-
rizm ve Tanıtma Bakanı
Orhan Bırgit Bakanlar
Kurulu devam ederken
yapılı açıklanmış Türk
Silahlı Kuvvetlerinin Gir-
neyi işgal ettiğini ve ci-
karma bölgesinde rahat-
ça hareket edileceği bir
alan sağladığını söylemiş-
tir. Bırgit Ateş Kesle ügü-
li bir açıklama var mı di-
ye soran gazetecilere «Ateş
kesi her yol denemebilir-
kararlığı vermiştir.

Başbakan Bülent Ece-
vit Bakanlar Kurulu topla-
nandan sonra Genel Mü-
savirlik Bakanı Hasan
Esat İpek ile birlikte Ge-
nel Kurmay Başkanlığına
giderek son durum hak-

ında bilgi almışlardır.
Başbakan Ecevit Genel
Kurmay Başkanlığından
Başbakanlığa gelmiş
gazetecilere son durum
hakkında şu bilgileri ver-
miştir:
«Türk Silahlı Kuvveti-
lerinin Ada halkına, Türk
ve Rum ayrımını gözetmek
sizin bütün ada halkına
zarar vermemek için gös-
terdiği bütün çabaya ra-
ğmen Kıbrıs'ta Türk halkı-
nın dayanışması olarak destek
siz bulunduğu bölgelerde
Yunanlılar maalesef ta-
limce hareketlere giriş-
mişlerdir. Bunun üzerine
Türk Hava Kuvvetleri bu

gibi cinayetlerin devam
ını engellemek için a-
mak zorunda kalmıştır.
Benzer durumlarda bunda
böyle sebebiyet verilmiş
menin tenesoni ediyor
Bu arada Birleşmiş M
letler Ateş Kes kararı
dönü müzakere edili
(Devamı 4. Sahifede)



Kıbrıs hareketinde tarihi bir görevi yerine getiren Donanmamıza bağlı
vapur gemilerimiz...



Kahraman Mehmetçik Girne kıyılarında kasaya ayak basarken Yunan C
sının kane bulduğu Adaya barışı ve Hürriyeti g ötiyordu...

KIBRIS HAREKATI İLE
İLGİLİ DİĞER
HABERLERİMİZ
4. SAHİFEDEDİR

